„Drakulos“ autorius

Bram Stoker

Dama su įkapėmis

Metodika

BRAM STOKER

DAMA SU ĮKAPĖMIS

Iš anglų kalbos vertė
Julija Narkevičiūtė

Metodika
Vilnius, 2011

UDK 821.111(417)-31
St219

Versta iš:
Bram Stoker. *The Lair of the White Worm & The Lady of the Shroud*. UK: Wordsworth Editions, 2010

ISBN 978-609-444-048-9

© Julija Narkevičiūtė, vertimas į lietuvių kalbą, 2011
© UAB METODIKA, 2011

Brangiai senai draugei
(Ženevjevai Vord)
grafienei de Guerbel

STRAIPSNIS IŠ „OKULTIZMO ŽURNALO"

1907 m., sausio vidurys

Adrijos jūros pakrantėje nutiko keistas įvykis. Sausio 9 d., kiek prieš vidurnaktį, italų garlaivių bendrovei priklausantis laivas „Viktorinė" Mėlynųjų kalnų krašte plaukė pro vietą, vadinamą Ivano ietimi. Stebėtojas atkreipė tiltelyje stovėjusio kapitono dėmesį į netoli kranto plūduriuojantį mažytį šviesulį. Plaukti puikiu oru arti Ivano ieties – į pietus keliaujančių jūreivių paprotys, nes vandenys čia gilūs ir nėra nuolat tekančių srovių bei išsikišusių uolų. Prieš keletą metų šioje vietoje garlaivininkai buvo įpratę laikytis kranto taip arti, kad Loido bendrovė atsiuntė pranešimą, jog joks dėl šių aplinkybių įvykęs nelaimingas atsitikimas nebus traktuojamas kaip įprasta nelaimė, nutikusi plaukiant jūra. Kapitonas Mirolanis buvo vienas tų, kurie primygtinai reikalavo laikytis reikiamo atstumo nuo kyšulio, bet dėl minėtos aplinkybės nusprendė, kad reikėtų patikrinti, ar koks žmogus nepakliuvo į nelaimę. Todėl liepė sulėtinti variklių apsukas ir laivas atsargiai nuplaukė kranto link. Kartu su kapitonu ant tiltelio stovėjo du karininkai – Sinjoris Falamano ir Destilija, taip pat denyje buvo keleivis ponas Piteris Kolfildas, jo pranešimai apie dvasių apsireiškimus atokiose vietose puikiai žinomi „Okultizmo" žurnalo skaitytojams. Tolesnis keisto įvykio aprašymas, užrašytas ir patvirtintas kapitono Mirolanio ir kitų minėtų ponų parašais, buvo atsiųstas mums.

„...Buvo 1907 m. sausio 9 d., šeštadienis, be vienuolikos minučių vidurnaktis, kai pastebėjau keistą reginį netoli kyšulio, žinomo kaip Ivano ietis ir esančio Mėlynųjų kalnų krašte. Švietė mėnulis, stovėjau laivo pirmagalyje. Ten nebuvo nieko,

kas užstotų man vaizdą. Buvome kiek nutolę nuo Ivano ieties. Plaukėme iš šiaurės į pietus plačia įlanka, į kurią išsikišęs šis kyšulys. Laivo kapitonas Mirolanis – labai atsargus jūreivis ir laikėsi toliau nuo kranto, kaip reikalavo Loido bendrovė. Tačiau, nors buvo toli, pamatęs mėnesienoje mažytę baltą moters figūrą valtelėje, plaukiančioje keista kryptimi, apšviestą blankios šviesos (man atrodė, kad tai žaltvykslė!), pamanė, kad ji galėjo pakliūti į bėdą, ir ėmė atsargiai plaukti jos link. Du jo karininkai – Sinjoris Falamano ir Destilija – stovėjo šalia ant tiltelio. Aš kartu su jais mačiau Tai. Kiti įgulos nariai ir keleiviai buvo apačioje. Kai priplaukėme arčiau, tikroji To prigimtis man tapo kuo aiškiausia, bet neatrodė, kad jūrininkai iki paskutinės minutės suvokė, ką mato. Šiaip ar taip, nieko keista – nė vienas jų neturi nei žinių, nei patirties tokiuose slėpininguose reikaluose, o aš daugiau nei trisdešimt metų studijuoju šį dalyką ir spėjau skersai išilgai išnaršyti žemę, n-tąjį kartą nagrinėdamas visus įrašus apie dvasių apsireiškimus. Kiek galėjau spręsti iš judesių, karininkai negreitai suvokė, kas man buvo taip akivaizdu, o aš neskubėjau jiems pranešti, idant jie nesumanytų pakeisti laivo kurso, kol nebūsiu pakankamai arti, kad kruopščiai apžiūrėčiau objektą. Viskas klostėsi kaip sumaniau. Galiausiai priplaukėme taip arti, kad galėjau tyrinėti. Žinoma, stovėdamas pirmagalyje mačiau geriau nei buvusieji ant tiltelio. Netrukus išvydau valtį, kuri iš pat pradžių atrodė keistos formos – tai buvo ne kas kita, o karstas, kuriame esanti moteris vilkėjo įkapėmis. Ji stovėjo atsukusi mums nugarą ir negirdėjo mūsų artinantis – plaukėme lėtai, varikliai veikė beveik be garso ir tamsus vandens paviršius beveik neraibuliavo, kai jį skrodė forštevenis. Staiga nuo tiltelio pasigirdo klaikus šauksmas – (italai neįtikėtinai lengvai susijaudina) kimus vairininko balsas davė komandas, mašinų skyriuje suskambėjo varpelis. Kaip tada atrodė, laivo pirmagalis akimirksniu ėmė suktis palei dešinįjį bortą visu greičiu pirmyn, ir, prieš man susivokiant, Šmėkla pamažu ėmė tolti. Paskutinis mano matytas dalykas buvo blykstelėjęs baltas veidas, o jame – tamsios spindinčios akys figūrai nusileidus į karstą, kaip migla ar dūmai dingsta papūtus vėjeliui."

PIRMA KNYGA –
RODŽERIO MELTONO TESTAMENTAS

RODŽERIO MELTONO TESTAMENTO SKAITYMAS IR KAS IŠ TO IŠĖJO

Užrašė vyriausiasis vyriausiojo Rodžerio Meltono brolio ir artimiausio giminaičio Ernesto Meltono vyriausiojo sūnaus Ernesto Halbardo Meltono sūnus Vidinio Templio teisės studentas Ernestas Rodžeris Halbardas Meltonas

Manau, mažų mažiausia naudinga – galbūt net būtina – pateikti išsamų aprašymą to, kas susiję su mano velionio antros eilės senelio Rodžerio Meltono testamentu.

Pristatysiu kai kuriuos jo šeimos narius ir papasakosiu, kuo jie vertėsi ir kokie buvo. Pradėsiu nuo galo. Mano tėvas Ernestas Halbardas Meltonas buvo vienintelis vyriausiojo taikos teisėjo, o vienu metu ir vyriausiojo teisėjo, sero Džefrio Halbardo Meltono iš Humkrofto, esančio Šropšyro grafystėje, sūnaus Ernesto Meltono sūnus. Iš savo tėvo Rodžerio Meltono mano prosenelis seras Džefris paveldėjo nedidelį dvarą. Be to, mano proprosenelio laikais mūsų pavardė buvo rašoma su raide „i", t. y. Miltonai, bet jis pakeitė „i" į „e", nes buvo praktiškas žmogus, nelinkęs į sentimentus ir būgštavęs, kad visuomenė nesupainiotų jo su radikalių pažiūrų poeto ir Kromvelio laikais tam tikras pareigas ėjusio Miltono[1] šeimos nariais. Dėl to paties praktiško požiūrio, lėmusio pavardės pakeitimą, jis ėmėsi verslo. Taip, nors buvo jaunas, pradėjo verstis odi-

[1] Turimas omenyje Džonas Miltonas (1608–1674).

ninkyste. Tam panaudojo ir savo Torabos dvarui Safolke priklausančius tvenkinius ir upelius bei ąžuolynus. Verslas sekėsi, ir jis sukaupė didelį turtą, kurio dalį skyrė Šropšyro dvarui įsigyti. Tada nustatė paveldėjimo tvarką, o tiesioginis paveldėtojas esu aš.

Be mano senelio, seras Džefris turėjo dar tris sūnus ir dukterį, išvydusią pasaulį dvidešimt metų po jaunesniojo brolio gimimo. Šie sūnūs buvo: palikuonių nepalikęs Džefris, nužudytas 1857 m. Mirato mieste kilus Sipajų maištui[2]. Jis su kardu rankoje stojo prieš civilius gyventojus kovodamas dėl savo gyvybės. Rodžeris (apie jį netrukus papasakosiu) ir Džonas. Jis, kaip ir Džefris, mirė nespėjęs vesti. Taigi iš penkių sero Džefrio vaikų teliko trys: mano senelis, turėjęs tris vaikus, iš jų brandos sulaukė tik mano tėvas, Rodžeris ir Peišensė, o kiti du – sūnus ir duktė – mirė dar vaikystėje. 1858 m. gimusi Peišensė ištekėjo už airio Selendžerio, kurio pavardę paprasčiau buvo tarti kaip Selindžeris, nors vėlesnės kartos iki šiol pasirašo senąja forma – Sent Ležeras. Vyras buvo nutrūktgalvis, nestokojantis drąsos ulonų pulko kapitonas, po Amoafulo mūšio anglų-ašančių kare[3] apdovanotas Viktorijos kryžiumi. Tačiau baiminuosi, kad jam trūko rimtumo ir pastovaus tikslo, kurie, kaip sako mano tėvas, yra išskirtinis mūsų šeimos bruožas. Jis iššvaistė beveik visą iš tėvo paveldėtą turtą, o tas ir taip nebuvo labai didelis, ir mano antros eilės tetos nelaimei, likusias dienas jos vyras tikriausiai būtų nugyvenęs skurde. Tai nerūpėjo Meltonų šeimos nariams – labai išdidiems žmonėms, negalintiems pakęsti skurdžių šeimos medyje. Nė vienas iš mūsų daug apie tai negalvojo.

Laimei, mano senelio sesuo Peišensė teturėjo vieną vaiką ir ankstyva kapitono Selindžerio (leidžiu sau jį taip vadinti) mirtis nesuteikė jai galimybės susilaukti daugiau atžalų. Peišensė neištekėjo antrą kartą, nors mano senelė kelis kartus bandė ją supiršti. Turiu pasakyti, ji visada buvo ryžtinga,

[2] Indijos pasipriešinimas Anglijos kolonizacijai 1857 m.

[3] Vienas iš mūšių, vykusių su ašančių gentimi, pasipriešinusia kolonizacijai. Iš viso vyko trys anglų-ašančių karai.

išdidi moteris, nepralenkiama savo gilia išmintimi. Jos vienintelis sūnus, atrodo, paveldėjo savo būdą greičiau iš tėvo, nei iš mano šeimos. Jis buvo švaistūnas ir nenuorama, mokykloje nuolat gaudavo pylos ir krėtė kvailystes. Mano tėvas – šeimos galva jau aštuoniolika metų – dažnai mėgino duoti patarimų sūnėnui, bet dėl šio dvasios įnoringumo ir šiurkštumo turėjo liautis. Esu girdėjęs savo tėvą sakantį, kad sūnėnas jam grasino. Peišensės sūnus buvo smarkaus būdo ir beveik negerbė kitų. Niekas, net mano tėvas, negalėjo jo paveikti – turiu omenyje, nukreipti tinkama linkme. Išskyrus jo motiną, mūsų šeimos narę, ir moterį, gyvenančią kartu su jais – lyg ir guvernantę – tetą, kaip jis vadino. Štai kaip ji tapo jų šeimos nare: kapitonas Selindžeris turėjo jaunesnįjį brolį, tas neapdairiai vedė škotę, kai abu buvo dar labai jauni. Jie neturėjo iš ko gyventi, gaudavo tik tiek pajamų, kiek jiems duodavo nerūpestingasis ulonas, nors ir pats beveik nieko neturėjo, buvo plikas kaip tilvikas – kaip supratau, taip škotai nekukliai apibūdina lėšų stygių. Kiek žinau, jaunoji buvo kilusi iš senos ir teigiamai pasižymėjusios, nors ir netekusios turto, šeimos – šį posakį vis dėlto sunku vartoti apibūdinant šeimą ar asmenį, niekada ir neturėjusius turto, kurio galėtų netekti. Nenuostabu, kad kol reikėjo karių, Makelpiai (tokia buvo ponios Selindžer mergautinė pavardė) buvo gerbiami. Tačiau mūsų šeimai būtų per daug žema net iš motinos pusės susigiminiuoti su varginga ir nereikšminga šeima. Manau, kovotojams nereikėtų kurti šeimos. Kareiviai nėra labai reikšmingi, nors mano tokie esantys. Mūsų šeimoje taip pat buvo kariavusiųjų, bet nesu girdėjęs, kad kuris nors iš jų kariavo savo noru. Laimei, ponas Selindžeris turėjo tik seserį – jų šeimoje buvo du vaikai, priešingu atveju juos visus būtų tekę materialiai remti mano šeimai.

Ponas Selindžeris tebuvo jaunesnysis karininkas ir žuvo mūšyje prie Maivando[4], o jo žmona liko kęsti skurdo. Laimei, ji mirė – velionės sesuo paskleidė istoriją, kad mirė nuo

[4] Britų ir Afganistano gyventojų mūšis Kandaharo provincijoje, Maivando rajone.

sukrėtimo ir sielvarto prieš gimstant vaikui, kurio laukėsi. Tuo metu mano pusbrolis – tiksliau, mano tėvo pusbrolis, jo antros eilės tetos sūnus – dar buvo visai mažas. Jo motina pakvietė panelę Makelpi, savo svainės seserį, atvažiuoti ir apsigyventi kartu. Ta taip ir padarė – juk elgetos nesirenka – ir padėjo auginti jaunąjį Selindžerį.

Pamenu, kartą tėvas davė man sovereną[5] už tai, kad pasakyčiau sąmojį apie panelę Makelpi. Tuo metu buvau dar berniukas, man buvo ne daugiau nei trylika, bet mūsų šeimos nariai nuo pat mažų dienų pasižymi protu, ir tėvas man pasakojo apie Selindžerių šeimą. Žinoma, mano šeima nieko nežinojo apie juos nuo kapitono Selindžerio mirties – ratas, kuriam priklausome, nesirūpina nuskurdusiais giminaičiais – ir išsiaiškino, kaip panelė Makelpi tapo šeimos nare. Ji buvo lyg ir auklė, nes kartą ponia Selindžer pasakė man, kad ši padėjo jai auklėti sūnų.

– Tėve, – tariau, – jei ji auklėjo vaiką, ją reikia vadinti panele Maskelpi[6]!

Kai mano trečios eilės pusbroliui Rupertui sukako dvylika, jo motina mirė – dėl to jis sielojosi ilgiau nei metus. Panelė Makelpi ir toliau gyveno su juo. Pagauk, kad nori ją išsisukinėjančią! Tokie žmonės neina į vargšų prieglaudą, jei tik gali nuo jos išsisukti! Žinoma, mano tėvas, kaip šeimos galva, buvo paskirtas vienu iš globėjų. Antras buvo jo dėdė Rodžeris, velionės brolis. Trečiuoju globėju tapo nuskurdęs škotų dvarininkas generolas Makelpis, turėjęs daug bevertės žemės Krume, Rosšyre. Pamenu, tėvas davė man dešimties svarų banknotą, kai pertraukiau jį, pasakojantį apie jaunojo Selindžerio neįžvalgumą ir pabrėžiantį, kad jis gimė per klaidą. Žinojau, kad Makelpio dvaras turi šiokios tokios vertės, o tėvas paklausė:

– Kokios?

– Įkaitinių raštų, – atsakiau.

[5] 20 šilingų vertės moneta, naudota Anglijos rinkoje.

[6] Tikriausiai autorius turėjo omenyje žodį „apsimetėlė" nuo žodžio *Mask* – kaukė.

Žinojau, kad neseniai tėvas įsigijo daug tokių raštų, o mano koledžo draugas iš Čikagos vadino juos vertės „kapokliu". Kai ginčijausi su tėvu, ar verta juos pirkti, nes taip jis galįs pakenkti šeimos turtui, kurį paveldėsiu, jis atsakė taip gudriai, kad niekada to nepamiršiu:

– Padariau taip, kad galėčiau laikyti kumštyje drąsųjį generolą, jei šis sumanytų kelti rūpesčių. Ir jei bloga virstų blogiausia, Krumas – gera vieta bambekliui ir pasipūtėliui gyventi.

Mano tėvui netrūksta įžvalgumo.

Kai mano pusbrolis – nuo šiol vadinsiu jį pusbroliu, kad koks nors negeranoriškai nusiteikęs skaitytojas nepamanytų, jog noriu pasityčioti iš Ruperto Selindžerio nelabai aiškios padėties vis primindamas, kokia tolima giminystė sieja mūsų šeimas... Kai mano pusbrolis Rupertas Selindžeris užsigeidė padaryti akivaizdžią finansinę kvailystę, kreipėsi į mano tėvą ir atvyko aptarti klausimo į mūsų dvarą Humkrofte netinkamu laiku, nekviestas ir nepaisydamas net paprasčiausių mandagumo taisyklių. Tada buvau šešerių metų pyplys, bet net aš negalėjau nepastebėti jo prastos išvaizdos. Drabužiai buvo apdulkėję, o plaukai susivėlę. Pamatęs jį tėvas (kartu įėjau į kabinetą) tarė šiurpiu balsu:

– Viešpatie! – Jis neteko žado, kai vaikinas stačiokiškai atsakė į jo pasveikinimą, kad keliavo trečiąja klase. Žinoma, niekas iš mano šeimos narių niekada nekeliavo žemesne nei pirmoji klasė, net tarnai važiuoja antrąja. Tėvas įsiuto, kai šis pridūrė visą kelią nuo stoties ėjęs pėsčiomis.

– Tai bent puikų renginį parodėte mano nuomininkams ir prekybininkams! Jie matė mano, nors ir tolimą, bet vis dėlto giminaitį, sliūkinantį kaip valkata į dvarą! Juk mano alėja yra dviejų mylių ir vieno pečo[7] ilgio! Nenuostabu, kad išsipurvinote ir sužūlėjote!

Rupertas – šioje vietoje ranka nekyla pavadinti jo pusbroliu – labai įžūliai atkirto:

– Sere, ėjau pėsčias, nes neturiu pinigų, bet galiu jus patikinti, kad nenorėjau būti įžūlus. Atėjau norėdamas paklausti

[7] Ilgio mato vienetas, lygus 5,03 m.

jūsų patarimo ir paprašyti pagalbos, ne todėl, kad esate svarbus asmuo ir turite ilgą alėją (tai patyriau savo kailiu), o dėl to, kad esate vienas iš mano globėjų.

– Jūsų globėjas, ponaiti! – pertraukė tėvas. – Jūsų globėjas?

– Atleiskite, sere, – pasakė jis tyliai. – Turėjau omenyje – mano brangios mamos testamento patikėtinis.

– Ar galėčiau pasiteirauti, – tarė tėvas, – kokį patarimą pageidautumėte gauti iš vieno savo brangios motinos testamento patikėtinių?

Rupertas labai išraudo ir jau ketino atsikirsti (buvo matyti iš jo išraiškos), bet susilaikė ir taip pat mandagiai tarė:

–Sere, norėčiau, kad patartumėte, kaip geriausia įgyvendinti, ką esu sumanęs, nes būdamas nepilnametis negaliu to padaryti. Tai turi būti įvykdyta per mano mamos testamento patikėtinius.

– Ir kokios pagalbos pageidautumėte? – paklausė tėvas įkišdamas ranką į kišenę. Žinau, ką reiškia šis judesys, esu matęs su juo kalbėdamasis.

– Pagalba, kurios prašau, – atsakė Rupertas, išrausdamas labiau nei įprasta, – padės ir man, ir mano patikėtiniui. Noriu padaryti tai, ką esu sumanęs.

– Ir kas tai galėtų būti? – paklausė tėvas.

– Sere, norėčiau perleisti turtą savo tetai Džanetai.

– Panelei Maskelpi? – pertraukė tėvas, matyt, prisiminęs mano pašaipą.

Rupertas dar labiau išraudo. Nusisukau, nes nenorėjau, kad pamatytų mano šypsnį. Jis tyliai tęsė:

– Makelpi, sere! Savo tetai panelei Džanetai Makelpi, kuri visada man buvo labai maloni ir kurią mylėjo mano mama, noriu perleisti pinigus, man paliktus brangios mamos.

Tėvas neabejotinai tikėjosi, kad reikalas ne toks rimtas. Ruperto akyse suspindo ašaros, bet taip ir nenuriedėjo skruostais. Po trumpos pauzės tėvas pasipiktinęs – žinojau, kad tik apsimeta – tarė:

– Rupertai, taip greitai užmiršote savo motiną, kad norite perleisti paskutinę jos paliktą dovaną?

Rupertas buvo besėdąs, bet pašoko ir atsistojo prieš tėvą sugniaužęs kumščius. Jis buvo visai išblyškęs ir žiūrėjo taip

piktai, kad pamaniau, jog prikuls tėvą. Jo balsas tapo tarsi svetimas, tvirtas ir duslus.

– Sere! – išrėkė jis.

Jei būčiau rašytojas, kuriuo, ačiū Dievui, nesu (ir dirbant man nereikia pasitelkti proto), apibūdinčiau jo balsą kaip griaudintį. „Sugriaudėjo" – ilgesnis žodis nei „išrėkė" ir, žinoma, padėtų uždirbti pensą, mokamą rašytojui už vieną eilutę. Tėvas taip pat išblyško ir stovėjo nejudėdamas. Rupertas žvelgė į jį įbedęs akis kokią pusę minutės (tada šis laiko tarpas atrodė ilgesnis), staiga nusišypsojo ir sėsdamasis pasakė:

– Atsiprašau. Žinoma, jūs tokių dalykų nesuprantate. – Tėvas nespėjo įterpti nė žodelio, nes Rupertas tęsė: – Grįžkime prie reikalo. Kadangi neatrodo, kad ketintumėte patenkinti mano prašymą, leiskite paaiškinti, kam tai darau, nes nepamiršau, ką noriu padaryti. Nepamiršau savo brangios mamos noro padaryti tetą Džanetą laimingą ir nenorėčiau nukrypti nuo šio tikslo.

– Tetą Džanetą? – klausdamas tėvas labai tinkamai pasišaipė už jo nuomonės nepaisymą. – Ji nėra jūsų teta. Net jos seserį, kuri buvo ištekėjusi už jūsų dėdės, galima vadinti jūsų teta tik iš mandagumo.

Negalėjau nejausti, kad Rupertas nori šiurkščiai atsikirsti mano tėvui, bet atsakė gana mandagiai. Jei tuo metu būčiau buvęs toks pat augalotas kaip jis, būčiau puolęs jį, bet Rupertas, palyginti su bendraamžiais, buvo labai didelis. Aš buvau lieknas. Mano mama sako, kad lieknumas – kilmės požymis.

– Sere, mano teta Džaneta yra teta iš meilės. Mandagumas – per menkas žodis nusakyti tokiam atsidavimui, kokį ji mums rodo. Tačiau, sere, neturėčiau varginti jūsų tokiais dalykais. Manau, mano šeimos santykiai neliečia jūsų šeimos. Esu Selindžeris!

Tėvas pasisuko ir pažvelgė į vaikiną. Prieš pradėdamas kalbėti, jis sėdėjo labai ramiai:

– Ką gi, ponaiti Selindžeri. Turėsiu apmąstyti jūsų prašymą ir maždaug po valandos pranešiu savo sprendimą. Tuo tarpu gal norėtumėte užkąsti? Manau, turėjote labai anksti keltis, todėl nepusryčiavote?

Rupertas gana maloniai nusišypsojo.

– Gryna tiesa, sere. Nuo vakarykštės vakarienės kąsnio burnoje neturėjau, esu alkanas kaip vilkas.

Tėvas paskambino ir liepė liokajui pakviesti ūkvedę. Kai ji atėjo, tėvas tarė:

– Ponia Martindail, palydėkite šį jaunuolį į savo kambarį ir patiekite jam pusryčius.

Kelias sekundes Rupertas stovėjo labai ramiai. Jo išblyškusį veidą vėl nudažė raudonis. Paskui nusilenkė tėvui ir nusekė paskui ponią Martindail durų link.

Maždaug po valandos tėvas nusiuntė tarną, kad pakviestų Rupertą į kabinetą. Mes su mama taip pat ten nuėjome. Tarnas grįžo ir pranešė:

– Sere, ponia Martindail pagarbiai klausia, ar galėtų su jumis pasikalbėti.

Tėvas nespėjo atsakyti, kai mama liepė ją pakviesti. Ūkvedė buvo čia pat – tokie žmonės kaip ji paprastai sukiojasi netoli raktų skylutės – ir netrukus įėjo. Atsistojo prie durų ir nusilenkė. Atrodė išblyškusi. Tėvas paklausė:

– Na?

– Pamaniau, kad bus geriau, jei ateisiu ir papasakosiu jums apie ponaitį Selindžerį. Būčiau atbėgusi tuojau pat, bet bijojau jus trukdyti.

– Na? – Tėvas griežtai elgiasi su tarnais. Kai pats būsiu šeimos galva, trypsiu juos savo kojomis. Tai geriausias būdas sulaukti iš tarnų ištikimybės!

– Sere, kaip pageidavote, nuvedžiau jaunąjį džentelmeną į savo kambarį ir liepiau paruošti puikius pusryčius, nes mačiau, kad jis baisiai išalkęs – jaunuolis dar auga, o jau toks aukštas! Netrukus atnešė pusryčius. Jie buvo puikūs! Jų skleidžiamas gardus kvapas net man sužadino alkį. Ten buvo kiaušinių ir skrudinto kumpio, ant grotelių keptų inkstų ir puodelis kavos, sviestu suteptas skrebutis ir pašteto...

– Pateikta kaip nurodyta meniu, – pastebėjo mama. – Tęskite!

– Kai viskas buvo paruošta ir tarnaitė išėjo, pastačiau kėdę prie stalo ir tariau: „Sere, jūsų pusryčiai paruošti!“ Jis atsistojo ir pasakė:

– Dėkoju, ponia, jūs labai maloni! – nusilenkė man taip pagarbiai, tarsi būčiau tikra dama.

– Tęskite, – pasakė mama.

– Sere, tada jis ištiesė ranką, pasakė „Viso gero, ačiū jums" ir paėmė savo skrybėlę. Paklausiau: „Ar neketinate pusryčiauti?" Jis atsakė: „Ačiū, ponia, nepusryčiausiu. Negaliu čia valgyti... turiu omenyje, šiuose namuose!" Ponia, jis atrodė toks vienišas, kad pajutau, kaip mano širdis tirpsta, ir išdrįsau paklausti, ar galėčiau ką nors dėl jo padaryti. Išdrįsau tarti: „Pasakykite man, mielasis. Sere, daug metų gyvenu šioje žemėje, o jūs dar tik berniukas, nors užaugęs būsite puikus vyras, kaip ir jūsų gerbiamas nuostabus tėvas, kurį puikiai prisimenu, ir geras, kaip vargšė jūsų miela motina."

Jis atsakė: „Jūs labai maloni." Jam tai ištarus, pakėliau jo ranką ir pabučiavau. Puikiai prisimenu jo vargšę mielą motiną, ji mirė tik prieš metus. Jis nusisuko, bet jį apgręžusi (ponia, jis dar jaunas, nors jau toks augalotas) pamačiau skruostais riedančias ašaras. Priglaudžiau jo galvą prie krūtinės – kaip žinote, ponia, pati turėjau vaikų, bet jie mirė. Jis nesipriešino, šiek tiek pakūkčiojo. Paskui atsitiesė, o aš pagarbiai atsistojau šalia. Tada pasakė:

– Pasakykite ponui Meltonui, kad nevarginsiu jo.

Paklausiau:

– Sere, ar nenorėtumėte pats jam to pasakyti, kai su juos susitiksite?

– Nebesusitiksiu su juo. Grįžtu namo! – atsakė jis.

Jis nepusryčiavo, nors buvo alkanas, ir ketino grįžti kaip atėjo, todėl išdrįsau paklausti:

– Sere, jei nenorite čia pusryčiauti, gal galėčiau ką nors dėl jūsų padaryti, kad palengvinčiau kelionę? Sere, ar turite pakankamai pinigų? Jei ne, gal galėčiau jums šiek tiek jų duoti arba paskolinti? Labai didžiuosiuosi, jei leisite man tai padaryti.

Jis nuoširdžiai atitarė:

– Taip. Jei pageidaujate, paskolinkite šilingą, nes neturiu nė sudilusio penso. Nepamiršiu jūsų gerumo.

Imdamas monetą vaikinas patikino: „Pinigus grąžinsiu,

bet niekada negalėsiu grąžinti kitos skolos – negalėsiu atsilyginti už jūsų gerumą. Saugosiu monetą."

– Sere, jis paėmė šilingą – daugiau nebūtų paėmęs – ir tarė sudie. Prie durų atsisuko, grįžo prie manęs, apglėbė per liemenį, kaip daro berniukai, ir pasakė:

– Ponia Martindail, tūkstantį kartų dėkoju jums už jūsų gerumą, užuojautą ir už tai, kaip kalbėjote apie mano tėtį ir mamą. Ponia Martindail, matėte mane verkiantį, – ištarė, – retai verkiu – pastarąjį kartą verkiau grįžęs į ištuštėjusius namus po vargšės mamos laidotuvių. Tačiau nei jūs, nei kas nors kitas nebepamatys mano ašarų.

Tai pasakęs, ištiesė plačią nugarą, pakėlė gražią, išdidžią galvą ir išėjo. Pro langą mačiau jį, žingsniuojantį alėja. Sere, jis labai išdidus, pagarbiai pridursiu, garbė jūsų šeimai. Vaikas išėjo alkanas ir žinau – už tą šilingą maisto nepirks!

Tėvas neketino to ilgiau kęsti, todėl rėžė jai:

– Jums turi būti žinoma, kad jis nepriklauso mano šeimai. Tiesa, mus sieja giminystė per moteriškąją liniją, bet nelaikome jo ar jos savo šeimos nariais. – Jis nusisuko ir ėmė skaityti knygą. Tai buvo aiški panieka jai.

Mama nė žodžio neištarė, kol ponia Martindail baigė pasakoti. Ji pati buvo išdidi ir negalėjo pakęsti pavaldinių įžūlumo, o ūkvedė atrodė labai pasitikinti savimi. Žinoma, mama ne visai mūsų klasės atstovė, nors jos giminė yra gana gerbiama ir nepaprastai turtinga. Ji kilusi iš druskos prekeivių Dalmelingtonų šeimos, kurių vienas narys konservatoriams pasitraukus iš valdžios gavo pero titulą. Ji tarė ūkvedei:

– Manau, ponia Martindail, nuo pirmos šio mėnesio dienos man nebereikės jūsų paslaugų! Kadangi nelaikau darbe atleistų tarnų, štai jūsų mėnesio atlyginimas, išmokamas jums šio mėnesio 25 dieną, ir kito mėnesio alga vietoj įspėjimo. Pasirašykite šį kvitą. – Kalbėdama mama pildė kvitą. Moteris pasirašė netarusi nė žodžio ir padavė kvitą mamai. Ji atrodė nustebusi. Mama atsistojo ir išlingavo iš kambario – ji visada taip vaikščiodavo, kai supykdavo.

Kol nepamiršau, paminėsiu, kad kitą dieną atleistą ūkvedę pasamdė Šropšyro grafienė. Paaiškinsiu kodėl: Šropšyro gra-

fas K. G., teismo ir vykdomosios valdžios vadovas grafystėje, pavydi mano tėvo padėties visuomenėje ir stiprėjančios įtakos. Tėvas ketina per kitus rinkimus atstovauti konservatoriams ir netrukus jam tikrai bus suteiktas baroneto titulas.

Viktorijos kryžiaus ordino ir Pirties 2-ojo laipsnio ordino kavalieriaus generolo majoro sero Kolino Aleksandro Makelpio, gyvenančio Krume, Rosšyre, Škotijoje, laiškas eskvairui Rupertui Selindžeriui, gyvenančiam Niulando parko 14, Dalviče, Londone, Pietryčiuose

1892 m. liepos 4 d.

BRANGUS KRIKŠTASŪNI,

Nuoširdžiai apgailestauju, kad negaliu patenkinti tavo prašymo perleisti panelei Džanetai Makelpi turtą, kurį motina paliko tau testamentu ir kurio patikėtinis esu. Pridursiu, jei tai būtų mano galioje, laikyčiau ypatinga garbe palaikyti tokį norą – ne todėl, kad turto gavėja, kuriai ketini perleisti savo turtą, yra artima mano giminaitė. Tačiau čia ir slypi problema. Įsipareigojau tvarkyti patiką, surašytą kilnios ponios savo vienintelio sūnaus – nesuterštos garbės vyro ir mano brangaus draugo sūnaus, iš abiejų tėvų paveldėjusio garbės jausmą ir, esu tikras, norinčio gyvenimą nugyventi taip, kad būtų vertas tėvų ir tų, kuriais jo tėvai pasitikėjo, pagarbos – vardu. Esu tikras, supranti, kad ir kokį duočiau sutikimą, šiuo klausimu mano rankos surištos.

Dabar, brangus berniuk, pasakysiu, kad tavo laiškas suteikė man didžiausią malonumą. Neapsakomai džiaugiuosi, kad matau tavo tėvo, vyro, kurį mylėjau, sūnų – berniuką, kurį myliu – turint tą patį dvasios kilnumą, už kurį tavo tėvą gerbė visi jo draugai: tiek seniai, tiek jaunuoliai. Kad ir kaip pakryptų reikalai, visada tavimi didžiuosiuosi, ir jei seno kareivio kardas – tai viskas, ką turiu – kada nors kokiu nors būdu galės tau padėti, jis ir jo šeimininkas tarnauja ir tarnaus tau, kol būsiu gyvas.

Nuliūdau pagalvojęs, kad Džaneta dėl mano veiksmų negali gauti tos dvasios ramybės ir patogumų, kurie kyla iš geros

materialinės padėties. Tačiau, mielas Rupertai, daugiau nei po septynerių metų būsi pilnametis. Tada, jei galvosi taip pat, – nė kiek neabejoju, kad nepakeisi savo ketinimų, – būsi pats sau šeimininkas, galėsi veikti niekieno nevaržomas. Tuo tarpu užtikrinsiu, kol galėsiu, kad mano brangioji Džaneta nejaustų jokio nepritekliaus: daviau nurodymus savo valdytojui kas pusmetį siųsti Džanetai pusę tų pajamų, kurios gali būti gautos bet kokiu pavidalu iš mano dvaro Krume. Apgailestaudamas turiu pasakyti, kad dvaras turi nemenkų skolų, bet iš to, koks jis yra – arba gali būti laisvas nuo tokio suvaržymo kaip įkaitiniai raštai, – tikiu, kad kažkas vis dėlto teks ir jai. Be to, brangus berniuk, galiu atvirai pasakyti, jog jaučiu tikrą malonumą, kad tu ir aš galime būti susieti tokio įsipareigojimo. Visada širdyje buvai man tarsi sūnus. Pridursiu, kad pasielgei taip, kaip norėčiau, kad pasielgtų mano sūnus, kurį Aukščiausiasis pagailėjo man duoti. Telaimina tave Dievas, mielasis.

Visada tavo
KOLINAS ALEKSANDRAS MAKELPIS

Rodžerio Meltono, gyvenančio Oupenšo Greindže, laiškas eskvairui Rupertui Selindžeriui, gyvenančiam Niulando parko 14, Dalviče, Londone, Pietryčiuose

1892 m. liepos 1 d.
GERBIAMAS SŪNĖNE,

Atsakau į jūsų birželio 30 d. laišką. Nuodugniai apsvarstęs jūsų prašymą, padariau išvadą, kad mano, kaip patikėtinio, pareiga neleidžia man duoti visiško sutikimo jūsų pageidavimui patenkinti. Paaiškinsiu savo sprendimą. Surašydama testamentą sesuo norėjo, kad iš tokio turto, koks buvo jos žinioje, kasmet gautos pajamos būtų panaudotos jums – jos sūnui – aprūpinti. Šiuo tikslu ir siekdama apsaugoti jus nuo išlaidavimo ar kvailumo, tiksliau, bet kokio dosnumo, kad ir kiek būtų nusipelnęs asmuo, idant neliktumėte skurdžius ir taip nesužlugdytumėte motinos geranoriškų ketinimų ateityje užtikrinti jūsų išsilavinimą, patogumą ir gerovę,

neperdavė turto tiesiai į jūsų rankas, kad neimtumėte veikti kaip užsigeisite. Priešingai, patikėjo pagrindinį kapitalą vyrams, kurie, jos įsitikinimu, bus pakankamai ryžtingi ir tvirti įgyvendinti jos ketinimus, net jei jiems bus pataikaujama ar bus daromas spaudimas, verčiantis juos pasielgti priešingai. Ji įpareigojo patikėtinius naudoti jūsų labui kasmet iš valdomo kapitalo gaunamas palūkanas ir tik jas (kaip konkrečiai nurodyta testamente), kad mums patikėtas turtas būtų perduotas nepaliestas jums sulaukus pilnametystės. Laikau griežtai apibrėžta pareiga šiuo klausimu tvirtai ir tiksliai vykdyti nurodytas sąlygas. Neabejoju, kad kiti patikėtiniai galvoja taip pat. Dėl to pagal aplinkybes mes, patikėtiniai, turime vykdyti ne tik bendrą pareigą jums, kaip testamente nurodytam objektui, bet ir vienas kitam. Manau, jūsų prašymas nesuderinamas su įgaliojimo esme arba mūsų pačių mintimis, kad bet kuris iš mūsų turi eiti jam priimtinu keliu – patenkinti ar atmesti jūsų prašymą, net jei reikėtų iškęsti nepalenkiamą kito patikėtinio priešinimąsi. Tačiau kiekvienas iš mūsų turi atlikti jam tekusią nemalonią šios pareigos dalį nejausdamas baimės ar prielankumo. Žinoma, suprantate, kad laikas, kuris turi praeiti, kol paveldėsite savo turtą, yra ribotas. Pagal testamento sąlygą perduosime savo įgaliojimus, kai jums sukaks dvidešimt vieneri, t. y. po septynerių metų. Iki to laiko, jei galėčiau, mielai patenkinčiau jūsų norus, bet turiu griežtai laikytis prisiimtos pareigos. Po tiek laiko būsite visiškai laisvas pats atsisakyti savo turto ir niekas nebegalės jums paprieštarauti ar išsakyti pastabų.

Išreiškęs taip aiškiai, kaip tik galėjau, apribojimus, saistančius mane su pagrindiniu jūsų turtu, pridursiu, kad bet kokiu būdu, kuris yra mano galioje ar žinioje, būsiu labai laimingas įgyvendindamas jūsų norus tiek, kiek tai priklauso nuo manęs. Žinoma, panaudosiu įtaką, kurią galiu daryti kitiems patikėtiniams, kad juos įtikinčiau laikytis panašių nuostatų dėl jūsų norų. Manau, jūs visiškai laisvas naudotis savo nuosavybe kaip patinka. Tačiau kol sulauksite pilnametystės, esate tik savo motinos palikimo naudotojas ir tegalite laisvai paskirstyti kasmet gaunamą pelną. Kaip patikėtiniai

turime pirmenybės teisę naudoti gautą pelną jums išlaikyti, drabužiams ir išsilavinimui apmokėti. Tai, kas liks apmokėjus šias išlaidas, galite tvarkyti kaip pageidaujate. Jei trokštate, galite surašyti patikėtiniams skirtą įgaliojimą, kad visa suma ar bet kuri jos dalis būtų išmokėta panelei Džanetai Makelpi, ir tai bus įvykdyta. Tikėkite manimi, mūsų pareiga – apsaugoti pagrindinį turtą, todėl turime nepaisyti nurodymų, kurie gali kelti jam pavojų. Tačiau tuo mūsų apribojimai baigiasi. Globos laikotarpiu galime tvarkyti tik pagrindinį turtą. Be to, kad nekiltų jokių klaidų, galime tvarkyti bet kuriuos bendrus nurodymus tiek laiko, kol jie bus panaikinti. Esate ir turite būti laisvas bet kuriuo metu keisti savo nurodymus arba įgaliojimus. Turėsime vadovautis naujausiu dokumentu.

Nekomentuosiu pagrindinių jūsų pageidavimų nuostatų. Esate laisvas tvarkytis taip, kaip pageidaujate. Suprantu, kad jūsų polėkis yra nuoširdus, ir tikiu, kad taip veikiate, nes to norėjo mano sesuo. Dar būdama gyva išreiškė nuomonę apie jūsų ketinimus ir, esu įsitikinęs, jiems pritartų. Taigi, gerbiamas sūnėne, jei pageidausite, būsiu laimingas jos bei jūsų labui iš savo kišenės apmokėdamas jūsų sąskaitas (tai liktų tarp jūsų ir manęs) ir išmokėdamas sumą, lygią tai, kokią norite perleisti panelei Džanetai Makelpi. Gavęs iš jūsų laišką, žinosiu, kaip elgtis toliau. Linkiu viso, kas geriausia.

Jums atsidavęs dėdė
RODŽERIS MELTONAS

Eskvairui Rupertui Selindžeriui

Ruperto Selindžerio laiškas Rodžeriui Meltonui

1892 m. liepos 5 d.
GERBIAMAS DĖDE,

Nuoširdžiai dėkoju jums už malonų laišką. Suprantu, kad neturėjau jūsų, kaip patikėtinio, to prašyti. Aiškiai suprantu jūsų pareigą ir sutinku su jūsų požiūriu. Pridedu patikėtiniams skirtą laišką, prašydamas jų išmokėti kasmet iki toles-

nio mano nurodymo panelei Džanetai Makelpi, gyvenančiai nurodytu adresu, bet kokią sumą, kuri lieka iš mano mamos palikimo apmokėjus išlaidas, kurių, jūsų nuomone, reikia mano išlaikymui, drabužiams ir išsilavinimui, ir man vieną svarą sterlingų per mėnesį, kurį mano brangi mama visada man duodavo asmeninėms išlaidoms. Šią sumą ji vadino kišenpinigiais.

Atsižvelgdamas į jūsų labai malonų ir dosnų pasiūlymą duoti mano gerbiamai tetai Džanetai sumą, kurią, jei galėčiau, duočiau pats, labai nuoširdžiai dėkoju jums tiek brangios tetos (kuriai, žinoma, nesakysiu apie jūsų pasiūlymą, nebent įgaliosite mane tai padaryti), tiek savo vardu. Manau, bus geriau, jei ji nežinos apie jūsų pasiūlymą. Teta Džaneta labai išdidi ir nepriims jokios pašalpos. Man, žinoma, kitaip: nuo tada, kai buvau labai mažas, ji man tapo antrąja mama ir aš ją labai myliu. Mirus tikrajai mamai, kuri man buvo svarbiausia, daugiau nieko neturiu. Jaučiame vienas kitam tokią meilę, kad išdidumui nelieka vietos. Dar kartą dėkoju, gerbiamas dėde, ir telaimina jus Dievas.

Jums atsidavęs sūnėnas
RUPERTAS SELINDŽERIS

Ernesto Rodžerio Halbardo Meltono įrašo tęsinys

Dabar papasakosiu apie kitą sero Džefrio sūnų – Rodžerį. Jis buvo trečias vaikas ir trečias sūnus. Vienintelė duktė Peišensė buvo dvidešimt metų jaunesnė už paskutinį, ketvirtą, brolį. Apie Rodžerį papasakosiu tai, ką girdėjau iš tėvo ir senelio. Apie savo antros eilės tetą nieko nežinau, buvau labai mažas, kai ji mirė, pamenu ją tik kartą matęs. Ji buvo labai aukšta, daili moteris, šiek tiek per trisdešimt, labai tamsių plaukų ir šviesių akių. Manau, jos akys buvo pilkos arba šviesiai mėlynos, kokios tiksliai – neprisimenu. Ji atrodė labai išdidi, bet pasakysiu tik tai, kad man buvo maloni. Pamenu, labai pavydėjau Rupertui, nes jo mama atrodė taip išskirtinai. Rupertas buvo aštuoneriais metais už mane vyresnis, bijojau,

kad mane prikuls, jei pasakysiu ką nors, kas jam nepatiks. Taigi buvau tylus, nebent pamiršdavau toks būti, ir kartą Rupertas labai piktai ir, manau, neteisingai pasakė, kad aš – „paniurusi maža bjaurybė". Nepamiršau to ir neketinu pamiršti. Man ne vis tiek, ką jis pasakė ar galvojo. Dabar jis ten (jei dar gyvas), kur niekas jo negali rasti, be pinigų ar kitų gėrybių, nes tą turėtą turtelį sulaukęs pilnametystės perleido Maskelpi. Jis norėjo perduoti turtą iš karto po savo motinos mirties, bet mano tėvas, paskirtas jo turto patikėtiniu, atsisakė patenkinti šį prašymą, o kitas patikėtinis – dėdė Rodžeris, kaip jį vadinu, manė, kad patikėtiniai neturi įgaliojimų leisti Rupertui iššvaistyti iš motinos paveldėtą turtą. Šaipydavausi, kai tėvas vadino jį iš tėvo paveldėtu turtu. Trečiasis patikėtinis – seras Kolinas Maskelpis pasakė, kad duodamas tokį leidimą negali palaikyti niekieno pusės, nes Maskelpi – jo dukterėčia. Storžievis senis. Pamenu, kai pamiršęs juos siejančią giminystę, pasakiau sąmojį apie Maskelpi, jis skėlė man tokį antausį, kad vos nenulėkiau per visą kambarį. Jis kalbėjo su ryškiu škotišku akcentu. Tebegirdžiu jį sakant:

– Pietiečiui derėtų elgtis šiek tiek pagarbiau ir nemėgink vadinti jos kitu vardu, nes išmalsiu tavo marmūzę, tu maža bjaurybe!

Mačiau, kad tėvas labai įsižeidė, bet nieko nepasakė. Manau, jis prisiminė, kad generolas yra Viktorijos kryžiaus ordino kavalierius ir dvikovų mėgėjas. Tačiau norėdamas parodyti, kad tai ne jo kaltė, nusuko man vieną ausį, o paskui ir kitą – tą, kuriai teko antausis! Spėju, jis manė, kad tai teisinga! Turiu pridurti – vėliau man buvo atlyginta. Kai generolas išėjo, tėvas davė man penkių svarų sterlingų vertės banknotą.

Nemanau, kad dėdė Rodžeris buvo labai patenkintas dėl to, kaip Rupertas pasielgė su palikimu, ir nemanau, kad nuo tos dienos būtų su juo susitikęs. Gal ir nesusitiko – juk Rupertas netrukus pabėgo: papasakosiu apie tai, kai ateis laikas. Ir kodėl mano dėdė turėtų nerimauti dėl jo? Jis ne Meltonas, aš būsiu šeimos galva – žinoma, kai Viešpats pas save pašauks mano tėvą! Dėdė Rodžeris turi krūvas pinigų ir yra nevedęs, taigi jei nori palikti juos patikimose rankose, nekils jokių rū-

pesčių. Savo pinigus uždirbo versdamasis, kaip jis vadina, „Rytų prekyba". Kiek suprantu, prekiavo Levante ir rytinėje jo dalyje. Žinau, kad įvairiose šalyse – Turkijoje, Graikijoje, Maroke, Egipte, pietinėje Rusijos dalyje ir Šventojoje Žemėje, Persijoje, Indijoje, Hersonese, Kinijoje, Japonijoje ir Ramiojo vandenyno salose – turi „namų", kaip sako prekybininkai. Nesitikima, kad mes, žemvaldžiai, galėtume daug nusimanyti apie prekybą, bet mano dėdė nusimanė – arba, deja, kad nusimanė! Turiu pasakyti, kad ne tik nusimanė, bet ir daug nuveikė. Dėdė Rodžeris buvo labai niūrus žmogus, todėl mane auklėjo būti pagarbų, niekada jo nekalbinti. Vaikystėje tėvai – ypač mama – versdavo mane eiti ir pasisveikinti su juo, būti mandagų. Jis niekada nebuvo malonus man, jį tegaliu prisiminti kaip niurzgų senį. Tačiau jis niekada nematė Ruperto, todėl manau, kad ponaitis neturi net tikimybės būti įtrauktas į testamentą.

Kai paskutinį kartą mačiau dėdę, jis buvo šiurkštus. Elgėsi su manimi kaip su berniuku, nors man jau ėjo aštuoniolikti metai. Įėjau į jo biurą nepasibeldęs, o jis net nežvilgtelėjo nuo rašomojo stalo, prie kurio kažką rašė, ir išrėkė:

– Nešdinkis! Kaip drįsti trukdyti mane, kai esu užsiėmęs? Nešdinkis po velnių!

Stovėjau ten pat pasiruošęs jį perverti žvilgsniu, kai jis pakels akis, nes negalėjau pamiršti, kad mirus tėvui būsiu šeimos galva. Tačiau pažvelgęs į mane neapstulbo, tik šaltai tarė:

– A, tai tu. Maniau, tai vienas mano pasiuntinukų. Jei nori pasikalbėti, sėsk ir palauk, kol baigsiu.

Atsisėdau ir laukiau. Tėvas nuolat sakydavo, kad turiu stengtis įgyti dėdės palankumą ir jam įtikti. Tėvas yra labai įžvalgus žmogus, o dėdė Rodžeris – labai turtingas.

Nemanau, kad dėdė R. yra toks įžvalgus, koks manosi esąs. Kartais daro siaubingų verslo klaidų. Pavyzdžiui, prieš keletą metų įsigijo didžiulį dvarą Adrijos jūros pakrantėje, šalyje, vadinamoje Mėlynųjų kalnų kraštu. Bent jau sakė, kad įsigijo. Slapta prasitarė mano tėvui. Tačiau neparodė jokių nuosavybės dokumentų ir labai abejoju, ar juos turėjo. Tuo blogiau

man, nes tėvas įsitikinęs, kad dėdė paklojo už dvarą nemenką sumelę, o kadangi esu paveldėtojas, tai smarkiai sumažina galimą turtą.

Dabar apie Rupertą. Kaip minėjau, būdamas maždaug keturiolikos jis pabėgo ir daug metų apie jį nieko negirdėjome. Kai mes, tiksliau, mano tėvas, gavome apie jį žinių, jos buvo nemalonios. Jis parsisamdė junga į burlaivį, plaukiantį aplink Horno kyšulį. Paskui prisidėjo prie keliaujančios į Patagonijos centrą ekspedicijos, toliau patraukė į Aliaską, vėliau nuklydo į Aleutų salas. Dar nukeliavo į Centrinę Ameriką, nusidangino į Vakarų Afriką, aplankė Ramiojo vandenyno salas, Indiją ir daugelį kitų vietų. Visi žinome išmintingą posakį, kad ant riedančio akmens samanos neauga, tad net jei samanos būtų nors šio to vertos, pusbrolis Rupertas mirtų kaip elgeta. Iš tikrųjų niekas nepakęstų jo kvailo, pagyrūniško išlaidumo. Tik pažiūrėkit, kaip jis sulaukęs pilnametystės pasielgė – visą motinos turtelį perleido Maskelpi!

Esu įsitikinęs, dėdė Rodžeris nieko nesakė mano tėvui, bet kaip šeimos galvai jam, žinoma, vis tiek buvo pranešta, ir jis neapsidžiaugė. Mano mama pati valdo nemažą turtą ir supranta, kad jį reikia išlaikyti savo rankose – kai paveldėsiu jį, o jo paveldėjimo tvarka nėra nustatyta, todėl esu nešališkas – galiu pritarti šiam protingam sprendimui. Niekada nė vienas iš mūsų daug negalvojo apie Rupertą, bet nuo tada, kai jis ėmė ristis tiesiai į elgetų gretas ir virsti pavojingu įkyruoliu, vertiname jį kaip pašalietį. Žinome, koks jis iš tikrųjų yra. Niekada nemėgau jo ir visada jį niekinau. O dabar susierzinome, nes mus susaistė gerbiamo dėdės Rodžerio testamentas. Advokatas ponas Trentas, tvarkęs mano gerbiamo dėdės reikalus ir jo testamentą, sako, kad prieš viešai paskelbiant jo valią būtina žinoti, kur yra kiekvienas galimas paveldėtojas. Jį reikia rasti, todėl turime laukti. Ypač sunku man, tikrajam paveldėtojui. Iš Ruperto pusės labai neapgalvota taip slėptis. Parašiau senajam Makelpiui, bet neatrodo, kad tas supranta arba iš viso rūpinasi šiuo reikalu – juk jis nėra paveldėtojas! Makelpis atrašė, kad tikriausiai Rupertas Sent Ležeras – jis taip pat laikosi senojo pavardės rašymo – nežino apie dėdės mirtį, bet jis pasistengs

išvaduoti mūsų šeimą iš nerimo. Še tau kad nori, išvaduoti mūsų šeimą iš nerimo! Nesame sunerimę, tenorime žinoti. Jei mes – ypač aš – tie, kurie turime kęsti visus nepakeliamus ir neteisingus paveldėjimo mokesčius, esame sunerimę, tai privalome tokie būti. Šiaip ar taip, Rupertas tikrai šiek tiek nusivils ir ištaikys laiko susitikti, kai parsiras ir sužinos, kad yra beviltiškas elgeta!

* * *

Šiandien mes (tėvas ir aš) gavome laišką iš pono Trento. Jis praneša, kad vieta, kur galėtų būti „ponas Rupertas Sent Ležeras", nustatyta ir kad jam išsiųstas laiškas, kuriame rašoma apie vargšo dėdės Rodžerio mirtį. Kiek žinoma, paskutinė jo buvimo vieta – Titikakos ežeras. Taigi gera naujiena ta, kad jis gali gauti laišką, kuriame jo „prašoma nedelsiant grįžti namo ir suteikiama tiek pat informacijos apie testamentą, kaip ir kiekvienam dėdės šeimos nariui", t. y. nieko nepasakyta. Manau, turėsime laukti mėnesių mėnesius, kol galų gale gausime savo turtą. Nieko gero!

Edvardo Binghemo Trento laiškas Ernestui Rodžeriui Halbardui Meltonui

Linkolns In Fylds 176
1906 m. gruodžio 28 d.
GERBIAMAS SERE,

Džiaugiuosi galėdamas pranešti, kad ką tik gavau pono Ruperto Sent Ležero laišką. Jis rašo, kad ketina išvykti iš Rio de Žaneiro gruodžio 25 d. Karališkosios pašto bendrovės garlaiviu „Amazonė". Be to, rašo, kad prieš išvykdamas iš Rio de Žaneiro telegrafuos, kada laivas, jei nenutiks nieko netikėto, atplauks į Londoną. Kadangi visiems kitiems suinteresuotiems velionio Rodžerio Meltono testamentu asmenims, kurių vardai pateikti jo nurodymuose dėl testamento skaitymo, buvo pranešta ir jie išreiškė norą dalyvauti, kai bus nurodyti laikas

ir vieta, pranešu, kad gautoje telegramoje rašoma, jog laivas turėtų atplaukti į Londono uostą sausio 1 d. Jei „Amazonė" neatplauktų nurodytu laiku, pranešu, kad eskvairo Rodžerio Meltono testamentas bus skaitomas mano biure sausio 3 d., ketvirtadienį, 11 valandą ryto.

Pagarbiai
EDVARDAS BINGHEMAS TRENTAS

Eskvairui Ernestui Rodžeriui Halbardui Meltonui,
gyvenančiam Humkrofte, Šropšyro grafystėje.

Telegrama: Rupertas Selindžeris Edvardui Binghemui Trentui

„Amazonė" atplauks į Londoną sausio 1 d. Selindžeris.

Telegrama (siųsta per Loido bendrovę):
Rupertas Selindžeris Edvardui Binghemui Trentui

Lizardas, gruodžio 31 d.

„Amazonė" atplauks į Londoną rytoj ryte. Viskas gerai. Selindžeris.

Telegrama: Edvardas Binghemas Trentas
Ernestui Rodžeriui Halbardui Meltonui

Rupertas Selindžeris atvyko. Testamentas bus skaitomas kaip numatyta. Trentas.

Ernesto Rodžerio Halbardo Meltono įrašo tęsinys

1907 m. sausio 4 d.

Dėdės Rodžerio testamentas perskaitytas. Tėvas perdavė man pono Trento laiško kopiją bei telegramas, kurias įklijavau prie šio įrašo. Abu kantriai, t. y. nieko nesakydami, laukėme sausio 3 d. Vienintelė mūsų šeimoje nekantravo mama. Ji kalbėjo tokius dalykus, kad jei senasis Trentas būtų čia, jo ausys

įkaistų. Sakė, kad absurdiškai beprasmiška atidėlioti testamento skelbimą ir versti laukti atvykstant nežymaus asmens, kuris net nėra šeimos narys, net neturi mūsų pavardės. Jis galėtų parodyti šiek tiek daugiau pagarbos asmeniui, kuris vieną dieną bus šeimos galva! Manau, tėvo kantrybė buvo beišsenkanti, kai jis tarė:

– Tiesa, brangioji, tiesa! – tai pasakęs atsistojo ir išėjo iš kambario. Kiek vėliau, eidamas pro biblioteką, girdėjau jį žingsniuojantį pirmyn atgal.

Sausio 2 d., trečiadienį, po pietų su tėvu išvykome į miestą. Kaip visada, apsistojome Kleridžo viešbutyje. Mama taip pat norėjo vykti, bet tėvas pamanė, kad jai geriau likti namuose. Ji nesutiko tol, kol kiekvienas pažadėjome, kad perskaičius testamentą atsiųsime po telegramą.

Be penkių vienuolika įėjome į pono Trento biurą. Tėvas nebūtų atėjęs anksčiau – kaip jis teigė, prastos manieros rodyti savo nekantrumą, o labiausiai – prieš skelbiant tokį dalyką kaip testamentas. Buvo nuobodu, turėjome vaikščioti kaimynystėje kokį pusvalandį iki paskirto laiko, kad nebūtų per anksti.

Įėję į kambarį pamatėme generolą serą Koliną Makelpį ir labai įdegusį, augalotą vyriškį, kurį pamaniau esant Rupertą Selindžerį – pagalvojau: iš pažiūros jis neatrodo priklausantis mūsų giminei. Jis ir senasis Makelpis pasirūpino atvykti laiku! Pagalvojau, kad tai gana vulgaru. Ponaitis Selindžeris skaitė laišką. Matyt, jis atėjo visai neseniai, nors laiško turinys jam labai rūpėjo, skaitė tik pirmą lapą, o jų, kiek pastebėjau, buvo visa šūsnis. Neatitraukė akių nuo lapo man įėjus, net nežvilgtelėjo, kol nebaigė skaityti viso laiško. Galite nė neabejoti, kad nei aš, nei mano tėvas (jis kaip šeimos galva turėjo sulaukti daugiau pagarbos) nesiruošėme prie jo prieiti. Juk jis – skurdžius ir švaistūnas, ir jam neteko garbės nešioti mūsų pavardę. Tačiau generolas žengė į priekį ir širdingai su mumis pasisveikino. Jis, matyt, pamiršo, arba apsimetė pamiršęs, kaip nemandagiai kartą su manimi pasielgė, pasisveikino gana draugiškai, manau, šilčiau nei su tėvu. Buvau pamalonintas, šiaip ar taip, kad ir kaip elgtųsi, jis – pasižymėjęs vyras, apdovanotas Viktorijos kryžiaus ordinu, jam suteiktas baroneto titulas. Tai nutiko

neseniai, po karo prie Indijos sienos. Vis dėlto nebuvau linkęs rodyti širdingumo. Nepamiršau jo šiurkštumo ir pamaniau, kad nori man įsiteikti. Žinojau, kad gavęs gerbiamo dėdės milijonus būsiu svarbus asmuo, ir, be abejo, senasis Makelpis taip pat tai žinojo. Taigi pasielgiau taip, kaip jis pasielgė su manimi. Kai jis ištiesė ranką, įdėjau vieną pirštą į ją ir tariau:

– Kaip sekasi?

Jis labai išraudo ir nusisuko. Apsikeitėme su tėvu veriančiais žvilgsniais – nė vienas mūsų nesigailėjo taip su juo pasielgęs. Visą tą laiką ponaitis Selindžeris, atrodė, nieko negirdėjo ir nematė, tik toliau skaitė laišką. Pamaniau, kad senasis Maskelpis ketino įtraukti ir jį į pokalbį, nes išgirdau kažką tyliai sakantį. Skambėjo kaip „Nagi!", bet ponas S. neišgirdo. Tikriausiai nepastebėjo.

Kai ponas Mas. ir ponaitis S. tylėdami atsisėdo, nė vienas nežiūrėjo į mus, tėvas sėdėjo kitoje kambario pusėje pasirėmęs ranka smakrą, o aš, norėdamas parodyti savo abejingumą dviem S., išsitraukiau užrašų knygelę ir pradėjau rašyti, kad įamžinčiau šią akimirką.

Įrašo tęsinys

Baigęs rašyti apžiūrėjau Rupertą.

Mus pamatęs pašoko, priėjo prie tėvo ir gana šiltai paspaudė jo ranką. Tėvas atsakė labai šaltai. Vis dėlto atrodė, kad Rupertas to nepastebėjo, jis nuoširdžiai priėjo prie manęs. Atsitiko taip, kad tuo metu dariau kažin ką kita ir iš pradžių nepastebėjau ištiestos rankos, bet kai pažvelgiau į ją, laikrodis ėmė mušti vienuolika valandų. Mušant valandas į kambarį įėjo ponas Trentas. Paskui jį sekė raštininkas, kuris laikė užrakintą dėžutę, ir dar du vyriškiai. Įėjęs nusilenkė mums iš eilės pradėdamas nuo manęs. Stovėjau priešais duris, kiti buvo pasklidę po kambarį. Tėvas liko sėdėti, o seras Kolinas ir ponas Selindžeris atsistojo. Ponas Trentas niekam nepaspaudė rankos – net man. Tesulaukėme šio pagarbaus nusilenkimo. Kiek suprantu, tokiais oficialiais atvejais štai toks advokatų etiketas.

Paskui jis atsisėdo didelio kambario viduryje stovėjusio stalo gale ir pakvietė mus atsisėsti. Žinoma, tėvas, kaip šeimos galva, atsisėdo jam iš dešinės. Seras Kolinas ir Selindžeris užėmė vietas priešais mano tėvą, pirmasis atsisėdo šalia advokato. Be abejo, generolas žino, kad baronetas turi pirmumo teisę. Kada nors pats būsiu baronetas ir turiu nusimanyti apie tokius dalykus.

Raštininkas paėmė raktą, kurį jam padavė jo šeimininkas, atrakino metalinę dėžutę ir išėmė iš jos popierių šūsnį, perrištą raudonos spalvos juostele. Padėjo juos priešais advokatą, o tuščią dėžutę – už jo ant grindų. Paskui jis ir kiti du vyriškiai atsisėdo tolimajame stalo gale, pastarasis išsitraukė didelį sąsiuvinį ir kelis pieštukus, kuriuos padėjo priešais save. Jis neabejotinai buvo stenografistas. Ponas Trentas atrišo juostelę, kurią padėjo šiek tiek toliau. Nuo viršaus paėmė antspauduotą voką, perlaužė antspaudą ir išėmė pergamentinį popierių, kurio viduje buvo keli užantspauduoti vokai, ir padėjo juos ant kitos popierių šūsnies, gulėjusios priešais jį. Paskui išvyniojo pergamentinį popierių ir padėjo jį atverstą. Pasitaisė akinius ir tarė:

– Ponai, ant voko, kurio antspaudą jums matant perlaužiau, užrašyta „Mano paskutinioji valia ir testamentas. Rodžeris Meltonas, 1906 m. birželio mėn." Šiame dokumente, – iškėlė ir parodė jį, – parašyta:

Aš, Rodžeris Meltonas, Oupenšo Greindžo, esančio Dorseto grafystėje, Berklio kvartalo Nr. šimtas dvidešimt trys, esančio Londone, valdų ir Visariono pilies Mėlynųjų kalnų krašte, savininkas, būdamas sveiko proto surašiau savo paskutinę valią ir testamentą tūkstantis devyni šimtai šeštų mūsų Viešpaties metų birželio mėnesio vienuoliktą dieną, pirmadienį, savo seno draugo ir patikėtinio Edvardo Binghemo Trento biure, esančiame Londone adresu Linkolns In Fylds gatvė, šimtas septyniasdešimt šeši, šiuo dokumentu panaikindamas visus anksčiau surašytus savo testamentus ir suteikdamas šiam testamentui galią kaip vienintelei ir paskutinei savo valios išraiškai, paskirsčiau savo turtą taip:

1. Savo giminaičiui ir sūnėnui, taikos teisėjui eskvairui Ernestui Halbardui Meltonui, gyvenančiam Humkrofte, Šropšyro grafystėje, jo asmeniniam naudojimui ir naudai palieku dvidešimt tūkstančių svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, ir kurie turi būti išmokėti jam iš man priklausančių penkių procentų Monrealio miesto, esančio Kanadoje, obligacijų.
2. Savo gerbiamam draugui ir kolegai vykdant bendrą patiką, paskirtą testamentu anksčiau už ją mirusio velionio kapitono Ruperto Selindžerio našlės, velionės mano sesers Peišensės, baronetui, Viktorijos kryžiaus ordino ir Pirties 2-ojo laipsnio ordino kavalieriui generolui majorui Kolinui Aleksandrui Makelpiui, gyvenančiam Krume, Rošyro grafystėje, Škotijoje, palieku dvidešimt tūkstančių svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, ir kurie turi būti išmokėti jam iš man priklausančių penkių procentų Toronto miesto, esančio Kanadoje, obligacijų.
3. Panelei Džanetai Makelpi, šiuo metu gyvenančiai Krume, Rošyro grafystėje, Škotijoje, palieku dvidešimt tūkstančių svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, ir kurie turi būti išmokėti jai iš man priklausančių penkių procentų Londono grafystės tarybos obligacijų.
4. Skirtingų asmenų labdarai ir patikos valdytojams, išvardytiems šio testamento priede, pažymėtame raide „A", palieku šiame priede išvardytas įvairias sumas, kurioms netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai.

Toliau ponas Trentas išvardijo tame sąraše paminėtus asmenis ir neatidėliodamas pranešė, kad iš viso jiems palikta du šimtai penkiasdešimt tūkstančių svarų sterlingų. Daugelis paveldėtojų buvo seni draugai, tos pačios profesinės sąjungos nariai, pavaldiniai ir tarnai, kai kuriems iš jų buvo palikta gana didelės sumos pinigų ir konkretūs daiktai, pavyzdžiui, antikvariatas ir paveikslai.

5. Savo giminaičiui ir sūnėnui Ernestui Rodžeriui Halbardui Meltonui, šiuo metu gyvenančiam tėvo dvare Humkrofte, Šropšyro grafystėje, palieku dešimt tūkstančių svarų sterlingų.
6. Savo senam ir brangiam draugui Edvardui Binghemui Trentui, kurio biuras yra Linkolns In Fylds gatvėje, šimtas septyniasdešimt šeši, Londone, palieku dvidešimt tūkstančių svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, ir kurie turi būti išmokėti iš man priklausančių penkių procentų Mančesterio miesto, esančio Anglijoje, obligacijų.
7. Savo brangiam sūnėnui, vieninteliam mano brangios sesers Peišensės Melton sūnui Rupertui Selindžeriui, gimusiam iš jos santuokos su kapitonu Rupertu Selindžeriu, palieku tūkstantį svarų sterlingų. Taip pat minėtam Rupertui Selindžeriui palieku testamentu toliau minimą sumą su reikalavimu, kad jis priims sąlygas, išvardytas jam adresuotame ir pažymėtame raide „B" laiške, kurį palikau saugoti anksčiau minėtam Edvardui Binghemui Trentui ir kuris yra neatskiriama šios mano valios dalis. Jei jis nesutiktų vykdyti tame laiške išvardytų sąlygų, suteikiu įgaliojimą ir teisę paskirstyti testamentu paliktas pinigines sumas ir nuosavybę remiantis tomis pačiomis sąlygomis, išvardytomis laiške, pažymėtame raide „C", ir šiuo metu paliktame saugoti Edvardui Binghemui Trentui antspauduotame mano antspaudu voke, kuriame yra mano paskutinė valia, kuris turi būti saugomas minėto Edvardo Binghemo Trento, be to, minėtas laiškas, pažymėtas raide „C", taip pat yra neatskiriama mano testamento dalis. Jei kiltų kokių nors abejonių tiek dėl mano paskutinio noro, tiek dėl mano nuosavybės perleidimo, anksčiau paminėti testamento vykdytojai įgis visą teisę spręsti ir tvarkyti visus šiuos klausimus, kaip jiems gali atrodyti geriausia be tolesnių apskundimų. Jei bet kuris šiame testamente paminėtas paveldėtojas užginčys patį testamentą ar kurią nors jo dalį arba suabejos jo teisėtumu, jis neteks pagrindinio šiuo testamentu jam palikto turto ir bet koks palikimas faktiškai nustos galioti ir bus anuliuotas.

8. Atsižvelgiant į įstatymus ir prievoles, susijusias su testamento procesiniais veiksmais ir mano slaptų patikų paslapties išsaugojimu, nurodau testamento vykdytojams sumokėti visus bet kokios mano turto dalies, likusios išmokėjus išvardytus palikimus ir paliktos labai tolimiems giminaičiams ir asmenims, nesusijusiems su manimi kraujo ryšiais, paveldėjimo, turto, turto padalijimo, palikimo, paveldimos nuosavybės ir kitus muitus, rinkliavas bei mokesčius.
9. Savo testamento vykdytojais skiriu baronetą generolą majorą serą Koliną Aleksandrą Makelpį, gyvenantį Krume, Rosšyro grafystėje, ir Edvardą Binghemą Trentą, advokatą, kurio biuras yra Linkolns In Fylds gatvėje, šimtas septyniasdešimt šeši, Vakarų centriniame Londone, suteikdamas jiems visą teisę vykdyti mano nurodymus esant bet kokioms aplinkybėms, kurių gali kilti vykdant mano valią pagal šį testamentą. Kaip atlygį už jų, kaip mano testamento vykdytojų paslaugas, kiekvienam bus išmokėta iš pagrindinio turto po šimtą tūkstančių svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai ir jie nėra kaip nors kitaip apmokestinami.
12. Ant laiškų, pažymėtų raidėmis „B" ir „C", užrašytos dvi pastabos yra neatskiriamos šios mano paskutinės valios dalys, kurios oficialiai patvirtinus testamentą turi būti laikomos jo 10 ir 11 punktais. Vokai pažymėti raidėmis „B" ir „C", ant abiejų vokų ir kiekvieno jų turinio užrašyta: „B" turi būti skaitomas kaip 10 mano testamento punktas, o „C" – kaip 11 punktas.
13. Jei vienas iš minėtų testamento vykdytojų mirtų anksčiau nei bus įvykdytos minėtos sąlygos, praėjus pusantrų metų nuo mano testamento paskelbimo dienos arba prieš paskelbiant laiško, pažymėto raide „C", sąlygas, visos ir atskiros teisės ir pareigos, pavestos abiem mano testamentu, pereis likusiam testamento vykdytojui. Jei mirtų abu testamento vykdytojai, dalyko aiškinimas ir visų reikalų įforminimas, susiję su šia mano paskutine valia, pereis asmeniui, kuris tuo metu bus paskirtas Anglijos lordu kancleriu, arba tam asmeniui, kurį šiuo tikslu gali skirti pastarasis.

Ši paskutinė mano valia išreikšta tūkstantis devyni šimtai septintų mūsų Viešpaties metų sausio mėnesio pirmą dieną.
RODŽERIS MELTONAS

Mums, Endriui Rositeriui ir Džonui Kolsonui bei pačiam testatoriui dalyvaujant, testatorius Rodžeris Meltonas pasirašė ir užantspaudavo šį dokumentą. Tai paliudydami pasirašėme:
Andrius Rositeris, raštininkas iš Praimrouz aveniu 9, Vakarų centrinis Londonas;
Džonas Kolsonas, biuro, esančio Linkolns In Fylds 176, tarnautojas ir Šv. Tabitos bažnyčios, esančios Klerkenvele, Londone, zakristijonas.

Baigęs skaityti, ponas Trentas sudėjo visus popierius ir vėl surišo juos raudonos spalvos juostele. Laikydamas rankoje šūsnį popierių, atsistojo ir pasakė:
– Tai viskas, džentelmenai, nebent kuris nors iš jūsų pageidautų ko nors manęs paklausti, žinoma, atsakysiu į visus jūsų klausimus kiek leis man suteikti įgaliojimai. Paprašysiu jūsų, sere Kolinai, pasilikti, nes turime sutvarkyti kai kuriuos reikalus arba paskirti laiką, kada galėtume susitikę juos sutvarkyti. Jūsų taip pat, pone Selindžeri, nes esama laiško, kurį turiu jums perduoti. Svarbu, kad atplėštumėte jį testamento vykdytojų akivaizdoje, bet nebūtina, kad dar kas nors dalyvautų.
Pirmą žodį tarė tėvas. Žinoma, kaip grafystės džentelmenas, turintis padėtį visuomenėje ir dvarą, ir kurio kartais prašoma pirmininkauti posėdžiuose – tada, kai nėra titulą turinčio asmens – jis pajuto pareigą pasisakyti pirmas. Nors senojo Makelpio titulas suteikia jam pranašumo, buvo sprendžiamas šeimos, kurios galva yra mano tėvas, reikalas, o senasis Makelpis tėra į šį reikalą įtrauktas pašalietis – ir tai tik per moteriškąją liniją, per vyro jaunesniojo brolio žmoną, atitekėjusią į mūsų šeimą. Tėvas kalbėjo su ta pačia išraiška, kokią nutaiso užduodamas svarbius klausimus liudininkams per kas tris mėnesius šaukiamus taikos teisėjų teismo posėdžius.

– Norėčiau kai ką išsiaiškinti. – Patikėtinis nusilenkė (jis gaus savo 120 tūkstančių, tai galėtų būti malonesnis – manau, jog pats tai pavadintų meilikavimu), todėl tėvas pažvelgęs į jo laikomą juostele perrištą popierių šūsnį, tęsė. – Kiek vertas visas turtas?

Patikėtinis atsakė greitai ir, manau, šiurkštokai. Jis buvo išraudęs ir šį kartą nenusilenkė, manyčiau, jo socialinės padėties asmeniui labai trūko gerų manierų.

– Sere, negaliu apie tai pranešti. Galiu pasakyti, kad nepraneščiau, net jei galėčiau.

– Milijono? – vėl paklausė tėvas. Tuo metu jis įpyko, o veidas buvo raudonesnis nei senojo patikėtinio. Šį kartą tas atsakė labai tyliai.

– Ak, kaip per kryžminę apklausą. Sere, tepasakysiu, kad niekas negali to žinoti, kol apskaitininkai nepatikrins testatoriaus reikalų iki šios dienos.

Ponas Rupertas Selindžeris, kuris visą šį laiką atrodė piktesnis net už patikėtinį ar mano tėvą – nors neįsivaizduoju, dėl ko turėjo pykti – sugniaužė kumščius ir atsistojo tarsi ruoštųsi kalbėti, bet pagavęs senojo Makelpio ir patikėtinio žvilgsnius, vėl atsisėdo.

Pastaba. Ši trijulė, atrodo, puikiai sutaria. Neturiu išleisti jų iš akių. Tuo metu neatkreipiau į tai dėmesio, nes tėvas uždavė kitą klausimą, kuris mane labai sudomino.

– Ar galėčiau paklausti, kodėl neparodėte mums kitų testamento priedų?

Prieš atsakydamas patikėtinis didele šilkine nosine kruopščiai nusišluostė akinius.

– Paprasta, nes kiekviename iš šių dviejų laiškų, atitinkamai pažymėtų raidėmis „B" ir „C", yra pateikti nurodymai dėl jų atplėšimo ir turinio paslapties išsaugojimo. Atkreipsiu jūsų dėmesį į tai, kad abu vokai užantspauduoti ir kad testatorius ir abu liudininkai užrašė savo vardus ir pavardes ant kiekvieno voko atlanko. Perskaitysiu juos.

– Ant laiško, pažymėto raide „B" ir adresuoto „Rupertui Selindžeriui" užrašyta: „Šis laiškas turi būti įteiktas Rupertui Selindžeriui patikėtinių ir atplėštas jų akivaizdoje. Jei pagei-

dauja, jis gali padaryti kopiją arba užrašų, bet paskui turi perduoti laišką ir voką testamento vykdytojams, kurie turi tuojau pat jį perskaityti, kiekvienas jų, jei pageidauja, turi teisę pasidaryti kopiją ar užrašų. Paskui laiškas turi būti įdėtas į voką, o pats vokas ir jame esantis laiškas įdėti į kitą voką, ant kurio turi būti užrašyta, kas jame yra, ir pasirašyta ant atlanko abiejų testamento vykdytojų ir minėtojo Ruperto Selindžerio.

(pasirašė) RODŽERIS MELTONAS 1906 06 01"

– Ant laiško, pažymėto raide „C" ir adresuoto „Edvardui Binghemui Trentui" užrašyta: „Šis laiškas, adresuotas Edvardui Binghemui Trentui, turi būti jo saugomas neatplėštas dvejus metus po paskutinės mano valios paskelbimo, nebent anksčiau nei baigsis nurodytas laikotarpis, minėtasis Rupertas Selindžeris nuspręs arba atsisakys priimti sąlygas, išvardytas mano laiške jam, pažymėtame raide „B", kurį gaus ir perskaitys mano testamento vykdytojų akivaizdoje per testamento paskelbimą, kai tik bus perskaitytas paskutinis mano valios punktas (išskyrus dešimtą ir vienuoliktą punktus). Šiame laiške pateikti nurodymai, kaip abu testamento vykdytojai ir minėtasis Rupertas Selindžeris turi elgtis, kai minėtasis Rupertas Selindžeris priims arba atsisakys priimti sąlygas, kurios bus jam žinomos, jei jis nepaisys arba atsisakys priimti, arba pateiks atsisakymą priimti sąlygas praėjus dvejiems metams po mano mirties.

(pasirašė) RODŽERIS MELTONAS 1906 06 01"

Perskaitęs paskutinę pastabą, atsargiai įsidėjo ją į kišenę. Paskui paėmė kitus laiškus ir atsistojo:

– Pone Rupertai Selindžeri, – tarė jis, – prašau taip atplėšti šį laišką, kad visi čia esantys galėtų matyti, jog pastabos viršuje yra užrašyta: „B. Perskaityti kaip mano tetstamento 10 punktą."

Selindžeris pasiraitojo rankoves, tarsi ketintų rodyti fokusą – tai buvo taip teatrališka ir kvaila – paskui, jo riešai buvo gana kaulėti, sulaužė antspaudą ir išėmė iš voko laišką. Puikiai tai matėme. Laiškas buvo sulenktas pirmu puslapiu į

išorę, o jo viršuje buvo užrašytas patikėtinio minėtas sakinys. Patikėtinio paprašytas jis padėjo laišką ir voką ant stalo priešais save. Tada atsistojo raštininkas, priėjęs padavė popierėlį advokatui ir grįžo į savo vietą. Ponas Trentas kažką užrašė ant jo, paprašė visų čia esančių, net tarnautojo ir stenografisto, pažvelgti į laiško pastabą ir tai, kas buvo užrašyta ant voko, ir pasirašyti dokumentą, kuriame buvo parašyta: „Mes, toliau pasirašiusieji, pareiškiame, kad matėme užantspauduotą laišką, pažymėtą raide „B" ir pridėtą prie Rodžerio Meltono testamento, perskaityto mūsų, įskaitant poną Edvardą Binghemą Trentą ir serą Koliną Aleksandrą Makelpį, akivaizdoje ir pareiškiame, kad jame buvo dokumentas, kurio antraštė skelbia: „B. Perskaityti kaip mano tetstamento 10 punktą" ir kad voke nebuvo jokio kito turinio. Tai paliudydami mes, kiekvieno iš čia esančių akivaizdoje, pasirašėme."

Patikėtinis davė tėvui ženklą pradėti. Tėvas – smalsus vyras. Jis paprašė didinamojo stiklo, kurį netrukus atnešė kambaryje sėdėjusio raštininko pašauktas tarnautojas. Tėvas labai atidžiai apžiūrėjo voką ir dokumento viršuje užrašytą pastabą. Paskui netaręs nė žodžio jį pasirašė. Tėvas – tik žmogus. Vėliau pasirašė kiti. Patikėtinis sulenkė dokumentą ir įdėjo jį į voką. Prieš užantspauduodamas pasiuntė aplink ir mes galėjome įsitikinti, kad ten yra būtent tai, ką pasirašėme. Tėvas išėmė popierių ir perskaitė, paskui įdėjo atgal. Tada patikėtinis paprašė visų pasirašyti ant atlanko, ką mes ir padarėme. Tuomet užlašino ant jo smalkos ir paprašė tėvą užantspauduoti savo antspaudu. Jis taip ir padarė. Paskui savo antspaudus pridėjo pats patikėtinis ir Makelpis. Tada įdėjo šį voką į kitą voką, kurį pats užantspaudavo ir ant kurio atlanko pasirašė jis ir Makelpis.

Po visko tėvas atsistojo, taip pat pasielgiau ir aš. Mūsų pavyzdžiu pasekė kiti du vyriškiai – tarnautojas ir stenografistas. Tėvas neištarė nė žodžio, kol neatsidūrėme gatvėje. Ėjome pirmyn ir netrukus išėjome pro atidarytus vartus į aikštę. Jis atsisuko sakydamas:

– Eikš. Čia nieko nėra ir galėsime ramiai pasikalbėti. Noriu kai ką su tavimi aptarti. – Kai jis atsisėdo ant suolo, kur šalia

nieko nebuvo, tęsė: – Esi teisės studentas. Ką visą tai reiškia? – Pamaniau, kad tai puiki proga pasakyti epigramą, todėl tariau:

– Pinigų viliojimas!

– Hm! – nutęsė tėvas. – Dėl tavęs ir manęs viskas aišku. Tau teko dešimties tūkstančių, o man – dvidešimties tūkstančių svarų sterlingų išmalda. Tačiau kokį poveikį turi arba turės tos slaptos patikos?

– Ak, tai, – supratau. – Manau, viskas bus gerai. Dėdė Rodžeris akivaizdžiai nenorėjo, kad vyresnės kartos per daug pasipelnytų iš jo mirties. Tačiau Rupertui Selindžeriui jis paliko tik tūkstantį svarų sterlingų, o man – dešimt tūkstančių. Atrodo, jis buvo palankesnis savo tiesioginiams giminaičiams. Žinoma... – Tėvas pertraukė mane:

– Ką galėtų reikšti kita palikta suma?

– Nežinau, tėve. Akivaizdžiai esama nežinia kokių sąlygų, kurias jis turės įvykdyti, bet dėdė aiškiai nesitikėjo, kad tas jas priims. Kodėl priešingu atveju skyrė kitą patiką ponui Trentui?

– Tiesa! – pritarė tėvas ir tęsė: – Stebiuosi, kodėl paliko tokias milžiniškas sumas Trentui ir senajam Makelpiui. Tai per didelis atlygis už testamento vykdytojo paslaugas, nebent...

– Nebent, tėve?

– Nebent jo paliktas turtas tikrai milžiniškas. Štai kodėl klausiu.

– Štai kodėl, – nusijuokiau, – jis nesiteikė atsakyti.

– Ernestai, skaičius turėtų būti didelis.

– Sutinku, tėve. Paveldėjimo mokesčiai sukels apmaudą. Kokie bjauriai pinigus viliojantys yra tie paveldėjimo mokesčiai! Kodėl turiu kentėti net dėl jūsų mažo turto...

– Tai jau taip! – atsikirto tėvas trumpai ir atžariai. Tėvas yra toks juokingai jautrus. Galima pamanyti, kad tikisi gyventi amžinai. Netrukus tęsė: – Įdomu, kokios tos patikos sąlygos. Tai tiek pat svarbu žinoti kaip ir palikimo dydį, kad ir koks jis yra. Be to, testamente nepaminėta apie turto, likusio sumokėjus skolas ir mokesčius, paveldėtoją. Ernestai, mano berniuk, ar galėtume dėl to kovoti?

– Kaip suprasti, tėve? – paklausiau. Jis buvo labai šiurkštus kalbėdamas apie savo turto paveldėjimo mokesčius, nors

ir nustatė paveldėjimo tvarką – jį turiu paveldėti aš. Taigi nusprendžiau parodyti jam, kad teisėje išmanau daugiau nei jis. – Baiminuosi, kad jei imsime nagrinėti įdėmiau, neverta bus kovoti. Pirmiausia, tai gali būti paminėta Selindžeriui skirtame laiške, kuris yra testamento dalis. Ir jei šis laiškas neteks galios jam atsisakius vykdyti sąlygas (kad ir kokios jos būtų), tada teisinę galią įgyja patikėtiniui skirtas laiškas. Kas jame parašyta, mums yra nežinoma ir galbūt jis pats to nežino – apžiūrėjau jį labai atidžiai – mes, teisininkai, esame išmokyti pastabumo. Tačiau net jeigu laiške „C" paminėti nurodymai neteks galios, tada pagrindinis testamento tekstas suteikia Trentui visišką galią veikti kaip šis užsigeis. Jei norės, galės pasilikti viską sau ir niekas jam nė žodžio negalės pasakyti. Tiesą sakant, jis pats yra paskutinė teismo apeliacijos instancija.

– Hm! – suniurnėjo tėvas. – Keistas testamentas, manau, jį galėtų panaikinti lordo kanclerio teismas. Galbūt prieš imdamiesi šio reikalo turėtume pamėginti kreiptis į jį! – tai pasakęs atsistojo ir tylėdami nuėjome namo.

Mama labai smalsavo dėl viso šio reikalo – moterys visada tokios. Tėvas ir aš sutarėme pasakyti tik tiek, kiek jai būtina žinoti. Manau, abu baiminomės, kad dėl savo moteriško silpnumo pridarys mums rūpesčių ko nors prikalbėjusi ar elgdamasi neapgalvotai. Ir tikrai ji nesistengė slėpti savo priešiškumo Rupertui Selindžeriui ir labai tikėtina, kad gali mėginti kaip nors jam pakenkti. Taigi kai tėvas pasakė, kad jam vėl reikia trumpam išeiti, nes nori pasitarti su savo advokatu, pašokau ir išsakiau norą vykti kartu – pareikšiu, ką manau šiuo klausimu.

Laiško, pažymėto raide „B" ir pridėto prie paskutinės Rodžerio Meltono valios kaip neatskiriama dalis, turinys

1907 m. birželio 11 d.

Šis laiškas kaip neatskiriama mano paskutinės valios dalis apima visą mano paliktą turtą, likusį sumokėjus skolas ir mokesčius, išskyrus palikimus, išvardytus pagrindinėje šio testamento dalyje. Šio testamento turto, likusio sumokėjus sko-

las ir mokesčius, paveldėtoju – tuo atveju, jei jis priims sąlygas, pagal testamente nustatytas taisykles – skiriu gerbiamą sūnėną Rupertą Selindžerį, vienintelį mano velionės sesers Peišensės Melton sūnų, gimusį iš jos santuokos su velioniu kapitonu Rupertu Selindžeriu. Priėmus sąlygas ir įvykdžius pirmąją sąlygą, visa mano palikto turto dalis, likusi sumokėjus skolas ir mokesčius ir išmokėjus visus nurodytus palikimus ir visas mano skolas bei įsipareigojimus, bus visiška jo nuosavybė, kurią galės tvarkyti ar perleisti savo nuožiūra. Toliau išdėstytos sąlygos.

1. Jis turi laikinai priimti devynis šimtus devyniasdešimt devynis tūkstančius svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, paminėti laiške, adresuotame mano testamento vykdytojams. Šią sumą turės priimti šešių mėnesių laikotarpiui nuo mano paskutinės valios paskelbimo datos ir naudotis apskaičiuotomis dešimties procentų metinėmis palūkanomis, kurių nustatyto dydžio jis turi jokiu būdu nekeisti. Pasibaigus šešių mėnesių laikotarpiui, turi raštu pareikšti mano testamento vykdytojams, kad sutinka arba atsisako vykdyti kitas sąlygas. Jei sutiktų, per vieną savaitę nuo testamento paskelbimo turės raštu pareikšti testamento vykdytojams, kad sutinka vykdyti šią patiką. Jei atsisakytų, jam atiteks anksčiau minėti devyni šimtai devyniasdešimt devyni tūkstančiai svarų sterlingų, kuriems netaikomi jokie muitai, valstybiniai ir kiti mokesčiai, ir testamentu paliktas tūkstantis svarų sterlingų, iš viso milijonas svarų sterlingų, kuriam netaikomi jokie mokesčiai. Tačiau pateikęs tokį raštišką atsisakymą, remiantis šiuo pateiktu dokumentu nebeturės jokios teisės arba suinteresuotumo toliau perduoti mano turtą. Gavę tokį raštišką atsisakymą, mano testamento vykdytojai įgis teisę tvarkyti mano paliktą turtą, likusį sumokėjus skolas ir mokesčius, ir išmokėjus anksčiau minėtus devynis šimtus devyniasdešimt devynis tūkstančius svarų sterlingų bei visus muitus, valstybinius ar kitus mokesčius kaip nustatyta paveldėjimo įstatymo perduodant šią sumą minėtam Rupertui Selindžeriui, taip pat šie mano testamento tvarkytojai įgis teisę toliau veikti pagal nurodymus,

pateiktus laiške, pažymėtame raide „C", kuris taip pat yra neatskiriama mano paskutinės valios ir testamento dalis.

2. Jei pasibaigus ar prieš pasibaigiant nustatytam šešių mėnesių terminui minėtasis Rupertas Selindžeris priims kitas sąlygas, jis naudosis visomis pajamomis, kurios bus gautos iš mano testamentu palikto turto dalies, likusios sumokėjus skolas ir mokesčius, ir kurios bus išmokamos jam kas tris mėnesius pirmosiomis ketvirčio dienomis anksčiau minėtų testamento vykdytojų, t. y. baroneto generolo majoro sero Kolino Aleksandro Makelpio ir Edvardo Binghemo Trento, ir naudos šias pajamas remdamasis toliau išvardytomis sąlygomis.
3. Minėtasis Rupertas Selindžeris turi apsigyventi Visarionų pilyje, Mėlynųjų kalnų krašte, mažiausia šešių mėnesių laikotarpiui, praėjus ne daugiau nei trims mėnesiams po mano testamento paskelbimo. Jei įvykdys jam paskirtas sąlygas ir taip gaus teisę valdyti mano paliktą turtą, likusį sumokėjus skolas ir mokesčius, turi ir toliau gyventi minėtoje pilyje vienerius metus su pertraukomis. Jam nereikės atsisakyti Didžiosios Britanijos pilietybės, jei bus gautas oficialus Didžiosios Britanijos slaptosios valstybės tarnybos sutikimas.

Praėjus pusantrų metų nuo mano testamento paskelbimo, turės asmeniškai pateikti mano testamento vykdytojams išlaidų, išmokėtų ar apmokėtų tvarkant patiką, ataskaitą ir jei jie bus patenkinti ir bus bendros nuomonės apie sąlygas, išdėstytas anksčiau minėtame laiške, pažymėtame raide „C", kuris yra neatskiriama mano testamento dalis, turės užrašyti savo pritarimą ant testamento ir taip galutinai patvirtinti ir apmokestinti testamentą. Tai atlikus, minėtasis Rupertas Selindžeris savarankiškai ir be tolesnės kontrolės ar poreikio kontroliuoti valdys visą mano turtą, likusį sumokėjus skolas ir mokesčius. Liudiju tai ir t. t.

(pasirašė) RODŽERIS MELTONAS

Šį dokumentą tą pačią dieną kaip ir testamentą patvirtino liudininkai.

(Asmeniškai ir konfidencialiai) Edvardo Binghemo Trento pastabos dėl Rodžerio Meltono testamento

1907 m. sausio 3 d.

Visų testamentu suinteresuotų asmenų materialūs interesai ir gautas pelnas bei velionio Rodžerio Meltono, gyvenusio Oupenšo Greidže, turtas yra toks didelis, kad jei tektų dėl jo bylinėtis, aš, kaip advokatas ir testatoriaus norų vykdytojas, manau, nepakenks pateikti tam tikras pastabas apie įvykius, pokalbius ir kita, nepatvirtinta dokumentiniais įrodymais. Pirmąsias pastabas užrašiau netrukus po įvykio, kol kiekviena poelgio ir pokalbio smulkmena neišdilo iš atminties. Taip pat pabandysiu pakomentuoti tai, kas vėliau galėtų atgaivinti mano prisiminimus, o man mirus galbūt galės pasitarnauti kaip vienu metu užrašytos nuomonės ir tuo pačiu tam tikras orientyras kitam asmeniui ar kitiems asmenims, kurie vėliau gali tęsti ir vykdyti man patikėtas užduotis.

DĖL RODŽERIO MELTONO TESTAMENTO PASKELBIMO

Kai 1907 m. sausio 3 d., ketvirtadienį, priešpiet, 11 valandą ryto išėmiau iš dėžutės testamentą ir perskaičiau jį visą, išskyrus laiškų, pažymėtų raidėmis „B“ ir „C“, punktus, be manęs dalyvavo dar šie asmenys:

1. Taikos teisėjas, testatoriaus sūnėnas Ernestas Halbardas Meltonas.
2. Anksčiau minėtojo sūnus Ernestas Rodžeris Halbardas Meltonas.
3. Testatoriaus sūnėnas Rupertas Selindžeris.
4. Antrasis testamento vykdytojas baronetas generolas majoras seras Kolinas Aleksandras Makelpis.
5. Vienas iš testatoriaus testamentą pasirašiusių liudininkų ir mano tarnautojas Endrius Rositeris.
6. Stenografistas Alfredas Nugentas (ponų Kaslų biuro, esančio Brims Bildings 21, Vakarų centriniame Londone, tarnautojas).

Kai testamentas buvo perskaitytas, ponas E. H. Meltonas paklausė, kokia yra testatoriaus palikto turto vertė. Nemanau, kad esu įgaliotas ar kaip nors kitaip galiu atsakyti į šį klausimą. Jis uždavė ir kitą klausimą – kodėl dalyvavusiems asmenims nebuvo parodyti slapti testamento punktai. Atsakiau perskaitydamas ant dviejų laiškų vokų, pažymėtų raidėmis „B" ir „C", užrašytus nurodymus, kurie buvo pakankamai aiškūs. Tam, kad nekiltų klausimų dėl fakto, kad laiškuose, pažymėtuose raidėmis „B" ir „C", pateiktos pastabos turi būti perskaitytos kaip 10 ir 11 testamento punktai, paprašiau Ruperto Selindžerio atplėšti voką, pažymėtą raide „B", visų esančių kambaryje akivaizdoje. Tai mačiusieji pasirašė mano paruoštą dokumentą paliudydami, kad matė atplešiamą voką ir kad pastaba skelbė: „B. Perskaityti kaip mano testamento 10 punktą", o pačiame voke, tebuvo šis turinys. Prieš pasirašydamas dokumentą taikos teisėjas ponas Ernestas Halbardas Meltonas per didinamąjį stiklą, kurį paprašė atnešti, kruopščiai apžiūrėjo tiek voką, tiek prie laiško pridėtos pastabos antraštę. Ant stalo padėtą dokumentą, sulenktą taip, kad būtų matoma tik pastaba, jis ketino apversti, nes geidė perskaityti laiško turinį. Iš karto pasakiau jam, kad pastaboje nurodyta nagrinėti tik puslapio antraštę, o ne laiško turinį. Jis pažvelgė į mane labai piktai, bet nieko nepasakė ir po trumpos kruopščios apžiūros pasirašė. Įdėjau pastabą į voką, ant kurio atlanko visi pasirašėme. Prieš pasirašydamas ponas Ernestas Halbardas Meltonas išėmė ir patikrino dokumentą. Paprašiau įdėti jį atgal, ką jis ir padarė, paskui užlašino ant jo smalką ir pridėjo savo antspaudą. Aš ir seras Kolinas A. Makelpis taip pat pridėjome savo antspaudus. Įdėjau šį voką į kitą voką, kurį užantspaudavau savo antspaudu ir kartu su antruoju testamento vykdytoju pasirašėme ant atlanko, dar užrašiau datą. Buvau už tai atsakingas. Kai kiti dalyvavusieji asmenys išėjo, antrasis testamento tvarkytojas, aš ir Rupertas Selindžeris, kuris mano paprašytas pasiliko, įėjome į mano asmenines patalpas.

Ten ponas Rupertas Selindžeris perskaitė pastabą, pažymėtą raide „B", kuri turi būti perskaityta kaip testamento 10 punktas. Jis neabejotinai turi geležinius nervus, nes kol skaitė

dokumentą, kuriuo jam perduodamas (pagal išdėstytas sąlygas), turtas, savo dydžiu neturintis lygių Europoje ir, kiek man žinoma, tokio turto neturi net karališkųjų šeimų atstovai, jo veide nesukrutėjo nė vienas raumenėlis. Perskaitęs jį du kartus, atsistojo ir tarė:

– O kad būčiau geriau pažinojęs savo dėdę. Jis tikriausiai turėjo karaliaus širdį. Neteko girdėti apie tokį dosnumą, kokį jis parodė man. Pone Trentai, iš šios pastabos sąlygų arba testamento prierašo, ar kad ir kas tai yra, matau, kad per savaitę turiu pareikšti, ar sutinku priimti man iškeltas sąlygas. Norėčiau, kad pasakytumėte man štai ką: ar turiu laukti savaitę? Atsakiau, kad testatorius skyrė tokį terminą, kad prieš priimdamas galutinį oficialų sprendimą ir pateikdamas pareiškimą, paveldėtojas turėtų pakankamai laiko nuodugniai apsvarstyti kiekvieną punktą. Tikslesnis atsakymas būtų toks: kaip nurodyta per savaitę gali pareikšti kada priims sąlygas, bet ne vėliau. Pridūriau:

– Primygtinai patariu neskubėti. Įpainiota tokia milžiniška suma ir, kad būtumėte tikras, būtų puiku atlikti viską ne tik nepriekaištingai tvarkingai, bet ir labai atidžiai ir nuodugniai apsvarsčius, kad nebekiltų klausimų dėl jūsų ketinimo, jei koks nors arba kitas asmuo griebtųsi visų galimų priemonių siekdamas atimti iš jūsų teisę į palikimą.

– Dėkoju, sere, – atsakė jis. – Veiksiu kaip maloniai patariate tiek šiuo klausimu, tiek kitais klausimais. Pasakysiu jums ir savo gerbiamam dėdei Kolinui, kad ne tik priimsiu dėdės Rodžerio sąlygas, bet kai ateis laikas spręsti kitus dalykus, priimsiu kiekvieną jo iškeltą sąlygą. – Jis buvo nusiteikęs labai rimtai ir man suteikė daug malonumo matyti ir girdėti jį tai sakantį. Būtent taip turėtų elgtis dosniai apdovanotas jaunas vyras. Kadangi atėjo metas, perdaviau jam adresuotą storą voką, pažymėtą raide „D", kurį laikiau savo seife. Įvykdęs šį įsipareigojimą pasakiau:

– Jums nebūtina skaityti laiško čia. Galite pasiimti ir perskaityti jį, kai būsite vienas ir turėsite laiko. Jis priklauso jums be jokių įsipareigojimų, kad ir kokie būtų prie jo pridėti. Be to, nepakenks, jei žinosite, kad turiu užantspauduotą šio laiško

nuorašą, ant kurio užrašyta „Atplėšti, jei kiltų proga", bet ne kitaip. Ar susitiktumėte su manimi rytoj, o gal geriau pavakarieniaukime vieni du čia šį vakarą? Norėčiau su jumis pasikalbėti ir jūs galėsite užduoti man klausimų. – Jis mielai sutiko. Beje, buvau sujaudintas to, kaip prieš išeidamas su manimi atsisveikino. Seras Kolinas Makelpis išėjo su juo, nes Selindžeris turėjo palydėti jį į Reformos klubą.

Rodžerio Meltono laiškas, ant kurio užrašyta „D. Dėl Ruperto Selindžerio. Turi būti įteiktas jam Edvardo Binghemo Trento, jei ir kai tik tas išreikš (oficialiai ar neoficialiai) norą priimti sąlygas, išvardytas laiške, pažymėtame raide „B", kuris yra mano testamento 10 punktas. R. M." 1907 01 01 Rupertui Selindžeriui

Pastaba. (Užantspauduotas) nuorašas paliktas saugoti E. B. Trentui ir turi būti atplėštas, jei bus būtina, kaip nurodyta.

1906 m. sausio 11 d.

BRANGUS SŪNĖNE,

Kai (jei iš viso) gausi šį laišką, žinosi, kad (išskyrus kai kurias testamentu paliktas sumas) iškėlęs tam tikras sąlygas, palikau tau didžiąją savo turto dalį – tokio didelio turto, kad jis gali pasitarnauti kaip priemonė, padėsianti išgarsinti drąsaus ir kompetentingo vyro vardą ir įamžinti jį istorijoje. Mano testamento 10 punkte išvardytos ypatingosios sąlygos, kurių turi būti laikomasi, manau, tam pasitarnaus tavo asmeninis turtas, bet duosiu patarimą, kuriuo gali sekti arba nesekti, kaip pageidausi, pabandysiu išsamiai ir aiškiai nupasakoti savo norus, kad galėtum susidaryti vaizdą, jei norėsi juos įgyvendinti arba bent jau pamėginsi tai padaryti ir, tikiuosi, galiausiai tau pavyks. Pirmiausia paaiškinsiu – kad suprastum ir turėtum kuo pasiremti – jog galia, tiksliau tai vadinti spaudimu, kuris seka po turto kaupimo, yra garbės troškimas. Apimtas šio troškimo plušau nuo ryto iki vakaro, kol taip sutvarkiau reikalus, atidžiai stebėdamas, kad mano sumanymus galėtų įgyvendinti vyrai, kuriuos pasirinkau ir išbandžiau ir kurie atitiko mano keliamus reikalavimus. Metų metus truko, kad

pagaliau būčiau patenkintas: galiausiai subūriau šiuos tvirtus vyrus, įvertindamas juos pačius ir jų svarbą mano sumanymams. Nors dar buvau jaunas, sukaupiau didelį turtą. Taupiai naudojau jį daugiau nei keturiasdešimt metų asmeniniams poreikiams tenkinti, drąsiai investavau į rizikingus sumanymus. Tačiau buvau labai atsargus, kruopščiai nagrinėjau juos supančias sąlygas, tad net dabar mano skolų arba nesėkmingų investicijų sąrašas beveik tuščias. Galbūt dėl to man sekėsi, o turtas kaupėsi taip greitai, kad kartais vargiai spėdavau pasinaudoti jo teikiamais privalumais. Taip tiesiau sau kelią trokšdamas garbės, bet man buvo per penkiasdešimt, kai pasitaikė tokia proga. Kalbu laisvai, brangus Rupertai, nes kai skaitysi šį laišką, jau atgulsiu amžino poilsio ir nei garbės troškimas, nei nesusipratimo baimė, net panieka negalės manęs sujaudinti. Mano komercinės ir finansinės avantiūros apėmė ne tik Tolimuosius Rytus, bet ir kiekvieną link jų vedusio kelio pėdą, todėl puikiai pažįstu Vidužemio jūros pakrantę ir šio baseino jūras. Kelionių aukštyn ir žemyn Adrijos jūra metu man visada darė įspūdį Mėlynųjų kalnų krašto didingas grožis ir čionykštis garbingumas. Pagaliau pasitaikė proga aplankyti šį nuostabų regioną. Kai dešimtame dešimtmetyje tebevyko Balkanų karai, vienas iš didžiųjų vaivadų slaptai atėjo pas mane susitarti dėl didžiulės paskolos šalies labui. Tiek Europos, tiek Azijos finansinėse srityse buvo žinoma, kad aktyviai dalyvavau tautų lobių politinėse kovose: taigi pas mane atėjo vaivada Visarionas, nes vienintelis galėjau ir buvau pasiruošęs įgyvendinti jo norus. Po slaptų parengiamųjų derybų jis paaiškino man, kad jo tauta yra ant didžiosios krizės slenksčio. Tau tikriausiai žinoma keista narsios, nedidelės Mėlynųjų kalnų krašto tautos istorija. Daugiau nei tūkstantį metų – nuo pat gyventojų įsikūrimo po Rosoro negandų – po kelių vyriausybės reformų ji sugebėjo išsaugoti nepriklausomybę. Iš pradžių šalį valdė karalius, kurio įpėdiniai pasižymėjo tokiu despotiškumu, kad buvo nuversti nuo sosto. Paskui valdžia atiteko vaivadoms, kurie ja dalijosi su valdytojais, savo galia ir funkcijomis iš dalies panašiais į Juodkalniją valdantį kunigaikštį vyskupą; paskui ją valdė princai, dabar prie valdžios vairo stovi neregu-

liariai renkama Taryba, taip pat besidalijanti turima valdžia su valdytoju, kurio funkcija visiškai pasikeitė – dabar jis turi išimtinai dvasinę paskirtį. Tokia Taryba, valdanti nedidelę, neturtingą šalį neturėjo pakankamai lėšų ginkluotei įsigyti, kurios nedelsiant ir primygtinai reikėjo, dėl to vaivada Visarionas, turėjęs didžiulį dvarą ir tuo metu buvęs šeimos, nuo seno vadovavusios šaliai, atstovas, laikė pareiga veikti savo nuožiūra, nes pati valstybė negalėjo to padaryti. Kaip užstatą pageidaujamai didžiulei paskolai gauti, pasiūlė man įsigyti visą jo dvarą, jei užtikrinsiu jam teisę išsipirkti jį per nustatytą terminą (turiu pasakyti, kad terminas prieš kurį laiką baigėsi). Dar iškėlė sąlygą, kad turto perdavimas ir sutartis liktų paslaptyje, nes plačiai pasklidus žiniai, kad jo turtas perėjo į kito asmens rankas, tikriausiai baigtųsi tuo, kad aš ir jis žūtume nuo kalniečių, nors ištikimų, bet nepaprastai įtarių, rankos. Tuo metu baimintasi Turkijos puolimo ir reikėjo apsiginkluoti, todėl patriotas vaivada aukojo savo didžiulį dvarą visuomenės gerovei. Puikiai žinojo, kokia tai buvo auka, bet visada laikė savaime suprantamu dalyku, kai kalbėdavomės, kad Mėlynųjų kalnų kraštas galėtų pereiti prie konstitucinio valdymo formos ir jei Konstitucijos principai pakeistų asmeniškesnį valdymą, jo šeima turi būti laikoma kilmingiausia. Seniau, prieš įkuriant Tarybą ir net perimant valdžią vaivadoms, Visarionai visada kovojo už laisvę, kartais priešinosi karaliui ir mesdavo iššūkį princų valdžiai. Ši pavardė tapo kovos už tautos laisvę, tautiškumą, kovos su svetimšalių priespauda simboliu, o drąsūs kalniečiai pasišventė jai taip, kaip kiti laisvų šalių vyrai stoja po savo vėliava.

Tokia ištikimybė buvo galia ir parama šaliai, kuriai teko susidurti su daugybe grėsiusių pavojų ir bet kas, kas susieja su visuma, buvo natūralu. Kitos jėgos, didelės ir mažos, bandžiusios užkariauti šalį, troško užvaldyti jos siuzerenitetą bet kokiomis priemonėmis – gudrumu ir jėga. Graikija, Turkija, Austrija, Rusija, Italija, Prancūzija – nieko nepešė. Rusija, kurios puolimai dažnai buvo atremiami, laukė galimybės užpulti. Austrija ir Graikija, nors jas vienijo bendras tikslas ir planas, buvo pasiruošiusios mesti visas savo pajėgas ir labai tikėtina,

kad bus nugalėtojos. Kitos Balkanų pusiasalio šalys taip pat troško prijungti prie savo plačių teritorijų nedidelį Mėlynųjų kalnų krašto gabalėlį. Albanija, Dalmatija[8], Hercogovina, Serbija, Bulgarija geidulingai žvelgė į šią šalį, kuri savaime buvo gamtos sukurta didžiulė natūrali tvirtovė, turinti pašonėje galbūt puikiausią uostą tarp Gibraltaro ir Dardanelų sąsiaurių.

Tačiau nuožmūs, pavojų užgrūdinti kalniečiai buvo nenugalimi. Amžius jie kovojo su tokiu užsidegimu ir įtūžiu, kad niekas negalėjo jų palaužti ar susilpninti kėsindamasis į jų nepriklausomybę. Laikas ėjo, amžius keitė amžių, o jie ryžtingai priešinosi pasitikdami įsiveržusias kariaunas priešakinėse linijose. Šis neblėstantis laisvės troškimas turėjo savo poveikį. Visos iki vienos didžiosios jėgos žinojo, kad tuščias darbas mėginti užkariauti šią nedidelę tautą, tikriau sakant, šį nenuilstantį milžiną. Vėl ir vėl vienetai kalniečių kovojo prieš šimtus retindami jų gretas ir nesiliaudami, kol užmuš priešus arba pamatys juos traukiantis palei sienas.

Daug metų praėjo, bet Mėlynųjų kalnų kraštas liko neparklupdytas, visos jėgos ir šalys bijojo, kad kitos nesusivienytų prieš tą, kuri pradės pulti.

Tuo metu, apie kurį kalbu, visur Mėlynųjų kalnų krašte – ir kitur – jautėsi, kad Turkija rengiasi pulti. Jos puolimo objektas buvo nežinomas, bet čia buvo įrodymų, kad turkų „šnipų biuras" energingai šniukštinėja po ryžtingą mažą kaimynę. Ruošdamasis tam, vaivada Peteris Visarionas susitarė su manimi dėl paskolos, būtinos „karui reikalingiems pinigams ir ištekliams" gauti.

Situacija buvo kebli dėl to, kad tuo metu didžioji dalis išrinktos Tarybos buvo pavaldi senajai graikų stačiatikių bažnyčiai ir šį tikėjimą išpažino šalies gyventojai, kurie glaudžiai susiejo savo likimą su ja. Todėl tikėtina, jog kilus karui, šis nesunkiai virs – kad ir kokia būtų jo priežastis ar pradžia – dviejų religijų karu. Ši Balkanuose turėtų būti viena iš didžiųjų tautų, kurios baigties nė vienas protas negalėtų apskaičiuoti ar net spėti.

8 Dabar Kroatija.

Kurį laiką tyrinėjau šalį ir jos gyventojus ir visa pamilau. Visariono pasiaukojimo kilnumas iš karto padarė man įspūdį, jaučiau, kad ir aš turiu ištiesti jam pagalbos ranką paremdamas šalį ir jos gyventojus. Tiek viena, tiek kita nusipelnė būti laisvi. Kai Visarionas padavė man pardavimo dokumentą, ketinau jį suplėšyti, bet jis nuspėjo mano ketinimą ir užbėgo tam už akių. Pakėlęs ranką, kad mane sulaikytų, prakalbo:

– Numanau, ką ketinate daryti ir, patikėkite manimi, visa širdimi gerbiu jus už tai. Tačiau, mano drauge, taip neturi būti. Mes, kalniečiai, esame neįtikėtinai išdidūs. Vienas jų esu ir aš: mano protėviai daugelį amžių tam tikru būdu vadovavo ir atstovavo kalniečiams, kurie leistų man padaryti viską, kas mano galioje. Kiekvienas atskirai ir visi kartu džiaugtųsi galėdami kovoti – tik pašauk juos, bet iš pašaliečio pagalbos nepriimtų. Brangus drauge, jie įsižeistų ir parodytų jums, linkinčiam mums visko, kas geriausia, neslepiamą priešiškumą, kuris įstumtų jus į pavojų, ir tikėtina, kad dėl to net mirtumėte. Štai kodėl, mano drauge, prašau jūsų įtraukti į sutartį punktą, kuriuo turėčiau teisę išsipirkti savo dvarą, dėl kurio buvote linkęs taip dosniai pasielgti.

Štai, brangus sūnėne Rupertai, vieninteli mano brangios sesers sūnau, pavedu tau oficialiai – jei brangini mane, save ir garbę – išaiškėjus, kad tas kilniadvasis vaivada Peteris Visarionas, stojęs į pavojų dėl šalies gerovės, pateko į nelaimę, pakenkusią jo reputacijai dėl to, kad pardavė savo palikimą, tu, susipažinęs su kalniečiais – nebūtinai tais pačiais – grąžinsi Visarionui arba jo įpėdiniams besąlygišką teisę į nuosavybę, su kuria jis pageidavo išsiskirti – nors *de facto* nustatytas terminas, per kurį jo teisė išsipirkti neteko galios, baigėsi. Tai pirmiausia tik mano ir tavo slapta patika ir pareiga; pareiga, kuria įpareigojau savo paveldėtojus ir kuri turi būti vykdoma, kad ir kokią kainą tektų mokėti. Nemanyk, kad nepasitikiu arba abejoju tuo, ar tau pavyks, ir todėl ėmiausi kitos atsargumo priemonės, kad mano puoselėjama mintis būtų įgyvendinta. Iš tikrųjų įstatymas gali, jei reikės – nė vienas žmogus nežino, kas nutiks, kai jis nebelaikys gyvenimo vairo, – sutikti, kad mirties ar kitu atveju nurodymas tampa mano testamento punktu

arba prierašu; taigi antrą laišką parašiau kaip vadovą kitiems nurodydamas šios patikos vykdymą bet kokios nesėkmės atveju. Tačiau kol kas norėčiau, kad tai būtų mūsų dviejų paslaptis. Parodydamas tau visišką pasitikėjimą papasakosiu, kad laiškas, apie kurį užsiminiau anksčiau, yra pažymėtas raide „C" ir adresuotas mano advokatui ir vienam iš testamento vykdytojų Edvardui Binghemui Trentui, ir turi būti laikomas mano testamento vienuoliktu punktu. Be to, jis turi mano nurodymus ir šio laiško kopiją, kuri, jei reikės, ir tik tada turi būti perskaityta ir ja turi būti vadovaujamasi vykdant mano valią dėl tau iškeltų sąlygų, pagal kurias esi paveldėtojas, tvarkymo.

Dabar, brangus sūnėne, pereisiu prie mano širdžiai mielesnio objekto – tavęs. Kai skaitysi šį laišką, jau būsiu atgulęs amžino poilsio, todėl neturėtų trukdyti dabar ta sąlyga, kuri subrendo manyje per ilgą ir savanaudišką gyvenimą. Tavo mama buvo man labai brangi. Kaip žinai, ji buvo dvidešimčia metų jaunesnė už savo jauniausiąjį brolį, kuris buvo dvejais metais jaunesnis už mane. Taigi buvome jauni vyrai, kai ji tebuvo kūdikis, ar bereikia sakyti, kad buvo mūsų numylėtinė – kiekvienam iš mūsų buvo beveik kaip savo vaikas ir kartu mūsų sesuo. Žinai apie jos švelnumą ir turėtas puikias savybes, todėl praleisiu tai, bet norėčiau, kad žinotum, kokia be galo brangi ji man buvo. Kai ji ir tavo tėvas susipažino ir pamilo vienas kitą, buvau labai toli: tvarkiau verslo reikalus centrinėje Kinijoje ir ne vienas mėnuo praėjo, kol gavau žinių iš namų. Kai pirmą kartą išgirdau apie tavo tėvą, jie jau buvo susituokę. Džiaugiausi, kad buvo labai laimingi. Jiems nereikėjo nieko, ką būčiau galėjęs duoti. Kai jis taip netikėtai mirė, bandžiau ją guosti, galėjo naudotis viskuo, ką turėjau. Ji buvo išdidi moteris – bet ne su manimi. Suprato, kad nors atrodau šaltas ir kietas (galbūt toks ir buvau), bet tik ne jai. Tačiau nebūtų priėmusi jokios pagalbos. Kai spyriau ją, pasakė, kad turi pakankamai lėšų tau išmokyti ir jums abiems išlaikyti, kol bus gyva; tavo tėvas ir ji nusprendė, kad turi augti sveikas ir energingas, o ne paskendęs prabangoje, ir manė, kad geriau išugdys tavo charakterį, jei išmoksi pasikliauti savo jėgomis ir tenkintis tuo, ką tavo gerbiamas tėvas tau paliko. Tavo motina visada

buvo protinga ir rūpestinga mergaitė ir dabar visa jos išmintis ir dėmesys buvo skirti tau, tavo tėvo ir jos sūnui. Daug kas įstrigo mano atmintyje, ką sakė kalbėdama apie tave. Vieną pokalbį pamenu iki šiol. Sakiau, kad jai gali pritrūkti lėšų, kadangi jaunuolis gali turėti per didelių ambicijų. Ji atsakė:

– Tiesa! Taip gali būti! Esama pavojaus, kad tai nutiks. – Po kurio laiko tęsė: – Geriau žinoti, kas yra skurdas nei gyventi jame!

Užtikrinu, vaikeli, kad tai didi tiesa, ir, tikiuosi, prisiminsi tai kaip savo mamos išmintį. Taigi leisk pasakyti kai ką, kas yra tokios išminties suformuota: nors man labai sunku ir nejauku, kad kai buvau vienas globėjų, nesutikau patenkinti prašymo perleisti tavo nedidelį turtą panelei Makelpi. Manau, kad už tai grieži ant manęs dantį iki šios dienos. Na, jei širdyje liko kartėlio, sužinojęs tiesą nebepyksi. Šis tavo prašymas suteikė man neapsakomą malonumą. Atrodė, tarsi tavo mama būtų prisikėlusi iš mirusiųjų. Perskaitęs trumpą tavo laišką pirmą kartą panorau turėti sūnų, kuris būtų toks kaip tu. Pasinėriau lyg ir į svajas, mąstydamas, kad jei nebūčiau per senas vesti, sūnus galėtų leisti su manimi paskutinius mano gyvenimo metus – jei tai kada nors buvo man skirta. Tačiau priėjau išvadą, kad to negali būti. Nepažinojau ir nesutikau moters, kurią būčiau galėjęs pamilti taip, kaip tavo mama pamilo tavo tėvą ir kaip jis pamilo ją. Dėl to nuolankiai paklusau likimui. Tariausi nueisiąs savo vienišą kelią iki galo. Ir tada į mano tamsią būtį prasiskverbė šviesos spindulys – tu. Nors galėjai nejausti man sūniškų jausmų – negalėčiau tikėtis, kad tas švelnus prisiminimas būtų stipresnis. Tačiau galėjau tau jausti tėvišką meilę. Niekas negalėjo uždrausti ar sukliudyti saugoti tą jausmą kaip paslaptį neliečiamoje širdies šventovėje, kur trisdešimt metų nešiojau meilaus mažo kūdikio – tavo mamos – paveikslą. Mano berniuk, kai ateityje turėsi laimės ir galios bei įgysi garbės, tikiuosi, kartkartėmis prisiminsi vienišą senį, kurio paskutinio gyvenimo metus pragiedrino tavo egzistavimas.

Mintys apie tavo mamą priminė man mano pareigą. Dėl jos prisiėmiau šventą užduotį: tvarkyti jos norus dėl sūnaus. Žinau, kaip ji pasielgtų. Tai galėjo būti – būtų – kova tarp po-

linkio ir pareigos, nugalėjo pareiga. Taigi vykdžiau savąją pareigą, galiu patikinti, kad tuo metu tai buvo žiauri ir karti užduotis. Pasakysiu, kad tuo tada džiaugiausi, kai pagalvoju apie padarinius. Kaip tikriausiai prisimeni, bandžiau sutvarkyti tavo norus kitu būdu, bet tavo laiškas taip apsunkino mano darbą, kad turėjau atsisakyti ano sumanymo. Užtikrinu, kad tavo laiškas sužavėjo mane labiau nei kas kada nors anksčiau buvo sužavėjęs.

Nereikia nė sakyti, kad nuo to laiko labai įdėmiai sekiau tavo gyvenimą. Kai išplaukei, slaptai naudojausi kiekviena verslo galimybe, kad sužinočiau, kas tau nutiko. Kol sulaukei pilnametystės, nuolat tave stebėjau – nesikišau, tik norėjau žinoti, kur esi, kad galėčiau rasti, jei reikėtų. Kai atitinkamu laiku mane pasiekė žinia apie tavo kaip pilnamečio pirmąjį veiksmą, buvau patenkintas. Žinojau apie tavo pirminį ketinimą dėl Džanetos Makelpi, kuriai turi būti perleisti vertybiniai popieriai.

Nuo to laiko stebėjau – žinoma, pasitelkęs svetimas akis – tavo sprendimus. Man būtų buvę malonu, jei būčiau galėjęs padėti įgyvendinti bet kokias tavo viltis ir svajas, bet supratau, kad per tuos metus, praėjusius nuo tavo pilnametystės iki šios dienos, savaip siekei įgyvendinti savo planus ir svajones, kaip ir mano siekimus – netrukus paaiškinsiu ką turiu omenyje. Turėjai tokią nuotykingą prigimtį, kad net mano plačiai nusidriekęs informacijos rinkimo tinklas – pavadinčiau jį asmeniniu „žinių rinkimo skyriumi" – buvo nepakankamai platus. Jis buvo ganėtinai išplėstas Rytuose – bent jau apėmė didžiąją jų dalį. Tačiau keliavai į Šiaurę ir Pietus bei Vakarus ir galiausiai pamėginai išbandyti savo jėgas tokiose vietose, kur komercija ir tikrovė neturi atramos – minties, dvasinių, parapsichologinių reiškinių – trumpai kalbant – paslapčių pasauliuose. Kai negalėjau gauti žinių iš savo informacijos tarnybos, turėjau išplėsti tinklą ir atidaryti – ne savo vardu, žinoma – kelis naujus sandėlius, pritaikytus tam tikram informacijos rinkimo skyriui ir nuotykiui. Jei norėsi daugiau sužinoti apie šiuos dalykus, ponas Trentas, kurio vardu palikta vertybinių popierių, džiaugsis galėdamas papasakoti smulkiau. Kai ateis

laikas šie vertybiniai popieriai, kaip ir kitas mano turtas, priklausys tau, jei norėsi juos priimti. Skaitydamas leidinius „Nuotykių žurnalas", „Paslapčių krautuvėlė", „Okultizmas", „Oro balionas ir lėktuvas", „Povandeninis laivas", „Džiunglės ir pampos", „Vaiduoklių pasaulis", „Tyrinėtojas", „Giria ir sala", „Vandenynas ir įlankos" dažnai gaudavau žinių, kai negalėdavau pasinaudoti kitomis priemonėmis tam, kad sužinočiau, kur esi ir ką ketini daryti. Pavyzdžiui, kai dingai inkų džiunglėse, pirmųjų gandų apie tavo keistus nuotykius ir atradimus dingusiuose Eudori miestuose suteikė „Nuotykių" žurnalo korespondentas daug anksčiau nei „Times" aprašė senovės žmonių pastatytą akmens šventyklą, kur išliko tik nedideli į gyvates panašūs drakonai, kurių milžiniški protėviai buvo primityviai iškalti ant aukojimo aukuro. Puikiai prisimenu, kad susijaudinau vien perskaitęs šį skurdų pasakojimą, kaip vienas žengei į tikrą pragarą. Iš žurnalo „Okultizmas" sužinojau, kaip vienas ištvėrei vaiduoklių lankomuose Elora požemiuose, atokiuose Himalajų užkampiuose ir patyrei tokių išgyvenimų, jog tie, kurie susibūrę artinosi prie uoloje iškaltos paslėptos šventyklos, beveik apalpo iš baimės, kai išėjai drebantis ir baisiai išblyškęs.

Džiūgaudamas skaičiau apie visus šiuos dalykus. Ugdei save, kad patirtum įdomesnį ir didingesnį nuotykį, kuris vainikuotų tavo brandų amžių. Perskaitęs tavo apibūdinimą, aprašytą minint įvykius Mihaske, Madagaskare, kur velnio garbinimas retas dalykas, pajutau, kad teliko laukti tavęs grįžtančio namo, kad aptartume sumanymą, apie kurį taip ilgai svarsčiau. Štai ką perskaičiau: „Tai vyras, kuriam nė vienas nuotykis nėra per daug beprotiškas ar drąsus. Jis yra beatodairiškos narsos įsikūnijimas tarp daugelio laukinių ir civilizuotų žmonių, kuriems nekelia baimės materialūs dalykai, bet kurių širdys pradeda drebėti mirties akimirką susidūrus su anapusiniu paslapčių pasauliu. Jis drąsiai stojo ne tik prieš laukinius žvėris ir žmones, bet ir nepabūgo stebėti Afrikos magijos ir Indijos misticizmo ritualų. Parapsichologinių tyrimų draugija ilgai naudojasi jo narsa ir stebi jį, kaip savo patikimiausią agentą ar atradimų šaltinį. Jis yra pačiame jėgų žydėjime, be-

veik milžino stoto ir jėgos, išmokytas naudotis visų šalių visais įmanomais ginklais, užgrūdintas įvairių negandų, aštraus proto ir sumanus, suprantantis žmogaus prigimtį iki pačių jos gelmių. Nepakanka pasakyti, kad jis bebaimis. Trumpai tariant, tai vyras, kurio stiprybė ir drąsa puikiai tinka bet kokiam sumanymui įgyvendinti. Jis išdrįsta ir išdrįstų padaryti bet ką pasaulyje arba už jo ribų, žemėje ar po žeme, jūroje ar ore, nebijodamas nieko materialaus ar neregėto: nei žmogaus ar vaiduoklio, nei Dievo, nei Velnio."

Jei tau įdomu, nešiojausi šią iškarpą užrašų knygutėje nuo tos valandos, kai ją perskaičiau, iki dabar.

Pameni, minėjau, kad niekada per daug nesikišau nė į vieną tavo nuotykių. Norėjau, kad „paklustum likimui", kaip sako škotai, ir žinoti apie tavo žygius – tik tiek. Dabar, kai pilnai parengiau tave dideliam sumanymui įgyvendinti, nenorėčiau, kad suklystum eidamas šiuo keliu ir duosiu tau galingiausią ginklą – be tavo asmeninių savybių – didelei garbei pasiekti – tikslui, brangus sūnėne, kuris, esu visiškai tikras, yra tau toks pat brangus kaip ir man. Tam dirbau daugiau nei penkiasdešimt metų, bet dabar atėjo laikas, kai deglas slysta iš mano senų rankų, perduodu jį tau, brangiausiam giminaičiui, kad neštum jį ir toliau vykdytum mano sumanymą.

Pirmiausia į mane kreipėsi nedidelė Mėlynųjų kalnų krašto tauta. Ji neturtinga, bet išdidi ir drąsi. Jos žmonės nusipelnė laimėti ir patariu susieti likimą su jais. Gali atrodyti, kad bus sunku laimėti, kai individai, tokie kaip šie žmonės, neturtingi ir išdidūs: šios savybės yra linkusios veikti viena kitą be galo stipriai. Tie vyrai nesutramdomi ir niekas negalės būti su jais, nebent viskuo drauge dalytųsi ir būtų pripažintas vadu. Tačiau, jei laimėsi jų palankumą, jie bus ištikimi iki mirties. Jei esi ambicingas – žinau, kad toks esi – ši šalis gali būti tinkama vieta garbės troškimui patenkinti. Su tavo ambicijomis ir turtu, kurį esu laimingas galėdamas tau palikti, gali rizikuoti ir daug pasiekti. Jei dar būsiu gyvas, kai grįši iš savo tyrinėjimo po šiaurinę Pietų Amerikos dalį, būsiu laimingas padėdamas tau įgyvendinti šią ir bet kurią kitą ambiciją ir laikysiu garbe viskuo su tavimi dalytis, bet laikas eina. Man jau septynias-

dešimt dveji... vyro amžius yra septyniasdešimt – manau, supranti ką noriu pasakyti; aš... Paaiškinsiu: ambicingiems siekiams didžiosios tautos neįkandamos pašaliečiui – net savo tautoje esame apriboti ištikimybės (ir blaivaus proto). Tik nedidelėse tautose tokios didelės ambicijos gali būti pasiektos. Jei palaikai mano požiūrį ir norus, Mėlynųjų kalnų kraštas yra tavo žemė. Tikėjausi kada nors tapti vaivada – net didžiuoju. Tačiau amžius atbukino mano asmenines ambicijas, kaip kad suvaržė jėgas. Nebesvajoju apie tokią garbę, bet žiūriu į tai, kaip į galimybę tau, jei rūpi. Per mano testamentą įgysi svarią padėtį ir gausi didžiulį turtą ir nors galėjai įspėti pirmąjį mano norą, kaip jau minėjau šiame laiške, gerai atlikdamas šią užduotį, kalniečių širdyse įgysi didesnę galią, nei turėdamas šį turtą, jei jie kada nors sužinotų apie jį. Tuo metu, kai paveldėsi mano turtą, vaivada Visarionas tikriausiai bus miręs, tau gali padėti ar pagelbėti, jei žinosi, kad tokiu atveju būsi atleistas nuo bet kokių mano iškeltų sąlygų, nors tikiu, kad jas vykdysi, kaip ir kitus įsipareigojimus vykdyti tau liepia tavo garbė ir mano norai. Jei aplinkybės susiklostytų taip, kad Visarionas tebebus gyvas, turėsi perleisti jam turtą. Jei taip neatsitiks: veiksi, kaip manysi esant tinkama, ko tau ir linkėčiau. Priešingu atveju kalniečiai neturi kokiu nors būdu iš tavęs sužinoti apie Visariono ir mano sutartį. Jie (jei kada nors taip atsitiktų) turi sužinoti apie tai iš kitų, ne iš tavęs. Jei taip atsitiktų, paliksi turtus be jokio *quid pro quo*[9]. Nesirūpink dėl jo, mano paliktas turtas, kurį paveldėsi, suteiks tau laisvę ir galėsi įgyti kitų turtų Mėlynųjų kalnų krašte ar bet kuriame pasaulio kampelyje, kurį pasirinksi.

Jei kiti puls tave ir turėsi galimybę, atsakyk greitesniu ir smarkesniu puolimu. Jei atsitiktų taip, kad paveldėsi Visarionų pilį, pastatytą ant Ivano ieties kyšulio, nepamiršk, kad slaptai ją sutvirtinau ir apginklavau. Ten yra ne tik masyvių grotų, bet ir grūdintos bronzos durų. Mano šalininkas Rukis, kuris ištikimai tarnavo man beveik keturiasdešimt metų ir mano pavedimu vyko į daugelį pavojingų ekspedicijų, viliuosi, tar-

[9] Paslauga už paslaugą (*lot.*).

naus tau taip pat gerai, kaip tarnavo man. Elkis su juo gerai, jei ne dėl savęs, tai dėl manęs. Palikau jam maisto atsargų, kad galėtų ramiai gyventi, bet jis mieliau imtųsi vykdyti pavojingus sumanymus. Jis tylus kaip kapas ir narsus kaip liūtas. Žino kiekvieną įtvirtinimų smulkmeną ir slaptas gynybos priemones. Prasitarsiu – kadaise jis buvo piratas. Tuomet buvo labai jaunas ir seniai pakeitė savo požiūrį, bet tai žinodamas galėsi suprasti jo prigimtį. Jei pasitaikys proga, pamatysi, koks jis naudingas. Jei priimsi mano laiško sąlygas, Mėlynųjų kalnų kraštas, bent jau iš dalies, bus tavo namai, pagyvenk ten kiek laiko, bent savaitę – kaip kad daro Anglijos turtuoliai. Tačiau neprivalai ten likti ir niekas neturės galios priversti tavęs to padaryti. Tepuoselėju viltį. Tačiau yra vienas dalykas, kurio daugiau nei viliuosi – trokštu, jei gerbi mano norus, daryk, ką gali, bet neatsisakyk Didžiosios Britanijos pilietybės, nebent specialiu Slaptosios valstybės tarnybos susitarimu ir sutikimu. Tokį susitarimą oficialiai galės parengti mano draugas Edvardas Binghemas Trentas arba tas asmuo, kurį jis paskirs po savo mirties, arba kuris tvarkys šį klausimą ir padarys taip, kad nė vienas dokumentas nebūtų išsaugotas. Tik Parlamentui bus žinoma apie paveldėtus turtus ir bus patvirtinta karaliaus.

Mano paskutinis žodis tau – būk drąsus, doras ir nieko nebijok. Daugelis dalykų – net karaliaus valdžia – kartais laimima tik kardu. Narsi širdis ir tvirta ranka gali daug pasiekti. Tačiau kad ir kas būtų laimėta kardu, negali būti išlaikyta vien tik juo. Tik teisingumas gali ilgai išsilaikyti. Vyrai seks tuo, kuriuo pasitikės: paprasti žmonės nori paklusti, o ne vadovauti. Jei tau teks laimė vadovauti, būk drąsus. Neprarask budrumo, lavink bet kokius gebėjimus, kurie gali padėti arba apsaugoti. Nieko nebijok. Nevenk nieko, ką kilnaus turi. Prisiimk atsakomybę, kai to reikia. Nevenk, ko kiti vengia. Kad ir kokiame pasaulyje, dideliame ar mažame, gyventum – būk kilnus. Nieko nebijok, nesvarbu, kad ir kas tai būtų ir iš kur ateitų. Vienintelis tikras kelias sutikti pavojų – jį niekinti, išskyrus savo protą. Pasitik jį prie vartų, ne menėje.

Giminaiti, mano ir tavo giminės pavardės, garbingai susimaišiusios tavyje, dabar lieka su tavimi!

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Bodmino gatvėje 32, Viktorija, Pietryčiai, laiškas panelei Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krume, Rossyro grafystėje

1907 m. sausio 3 d.

BRANGIAUSIOJI TETA DŽANETA,

Žinau, kad nudžiugsite išgirdusi apie milžinišką turtą, kurį gavau per dėdės Rodžerio testamentą. Galbūt seras Kolinas parašys jums apie tai, nes jis yra vienas testamento vykdytojų, be to, jūs taip pat esate viena paveldėtojų, todėl paliksiu jam malonumą papasakoti šią dalį. Nelaimei, kol kas negaliu pranešti visko apie savo palikimą, bet noriu, kad žinotumėte, jog blogiausiu atveju turiu gauti daug didesnę sumą nei kada nors svajojau galėsiąs valdyti. Kai tik galėsiu išvykti iš Londono – kur, žinoma, turiu likti, kol tvarkomi reikalai – atvyksiu į Krumą pasimatyti su jumis ir tikiuosi, kad tada galėsiu suteikti tiek žinių, kad galėtumėte įspėti įvykusias nepaprastas permainas, pakeitusias mano materialinę padėtį. Tai lyg išsipildžiusi neįgyvendinama svajonė: nieko panašaus neminima „Tūkstančio ir vienos nakties" pasakose. Tačiau detalės turi palaukti, pažadėjau saugoti paslaptį. Jūs taip pat turėsite pažadėti. Brangioji, juk neprieštarausite? Šiuo metu noriu tiktai papasakoti apie savo didelį turtą ir kad netrukus kuriam laikui turėsiu išvykti gyventi į Visarioną. Teta Džaneta, ar norėtumėte drauge vykti? Pasikalbėsime apie tai plačiau, kai atvyksiu į Krumą, bet norėčiau, kad pagalvotumėte.

Jus mylintis RUPERTAS

Iš Ruperto Selindžerio dienoraščio

1907 m. sausio 4 d.

Įvykiai klostėsi taip greitai, kad vargiai turėjau laiko apie juos pamąstyti. Tačiau kai kurie dalykai yra tokie svarbūs ir taip pakeitė mano požiūrį į gyvenimą, kad bus puiku, jei šį tą užrašysiu. Gal kada nors norėsiu prisiminti kai kurias detales – galbūt įvykių seką ar ką nors panašaus – vėliau tai gali praver-

sti. Jei esama teisybės tuose dalykuose, kuriuos turiu išsamiai apmąstyti, bus sunku viską užrašyti. Spėju, teta Džaneta saugos užrašus užrakintus, kaip elgiasi su visais mano dienoraščiais ir dokumentais. Tai vienas iš daugelio gerų tetos Džanetos bruožų: ji nesmalsi ir turi kai kurių kitų savybių, sulaikančių ją nuo smalsavimo, kuo negali pasigirti kitos moterys. Atrodo, gyvenime tepasmalsavo tiek, kad perskaitė vieno mano dienoraščio viršelį ir niekada neskaitytų jo viso be mano leidimo. Todėl šie užrašai paskui taip pat nukeliaus pas ją.

Praeitą vakarą vakarieniavau su ponu Trentu jo pageidavimu. Vakarieniavome jo kambaryje. Vakarienę užsisakėme viešbutyje. Jis nekvietė padavėjų, nors juos atsiuntė kartu su vakariene, patarnavome sau patys. Kadangi buvome vieni du, galėjome nevaržomi kalbėtis ir kol vakarieniavome daug ką aptarėme. Jis pradėjo pasakoti apie dėdę Rodžerį. Džiaugiausi, norėjau žinoti viską, ką tik ponas Trentas galėjo man papasakoti apie jį, nes pažinojau dėdę labai mažai. Žinoma, kai buvau mažas, jis dažnai lankėsi mūsų namuose, labai mylėjo mamą, o ji mylėjo jį. Maniau, kad mažas berniukas galėjo jį erzinti. Kai lankiau mokyklą, jis buvo toli Rytuose. Kai mirė vargšė mama, dėdė gyveno Mėlynųjų kalnų krašte ir daugiau jo nemačiau. Kai parašiau jam laišką dėl tetos Džanetos, jis atsakė labai maloniai ir buvo visiškai teisus šiuo klausimu, tad pradėjau jo bijoti. Taigi pabėgau ir nuo tada klajojau, todėl nebuvo jokios progos susitikti. Tačiau tas jo laiškas atvėrė man akis. Jis galvojo apie mane, kol keliavau aplink pasaulį laukdamas ištiestos pagalbos rankos; o kad būčiau žinojęs ar bent jau įtaręs, koks jis buvo ir kaip manimi rūpinosi, juk kartais galėjau grįžti su juo pasimatyti, net jei turėjau apkeliauti pusę pasaulio. Na, dabar tegaliu įgyvendinti jo valią; tai bus atpirkimas už apleidimą. Jis tiksliai žinojo, ko nori ir, manau, laikui bėgant ir aš sužinosiu ir visa suprasiu.

Maždaug taip mąsčiau, kai ponas Trentas pradėjo pasakoti ir viskas, ką pasakė, tiksliai atitiko mano mintis. Du vyrus neabejotinai siejo glaudi draugystė – priėjau tokią išvadą, kai buvo skelbiamas testamentas, ir perskaitęs laiškus – todėl nenustebau, kai ponas Trentas pasakė, kad jie lankė vieną mokyklą:

dėdė Rodžeris mokėsi vyresnėse klasėse, o jis – jaunesnėse; nuo tada ir vėliau jie pasitikėjo vienas kitu. Padariau išvadą, kad ponas Trentas iš pirmo žvilgsnio įsimylėjo mano mamą, net kai ji buvo dar maža mergaitė, bet jis buvo vargšas, drovus ir nekalbus. Sumanęs prisipažinti sužinojo, kad ji sutiko mano tėvą ir negalėjo nematyti, kaip jie myli vienas kitą. Todėl tylėjo. Pasakė, kad niekam niekada nė žodžiu apie tai neužsiminė – net mano dėdei Rodžeriui, nors tas žinojo, bet niekada nesakė, kad tam pritaria. Negalėjau nematyti, kad mielas senukas jautė man tėviškus jausmus – esu girdėjęs apie romantišką prisirišimą, perkeliamą mylimosios vaikams. Nepykau ant jo, priešingai, dar labiau jį už tai pamėgau. Labai myliu mamą – visada galvoju apie ją esamuoju laiku – negaliu galvoti apie ją kaip apie mirusią. Tarp bet kurio asmens, kuris ją mylėjo, ir manęs esama saito. Mėginau parodyti ponui Trentui, kad jaučiu jam simpatiją, tai suteikė jam didelį malonumą ir mačiau, kad jo simpatija man vis stiprėjo. Prieš mums išsiskiriant, jis pasakė, kad ketina nebepraktikuoti. Tikriausiai suprato, kaip nusivyliau – kaip galėsiu išsiversti be jo? – švelniai padėjo ranką man ant peties ir tarė:

– Turėsiu vieną klientą, kurio reikalus, tikiuosi, visada tvarkyti ir kuriam, kol būsiu gyvas, džiaugsiuosi galėdamas dirbti – jei jis norės mano paslaugų.

Nenorėjau kalbėti, tad paėmiau jo ranką. Jis paspaudė manąją ir labai nuoširdžiai pasakojo:

– Tvarkiau jūsų dėdės reikalus iki paskutinio savo įsipareigojimo beveik penkiasdešimt metų. Jis visiškai manimi pasitikėjo ir tuo didžiavausi. Galiu nuoširdžiai pasakyti, Rupertai, – tikiuosi, neprieštarausite, jei kreipsiuos į jus taip familiariai? – nors interesai, kuriuos gyniau, buvo labai dideli, kad nepiktnaudžiaudamas man rodomu pasitikėjimu galėjau dažnai naudoti savo žinias asmeninei naudai gauti, bet niekada, tvarkydamas smulkius ar didelius reikalus, tuo nepasinaudojau ir nepiktnaudžiavau šiuo pasitikėjimu – nesutepiau šio žiedo. Ir dabar, kai jis paminėjo mane savo testamente ir taip dosniai apdovanojo, kad nebereikia dirbti, man bus tikras malonumas ir garbė, jei galėsiu tvarkyti norus, kurie iš dalies yra man žinomi, ir dabar geriau suprantu jus, jo sūnėną.

Kalbėjomės iki vidurnakčio, jis pasakė man daug labai įdomių dalykų apie dėdę Rodžerį. Per pokalbį paminėjo, kad dėdės Rodžerio paliktas turtas turėtų būti vertas daugiau nei šimto milijonų, taip nustebau, kad garsiai paklausiau, nors neketinau.

– Kaip, po galais, vyras, pradėjęs verslą nuo nulio, galėjo susikrauti tokį milžinišką turtą?

– Sąžiningu būdu, – atsakė jis. – Ir dėl savo sumanumo. Jis apkeliavo pusę pasaulio ir taip žengdamas koja kojon su visuomeniniais ir tautiniais judėjimais žinojo, kad lemiamą akimirką į jį bus kreiptasi dėl paskolos. Visada buvo dosnus ir visada stodavo į laisvės gynėjų pusę. Žinojo, kaip ir kada padėti, net šiuo metu yra tautų, tik dabar žengiančių laisvės stiprinimo keliu, jos visos jam skolingos. Nenuostabu, kad per svarbias šventes kai kuriose šalyse išlenkiama taurelė jam atminti, kaip anksčiau buvo geriama į jo sveikatą.

– Sere, kaip aš ir jūs turėtume išgerti! – pasakiau pripildęs ir pakėlęs savo taurę. Išgėrėme slidinas taures. Nepasakėme nė žodžio, paspaudžiau ištiestą senojo džentelmeno ranką. Taip spausdami vienas kitam ranką tyliai gėrėme. Pajutau, kaip užima kvapą, mačiau, kad ir jis susijaudino.

Iš E. B. Trento pastabos

1907 m. sausio 4 d.

Paprašiau pono Ruperto Selindžerio pavakarieniauti vienu du mano biure, nes norėjau su juo pasikalbėti. Rytoj aš ir seras Kolinas oficialiai susitiksime tvarkyti reikalų, todėl pamaniau, kad iš pradžių bus geriau neoficialiai pasikalbėti su juo akis į akį, nes norėjau papasakoti jam apie tam tikrus dalykus, dėl kurių mūsų rytdienos susitikimas duos daugiau naudos. Jis galės geriau suprasti reikalus, kuriuos turime aptarti. Seras Kolinas yra vyriškumo įsikūnijimas ir nenorėčiau kito kolegos šio nepaprasto testamento vykdytojo funkcijoms atlikti, bet jis neturėjo malonumo kaip aš dalytis su testatoriumi visą gyvenimą trūkusia draugyste. Rupertas Selindžeris turi sužinoti asmenines detales apie dėdę, o aš geriausia pateikčiau

savo konfidencialius pranešimus. Rytoj turime sutvarkyti galybę formalumų. Rupertas mane sužavėjo. Jis būtent toks, kokį norėčiau matyti jo motinos – arba savo – sūnų, jei man būtų nusišypsojusi laimė būti tėvu. Tačiau tai ne man. Pamenu: seniai seniai skaičiau Lamo esė, kurios vienas epizodas įsirėžė man į atmintį: „Alisos vaikai vadina tėvu Bartrumą"[10]. Kai kurie mano seni draugai perskaitę šį įrašą imtų iš manęs juoktis, bet ši pastaba skirta man vienam ir niekas iki mano mirties jos nepamatys, nebent man leidus. Kai kuriuos būdo bruožus vaikinas paveldėjo iš tėvo: turi drąsos, kuri kelia nerimą tokiam senam nuobodai teisininkui kaip aš. Tačiau kažkaip jį pamilau labiau nei bet ką kitą – bet kokį žmogų gyvenime – net labiau nei jo dėdę, senąjį draugą Rodžerį Meltoną; ir Viešpats paliudys, kad turėjau daug priežasčių jį mylėti. Dabar kaip niekada anksčiau. Susižavėjau matydamas kaip jaunąjį nuotykių ieškotoją sujaudino dėdės nuomonė apie jį. Jis tikrai puikus vaikinas, net pavojingi žygiai nepaveikė jo širdies gerumo. Man malonu galvoti, kad Rodžeris ir Kolinas susipažino per berniuko dosnumą rūpinantis panele Makelpi. Nelabai klystu – senasis kareivis bus jam geras draugas. Pasitelkęs tokį seną advokatą kaip aš ir tokį seną kareivį kaip jis bei tokią pagyvenusią tikrą damą kaip panelė Makelpi, mylinčią net žemę, kuria jis žengia, ir prižiūrinčią jį, taip pat visas savo puikias savybes ir nuostabią pasaulio pažinimo patirtį bei milžinišką turtą, kuris tikrai bus jo, šis jaunas vyras daug pasieks.

Ruperto Selindžerio laiškas panelei Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krume

1907 m. sausio 5 d.

BRANGIAUSIOJI TETA DŽANETA,

Reikalai sutvarkyti – kiek supratau, pirmasis etapas. Turėsiu kelias dienas, gal ir savaites, likti Londone, kad įvykdyčiau tam tikrus dalykus, šiuo metu sąlygojamus dėdės Rodžerio

[10] Čarlzas Lamas (Charles Lamb) – anglų eseistas.

palikimo priėmimo. Tačiau, mieloji, kai tik galėsiu, atvyksiu į Krumą ir praleisiu su jumis tiek dienų, kiek tik įmanoma. Atvykęs papasakosiu viską, ką tik galėsiu, ir asmeniškai padėkosiu už sutikimą vykti su manimi į Visarioną. Kaip norėčiau, kad brangi mama būtų gyva! Būčiau padaręs ją laimingą, žinau, kad pajėgčiau; ir tuomet trise, kurie dalijosi džiaugsmais ir vargais, dalytumėmės šia nauja prabanga. Pasistengsiu išreikšti visą savo meilę ir parodyti dėkingumą jums abiem... Mieloji, dabar visa našta teko jums, aš ir jūs likome vieni. Ne, ne vieni, kokie turėtume būti, dabar turiu du šaunius draugus, kuriuos jau branginu. Vieną puikiai pažįstate. Seras Kolinas – nuostabus vyras ir savaip puikus yra ponas Trentas. Teta Džaneta, esu laimingas, kad pažįstu šiuos du vyrus, kurie suvokia mano reikalus. Ar aš neteisus? Atsiųsiu jums telegramą, kai tik sėkmingai susidorosiu su savo darbu, ir norėčiau, kad pagalvotumėte apie visa, apie ką kada nors gyvenime svajojote, kad galėčiau – jei tik mirtingojo rankos išgali – tai suteikti jums. Juk neatimsite iš manęs šio didelio malonumo, tiesa, mieloji? Viso gero.

Jus mylintis RUPERTAS

E. B. Trento pastaba

1907 m. sausio 6 d.

Oficialus mano ir sero Kolino susitikimas su Rupertu Selindžeriu praėjo gana gerai. Iš to, ką jis pasakė užvakar ir pakartojo praeitą vakarą, beveik pradėjau tikėtis, kad be išlygų priims viską, kas išdėstyta ar numatyta Rodžerio Meltono testamente. Kai atsisėdome prie stalo – formalumas, kuriam buvome pasiruošę, – pirmieji jo ištarti žodžiai buvo:

– Spėju, turiu atlikti šį formalumą, be to, pasakysiu, kad priimu kiekvieną galimą sąlygą, kurią iškėlė dėdė Rodžeris, ir todėl esu pasiruošęs pasirašyti, pridėti antspaudą ir patvirtinti – kad ir kaip šis ritualas vadinasi – bet kokį dokumentą, kurį jūs, sere, – pasisuko į mane, – manote esant būtiną ar patartumėte patvirtinti ir kuriam abu pritarsite.

Jis atsistojo ir kelias minutes vaikščiojo po kambarį, aš ir seras Kolinas sėdėjome ramiai ir tylėjome. Vėl atsisėdo ir po

kelių nerimo akimirkų – pamaniau, retai taip jaudinasi – tarė:

– Viliuosi, kad suprantate – žinoma, suprantate, kalbu tik tam, kad dabar yra proga formalumui atlikti, – kad esu pasiruošęs tuojau pat priimti sąlygas! Darau tai, tikėkite manimi, ne tam, kad pradėčiau valdyti šį milžinišką turtą, bet dėl jį palikusio asmens. Vyro, kuris mane mylėjo ir manimi pasitikėjo, bet kuriam pakako stiprybės valdyti jausmus. Vyro, lydėjusio mane mintimis į tolimas šalis ir bebaimius nuotykius, kuris, nors gyveno kitame pasaulio gale, buvo pasiruošęs ištiesti man pagalbos ranką, buvo neeilinis žmogus, o jo rūpinimasis mano mamos sūnumi buvo nepaprastos meilės brangiai mamai išraiška. Todėl aš ir ji priimame šią patiką, kad ir kokia ji būtų. Mąsčiau apie tai per naktį ir visą tą laiką negalėjau atsikratyti minties, kad mama buvo kažkur šalia. Vienintelė mintis, dėl kurios galėjau atsisakyti imtis šio darbo, kaip norėjau ir ketinau daryti, – jos nepritarimas. Dabar, kai esu patenkintas tuo, kad ji tam pritartų, priimu viską. Kad ir kas atsitiktų, kad ir kokios būtų pasekmės, eisiu šiuo man skirtu keliu. Tepadeda man Dievas! – Seras Kolinas atsistojo ir, turiu pripažinti, tokios karingos figūros nesu regėjęs. Jis buvo apsivilkęs paradinę uniformą, nes po susitikimo su mumis ketino eiti į karaliaus surengtą priėmimą. Išsitraukė kardą iš makšties ir padėjęs jį ant stalo priešais Rupertą, kalbėjo.

– Sere, ketinate vykti į keistą ir pavojų kupiną šalį – skaičiau apie ją nuo tada, kai susitikome – ir būsite ten beveik vienas tarp nuožmių kalniečių, kurie piktinasi pašaliečių buvimu ir kuriems esate ir turėtumėte būti pašalietis. Jei kada nors pakliūsite į bėdą ir jums reikės žmogaus, kuris petys į petį stotų su jumis, viliuosi, suteiksite tą garbę man! – Tai pasakęs, pakėlė kardą. Aš ir Rupertas taip pat atsistojome – niekas nesėdi tokio poelgio kaip šis akivaizdoje. – Didžiuojuosi, kad esate giminė mano šeimai: tenorėčiau, kad Viešpats būtų susaistęs mus artimesne giminyste.

Rupertas sugriebė jo ranką ir nulenkęs galvą atsakė:

– Sere Kolinai, man garbė, ir nieko didingesnio už ką tik man pasiūlyta nebuvo tekę nė vienam vyrui. Geriausias būdas, kuriuo galiu parodyti, kaip tai vertinu, būtų kreiptis į jus, jei

kada nors pakliūčiau į pavojų. Sere, prisiekiu Jupiteriu, istorija kartojasi. Kai buvau jaunesnis, teta Džaneta pasakodavo man, kaip Makelpis iš Krumo padėjo kardą priešais princą Čarlį. Viliuosi, galėsite jai apie tai papasakoti; ji taip tuo didžiuosis ir bus labai laiminga. Nepamanykite, sere, kad laikau save Karoliu Edvardu. Prašau tik todėl, kad teta Džaneta yra tokia gera man, jog pagrįstai galėčiau galvoti, kad esu jis.

Seras Kolinas didingai nusilenkė.

– Rupertai Selindžeri, mano brangi dukterėčia yra labai protinga ir įžvalgi moteris. Be to, manau, turi aiškiaregystės dovaną, kuri yra mano šeimos palikimas. Lydėsiu dukterėčią, kad ir kur reikėtų eiti! – Viskas buvo didinga; atrodė, kad grįžau į Pretendentų laikus.

Tačiau dabar buvo laikas veikti, o ne reikšti jausmus – susitikome spręsti ateities, ne praeities klausimų; todėl pateikiau trumpą, savo paties parengtą dokumentą. Remdamasis jo tvirtu pareiškimu, kad priims testamento sąlygas ir slaptus laiškus, parengiau oficialų priėmimo dokumentą. Kai dar kartą oficialiai paklausiau, kokie yra pono Selindžerio norai, ir jis pareiškė, kad priima visa, pakviečiau liudininkais du savo tarnautojus.

Paskui vėl liudininkų akivaizdoje paklausiau, ar jis priima sąlygas, pastarieji pasirašė ir paliudijo dokumentą, aš ir seras Kolinas taip pat pasirašėme liudijimą.

Taigi pirmasis Ruperto Selindžerio paveldėjimo etapas įvykdytas. Kitam žingsniui atlikti manęs nereikės, kol praeis šeši mėnesiai nuo to laiko, kai paveldės Visarionų dvarą. Kadangi pareiškė, kad ketina ten nuvykti per dvi savaites, nuo dabar faktiškai reikš šiek tiek daugiau nei šešis mėnesius.

ANTRA KNYGA – VISARIONAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, esančioje Ivano ieties kyšulyje, Mėlynųjų kalnų krašte, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje, Rosšyro grafystėje, Škotijoje

1907 m. sausio 23 d.

BRANGIAUSIOJI TETA DŽANETA,

Pagaliau esu čia. Kaip ir žadėjau, atlikau oficialią pareigą – parašiau serui Kolinui ir ponui Trentui skirtus laiškus, kurie guli priešais mane ant stalo užantspauduoti ir paruošti išsiųsti. Juose pranešu, kad atvykau į pilį (jie nebus išsiųsti anksčiau nei jums skirtas laiškas) – ir dabar galiu parašyti jums.

Visarionas – žavingiausia vieta pasaulyje. Tikiuosi, jums čia patiks. Esu tikras, kad patiks. Atvykome garlaiviu, plaukiančiu iš Triesto į Duresį. Pažinojau vietovę iš žemėlapio, taip pat žinių apie ją suteikė vienas karininkų, su kuriuo susibičiuliavau ir kuris su malonumu rodė įdomias vietas, kai tekdavo išlipti į krantą. Ivano ietis, kur pastatyta pilis, – smarkiai į jūrą išsikišęs kyšulys. Tai gana savita vieta – kyšulys toli į jūrą išsikišusiame kyšulyje, plati įlanka ir, nors tai kyšulys, jis yra taip toli nuo pakrantėje verdančio gyvenimo, kaip galite įsivaizduoti. Pagrindinis kyšulys – tai platus, aukštai virš safyro mėlynumo žydrynės iškilusios kalnų grandinės galas. Puikiai suprantu, kodėl ši šalis buvo pavadinta Mėlynųjų kalnų kraštu, juk aplink, kiek tik žvilgsnis pajėgia aprėpti, matomi vien kalnai ir šie kalnai atrodo mėlyni! Krantas nuostabus – pavadinčiau „geležimi kaustytu“, nes visas uolotas: kai kur matomi dideli, siaubą keliantys skardžiai; kitur – išsikišusios uolos; toliau išvysti nedideles uolotas saleles, vienur apaugu-

sias medžiais ir žolynais, kitur plikas. Kai kuriose vietose yra nedidelių, bet dažnai su giliais, įdomiais urvais uolotų nišų ir įdubų. Kai kurių nišų krantai smėlėti, kitaip atrodo nuostabios vandens nugludintos povandeninės uolos, kurias skalaudamos bangos sukelia nepaliaujamą ūžesį.

Tačiau Visarionas neabejotinai gražiausia mano regėta vieta – šioje ar kurioje kitoje šalyje. Pilis pastatyta ant paties kyšulio krašto (turiu omenyje mažąjį, tikriau sakant, mažesnįjį kyšulį), kuris tęsiasi kalnų grandinės atšaka. Mažesnis kyšulys ar kalno pailginimas – milžiniškas; žemiausias stačios uolos kraštas prie pilies ne žemesnis nei pora šimtų pėdų[11]. Ši uolos vieta tikrai labai savita. Manau, Motina Gamta pačioje namų ruošos pradžioje – tikriau sakant, kūrimo pradžioje – tikriausiai norėjo duoti savo vaikui žmogui elementarią savigynos pamoką. Tai absoliučiai natūrali tvirtovė, kokią seniau galėjo suprojektuoti milžinas Vobanas. Pilis – vienintelė matoma iš jūros. Besiartinantis priešas, kad ir kas jis būtų, galėjo matyti šią siaubą keliančią, į svaiginantį aukštį virš jūros iškilusią statmeną juodų uolų sieną. Net jos viršūnę vainikuojantys seni įtvirtinimai ne pastatyti, o iškirsti uoloje. Ilgas, labai gilus siauras užutėkis plukdo savo vandenis už pilies vingiuodamas į šiaurės vakarus ir sudarydamas saugų ir paslėptą uostą, supamą aukštos, stačios uolos. Į jį, tarsi į bedugnę, įkrenta kalnų upelis, kuriame vandens kiekis niekada nemažėja. Vakariniame užutėkio krante pastatyta pilis – milžiniški rūmai, kuriuose dera įvairūs architektūros stiliai: nuo dvylikto amžiaus iki statinių, kurie šioje puikioje Senojo Pasaulio šalyje nebestatomi maždaug nuo karalienės Elžbietos I laikų. Galiu pasakyti, kad atrodo nuostabiai. Karininkas, su kuriuo stovėjau ant tiltelio, parodė į vieną vietą ir tarė: „Štai ten matėme plūduriuojančiame karste velionę." Susidomėjau, todėl išklausinėjau jį apie šį įvykį. Iš užrašų knygutės jis išsiėmė italų laikraščio iškarpą ir padavė man. Pakankamai gerai skaitau ir kalbu itališkai, todėl nekilo sunkumų. Kadangi, brangi teta Džaneta, nekalbate šia kalba ir abejoju, ar kas

[11] Pėda = 30,48 cm.

nors galės jums padėti Krume, nesiunčiu iškarpos. Girdėjau, kad pranešimas apie įvykį buvo išspausdintas paskutiniame „Okultizmo" dienraščio numeryje, kurį jums bus nesunku gauti. Padavęs man iškarpą prisistatė: „Esu Destilija!" Jo pasakojimas buvo toks neįprastas, kad apipyliau jį klausimais. Jis atvirai atsakė į kiekvieną atkakliai laikydamasis nuomonės, kad tai ne iliuzija ar miražas, sapnas ar miglotas reginys. „Ją matėme keturiese, – pasakojo jis, – trys stovėjo ant tiltelio, o anglas Kolfildas buvo pirmagalyje. Jis nupasakojo tiksliai tą patį, ką ir mes matėme. Kapitonas Mirolanis, Falamano ir aš: nė vienas nemiegojome ir puikiai jautėmės. Žiūrėjome pro naktinius žiūronus, kurie yra galingesni nei paprasti. Žinote, kad plaukdami palei rytinę Adrijos jūros pakrantę ir tarp salų į pietus turime naudotis gerais žiūronais. Viskas buvo nušviesta sidabrinės pilnaties. Žinoma, buvome šiek tiek nutolę nuo kranto ir nors Ivano ietis yra giliuose vandenyse, reikia saugotis, nes kyšulys kaip tik ten, kur teka pavojingos srovės." Vos prieš kelias savaites Loido agentas pasakė man, kad bendrovė po užsitęsusio potvynių ir atoslūgių bei jūros srovių tyrinėjimo nusprendė, kad siekiant išvengti nuostolių, kurių gali kilti dėl įprastų, plaukiant jūra gresiančių pavojų, reikia laikytis toliau nuo Ivano ieties. Kai pabandžiau gauti išsamesnį „Okultizmo" dienraščio pasakojimą apie karstą-valtį ir velionę, agentas tik gūžtelėjo pečiais. „Sinjore, tai viskas, – atsakė jis. – Tas anglas be galo ilgai klausinėjo ir užrašė viską, ką žinojome."

Kaip matote, brangioji, mūsų naujam būstui netrūksta savų prietaringų įdomybių. Ar ne puiki mintis turėti velionę, gulinčią karste, kuris plūduriuoja aplink mūsų kyšulį? Abejoju, ar ką nors panašaus galite įsivaizduoti Krume. Kaip pasakytų amerikietis: „Daro šią vietą panašią į namus." Teta Džaneta, bet kuriuo atveju atvykusi čia neturėsite laiko liūdėti, be to, galėsime išvengti rūpesčių, nes nereikės vežtis iš Škotijos kai kurių jūsų vaiduoklių, kad jaustumėtės naujojoje šalyje kaip namie. Nežinau, ar galėtume pakviesti velionę išgerti su mumis arbatos. Žinoma, tai būtų vėlyva arbatėlė. Manyčiau, nenusižengtume etiketui, jei ji vyktų tarp vidurnakčio ir aušros!

Turiu papasakoti apie pilį ir jos apylinkes. Taigi po dienos ar dviejų parašysiu apie tai kitame laiške ir pasistengsiu kuo išsamiau pavaizduoti esamą padėtį, kad galėtumėte pakankamai pasiruošti atvykimui. Tai tiek, sudie, brangioji.

Jus mylintis RUPERTAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. sausio 25 d.

Brangi teta Džaneta, tikiuosi, mano pasakojimas apie damą karste jūsų neišgąsdino. Žinau, kad esate ne iš bailiųjų, juk girdėjau iš jūsų tiek daug neįtikėtinų istorijų, taigi ši neturėtų įvaryti baimės. Juo labiau kad dar turite slaptą aiškiaregystės dovaną. Vis dėlto šiame laiške nebebus vaiduoklių ar istorijų apie juos. Noriu papasakoti apie mūsų naująjį būstą. Taip džiaugiuosi, kad netrukus atvyksite; jau buvau bepradedąs liūdėti – kartais neturėdamas jokio tikslo slampinėju po pilį ir suvokiu, kad mano mintys kažkur keistai klaidžioja. Jei gerai savęs nepažinočiau, imčiau manyti, kad įsimylėjau! Teta Džaneta, čia nėra nieko, ką būtų galima įsimylėti, todėl nereikia jaudintis. Mieloji, žinau, kad jei įsimylėsiu, pradėsite nerimauti. Manau, kad kada nors turėčiau vesti. Gavus tokį turtą, kokį man paliko dėdė Rodžeris, vesti – mano pareiga. Taip pat žinau, kad niekada nevesiu nemylimos moters. Esu visiškai įsitikinęs, kad jei aš pamilsiu ją, jūs, teta Džaneta, taip pat ją pamilsite! Tiesa, brangioji? Jausiu tik dalį džiaugsmo, jei jos nepamilsite. Jei jos nepamilsite – ir aš jos nemylėsiu. Na, užteks!

Prieš apibūdindamas Visarioną įteiksiu jums, kaip pilies šeimininkei, dovanėlę: tai suteiks kantrybės perskaityti likusią laiško dalį. Pilyje trūksta daugelio dalykų, kad būtų patogu gyventi – visko, kas tik gali šauti jums į galvą. Tiesą sakant, be galo trūksta namų jaukumo. Dėdė Rodžeris sustiprino gynybinę pilies pusę ir kol kas ji galėtų atlaikyti apsiaustį. Tačiau čia nėra galimybių gaminti ar daryti pavasarinę tvarką! Kaip žinote, nelabai išmanau buitinius dalykus, todėl negaliu

smulkiau papasakoti; galite manyti, kad trūksta visko. Kalbu ne apie baldus ar sidabrinius ir net auksinius stalo įrankius, ar meno kūrinius, – čia pilna nuostabiausių senovinių daiktų, kokius tik gali sukurti jūsų vaizduotė. Manau, dėdė Rodžeris buvo lyg ir kolekcininkas – per metų metus surinko daugybę nuostabių daiktų iš įvairių pasaulio kampelių ir siuntė juos čia. Tačiau pilyje nėra nė vieno stiklinio, fajanso, porcelianinio ar kitokio indo, baltinių, virtuvės rykų, išskyrus paprasčiausius, namų ūkio padargų ir įrengimų. Manau, dėdė Rodžeris čia apsistodavo ne ilgiau nei trumpai iškylai. Nejaučiu nepatogumų – geležinė keptuvė ir prikaistuvis, kuriais galiu pats naudotis – viskas, ko man reikia. Tačiau, brangi teta Džaneta, nenoriu, kad gyventumėte kiauliškai. Norėčiau, kad turėtumėte viską, kas geriausia ir ko tik užsigeis jūsų širdis. Dėdės Rodžerio dėka kaina nebeturi reikšmės, taigi norėčiau, kad viską užsakytumėte. Mieloji, žinau, kad kaip moteris neatsisakysite malonumo eiti apsipirkti. Tačiau tai turės būti apsipirkimas urmu, nes pilis – milžiniškas statinys, kuris tarsi liūnas praris viską, ką pajėgsite nupirkti. Palieku spręsti jums, bet prašau pasitelkite visą įmanomą pagalbą. Nebijokite nupirkti per daug. Negalėsite nieko neveikti, kai čia būsite. Galiu jus patikinti, jog atvykusi turėsite ne tik begalę darbo, bet ir tiek daug apie ką pamąstyti, jog jums kils noras sprukti iš čia. Ir dar, teta Džaneta, tikiuosi, kad per ilgai neužtruksite. Nenoriu būti savanaudis, bet jūsų berniukas jaučiasi vienišas ir nori jus matyti. Atvykusi būsite imperatorienė. Smulkioms išlaidoms siunčiu 1000 svarų čekį ir laišką bankui, kad jis pripažintų ir apmokėtų jūsų išrašytus čekius bet kokiai mano gautai sumai. Nenorėčiau taip daryti, kad neužgaučiau tokių milijonierių kaip jūs, bet taip bus geriau – prekybos būdai yra ne tik griežti, bet ir sukti.

Beje, jumis dėtas paimčiau ar atsiųsčiau keletą tarnų – iš pradžių nedaug, tik tiek, kiek reikia mums dviem patarnauti. Vėliau galėsite pasisamdyti ir atsisiųsti tiek tarnų, kiek pageidausite. Pasamdykite ir susitarkite dėl atlyginimo, tarnai galės atvykti mums pareikalavus, kai jums atrodys, kad jų reikia (jiems pradėjus tarnauti, turėsite gerai su jais elgtis). Teta

Džaneta, manau, turėtumėte pasamdyti, tarkime, penkiasdešimt ar šimtą žmonių, nes pilis – baisiai didelė! Gal galėtumėte, be kitų tarnų, kuriuos manote tinkama turėti, pasamdyti (žinoma, už tą pačią algą) dar šimtą vyrų. Norėčiau, kad juos parinktų ir patikrintų generolas, jei gali skirti tam laiko. Taip pat norėčiau klano nario, kuriuo galėčiau pasikliauti, jei reikės. Ketiname gyventi šiuo metu mums svetimoje šalyje ir bus puiku, jei būsime pasiruošę susidurti su sunkumais akis į akį. Žinau, kad seras Kolinas turi vyrų, kurie darys garbę tiek Škotijai, tiek Rosšyrui, tiek Krumui – vyrų, kurie padarys įspūdį Mėlynųjų kalnų krašto gyventojams. Neabejoju, kad pastarieji atvers jiems savo širdis, be abejo, merginos tikrai neliks abejingos, jei kurie nors iš jų viengungiai! Atleiskite! Jei čia įsikursime, mūsų sekėjai tikriausiai taip pat norės įsikurti. Be to, Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai galbūt norės turėti šalininkų! Jie norės, kad pastarieji taip pat įsikurtų ir susilauktų palikuonių!

Aprašysiu vietovę. Na, ne tuojau pat. Ji tokia nuostabi ir graži. Jau tiek daug parašiau apie kitus dalykus, kad apie pilį papasakosiu kitame laiške. Linkėjimai serui Kolinui, jei jis Krume. Miela teta Džaneta, kaip norėčiau, kad brangi mama būtų gyva! Be jos viskas atrodo taip nyku ir tuščia. Kaip ji mėgautųsi! Kaip didžiuotųsi! Mieloji, jei ji galėtų būti su mumis, būtų jums dėkinga už viską, ką padarėte dėl jos berniuko! Kaip aš, tikėkite manimi, esu jums nuoširdžiausiai ir švelniausiai dėkingas.

Jus mylintis RUPERTAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. sausio 26 d.

BRANGI TETA DŽANETA,

Prašau skaityti šį laišką tarsi jis būtų vakarykščio tęsinys.

Pilis tokia milžiniška, kad vargu ar man pavyktų pateikti smulkesnį jos apibūdinimą. Lauksiu, kol atvyksite, ir tada kartu apeisime ją ir išsiaiškinsime viską, ką tik galima apie ją

sužinoti. Reikės kartu paimti Rukį – jam atrodo, kad žino kiekvieną jos kampelį pradedant pagrindiniu bokštu ir baigiant kankinimo kameromis, – galime užtrukti keletą dienų. Žinoma, nuo tada, kai čia atvykau, spėjau daug kur pabuvoti – įvairiu metu apžiūrėjau skirtingas pilies dalis: dantytą sieną, bastioną, senas sargybos patalpas, menę, koplyčią, įtvirtinimus, stogą. Klaidžiojau po kažkokį uolotų koridorių tinklą. Kiek pavyko apžiūrėti, dėdė Rodžeris turėjo išleisti dideles sumas pilies gynybai ir, nors nesu kareivis, lankiausi daugybėje skirtingais būdais įtvirtintų vietų, todėl šį tą išmanau apie įtvirtinimus. Dėdė atnaujino pilį pagal šiuolaikinius standartus, dėl to ji beveik neįveikiama, nebent apgulties metu būtų naudojama sunkioji ar apgulties artilerija. Jis taip pasistengė, kad kai kuriuos išorinius įtvirtinimus ir pagrindinį bokštą apkalė metalo lakštais, atrodančiais kaip grūdintas plienas. Nustebsite juos pamačiusi. Tačiau kol kas atidžiai ištyrinėjau tik kelis kambarius, o geriausiai vieną jų – savo kambarį. Kitos patalpos: svetainė (ne didžioji salė, kuri yra milžiniška), nuostabi biblioteka, kurioje viešpatauja baisi netvarka, (kada nors turėtume pasamdyti bibliotekininką, kad ją sutvarkytų), jums skirti svetainė, buduaras ir miegamieji kambariai – visi puikios būklės. Mano kambarys būtent toks, koks man labiausiai tinka. Nemanau, kad norėtumėte jame įsikurti. Jei vis dėlto jums kambarys patiks, perleisiu jį. Tai buvo dėdės Rodžerio kambarys, kai jis čia apsistodavo; pagyvenęs jame kelias dienas pradėjau geriau suprasti jo charakterį (tikriau sakant, mąstyseną), ko negalėčiau suvokti pasitelkęs kokį kitą būdą. Ši patalpa kaip tik tokia, kokioje norėčiau gyventi, todėl savaime aišku, kodėl suprantu kitą vyrą, kuriam jis taip pat patiko. Tai gražus, didelis kambarys, esantis ne pačioje pilyje, bet nuošalioje vietelėje. Jis yra ne atskirai, nieko panašaus, kažkuo primena šalia pilies įrengtą žiemos sodą. Žvelgiant į koridorių ir galerijų vidų atrodo, kad čia visada būta panašios vietos. Jei būtina, t. y. jei pilis būtų užpulta, patalpą galima izoliuoti didele kaip seifo durys plieno plokšte, kuri išslenka iš tarpusienio ir gali būti valdoma tiek iš vidaus, tiek iš išorės. Mechanizmą galima aktyvuoti iš mano kambario arba pagrindinio bokšto. Jis paslėptas ir

niekas, išskyrus Rukį ir mane, nežino, kur jo ieškoti. Iš kambario galima išeiti per dideles duris (tai šiuolaikinės balkono durys, manau, jas įstatė dėdės Rodžerio įsakymu – amžių amžius čia būta didelės angos), atsidarančias į plačią, dešinėn ir kairėn besitęsiančią marmurinę aikštelę, kur įrengti į terasą nusileidžiantys balto marmuro laiptai. Laiptai yra senovės italų meistrų darbo, dailiai iškalti ir, žinoma, bėgant amžiams nukentėję nuo oro negandų. Kai kur baltas marmuras turi žalsvoką atspalvį, suteikiantį ypatingo žavesio. Kadangi terasa tokia daili ir erdvi, kartais sunku patikėti, kad ji – tvirtovės dalis. Žvilgtelėjęs į ją vagis netvertų džiaugsmu. Pasakytų: „Štai toks įsilaužimas man prie širdies. Galima tiesiog vaikščioti pirmyn atgal." Tačiau, teta Džaneta, lyginant su bet kuriuo vagimi senasis Rodžeris buvo tikras gudragalvis. Jis ėmėsi tokių apsaugos priemonių, kad vagis žado netektų. Iš sienos išslenkantys du plieniniai skydai užsidaro iš kitos pusės tiesiai priešais didžiules duris. Vienas skydas nukaltas iš geležies grotelių, sudarančių rombo pavidalo raizginį. Pro šias groteles nepralys nė vienas už kačiuką didesnis padaras, o sodas, kalnai ir visas vaizdas matomi pro juos tarsi pro vualį. Kitas skydas – didelis plieno lakštas, kuris išslenka panašiai kaip pirmasis, tik šis sulydytas iš žiedų. Žinoma, jie ne tokie sunkūs kaip seifo durys, dengiančios nedidelę pagrindinėje sienoje esančią angą, bet Rukis minėjo, kad jų nepramuš net sunkiausia šratinė kulka.

Papasakojęs apie tai, idant nepradėtume nerimauti dėl šių gynybos priemonių neatidėliodamas rašau, kad kiekvieną naktį prieš eidamas miegoti visada naudoju vieną iš tų geležinių skydų. Žinoma, pabudęs grąžinu jį į vietą. Kartą bandžiau užleisti groteles, bet nors jos – puiki apsaugos priemonė, nemanau, kad kada nors jas naudosiu. Jei užleisčiau jas išorėje, galvūgalyje skambėtų kaip pavojaus signalas, o paspaudus mygtuką priešais išslinktų vientisas plieno skydas. Tiesą sakant, palieku jį atdarą, nes priešingu atveju man būna nejauku. Uždarau langą, tik kai šalta ar lyja. Kol kas oras puikus, bet man sakė, kad netrukus prasidės liūtys.

Brangi teta, manau, jums patiks mano poilsio kambarys, nors neabejotinai sunerimsite pamačiusi, koks jis sujauktas.

Negaliu su tuo taikstytis. Kaip nors turiu susitvarkyti ir geriausia pradėti nuo savo kambario!

Vėl per daug parašiau, turiu baigti. Šį vakarą pratęsiu savo pasakojimą, bet jau kitame laiške. Viskas iš eilės. Neversiu jūsų laukti. Kitame laiške aprašysiu viską, ką galiu papasakoti apie mūsų naujus namus.

Jus mylintis RUPERTAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. sausio 29 d.

BRANGI TETA DŽANETA,

Kaip minėjau ankstesniame laiške, iš mano poilsio kambario galima matyti sodą arba, jei tiksliau, vieną iš sodų, nes čia jų – akrų akrai. Maniškis yra vienas seniausių ir tikriausiai beveik toks pat senas, kaip pati pilis su senų laikų erkeriais. Vidinę sodo dalį juosianti siena seniai sulyginta su žeme, bet kitame sodo gale dar likę jos pėdsakų. Ten ji sujungta su išoriniais įtvirtinimais ir sudaro ilgą, lankininkams skirtą kazematą, pro kurį šaudydavo, ir paaukštintą akmenų galeriją, kur jie stovėdavo. Tai tokio pat tipo pastatas kaip ir sargybos tako mūrinys ant stogo, o po juo yra labai senos sargybos patalpos.

Tačiau kad ir koks būtų šis sodas ir nesvarbu, kaip jis buvo apsaugotas, tai žavingiausia pilies vieta. Sodą sudaro įvairių stilių: graikų, italų, prancūzų, vokiečių, olandų, anglų, ispanų, afrikiečių, maurų – visų senų tautų – sklypai. Ketinu įveisti naują – japonų stiliaus – sodą. Iškviečiau žymų Japonijos sodininką Minaro, kad jis parinktų augalų ir atvyktų su darbininkais jo sutvarkyti. Jis atveš medžių, krūmų ir gėlių bei akmeninių kūrinių – visko, ko gali reikėti. Pamatysite šių darbų rezultatus, o gal ir eigą. Čia įrengtas puikus tvenkinys ir vyrauja nuostabus klimatas, man sakė, dažniausiai jis čia toks švelnus, kad gali įveisti bet kokį sodą. Jei atsitiktų taip, kad klimatas nebetiks, sumontuosime virš sodo didelį stiklinį stogą ir sukursime tinkamą.

Sodas priešais mano kambarį įveistas pagal seną italų stilių. Darbai atlikti ypač skoningai ir rūpestingai, jame nerasi nė vienos detalės, kuri nekeltų susižavėjimo. Pats seras Tomas Braunas, rašęs apie sodo išdėstymą šachmatine tvarka, būtų sužavėtas ir pasisemtų naujų idėjų kitam „Kiro sodui" parašyti. Jis toks didelis, kad galima rasti vis naujų grožybių. Manau, nežinomas meistras išnaršė visus Italijos pakampius ieškodamas senovės lobių išskirtinio grožio sodui papuošti. Net taisyklingi takelių pakraščiai, padaryti iš senovinio, taip gražiai saulėje išblukusio akyto akmens, iškalti skirtingai. Žalieji sodų kūriniai, kad ir ilgam palikti be priežiūros ar likimo valiai, atrodo nuostabiai. Nors akmens statiniai nenukentėjo – daugelį amžių veikusios jėgos suteikė jiems naujo žavesio. Neliesiu jų, kol savo akimis nepamatysite, tik liepsiu išrauti piktžoles ir atžalynus, kad būtų matomas akmens statinių grožis.

Čia ne tik nepaprastai gražių architektūros pastatų ar augalijos lobių įvairovė, bet ir esama grožio, kurį Gamta sukūrė pasitelkusi savo pagalbininką Laiką. Teta Džaneta, ar pastebėjote, kokius poetiško susižavėjimo jausmus pavojų užgrūdinto seno vilko širdyje sužadino nuostabusis sodas! Ne tik kalkakmenis ir smiltainis ir net laikui bėgant apaugęs žalumynais marmuras, bet ir užaugę ir neprižiūrėti krūmai suspindo nauju grožiu. Seniai seniai nežinomas Visariono sodininkas bandė įgyvendinti tokią mintį – pasodinti tokių augalėlių, kurie užaugtų šiek tiek aukštesni nei gėlės ir susidarytų nelygus augmenijos paviršius, nepaslepiantis nė vieno augalo, ir kiekviena detalė būtų matoma iš bet kurio sodo kampelio. Tokį įspūdį man sukelia prieš akis atsiveriantis vaizdas! Nors krūmų ilgai niekas neprižiūrėjo, jie išliko, o gėlės išnyko. Visą tą laiką gamta dirbo savo darbą skatindama natūralią atranką. Krūmai vis augo ir augo, kol galiausiai užaugo aukštesni už gėles ir piktžoles, kaip jiems būdinga, todėl dabar daug jų netvarkingai keroja po sodą (tai didelis sklypas) tarsi kažkuo panašūs į skulptūras, tik nematyti detalių. Kad ir kas buvo tas meistras, kuris sukūrė tą sodo dalį ir parinko akcentus, turėjo įdėti nemažai pastangų, kad gautų visų tų keistų aukštesnių krūmų pavyzdžių ypatingos, daugiausia geltonos ar baltos

spalvos: baltų kiparisų, baltų bugienių, geltonų kukmedžių, pilkai auksiškų buksmedžių, sidabrinių kadagių, įvairių spalvų klevų, lanksvų ir daugybę žemaūgių krūmų, kurių pavadinimų nežinau. Težinau, kad šviečiant mėnesienai (brangi teta Džaneta, šią šalį galima apibūdinti kaip mėnesienos kraštą!), jie atrodo vaiduokliškai blyškūs. Tai sukelia nepaprastai keistą įspūdį: esu tikras – jums patiks. Kaip žinote, man slėpiningi dalykai nekelia baimės. Manau, dėl to, kad patyriau tokią daugybę įvairių baimių, tikriau sakant, dalykų, kurie daugeliui žmonių įvarytų siaubo, tad pradėjau žiūrėti į visą baimių šeimyną su panieka – ne tiek aktyviai, kiek su santūria panieka. Žinau, kad jums taip pat čia patiks. Užrašysite visus pasakojimus ir nusiųsite juos Parapsichologinių tyrimų draugijai. Teta Džaneta, ar ne nuostabu bus pamatyti jūsų pavardę puikuojantis antraštiniame puslapyje?

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje,
laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. sausio 30 d.

BRANGI TETA DŽANETA,

Praeitą naktį nebaigiau rašyti laiško. Gal žinote kodėl? Nes norėjau parašyti daugiau! Skamba absurdiškai, bet tai tiesa. Dalykas tas, kad, kai ketinau papasakoti apie šią žavingą vietą, užtikau naujų grožybių. Apskritai čia viskas gražu. Žvelgiant iš arti ar iš toli – tarsi žiūrint pro žiūronus ar mikroskopą – viskas atrodo taip pat. Galite žiūrėti ir žiūrėti, bet nerasite nieko, kas nepakerėtų jūsų. Vakar klaidžiojau po viršutinę pilies dalį ir užtikau kelis žavius kampelius, kuriuos iš karto pamėgau taip, tarsi būčiau žinojęs apie juos visą gyvenimą. Pradžioje pajutau godumą pasisavinęs kelis kambarius skirtingose pilies vietose – aš iš tų žmonių, kurie gyvenime turėjo ne daugiau nei vieną kambarį, kurį galėtų vadinti savo, ir tai tik trumpą laiką! Pamiegojus jame jausmai pasikeitė ir dabar viskas ne taip jau blogai. Priskyriau jį kitai kategorijai – daug svarbesnei – privačiai nuosavybei. Jei būčiau filosofas, šioje vietoje įterpčiau

ciniška pastabą: „Savanaudiškumas – skurdo požymis. Kilmės knygoje tai būtų pateikta kaip koks betikslis moralas."

Dabar turiu tris miegamuosius, įrengtus kaip atskiri poilsio kambariai. Vieną iš tų dviejų kambarių buvo pasirinkęs dėdė Rodžeris. Jis yra vieno bokštų, esančių pačiuose rytuose, viršuje: ten galiu pasitikti pirmuosius virš kalnų išlindusius saulės spindulius. Jame miegojau pastarąją naktį: pabudęs aušta nt (kaip buvau įpratęs kelionių metu), gulėdamas lovoje pamačiau pro atvirą langą (tiksliau – langelį, juk tai tvirtovės bokštas) visas neaprėpiamas, į rytus besidriekiančias platybes. Netoliese priešais pilkų kalnų kontūrus prasiskverbęs pro didelių griuvėsių sankaupas, kur seniai seniai nukrito sėkla, auga didelis ir pusiau permatomas sidabriškas beržas, paskleidęs šakas ir aplipęs lapeliais, o kalvos, mano nuostabai, ne mėlynos, bet pilkos. Dangumi beveik liesdami kalnų viršūnes plaukė balti plunksniniai debesys. Žvelgiant į tolį sunku buvo atskirti, kur kalnai, o kur debesys. Tai buvo labai ryškių ir keistų formų debesų pilnas dangus – ne lopinėlis plunksninių debesų, bet visas jų pasaulis! Kalnai buvo tikrai nuostabūs. Tokiame vaiskiame ore rodės ranka pasiekiami. Taip buvo tik šį rytą, blykstelėjus pirmiesiems aušros spinduliams, kol jie dar nepalietė naktinių debesų, tariausi suvokęs visą kalnų didybę. Prieš kurį laiką stebėjau tai Kolorado valstijos, Indijos, Tibeto ir Andų aukštikalnėse.

Žiūrėdamas į daiktus iš viršaus, jauti nežinia ką ypatinga, kas kelia savigarbą. Aukštyje skirtumai tiesiog dingsta. Dažnai tai stipriai jutau skraidydamas oro balionu ar dirižabliu. Net čia, bokšto viršūnėje, atsiveriantis vaizdas kažkodėl skyrėsi nuo esančio apačioje. Suvoki vietą ir viską aplink ją ne kaip detales, o kaip visumą. Kai atvyksite ir mes įsikursime, norėčiau retkarčiais čia nakvoti. Gyvensiu žemutiniuose kambariuose, kur galėsiu džiaugtis sodo artumu. Nuo šiol turėčiau visa branginti dar labiau ir vėl valandėlei prarasti artumo jausmą, kad viską apžvelgčiau be puikybės.

Tikiuosi, pradėjote spręsti tarnų klausimą. Man vis tiek, ar yra, ar nėra tarnų, bet puikiai žinau, kad neatvyksite tol, kol nesutvarkysite šio reikalo! Dar vienas dalykas, teta Džaneta, –

neturite apsikrauti darbais, kurių čia labai daug... Kodėl gi neatsivežus ko nors kaip sekretorius, kuris rašytų laiškus ir atliktų kitus panašius darbus? Žinau, kad nenorėtumėte sekretoriaus vyro. Šiuo metu yra daug moterų, kurios gali stenografuoti ir spausdinti mašinėle. Galėtumėte tokį asmenį (trokštantį geresnio gyvenimo) rasti klane. Žinau, kad padarysite ją čia laimingą. Jei ji pagyvenusi, dar geriau, nes turės išmokti laikyti liežuvį už dantų, žiūrėti savo reikalų ir būti ne iš smalsiųjų. Priešingu atveju trukdytų mums, ieškantiems savo kelio ir bandantiems sutaikyti visokių rūšių priešybes naujoje šalyje bendraujant su nepažįstamais žmonėmis, kurių pradžioje nesuprasime ir kurie neabejotinai nenorės suprasti mūsų; kur kiekvienas vyras nešiojasi ginklą tarsi šis būtų saga! Sudie trumpam.

Jus mylintis RUPERTAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. vasario 3 d.

Vėl gyvenu ankstesniame kambaryje. Jaučiuosi lyg būčiau grįžęs namo. Pastarąsias kelias dienas vaikštinėjau tarp kalniečių bandydamas susipažinti su jais. Tai varginantis užsiėmimas. Matau, kad man lieka laikytis savo. Jie primityviausi žmonės, kuriuos kada nors esu sutikęs – įsikalę į galvas amžių senumo idėjas. Dabar galiu suprasti, kokie buvo anglai ne karalienės Elžbietos I (tai jau civilizuoti laikai), o Ričardo Liūtaširdžio laikais ar dar seniau, kai absoliuti buvo ginklo valdžia. Kiekvienas vyras nešiojasi graižtvinį šautuvą ir puikiai žino, kaip juo naudotis. Manau, jei jiems tektų rinktis, ar vaikščioti nuogiems, ar be savo ginklų, nedvejodami pasirinktų pirmąjį variantą. Jie taip pat nešiojasi dviašmenį durklą, kuris tikriausiai yra jų nacionalinis ginklas. Tai sunkus, tiesus, trumpas durklas ir jie meistriškai juo naudojasi: Mėlynųjų kalnų vyrai durklu mosuoja taip tvirtai ir įgudusiai kaip persų fechtavimo mokytojas savo rapyra. Jie tokie išdidūs ir santūrūs, kad jautiesi menkas

pašalietis. Puikiai matau, kad jie piktinasi mano buvimu čia. Kalniečiai elgiasi maloniai, beveik broliškai, kai vienas jų lieka su manimi akis į akį, bet susirinkus keliems kyla jausmas, tarsi prieš juos stovėtum lyg nusikaltėlis, o jie būtų prisiekusieji. Keista ir man visiškai nauja situacija. Esu įpratęs bendrauti su įvairiais žmonėmis: nuo kanibalų iki mahatmų, bet, dievaži, nesu susidūręs su tokiu žmonių tipu – su tokiais išdidžiais, tokiais išpuikusiais, tokiais uždarais, tokiais santūriais, tokiais bebaimiais, tokiais kilniais, tokiais svetingais žmonėmis. Dėdė Rodžeris buvo vyresnis, kai pasirinko juos kaip žmones, tarp kurių norėtų gyventi. Teta Džaneta, manęs nepalieka jausmas, kad jie labai panašūs į jūsų škotus kalnėnus – tik jų savybės ryškesnės. Esu tikras dėl vieno: galų gale puikiai sutarsime. Kelias bus ilgas ir reikės kantrybės. Jaučiu, kad pažinę mane geriau jie taps labai ištikimi, nebijau nei jų, nei to, ką padarys ar gali padaryti. Žinoma, jei pakankamai ilgai gyvensiu tarp jų, kad jiems pakaktų laiko mane pažinti. Visko gali atsitikti, kai gyveni su tokiais nepalenkiamais, išdidžiais žmonėmis, kuriems išdidumas yra svarbesnis nei maistas. Šiaip ar taip, tereikia minioje vieno vyro, kurio galvoje suktųsi blogos mintys, ar vienos klaidos, vieno akstino – ir tu žuvęs. Esu įsitikinęs, kad viskas bus gerai. Atvykau čia, kad pasilikčiau, kaip to norėjo dėdė Rodžeris. Liksiu čia, net jei atgulsiu amžino poilsio kur nors už sodo dėžėje – nesiauresnėje nei septynių pėdų su viršum ilgio (arba tokio pat dydžio karste Šv. Savos bažnyčios požemiuose anapus užutėkio – senovinėje Visariono gyventojų kriptoje, kur daugelį amžių ilsisi tiek kilnių žmonių)...

Brangi teta Džaneta, perskaičiau, ką parašiau, ir bijau, kad sunerimsite. Nepasiduokite prietaringiems siaubams ar prietaringoms baimėms. Tik juokavau dėl mirties – kam buvau linkęs jau prieš daug metų. Manau, nelabai taktiška, bet neabejotinai labai naudinga, kai senukas su juodais sparnais skrajoja aplink tave dieną ir naktį keistose vietose, kartais matomas, kartais nematomas. Tačiau visada galima išgirsti sparnų plazdenimą, ypač tamsoje, kai negali jo matyti. Teta Džaneta, juk žinote, kad tas, kas kilo iš karių genties ir kas turi ypatingų gebėjimų, mato po ar per juodą uždangą.

Brangiausioji, nė trupučio nebijau Mėlynųjų kalnų vyrų ir neabejoju dėl jų. Vertinu jų puikias savybes ir esu pasiruošęs mylėti juos pačius. Taip pat jaučiu, kad jie pamils mane (ir tikrai pamils jus). Jų mintys apie mane ne kankinančios, bet nerimastingos, susijusios su praeitimi, su viltimis ir galimu pasididžiavimu, o ne maža pagarba. Kol kas jie neturėjo galimybės susidaryti tokio įspūdžio vien iš matymo ar mano darbų. Žinoma, gali būti dėl to, kad nors jie – šaunūs, aukšti, stuomeningi vyrai, vis dėlto esu galva už juos aukštesnis ir platesnių pečių. Pastebėjau, kad žiūri į mane tarsi vertintų, net kai laikosi atokiai, tiksliau sakant, laiko mane per ištiestos rankos atstumą. Manau, kurią nors dieną suprasiu, ką visa tai reiškia. Kol kas telieka kantriai laukti ir eiti savo keliu – kuris yra dėdės Rodžerio kelias. Kad ir kaip būtų, gyvendamas tarp svetimų žmonių išmokau kantrybės. Labos nakties.

Jus mylintis RUPERTAS

Ruperto Selindžerio, gyvenančio Visarionų pilyje, laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Krumo pilyje

1907 m. vasario 24 d.

BRANGI TETA DŽANETA,

Nerandu žodžių, kuriais galėčiau išreikšti džiaugsmą perskaitęs, kad netrukus atvyksite. Manau, šis atsiskyrimas pradeda veikti mano nervus. Praeitą naktį kurį laiką mąsčiau apie tai, ką ketinau daryti, bet pradėjau veikti per anksti. Buvau savo kambaryje rytiniame pilies bokštelyje, tiksliau, varpinės kambarėlyje, ir pamačiau šmėžuojančius tarp medžių, tarsi besislepiančius, vyrus. Nustačiau jų sueigos vietą miško lomos viduryje kaip tik už „natūralaus" sodo, kaip žemėlapyje ar pilies plane jis pavadintas. Prisėlinau prie tos vietos taip tyliai, kaip tik įstengiau, ir netikėtai išėjau į jų vidurį. Susirinko apie du ar trys šimtai puikiausių kada nors matytų vyrų. Tai bent patirtis buvo, bet nenorėčiau to pakartoti, nes, kaip minėjau, šioje šalyje kiekvienas vyras nešiojasi graižtvinį šautuvą ir puikiai žino, kaip juo naudotis. Nemanau, kad nuo atvykimo dienos būčiau

matęs viengungį (ar vedusį) vyrą be ginklo. Nejau ir miegoti eina su šautuvais! Pasakoju toliau. Kai atsidūriau tarp jų, visi graižtviniai šautuvai buvo nukreipti tiesiai į mane. Teta Džaneta, nesijaudinkite, nė vienas ginklas neiššovė. Jei jie būtų šovę, neskaitytumėte šio laiško. Dabar gulėčiau tame žemės lopinėlyje ar karste su tiek švino, kiek tik būtų tilpę. Neabejoju, neatidėliodami būtų šovę – toks čia etiketas. Tačiau šį kartą jie sukūrė naują taisyklę. Nė vienas nepratarė nė žodžio ir, kiek galėjau matyti, net nesujudėjo. Pasitelkiau visą patirtį. Ne kartą buvau atsidūręs panašioje keblioje padėtyje, todėl elgiausi kuo natūraliau. Buvau sąmoningas (nepamirškite, viskas įvyko akimirksniu): jei būčiau išsigandęs ar pripažinęs pavojų vien tik pakeldamas rankas, būčiau sulaukęs kritikos. Visi stovėjo kaip įbesti, tartum kelioms sekundėms suakmenėjo. Tada tarsi vėjas būtų nuvilnijęs per rugių lauką, jie susižvalgė – šie žvilgsniai priminė nuostabą žmogaus, pabudusio jam nežinomoje vietoje ir bandančio suvokti, kur jis yra. Po sekundės visi nuleido graižtvinius šautuvus ir stovėjo viskam pasiruošę. Tai buvo atlikta taip greitai ir darniai tarsi per pagerbimo ceremoniją Šv. Jokūbo aikštėje.

Laimei, buvau be ginklo, todėl nekilo problemų. Kai reikia šaudyti, mano ranka taip pat greita. Vis dėlto išvengiau nesusipratimų, priešingai, Mėlynųjų kalnų vyrai (skamba panašiai kaip naujos Bondo gatvės gaujos pavadinimas, tiesa?) elgėsi su manimi kitaip nei per pirmą mūsų susitikimą. Stebėtinai mandagiai, beveik pagarbiai. Vis dėlto buvo santūresni nei įprastai ir kol buvau viduryje, negalėjau prieiti prie jų nė trupučio arčiau. Atrodė, tarsi būtų išsigandę manęs ar jaustų man pagarbią baimę. Neabejoju, kad greitai tai praeis ir, kai pažinsime vieni kitus geriau, tarp mūsų netruks įsižiebti draugiški jausmai. Jie per geri vaikinai, tad verta šiek tiek luktelėti. (Beje, šis sakinys prastokas! Senais gerais laikais gaučiau nuo jūsų pylos už tai!) Viskas parengta jūsų kelionei. Rukis pasitiks jus Liverpulio gatvėje ir viskuo pasirūpins.

Nerašysiu naujo laiško. Kai susitiksime Fiume, papasakosiu jums tai, kas liko. Iki susitikimo. Geros kelionės ir greito mūsų susitikimo.

RUPERTAS

Džanetos Makelpi, gyvenančios Visarionų pilyje, laiškas serui Kolinui Makelpiui, Jungtinės tarybos klubas, Londonas

1907 m. vasario 28 d.

BRANGUS DĖDE,

Labai patogiai keliavau per visą Europą. Prieš kurį laiką Rupertas parašė man ir pranešė, kad, kai atvyksiu į Visarioną, būsiu sutikta kaip imperatorienė, ir jis neabejotinai pasirūpino, kad kelionėje su manimi būtų elgiamasi, kaip ir pridera elgtis su tokį titulą turinčia persona. Rukis, nuostabus senas ponas, keliavo gretimoje kupė, šalia man rezervuotos. Harviče jis viską puikiai organizavo ir taip iki pat Fiumo. Visur mane sutikdavo dėmesingi tarnautojai. Man vienai buvo skirtas visas vagonas, į kurį įsėdau Antverpene – visas vagonas, kuriame įrengtas valgomasis, svetainė, miegamasis ir net vonios kambarys. Kitame vagone buvo įrengta virtuvė, kurioje man gamino vyriausiasis virėjas, atrodantis kaip persirengęs prancūzų bajoras. Taip pat buvo padavėjas ir tarnaitė. Mano vargšė tarnaitė Magė iš pradžių jautė jiems pagarbią baimę. Ji sukaupė drąsą pateikti savo užsakymą, tik kai buvome netoli Kelno. Kad ir kur sustodavome, Rukis kartu su kitais tarnautojais stovėdavo platformoje prie mano vagono durų tarsi eitų sargybą.

Fiume traukiniui sulėtinus greitį pamačiau laukiantį platformoje Rupertą. Jis atrodė nuostabiai tarsi milžinas. Puikiai jautėsi ir, atrodė, apsidžiaugė mane pamatęs. Tuojau pat palydėjo prie automobilio ir nuvežė į krantinę, kur laukė kateris. Šis nuplukdė mus prie nuostabios didelės garais varomos jachtos, parengtos išplaukti bet kurią akimirką, nežinau, kaip jis ten atsidūrė, bet stovėdamas ant trapo mūsų jau laukė Rukis.

Čia taip pat įsikūriau vien man skirtose kajutėse. Kartu su Rupertu pavakarieniavome – manau, dar niekada taip puikiai nevakarieniavau. Iš Ruperto pusės buvo labai miela taip viskuo pasirūpinti dėl manęs. Jis vos palietė valgį – suvalgė gabalėlį didkepsnio ir išgėrė stiklinę vandens. Nors keliavau ištaigingai, jaučiausi labai pavargusi ir anksti nuėjau miegoti.

Kai pabudau, dar buvo ankstyvas rytas. Užlipau į denį. Buvome netoli kranto. Rupertas ir kapitonas stovėjo tiltelyje,

o Rukis buvo locmanas. Pastebėjęs mane Rupertas nubėgo laiptais žemyn ir palydėjo ant tiltelio. Paskui dar kartą nubėgo žemyn ir šį kartą grįžo nešinas neregėto grožio kailine mantija. Apgaubė ja mano pečius ir pabučiavo. Jis – jautriausios širdies, geriausias ir drąsiausias jaunuolis pasaulyje! Kol rodė į Visarioną, kurio link plaukėme, pasiūlė parankę. Tai žavingiausia kada nors mano matyta vieta. Neaprašinėsiu jos dabar, bus geriau, jei pats ją pamatysite ir pasigėrėsite kaip aš.

Pilis milžiniška. Kai tik viskas čia bus paruošta ir sutvarkyta, atsiųskite pasamdytus tarnus; nesu tikra, ar jų nereikės daugiau. Amžių amžius čia vargu ar buvo valyta ir šluota ir abejoju, ar kada nors kas buvo kruopščiai ją tvarkęs nuo tada, kai pilis buvo pastatyta. Dėde, manau, būtų puiku, jei Rupertui rengiamą kariauną padidintumėte dukart. Berniukas užsiminė, kad ketino jums apie tai parašyti. Manau, bus geriau, jei senasis Laklanas ir jo žmona Sendė Merė prižiūrėtų tarnaites, kai atvyks. Daug merginų išlaikyti kartu bus sunkiau nei laivų flotilę. Taigi būtų išmintinga turėti autoritetingą asmenį, ypač kai nė viena jų nekalba jokia užsienio kalba. Jei Rukis (su juo susitiksite stotyje Liverpulio gatvėje) galės, atveš visą grupę čia. Jis pasiūlė imtis šio darbo, jei pageidausiu. Be to, manau, bus geriau, kad atėjus metui išvykti ne tik merginos, bet ir Laklanas, ir Sendė Merė vadintų jį ponu Rukiu. Čia jis labai svarbus asmuo – lyg ir pilininkas; ir nors labai santūrus vyriškis, turi retai pasitaikančių puikių savybių. Dėl to būtų protinga palaikyti jo autoritetą. Kai jūsų klano nariai atvyks, Rukis ims jiems vadovauti. Ai-ai-ai! Parašiau tokį ilgą laišką, todėl turiu sustoti ir kibti į darbą. Netrukus vėl parašysiu.

Švelniai jus mylinti DŽANETA

Laiškas nuo anksčiau minėto asmens anksčiau minėtam asmeniui

1907 m. kovo 3 d.

BRANGIAUSIAS DĖDE,

Viskas puikiai klostosi. Kadangi nėra naujienų, rašau, nes esate man geras; noriu jums padėkoti už visus per mane ir

Rupertą patirtus rūpesčius. Manau, prieš siųsdami tarnus turėtume kiek palaukti. Rukis išvyko kažkokiu Ruperto pavedimu ir kurį laiką negrįš; Rupertas mano, kad jis užtruks porą mėnesių. Čia daugiau nėra nieko, ką galėtų pasiųsti vadovauti. Be to, nepritariu minčiai dėl visų tų be palydos atvyksiančių merginų. Net Laklanas ir Sendė Merė nemoka šio krašto kalbos ir nežino papročių. Kai tik Rukis grįš, galėsime juos visus iškviesti. Manyčiau, kai kurie jūsų klano nariai tuo metu jau bus parengti ir vargšėms merginoms, kurios jausis keistokai tokioje naujoje šalyje kaip ši, kur papročiai taip skiriasi nuo mūsiškių, bus lengviau, kai žinos, kad šalia yra keletas tautiečių. Būtų gerai, kad susižadėjusieji (žinau, kad tokių esama), susituoktų prieš atvykdami. Tai bus patogiau daugeliu atžvilgiu ir nereikės skirti papildomų patalpų jiems apgyvendinti. Beje, Mėlynųjų kalnų vyrai yra labai patrauklūs. Labos nakties.

DŽANETA

Sero Kolino Makelpio, gyvenančio Krume,
laiškas Džanetai Makelpi, gyvenančiai Visarione

1907 m. kovo 9 d.

BRANGI DŽANETA,

Tinkamu laiku gavau abu jūsų laiškus ir džiaugiuosi, kad jums taip patiko naujieji namai. Tai tikrai turėtų būti nuostabi ir nepaprasta vieta, net užsidegiau troškimu ją pamatyti. Prieš tris dienas atvykau į Krumą ir, kaip paprastai, geriau jaučiuosi kvėpuodamas tėvynės oru. Brangioji, laikas nenumaldomai eina ir pradedu jausti, kad esu nebe jaunas. Pasakykite Rupertui, kad visi vyrai parengti ir trokšta vykti į Visarioną. Jie tikrai šaunūs. Nemanau, kad kada nors regėjau šaunesnių. Treniravau ir mokiau juos kaip kareivius, be to, išmokiau daugelio amatų, kaip kas pasirinko. Taigi šalia Ruperto bus vyrai, kurie gali atlikti beveik bet kokį darbą. Žinoma, ne visi išmano visus amatus, bet tarp jų yra tų, kurie gali daryti kad ir ko reikės. Yra kalvių, dailidžių, balnininkų, sodininkų, vandentiekininkų,

peiliakalių, ginklininkų. Visi gimė ūkininkais, bet įgijo ir medžioklės žinių – jie sudarys puikią namų darbininkų grupę. Beveik visi – puikūs šauliai. Mokiau juos naudotis revolveriu, fechtuotis ir valdyti palašą bei džiudžitsu meno; surengiau jiems karinį muštrą, paskyriau seržantus ir kapralus. Šį rytą atlikau patikrinimą ir patikinu jus, brangioji, jie ištreniruoti ne prasčiau, o gal ir geriau nei Karališkoji gvardija. Didžiuojuosi savo klano vyrais!

Manau, išmintingai siūlote vežti merginas kartu ir dar išmintingiau dėl vedybų. Manyčiau, įsikūrus svetimoje šalyje bus daugiau besituokiančių. Kadangi Rupertas ketina ten įsikurti, džiaugiuosi, kad šalia turės nedidelę tautiečių koloniją. Jiems irgi tai bus naudinga, žinau, brangioji, jis neskriaus tautiečių. Kalvos čia skurdžios, o gyvenimas sunkus ir kas metai reikia vis daugiau sklypų – anksčiau ar vėliau mūsų žmonių vis mažės. Galbūt toli už imperijos sienų mūsų nedidelio Makelpių klano kolonija tam tikru būdu pasitarnaus tautai ir karaliui. Tai tik svajonė! Matau, kad būdamas čia pradedu suprasti vieną Isajos pranašystės dalį: „Jaunuoliai tesvajoja, o senoliai tesapnuoja."

Be to, brangioji, kalbant apie sapnus: siunčiu kelias dėžes jūsų kambaryje buvusių knygų. Beveik visos skirtos keistai temai, kurią mes suprantame – aiškiaregystei, vaiduokliams, sapnams (štai kodėl prisiminiau), prietarams, vampyrams, vilkolakiams ir panašiems šiurpą keliantiems tautosakos objektams. Peržvelgiau keletą knygų ir mačiau jūsų žymes, pabraukimus ir pastabas, taigi pamaniau, kad pasigesite jų naujuose namuose. Esu tikras, kad jausitės geriau šalia turėdama šiuos senus draugus. Užrašiau knygų pavadinimus ir išsiunčiau sąrašą į Londoną, kad vėl mane aplankiusi jaustumėtės kaip namie visomis prasmėmis. Jei grįšite pas mane visam (jei įmanoma), tebebūsite labai laukiama. Tačiau esu tikras, kad Rupertas, kuris, žinau, labai jus myli, pasistengs padaryti jus laimingą ir nebenorėsite jo palikti. Taigi turėsiu dažniau aplankyti jus abu, net jei tektų ilgam išvykti iš Krumo. Keista, tiesa? Dabar, kai Rodžeris Meltonas taip maloniai su manimi pasielgė ir galiu vykti kur širdis geidžia, ir daryti ką noriu,

vis labiau trokštu likti namuose, prie savo židinio. Nemanau, kad kas nors, išskyrus jus ar Rupertą, gali išvilioti mane iš čia. Pulkelyje, kaip jį vadinu, plušu be poilsio. Vyrai puikūs, esu tikras, jie darys mums garbę. Visos uniformos puikiai pasiūtos. Tarp vyrų nerasite nė vieno, kuris neatrodytų kaip karininkas. Džaneta, kai atvyksime užimti Visariono sargybos posto, didžiuositės jais. Manyčiau, porą mėnesių dar skirsiu viskam, ką dar galiu čia padaryti. Atvyksiu su jais. Rupertas parašė man, kad mano, jog bus patogiau atvykti tiesiai į mūsų laivą. Taigi po kelių savaičių atvykęs į Londoną atplauksiu tinkamu išnuomuotu laivu. Galėsime išvengti daugybės rūpesčių ir mūsų žmonės mažiau nerimaus. Ar ne puiku plaukti vienu laivu, jei išnuomočiau pakankamai didelį, į kurį įlaipinčiau ir visas mūsų merginas? Jie pažįsta vieni kitus. Mieloji, juk kareiviai lieka kareiviais, o merginos – merginomis. Ten bus giminaičių, klano vyrų ir moterų, būsiu ir aš – jų vadas. Praneškite man savo nuomonę ir valią šiuo klausimu. Ponas Trentas, su kuriuo mačiausi prieš išvykdamas iš Londono, paprašė manęs: „perduokite nuoširdžiausius mano linkėjimus" – perduodu žodis žodin. Trentas – puikus vyras, jis man patinka. Prieš baigiantis mėnesiui pažadėjo mane aplankyti. Tikiuosi, mėgaujatės vienas kito draugija.

Sudie, mieloji, ir Viešpats tesergi jus ir mūsų brangųjį berniuką.

Švelniai jus mylintis dėdė
KOLINAS ALEKSANDRAS MAKELPIS

TREČIA KNYGA – DAMOS PASIRODYMAS

Ruperto Selindžerio dienoraštis

1907 m. balandžio 3 d.

Prieš išsamiai aprašydamas keistą šios nakties įvykį laukiau iki šios akimirkos – dabar gerokai po vidurdienio. Kalbėjausi su asmenimis, kurie, žinau, yra normalūs. Kaip paprastai, papusryčiavau su apetitu ir nebuvo jokių priežasčių manyti, kad mano sveikata prasta ar esu nepilno proto. Todėl iš esmės šis įrašas gali būti laikomas ne tik tiesa, bet ir tiksliu įvykio iki menkiausių smulkmenų aprašymu. Ištyriau tiek daug atvejų ir parengiau pakankamai pranešimų Parapsichologinių tyrimų draugijai, kad negaliu nepaisyti būtinybės kuo smulkiau ir kruopščiau aprašyti tokius dalykus.

Vakar buvo 1907 m. balandžio 2 d., antradienis. Dieną leidau įdomiai, turėjau gana daug įvairių darbų. Papietavę su teta Džaneta po arbatėlės vaikštinėjome po sodus – ypač daug laiko skyrėme apžiūrėti sklypui, kuriame įveisime japoniško stiliaus sodą ir pavadinsime jį „Džanetos sodu“. Vilkėjome lietpalčius, nes netrukus prasidės smarkių liūčių sezonas, panašus į nežinia kiek truksiantį tvaną. Šiuo metu lyja su pertraukomis, bet liūtims artėjant prie pabaigos neabejotinai pradės pilti kaip iš kibiro. Vakarieniavome septintą. Po vakarienės surūkiau cigarą, paskui valandą sėdėjau su teta Džaneta svetainėje. Atsisveikinome puse vienuoliktos. Grįžau į savo kambarį ir parašiau kelis laiškus. Dešimt minučių po vienuoliktos prisukau laikrodį, todėl tiksliai žinojau, kiek buvo valandų. Ruošdamasis gulti atitraukiau storą užuolaidą prieš duris, kurios atsiveria į marmurinius laiptus, vedančius į

itališko stiliaus sodą. Prieš atitraukdamas užuolaidą užgesinau šviesas kambaryje – prieš miegą norėjau pasigrožėti gamta. Teta Džaneta turi senamadišką požiūrį (ar padorumo jausmą, vargiai žinau, kurį iš jų), kad reikia laikyti langus uždarytus, o užuolaidas užtrauktas. Pamažu ketinau priversti ją nepaisyti šios nuostatos mano kambario atžvilgiu, bet šiuo metu permainos tik parengiamosios stadijos ir, žinoma, neturiu skubėti arba per daug spirtis, nes tai ją užgautų. Ši naktis buvo viena tų, kai laikiausi senos tvarkos. Džiaugiausi galėdamas žvalgytis po sodą, nes vaizdas buvo savotiškai nuostabus. Jau ilgokai nelijo, nepaliaujama liūtis, kuri laikinai viską užliejo, praėjo, ir vanduo kai kuriose vietose greičiau lašėjo nei pylė. Turėtų prasidėti dulksna, nebe liūtys. Dėl mėnulio, protarpiais pasirodančio iš už dangumi plaukiančios debesų galybės, buvo labai šviesu. Kadangi mėnulis tai pasirodydavo, tai dingdavo, sodo krūmai ir statulos metė keistus šešėlius. Ilgas tiesus takas, nutiestas nuo marmurinių laiptų, pabarstytas puikiu smėliu, baltu dėl kvarco ir atneštu čia nuo pakrantės, esančios nuošalioje vietoje į pietus nuo pilies. Palei taką tai šen, tai ten augantys aukšti balti bugieniai, kukmedžiai, kadagiai, kiparisai ir įvairių spalvų klevai bei lanksvos ir jų šakos – visa buvo apšviesta iš už debesų išlindusio mėnulio ir priminė vaiduoklius. Daugelis vazų ir skulptūrų bei urnų prieblandoje liko panašūs į šmėklas ir atrodė keistesni nei paprastai. Praeitą naktį mėnulio šviesa buvo ypač ryški, todėl galėjau matyti ne tik sodus iki pat gynybinės sienos, bet ir didžiosios girios glūdumoje augančius medžius. Toliau prasideda kalnų grandinė, kur girioje augantys medžiai kelia sidabrines, panašias į liepsnas šakas, pakreipdami jas priklausomai nuo didelių stačių uolų ir iškilusių į žemės paviršių uolotų milžiniškų kalnų sausgyslių išsidėstymo.

Kol gėrėjausi šiuo nuostabiu vaizdu, pamaniau, kad pamačiau kažkokį baltą šmėkštelėjimą, panašų į neryškų blyksnį, pasirodantį tai prie vieno krūmo ar statulos, tai prie kitų – ir kiekvienas jų užstodavo tą pavidalą. Iš pradžių nebuvau tikras, ar tikrai kažką mačiau, o gal tik pasirodė. Tai savaime kėlė šiokį tokį nerimą, nes ilgai buvau mokomas akimirksniu pastebėti mane supančias smulkmenas, nuo kurių dažnai pri-

klausė ne tik mano, bet ir kitų gyvybė, todėl įpratau pasitikėti savo akimis; ir bet kas, kas kelia nors menkiausią abejonę, daugiau ar mažiau yra susirūpinimo priežastis. Dabar, kai tai, ką pastebėjau, patraukė mano dėmesį, dar atidžiau įsižiūrėjau ir po akimirkos buvau patenkintas tuo, ką mačiau: judėjo kažin kas, apsirengęs baltai. Suprantama, to pakako, kad galvoje gimtų mintis, įvairiais būdais mane įtikinėjanti, jog tai vaiduoklių lankoma vieta. Tą mintį dar labiau pakurstė tetos Džanetos prietaringi įsitikinimai, sustiprėję dėl perskaitytų knygų apie slėpinius, o vėliau dėl mūsų atsiskyrėliško gyvenimo būdo pilyje ir kasdienių pokalbių apie keistenybes. Ar verta stebėtis, kad visiškai pabudęs sąmoningai susirūpinau laukdamas tam tikrų tolesnių šio vaiduoklio – kokiu jį palaikiau esant – apsireiškimų. Tai neabejotinai turėjo būti tam tikros rūšies apsireiškimas ar vaiduoklis, kuris judėjo be garso. Tam, kad geriau matyčiau ir girdėčiau, atsargiai atitraukiau sulenkiamąsias groteles, atidariau stiklines duris ir basas, vilkėdamas tik pižamą išėjau į marmuro terasą. Koks šaltas buvo šlapias marmuras! Kaip slogiai kvepėjo lietaus užlietas sodas! Tarsi naktis, drėgmė ir net mėnulio šviesa traukė aromatą iš visų žydinčių gėlių. Atrodė, kad naktis sunkiai alsavo, pusiau apsvaigusi! Stovėjau marmurinių laiptų viršuje ir visas vaizdas, atsivėręs priešais mane, buvo nepaprastai vaiduokliškas – balto marmuro terasa ir balti laiptai, baltu kvarciniu smėliu pabarstyti takeliai, žėrintys dėl protarpiais prasiskverbiančios mėnulio šviesos; balti, žalsvoki arba gelsvoki krūmai – viskas atrodė neryšku ir vaiduokliška tokioje kerinčioje šviesoje, o kur dar baltos statulos ir vazos. Tarp jų vis dar be garso šmėkščiojo toji paslaptinga nepagaunama figūra; negaliu pasakyti, ji reali ar mano vaizduotės padarinys. Įdėmiai įsiklausydamas sulaikiau kvėpavimą, bet girdėjau tik nakties garsų skleidėjus. Girioje ūkė pelėdos, aplink tyliai pasinaudoję tuo, kad nustojo lyti, tarsi šešėliai šmėkščiojo šikšnosparniai. Tačiau daugiau nebuvo jokio vaiduoklio ar šmėklos, ar kad ir kas tai būtų, ženklo – gal tai tebuvo vaizduotės vaisius.

Taigi šiek tiek luktelėjęs grįžau į kambarį, uždariau langą, užstūmiau groteles ir užtraukiau storą užuolaidą, paskui už-

pūčiau žvakę ir tamsoje atsiguliau į lovą. Po kelių minučių tikriausiai užmigau.

– Kas tai? – beveik girdėjau galvoje skambančius žodžius, kai pabudęs atsisėdau lovoje. Atmintyje aiškiau nei dabar girdėjau nerimastingą garsą, primenantį silpną barbenimą į langą. Akimirką laukdamas, kad barbenimas pasikartos, sėdėjau ausis ištempęs, mechaniškai, bet tankiai kvėpavau, o širdis plakė taip greitai, kad nedrąsūs asmenys pavadintų tai baime. Tyloje jis vėl pasigirdo – šį kartą labai labai silpnai, bet neabejotinai kažkas barbeno į stiklines duris.

Pašokau iš lovos, atitraukiau užuolaidą ir akimirką sustingau iš nuostabos.

Ten, balkone, spindinčioje mėnulio šviesoje stovėjo moteris, susisupusi į baltas, permirkusias įkapes, nuo kurių ant marmurinių grindų lašėjo vanduo, sudarydamas balą, lėtai tekančią žemyn šlapiais laiptais. Elgsena ir drabužiai bei aplinkybės – visa piršo mintį, kad, nors ji judėjo ir kalbėjo, priešais mane stovi ne gyvas, o miręs žmogus. Ji buvo jauna ir labai graži, bet mirtinai išblyškusi. Nors jos išblyškęs veidas buvo ramus, dėl ko ji atrodė tokia pat šalta kaip šlapias marmuras, ant kurio stovėjo, jos tamsios akys spindėjo keistai, bet viliojančiai. Net neryškioje mėnulio šviesoje, kuri, nepaisant visko, buvo greičiau apgaulinga nei teikė šviesos, negalėjau nepastebėti vienos retos jos akių savybės. Kiekvieno žmogaus akys žiba savaip – todėl atrodo, kad mūsų žvilgsnyje spindi žvaigždės. Kaskart jai sujudėjus žvaigždės jos akyse sužėrėdavo nauju grožiu, dar nuostabesne ir spindulingesne jėga. Kai atitraukiau storą užuolaidą, ji maldaujamai žiūrėjo į mane ir išraiškingais mostais prašė ją įleisti. Nesąmoningai paklusau – nustūmiau plienines groteles ir atidariau stiklines duris. Kai stiklinės durys atsidarė, pastebėjau, kad ji dreba. Rodės, ji tokia nusilpusi nuo šalčio, kad beveik negalėjo judėti. Pajutęs jos bejėgiškumą nebegalvojau apie situacijos keistumą. Nors vilkėjo įkapes, negalvojau, kaip ją išvaduoti iš mirties gniaužtų. Paprasčiausiai visiškai apie tai negalvojau: tenkinausi priimdamas dalykus tokius, kokie jie buvo – ji – moteris, atsidūrusi tam tikroje siaubingoje bėdoje, ir to pakako.

Man svarbūs mano jausmai, nes vėliau galėsiu jais pasiremti mėgindamas suvokti įvykius arba lygindamas jų seką. Viskas taip keista ir neįprasta, kad šis įrašas vėliau gali suteikti tam tikrą orientyrą ar raktą kam nors, kas, priešingu atveju, liktų nesuprantama. Visada maniau, kad sunkiai suprantamais klausimais pirmieji įspūdžiai tikroviškesni nei vėlesnės išvados. Mes, žmonės, nuojauta, priešingai nei protu, pasitikime per mažai, nors ji – didžioji Gamtos dovana visiems gyviems padarams, kad šie galėtų apsiginti ir gyventi.

Išėjau į balkoną negalvodamas, kad vilkiu pižamą, pajutau, kad moteris buvo sustingusi ir vargiai galėjo judėti. Net tada, kai pakviečiau įeiti ir papildžiau žodžius judesiais, jei nesuprastų mano kalbos, ji stovėjo lyg suakmenėjusi, tik šiek tiek svirduliavo tarsi jai liko tik tiek jėgų, kad galėtų išsilaikyti ant kojų. Baiminausi dėl tokios jos būklės, nes bet kuriuo metu galėjo kristi negyva. Taigi paėmiau ją už rankos, kad įvesčiau į kambarį. Tačiau ji atrodė per silpna net pabandyti žengti žingsnį. Kai švelniai patraukiau ją norėdamas padėti, ji susvirduliavo ir būtų parkritusi, jei nebūčiau pagavęs į glėbį. Paskui pusiau pakėlęs įvedžiau į kambarį. Jos kojos, išvaduotos nuo kūno svorio, vos rėmė žemę, ir taip, beveik man nešant ją ant rankų, įėjome į kambarį. Ji buvo leisgyvė; turėjau duoti jai pailsėti. Paklusdamas jos judesiui, uždariau stiklines duris ir užstūmiau skląstį. Manau, kambario šiluma – nors jame buvo vėsu, bet šilčiau nei drėgname lauke – greitai paveikė ją, akimirką atrodė, kad ji pradeda atsigauti. Po kelių sekundžių, tarsi būtų atgavusi jėgas, pati užtraukė storą užuolaidą. Atsidūrėme aklinoje tamsoje, kurioje išgirdau ją angliškai sakant:

– Šviesos. Uždekite žvakę!

Suradau degtukus ir tuojau pat uždegiau žvakę. Įsižiebus dagčiui, ji priėjo prie durų ir patikrino, ar šios užrakintos ir ar skląstis užstumtas. Įsitikinusi, kad viskas gerai, priėjo prie manęs, jos permirkusios įkapės paliko drėgną pėdsaką ant žalio kilimo. Tuo metu žvakė pakankamai įsidegė leisdama aiškiai ją matyti. Ji drebėjo ir virpėjo lyg drugio krečiama; susisupo į permirkusias įkapes ir atrodė graudžiai. Nesąmoningai paklausiau:

– Ar galiu jums kuo nors padėti?

Ji atsakė angliškai vis dar virpančiu balsu, beveik persmelkiančiu švelnumu, kuris, atrodė, kažkaip įsiskverbė tiesiai į širdį ir keistai mane paveikė.

– Sušildykite mane.

Nuskubėjau prie židinio. Jame nebuvo malkų, kad būtų galima užkurti ugnį. Pasisukęs į ją tariau:

– Luktelėkite čia kelias minutes. Pakviesiu ką nors, kas atneštų malkų ir užkurtų ugnį.

Kai tuojau pat atsakė, jos balsas skambėjo ryžtingai.

– Ne, ne! Geriau liksiu... – akimirką padvejojo, bet sugriebusi įkapių kraštą paskubomis tęsė, – ...kokia esu. Pasitikiu jumis – daugiau niekuo kitu, todėl neturėtumėte apgauti mano pasitikėjimo. – Beveik akimirksniu baugščiai suvirpėjo, vėl prisitraukė įkapes taip graudžiai, kad man suspaudė širdį.

Manau, esu praktiškas žmogus. Įpratęs veikti. Paėmiau šalia lovos savo vietoje gulintį tamsiai rudą medvilninį chalatą – žinoma, jis buvo labai ilgas – ir padavęs pasakiau:

– Apsivilkite jį. Tai vienintelis šiltas daiktas, kuris tiktų. Palaukite, turite nusivilkti šias permirkusias – permirkusias... – ieškojau tinkamesnio žodžio, kuris jos neįžeistų – ...šią suknelę – šį drabužį – kostiumą – kad ir kas tai yra. – Parodžiau į kambario kampe stovėjusią kartūno širmą, atitveriančią mano vonią, kur gulėjo išvakarėse paruošta šalta kempinė, nes anksti keliuosi.

Ji rimtai nusilenkė ir paėmusi chalatą ilga, balta, dailia ranka nusinešė jį už širmos. Buvo girdėti silpnas šnaresys ir tada tylus šleptelėjimas, kai permirkęs drabužis nukrito ant grindų; paskui pasigirdo greitesnis šnaresys, o po minutės ji išėjo nuo galvos iki kojų susisupusi į ilgą medvilninį chalatą, kuris vilkosi grindimis, nors ji buvo aukšta. Vis dėlto skausmingai tebedrebėjo. Paėmęs nuo indaujos grafiną su brendžiu ir stiklinę pasiūliau šiek tiek įpilti, bet mostelėjusi ranka atsisakė, nors sunkiai aimanavo.

– Ak, taip sušalau – taip sušalau! – kaleno dantimis.

Man kėlė skausmą jos liūdna būklė. Iš nevilties sutrikęs, nes nežinojau, ką daryti, tariau:

– Pasakykite, ką galiu padaryti, kad padėčiau jums, ir aš padarysiu. Nekviesiu pagalbos; čia nėra ugnies – nieko, kad galima būtų ją užkurti; nenorite išgerti šiek tiek brendžio. Ką, po galais, galiu padaryti, kad sušiltumėte?

Išgirdęs jos atsakymą nustebau, nors jis buvo pakankamai praktiškas – toks praktiškas, kad neišdrįsau to pasiūlyti. Prieš prabildama keletą sekundžių žvelgė tiesiai į mane. Paskui su mergaitiško nekaltumo išraiška, kuri nuginklavo įtarimus ir tuojau pat įtikino mane savo atviraširdišku pasitikėjimu, tarė balsu, kuris iš karto mane sujaudino ir sukėlė mano gailestį.

– Leiskite pailsėti valandėlę ir užklokite apklotu. Taip galėsiu sušilti. Mirštu nuo šalčio. Mane kausto mirtina baimė. Atsisėskite šalia ir leiskite laikyti jus už rankos. Esate tvirtas, stiprus ir atrodote drąsus. Tai nuramins mane. Nesu bailė, bet šiąnakt baimė smaugia mane. Vargiai galiu kvėpuoti. Leiskite čia likti, kol sušilsiu. Jei tik žinotumėte, ką man teko iškęsti ir ką tebekenčiu, esu tikra, kad pajustumėte man gailestį ir padėtumėte.

Pasakyti, kad buvau nustebęs, būtų švelnus mano jausmų apibūdinimas. Nebuvau apstulbęs. Mano gyvenimas nebuvo toks, kad neatskirčiau apsimestinio drovumo. Keliauti į keistas vietas pas svetimus žmones, su nesuprantamais požiūriais – įgyti savotiškos patirties ir kartais patirti keistų nuotykių: vyras, kuriam svetimos žmogui būdingos aistros, nėra tas, kuris tiktų nuotykių kupinam gyvenimui, kokį pats gyvenau. Tačiau net aistringas ir patirties turintis vyras, net drovuolis, kai gerbia moterį ir jam rūpi jos nuomonė, gali apstulbti. Jis turi pasitelkti visą savo kilnumą ir santūrumą jai apsaugoti. Net jei ji atsidurtų dviprasmiškoje padėtyje, jos garbė šaukiasi jo garbės. Tai šauksmas, kuris negali – neturi – likti be atsako. Pasigirdus tokiam trimito garsui kuriam laikui net aistra turi pasitraukti į šalį.

Gerbiau šią moterį – labai gerbiau. Jos jaunystę, grožį ir naivumą; pastebėjau, kad ji nepaiso etiketo, persiduodančio per paveldimą tradicinį orumą; jos siaubinga baimė ir kančia – turi būti kažko daugiau jos liūdnoje padėtyje nei galima matyti – visa tai kelia pagarbą. Vis dėlto pagalvojau, kad būtina

paprieštarauti nesmagiam pasiūlymui. Sakydamas tai tikrai jaučiausi kaip kvailys ir storžievis. Galiu nuoširdžiai pasakyti, kad dariau tai tik jos labui ir geriausių paskatų vedinas, toks jau esu. Jaučiausi baisiai nesmagiai ir užsikirtau prieš ištardamas:

– Be abejo – formalumai! Būsite čia viena per naktį! Viešoji nuomonė – formalumas...

Ji pertraukė mane be galo oriai – taip oriai, kad buvau priverstas nutilti, tarsi prie gerklės kas būtų pridėjęs lenktinį peilį, ir neabejotinai pajutau esąs jos pavaldinys. Tačiau šis orumas buvo toks maloningai naivus ir nuoširdus, jame jautėsi toks nepaprastas savigarbos supratimas – kad suvokiau savo padėtį, todėl negalėjau nei pykti, nei įsižeisti. Tegalėjau jausti gėdą dėl savo mąstymo ir dorovės smulkmeniškumo. Tardama šiuos žodžius ledo šaltumo balsu – dabar tiek dvasiniu, tiek kūnišku – atrodė, tarsi Išdidumo įsikūnijimas.

– Ką man reiškia formalumai ar papročiai! Jei tik žinotumėte, iš kur atkeliavau – gyvenimas (jei tai galima taip pavadinti), kurį gyvenu – vienatvė – siaubas! Ir dar turiu paisyti papročių nusileisdama asmeninei veiksmų laisvei. Net tokia, kokia esu – net čia ir vilkėdama šį apdarą – esu aukščiau papročių. Man nerūpi formalumai ir jie nevaržo manęs. Bent tai laimėjau už patirtas kančias, net jei nebeteks patirti to kokiu nors kitu būdu. Leiskite pasilikti. – Paskutinius žodžius ištarė maldaujamai, nepaisydama viso savo išdidumo. Tai sakant jos balse vis tiek skambėjo aukštos natos – tame, ką sakė ir darė, jos pozoje ir judesiuose, balso skambesyje, išdidžioje laikysenoje ir nepalenkiamame spindinčių akių žvilgsnyje, kurio nepajėgiau atremti, matėsi išdidumas. Joje ir jos drabužiuose buvo kažin kas nepaprastai didinga, kad susidūrus akis į akį su jos orumu mano silpnas mėginimas paisyti dorovės atrodė menkas, kvailas ir ne vietoje. Netaręs nė žodžio paėmiau nuo senovinės komodos krūvą apklotų; keliais užklojau ją, paskui atitraukiau lovatiesę, ji atsigulė ir išsitiesė lovoje visu ūgiu. Paėmiau kėdę ir atsisėdau šalia. Kai ji ištiesė ranką iš po apklotų krūvos, paėmiau ją tardamas:

– Sušilkite ir pailsėkite. Pamiegokite, jei galite. Jums nebereikia bijoti – saugosiu jus, net jei man tai kainuotų gyvybę.

Ji dėkinga pažvelgė į mane, jos spindinčios akys dar labiau suspindėjo tokia šviesa prieš kurią nublanko net žvakės, užstotos mano kūno, liepsna... Ji buvo šalta kaip ledas, kaleno dantimis taip smarkiai, kad baiminausi, jog dėl permirkusių įkapių nepasigautų kokios ligos. Vis dėlto jaučiausi toks nerangus, kad negaliu rasti žodžių savo nuogąstavimams išreikšti; be to, vargiai iš viso drįsau pasakyti ką nors apie ją po tų išdidžių žodžių, kuriais ji sutiko mano geranorišką protestą. Buvau jai tik prieglobsčio ir šilumos teikėjas – tai menkino mane kaip asmenį. Ką galėjau padaryti esant tokioms žeminančioms aplinkybėms? Tik tyliai sėdėti ir laukti, kaip toliau rutuliosis įvykiai.

Pamažu ji vis tyliau ir tyliau kaleno dantimis, nes pagaliau sušilo. Nors buvau išsibudinęs, jutau, kaip mane veikia ši tyla – suėmė miegas. Kelis kartus bandžiau jį nuvyti, bet kadangi negalėjau laisvai judėti nesukeldamas nerimo savo keistai ir gražiai viešniai, turėjau nusileisti snauduliui. Tebebuvau apstulbęs iš nuostabos, todėl negalėjau blaiviai mąstyti. Man teliko valdytis ir laukti. Prieš sutelkdamas mintis užmigau.

Pabudau iš apėmusių miegų išgirdęs gaidžio giedojimą kažkuriame pilies fligelyje. Mirtinai ramiai gulėjusios figūros krūtinė lėtai kilnojosi, bet tą pačią akimirką, kai pasigirdo giedojimas, ji ėmė tankiau kvėpuoti. Garsas pasiekė jos miego vartus. Greitai, grakščiai ji nušoko nuo lovos ant grindų ir atsistojusi visu ūgiu piktai sušnibždėjo:

– Išleiskite! Turiu eiti! Turiu eiti!

Tuo metu buvau visiškai pabudęs ir akimirksniu viską prisiminiau, nes to niekada nepamiršiu – niekada negalėsiu pamiršti: beveik iki galo sudegusios žvakės skleidžiama blanki šviesa atrodė dar blankesnė dėl pirmo blausaus aušros spindulio, prasiskverbusio pro storos užuolaidos kraštą; aukšta, liekna figūra, apsivilkusi rudu chalatu, kurio apačia vilkosi grindimis, juodų, šviesoje žvilgančių plaukų, dar labiau pabrėžiančių jos marmuro baltumo veidą, kuriame juodos akys per žvaigždes spinduliavo liepsningą švytėjimą. Atrodė, kad ji skubėjo apimta nepaprasto susijaudinimo; jos nekantrumas buvo begalinis.

Buvau taip apstulbęs, be to, mieguistas, kad nemėginau jos sustabdyti, bet nesąmoningai vykdžiau jos norus. Kai ji užbėgo už širmos, ir – kiek galėjau spręsti iš garso, greitai nusimetė šiltą chalatą ir vėl apsivilko šaltas kaip ledas, šlapias įkapes, atitraukiau užuolaidą ir atstūmiau stiklinių durų skląstį. Kai tai padariau, ji jau stovėjo už manęs drebėdama. Kai atidariau duris, ji greitai, be garso, agoniškai virpėdama išbėgo. Skubėdama pro mane sumurmėjo taip tyliai, kad vos girdėjosi per dantų kalenimą.

– Ak, dėkoju – tūkstantį kartų dėkoju! Tačiau turiu eiti. Turiu! Turiu! Vėl ateisiu ir pasistengsiu išreikšti savo dėkingumą. Iki to laiko nesmerkite manęs už nedėkingumą. – Ir išėjo.

Žvelgiau įkandin, kai ji ėjo baltu taku šmėkščiodama nuo vieno krūmo prie kito arba nuo vienos statulos prie kitos taip, kaip atėjo. Šaltoje auštančios dienos šviesoje ji atrodė vaiduokliškiau nei juodos nakties tamsoje.

Kai dingo miško šešėlyje, dar ilgai stovėjau terasoje žvelgdamas ir vildamasis, kad gal akimirkai vėl ją pamatysiu: neabejojau, kad ji kažkaip keistai mane traukė. Net tada jutau tų nuostabių spindinčių akių žvilgsnį, kuris visada mane lydės, kol būsiu gyvas. Buvo kažkokio žavesio, kuris įsiskverbė giliau nei į mano akis, kūną ar širdį – giliai į pačias mano sielos gelmes. Galvoje viskas susimaišė taip, kad sunkiai galėjau aiškiai mąstyti. Viskas priminė sapną; tikrovė atrodė tolima. Nebekėlė abejonių, kad vaiduokliška figūra, kuri buvo taip arti manęs tamsiomis nakties valandomis, buvo iš kūno ir kraujo. Tačiau ji buvo tokia šalta, tokia šalta! Niekaip negalėjau sutelkti minčių į kitą teiginį: ar mano ranką laikė gyva moteris, ar lavonas, kuriam laikui ar progai kažkokiu keistu būdu atgaivintas.

Net jei būčiau norėjęs, būtų buvę per sunku susikaupti, bet aš to ir nenorėjau. Be abejonės, visa paaiškės vėliau. Iki tol norėjau svajoti, kaip bet kuris kitas laimingasis svajoja, nors ir būtų kankinančių dvejonių, niūrių minčių, abejonių ar siaubo.

Uždariau langą ir užtraukiau užuolaidą, tik dabar, kai mano basos kojos ėmė šilti ant minkšto kilimo, pajutau, kaip buvo šalta stovėti ant šlapių marmurinių terasos grindų. Norėdamas sušilti atsiguliau į lovą, kurioje ji gulėjo. Sušilęs pamėginau

blaiviai mąstyti. Neilgai gvildenau nakties įvykį – arba tai, kas atmintyje iškildavo kaip faktai. Tačiau mąstant apie tai, rodės, bet kokia galima išvada silpnėja ir suvokiau, kad bergždžiai bandau sutaikyti gyvenimo logiką ir niūrų nakties epizodą. Per daug stengiausi susitelkti, o kas man beliko; pertrauktas miegas primygtinai reikalavo savo ir negalėjau su juo kovoti. Nežinau, ką sapnavau – jei iš viso sapnavau. Težinojau, kad buvau pasiruošęs pabusti, kai atėjo laikas. Kažkas smarkiai beldėsi į duris. Po akimirkos pašokau iš lovos visiškai nuvijęs visus miegus, atstūmiau skląstį ir grįžau į lovą. Išgirdau skubotą klausimą:

– Ar galiu įeiti?

Įėjo teta Džaneta. Panašu, kad mane pamačiusi pajuto palengvėjimą ir nė nepaprašyta paaiškino, kodėl taip nerimavo.

– Ak, berniuk, visą naktį taip nerimavau dėl tavęs. Mačiau viziją ar regėjimą, ar kažką panašaus į šiurpias fantazijas. Bijau, kad... – tai sakydama atitraukė užuolaidą ir pastebėjusi drėgnus pėdsakus ant grindų pakreipė kalbą kita linkme. – Berniuk, ką padarei miegamajam? Ak, kokia netvarka! Smerktina taip vargti ir švaistytis... – ir taip toliau. Buvau laimingas girdėdamas šią tiradą, kurią pasakytų kiekviena gera šeimininkė piktindamasi, kad nepaisoma jos nustatytos tvarkos. Kantriai klausiausi – jaučiau pasitenkinimą galvodamas, ką ji pamanytų (ir pasakytų), jei žinotų tiesą. Buvau labai laimingas, kad taip lengvai išsisukau.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. balandžio 10 d.

Keletą dienų po to, ką vadinu „epizodu", keistai jaučiausi. Niekam – net tetai Džanetai – nepatikėjau savo paslapties. Net ji, miela ir atviraširdė bei liberalių pažiūrų moteris, galėjo nepakankamai gerai suprasti, kad teisingai ir pakančiai vertintų įvykį, o ir aš nenorėjau girdėti neigiamų pastabų apie savo keistą lankytoją. Kažin kodėl negalėjau pakęsti minties, kad kas nors prie jos priekabiautų ar ieškotų trūkumų, nors pakankamai

keista, kad nuolat ieškojau būdų jai nuo savęs apginti; nepaisant mano norų galvoje įkyriai kildavo visokiausių abejonių ir nesmagių klausimų, į kuriuos reikėjo atsakyti. Suvokiau, kad ginu ją kartais kaip moterį, kurią slegia dvasinė baimė ir fizinė kančia, kartais kaip būtybę, kuri nepaklūsta gyvenimą valdantiems dėsniams. Tikrai negalėjau suvokti, ar žiūrėjau į ją kaip į gyvą žmogų, ar kaip į kažką, kas turi tam tikrą keistą būvį kitame pasaulyje ir tegali pasiremti mūsų gyvybe. Abejonių kankinama vaizduotė ir mintys apie blogį, pavojų, netikrumą, net baimę, taip atkakliai ir įvairiomis formomis apniko mane, kad suvokiau, jog mano instinktyvus tylėjimas virsta užsibrėžtu tikslu. Šis instinktyvus atsargumas greitai pasiteisino, kai teta Džaneta logiškai pagrįsdama pasakė, ką galvoja. Ji buvo pilna niūrių spėjimų ir tai, apie ką galvojau, kėlė liguistas baimes. Pirmą kartą gyvenime mačiau tetą Džanetą nervinantis! Ilgai slapta tikėjau ją turint tam tikrą dovaną – aiškiaregystę ar kad ir ką, kas priklauso ypatingoms galioms ar prietarais besiremiančiai išminčiai, o gal ir liguistam mąstymui. Galbūt šią įgimtą savybę sustiprino jos knygose, kurias atsiuntė seras Kolinas, aprašyti atvejai. Atrodo, ji dienų dienas, išskyrus kai pasakodavo man apie geriausių ekspertų aprašytus pražūtingiausius ir baisiausius atsitikimus, skaitė šiuos darbus, kuriuose daugiausia buvo rašoma apie okultinius reiškinius. Prieš savaitę suvokiau, kad esu okultinių istorijų ir jų apsireiškimų, kuriuos vėliau patyriau per daugelį metų, ekspertas.

Visi apmąstymai sukėlė man rūpestį – ypač po tetos Džanetos garsiai išsakytų pastabų. Ji visada kalba remdamasi savo įsitikinimais, taigi jos susirūpinimas buvo įrodymas, kad pradedu nerimauti; kai pats išnagrinėjau faktą, deja, priėjau išvadą, kad ji buvo teisi, bent iki šiol, nes mano elgesys kėlė rūpestį. Vis dėlto tuo metu mano dvasinė būsena sulaikė mane nuo bet kokio prisipažinimo – tai tikroji priežastis, kodėl taip stipriai buvau pasinėręs į save ir buvau toks išsiblaškęs. Taip ir laikiausi, kankindamas save kaip ir anksčiau introspekciniais klausinėjimais; o ji, būdama įžvalgi moteris, stebėjo mane ir stengėsi rasti priežastį, toliau detaliai dėstydama savo įsitikinimus ir baimes.

Mano vaizduotė virte virė dėl kasvakarinių pokalbių su teta, kai po vakarienės likdavome dviese – kitu metu vengiau klausinėti. Amžini jos prietarai vis vertė iš naujo nerimauti. Prieš daugelį metų maniau, kad ištyriau šios psichologijos srities gelmes; bet naujas minčių etapas, aptiktas pačiose sielos gelmėse, kur mano gražiosios viešnios buvimas ir liūdnos bei baisios aplinkybės užvaldė mane, vėl sukeldamos nerimą savimanos klausimu. Pradėjau galvoti, kad turiu persvarstyti savo vertybes ir kitaip suprasti etinius įsitikinimus. Kad ir ką dariau, vis galvojau apie nesuprantamus dalykus, su kuriais susidūriau. Remdamasis ankstesne patirtimi ir nesąmoningai bandydamas iš eilės viską sudėlioti pradėjau narplioti šį atvejį.

Taip mąstydamas prieš savo valią pripažinau aplinkybių, nepalankių mano viešniai ir jos aplinkai, panašumą į bruožus, tradicijos ir prietarų priskiriamus keistoms atgyvenoms, tebeklaidžiojančioms žeme, nors turėtų priklausyti mirties pasauliui; toks, kaip šis pusiau gyvenimas greičiau yra gyvojo numirėlio egzistencija, o ne tikras gyvenimas. Tai vampyrai ir vilkolakiai; šiai klasei tam tikra prasme galima priskirti antrąjį „aš" – vieną tų dvilypių gyvenimų, dažniausiai priklausančių mus supančiai tikrovei. Taip pat astralinio pasaulio būtybes. Bet kuriame iš išvardytų pasaulių esama materialių antgamtinių būtybių, kurios sukuriamos siekiant vienintelio pastovaus tikslo. Nesvarbu, ar antgamtinė būtybė valdo sielą, ar siela, atsiskyrusi nuo kūno, veikia pastarąją; arba kitaip: ar piktos jėgos valdo mirusį kūną, ar kūnas nepaleidžia piktos sielos dėl jos praeities. Nors būdai labai skirtingi, bet kuriuo atveju rezultatas toks pat: nesudarantys vienybės siela ir kūnas sujungti nežemiškos jėgos nežemišku būdu nežemiškiems tikslams.

Daug apie tai galvojau ir, pasitelkęs savo naktinių nuotykių patirtį, klaikų pavidalą, tiksliausiai apibūdinantį mano žaviąją viešnią, išsiaiškinau, kad ji turėtų būti vampyrė. Antrasis „aš", astralinės būtybės ir kiti panašūs kūnai nesutapo su naktine patirtimi. Vilkolakis – panašus į vampyrą, todėl nėra prasmės jo klasifikuoti ar iš viso nagrinėti. Tada sutelkiau dėmesį į tai, kad Dama su įkapėmis (taip nusprendžiau ją vadinti) įgavo

naują jėgą. Tetos Džanetos bibliotekoje radau užuominų, kuriomis godžiai sekiau. Giliai širdyje nekenčiau šių ieškojimų ir norėjau liautis. Tačiau neturėjau tiek valios. Kad ir ką daryčiau – niekada taip dažnai nevijau šalin abejonių, – naujos abejonės ir fantazijos užėmė senųjų vietą. Aplinkybės beveik atkartojo „Septynių velnių" didaktinę alegoriją, kurioje aprašomas piktųjų dvasių išvarymas. Galėjau suturėti abejones. Galėjau suvaldyti fantazijas. Tačiau abejonės ir fantazijos sukūrė tokią stipriai juntamą jėgą, kad buvau priverstas priimti bet kokį paslapingą skaitalą, galintį patvirtinti teikiančią pasitenkinimą mintį. Todėl nedrąsiai priėmiau vampyrės teoriją – bent jau kol atliksiu tyrimą taip bešališkai, kaip tik galiu. Slenkant dienoms tvirtėjo įsitikinimas. Kuo daugiau apie tai skaičiau, tuo daugiau tiesioginių įkalčių liudijo šios teorijos naudai. Kuo daugiau apie tai mąsčiau, tuo atkakliau tikėjau. Vėl ir vėl sklaidžiau tetos Džanetos knygas norėdamas rasti ką nors, kas paneigtų mano teoriją, bet bergždžiai. Kad ir kokie šiuo metu tvirti buvo mano įsitikinimai, radęs peno naujiems apmąstymams vėl sutrikau.

Trumpai tariant, vampyrės teoriją liudijo faktai:

Ji atėjo naktį – remiantis teorija, tai laikas, kai vampyras gali laisvas judėti kaip patinka.

Ji vilkėjo įkapes – būtina aplinkybė pakilti iš kapo ar kapavietės; drabužiai astraliniame pasaulyje nesvarbūs ir kitiems veiksniams neturi įtakos, taigi nieko paslaptingo.

Jai reikėjo padėti įeiti į kambarį – griežta taisyklė, ką vienas skeptiškas okultizmo kritikas pavadintų „vampyro etiketu".

Išgirdusi gaidžio giedojimą įnirtingai skubėjo išeiti.

Ji atrodė nepaprastai šalta; jos miegas buvo beveik nenormalus savo intensyvumu, be to, ją pažadino gaidžio giedojimas.

Išvardyti faktai rodo ją paklūstant tam tikriems dėsniams, nors ne visai tokiems, kokie valdo žmogų. Veikiama tokių aplinkybių, kokias ji turėjo kentėti, jos gyvybinė jėga viršijo žmogiškąją – lyg išgyventų nuolatinį prisikėlimą. Be to, toks ryžtas, kokį ji parodė, veikiama neaiškių priverstinių nurodymų, jos ledo šaltumo permirkusios įkapės, kuriomis ir vėl apsivilko išeidama naktį, buvo vargiai įprasta moteriai.

Tačiau jei tai tiesa ir jei ji iš tikrųjų vampyrė, ar kitokia būtybė, kad ir kokia būtų, ar tokią būtybę, galima būtų išlaisvinti pasitelkus kerus arba kitaip išvaryti piktąsias dvasias? Rasti atsakymą – kitas mano uždavinys. Tiesą sakant, mane kamavo troškimo vėl ją pamatyti. Niekada anksčiau nebuvau sujaudintas iki sielos gelmių. Nesvarbu, atėjo iš Dangaus ar Pragaro, iš žemės ar pakilo iš kapo, sieksiu grąžinti jai gyvenimą ir ramybę. Jei ji tikrai vampyrė, uždavinys gali būti sunkus ir kiek užtruksiu jį įgyvendindamas; jei ji nėra tokia ir jei tik ją supančios aplinkybės sudaro tokį įspūdį, uždavinys gali būti paprastesnis, o rezultatas malonesnis. Ne, ne malonesnis; kas gali būti maloniau nei grąžinti prarastą ar tariamai prarastą mylimos moters sielą! Štai pagaliau tiesa išplaukė į paviršių! Manau, įsimylėjau. Jei taip, man per vėlu su tuo kovoti. Tegaliu kantriai laukti, kol vėl ją pamatysiu. Kol kas nieko negaliu padaryti. Visiškai nieko nežinau apie ją – net jos vardo. Kantrybės!

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. balandžio 16 d.

Vienintelis palengvėjimas, kurį jutau bandydamas įminti mane persekiojančią Damos su įkapėmis mįslę, buvo nerimą keliantys įvykiai mano pasirinktoje šalyje. Neabejotinai yra kažkas daugiau, apie ką man nebuvo pranešta. Kalniečiai susirūpinę ir sunerimę klaidžioja pavieniui ir grupėmis, renkasi keistose vietose. Spėju, taip buvo ir senais laikais per slaptai rengiamas sueigas, kai turkai, graikai, austrai, italai ir rusai mynė jiems ant kulnų. Tai nepaprastai mane jaudino, nes ilgai mąsčiau, kad turėčiau dalytis likimu su Mėlynųjų kalnų krašto gyventojais. Gerai tai ar blogai, bet noriu čia likti: *J'y suis, j'y reste.*[12] Nuo šiol viskuo dalysiuos su Mėlynųjų kalnų krašto gyventojais ir nei Turkija, nei Graikija, nei Austrija, nei Italija, nei Rusija, net Prancūzija ar Vokietija, nei žmogus, nei

[12] Esu ir liksiu čia (*pranc.*)

Dievas, nei velnias neprivers manęs atsisakyti savo tikslo. Su šiais patriotais dalysiuos likimu! Pirma atrodė, kad sunkiausia buvo pelnyti vyrų palankumą. Jie tokie išdidūs, tad baiminausi, kad net nesuteiks man garbės būti vienu jų! Tačiau kažkaip dalykai susiklostė savaime, nesvarbu, kaip sunku buvo pradžioje. Tiek to! Prisiminus įvykius, pradžia neturi reikšmės – ir jei taip buvo, tai jau nebesvarbu. Bet kuriuo atveju – nereikšminga.

Vakar po pietų išgirdęs, kad netoliese ketinama surengti didelę sueigą, dalyvavau joje. Manau, turėjau pasisekimą. Jei tai ką nors įrodo, buvau pakilios nuotaikos ir patenkintas, kai išsiskirstėme. Nors teta Džaneta buvo liūdna ir nerimavo dėl sueigos, pasinaudojusi aiškiaregystės dovana nepamatė nieko, kas lemtų bloga. Kai linkėjau labos nakties, ji paprašė palenkti galvą. Kai padariau tai, padėjo savo rankas ant jos ir pavedžiojo aplink. Girdėjau, kaip sumurmėjo.

– Keista! Nieko nejaučiu; galėčiau prisiekti, kad mačiau tai!

Paprašiau paaiškinti, bet ji nesutiko. Pirmą kartą šiek tiek spyrėsi ir atsisakė net kalbėti apie tai. Nebuvo nei susirūpinusi, nei liūdna, taigi neturėjau priežasčių nerimauti. Nieko nepasakiau, palauksiu ir pamatysiu, kas bus. Dauguma paslapčių atskleidžiamos ar dingsta laikui bėgant. Tačiau apie sueigą, kol nepamiršau!

Prisijungiau prie susirinkusių kalniečių, tikrai manau, kad dauguma džiaugėsi mane matydami, nors kai kurie jų atrodė priešiškai nusiteikę, nepatenkinti. Vienybė – retas dalykas. Iš tikrųjų jos beveik neįmanoma pasiekti, o laisvoje visuomenėje ji iš viso nepriimtina. Kai vienybė akivaizdi, sueigos trūkumas – emocijos, ardančios bendrą nuomonę, tikrąjį vienybės pagrindą. Todėl iš pradžių sueiga buvo šaltoka ir santūri. Tačiau netrukus jie atlyžo ir po kelių liepsningų prakalbų manęs paprašė tarti žodį. Laimei, tik sužinojęs apie dėdės Rodžerio norus, pradėjau mokytis Balkanų pusiasalio kalbos ir kadangi turiu tam tikrų gabumų kalboms ir daug patirties, netrukus ėmiau šį tą suprasti. Praleidęs čia kelias savaites ir turėdamas galimybę kasdien kalbėtis su vietiniais gyventojais

jų gimtąja kalba išmokau suprasti tarimą ir intonacijas, taigi dabar jaučiausi gana laisvai ja kalbėdamas. Supratau kiekvieną per sueigą ištartą žodį ir, kai pradėjau kalbėti, pajutau, kad jie supranta, ką sakau. Tai patirtis, su kuria tam tikru būdu ir mastu susidūrė kiekvienas kalbantysis. Jis lyg ir nujaučia, ar jo klausomasi; jei atsako, tai neabejotinai supranta. Praeitą vakarą tai patyriau. Kalbėdamas kiekvieną akimirką jaučiau, pagaliau supratau, kad vyrai visiškai palaiko mano ketinimus, patikėjau jiems asmeninį tikslą. Tai buvo abipusio pasitikėjimo pradžia; baigdamas kalbėti pasakiau priėjęs išvadą, kad jiems apsiginti ir apsisaugoti bei tautai suvienyti labiausiai reikia ginklų – naujausių modelių ginklų. Šioje vietoje jie pertraukė mane audringais pritarimo šūksniais, kurie taip sujaudino, kad pasakiau daugiau nei ketinau ir būčiau išdrįsęs:

– Taip, – pakartojau, – apsisaugoti ir jūsų – mūsų – šaliai suvienyti, nes atvykau gyventi tarp jūsų. Kol gyvybė rusens manyje, čia bus mano namai. Esu su jumis širdimi ir siela. Gyvensiu, kovosiu petys į petį ir, jei reikės, mirsiu kartu su jumis! – Šioje vietoje šūksniai buvo nepakartojami ir jauni vyrai pakėlė savo ginklus, kad saliutuotų kaip priimta Mėlynųjų kalnų krašte. Tačiau akimirksniu valdytojas* iškėlė ranką ir judesiu liepė nutilti. Tą pačią akimirką įsivyravo tyla ir jis prabilo iš pradžių griežtai, bet vėliau atsiduodamas bendram

* Valdytojas – Mėlynųjų kalnų krašto valdininkas. Jis yra tam tikras pareigas einantis oficialus senųjų princų ir vyskupų, kadaise valdžiusių šalį, įpėdinis. Laikui bėgant valdymo sistema buvo pakeista, bet funkcijos – apribotos asmeninės įtakos – išliko. Šiuo metu tautą valdo Taryba. Bažnyčiai (kuri, žinoma, priklauso Rytų Bažnyčiai) atstovauja arkivyskupas, sutelkęs savo rankose visas dvasines funkcijas ir jų organizavimą. Šias dvi organizacijas (jos visiškai nepriklausomos viena nuo kitos) jungianti grandis yra valdytojas, kuris *ex officio* [lot. pagal užimamas pareigas] yra Tarybos narys. Pagal paprotį jis nebalsuoja, bet dalyvauja susirinkimuose kaip nepriklausomas patarėjas, kuriuo pasitiki abi tautą valdančios šalys. (*aut. past.*)

tikslui pakėlė balsą ir kalbėjo labai iškilmingai. Jo žodžiai dar ilgai po sueigos skambėjo man ausyse ir kitos mintys sukosi galvoje.

– Tylos! – nugriaudėjo balsas. – Nekelkime triukšmo, kad jo garsas neatsilieptų aidu girioje ar kalvose šiuo mūsų šaliai baisių sunkumų ir gresiančių pavojų metu. Pagalvokite apie šią sueigą, vykstančią čia slaptai, kad nė šnabždesys ištartų žodžių nebūtų išgirstas už jos ribų. Ar jūs, drąsūs Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, atėjote čia per girią tarsi šešėliai tam, kad kai kurie iš jūsų neapgalvotai praneštų priešams apie slaptą sueigos tikslą? Jūsų ginklų griaudėjimas neabejotinai informatyviai suskambės ausyse tų, kurie linki mums bloga ir mėgina pakenkti. Mieli tautiečiai, ar žinote, jog turkas dar kartą pakilo, kad mums pakenktų? Šnipai sukruto ir artėja siekdami veikti prieš mūsų tautą, tai supykdė kalniečius taip, kad šie užsidegė aistra ir visa nušluos ugnimi ir kardu. Be to, kažkur šalyje yra išdavikas, todėl bet koks neatsargus nerūpestingumas gali pasitarnauti jų tikslui. Mūsų slapti veiksmai iškilo aikštėn. Turkų samdiniai arti sienų ir gali būti, kad kai kurie jų jau praėjo pro sargybą ir yra tarp mūsų neatpažinti. Todėl turime būti dvigubai atsargesni. Tikėkite manimi, kad dalysiuos su jumis, savo broliais, meile šiam narsiam anglui, atvykusiam pas mus dalytis mūsų liūdesiu ir troškimu, ir tikiu, kad tai mus palaikys. Mus visus vienija noras jį pagerbti – tačiau ne tokiu būdu, kai pavojus gali atskristi lyg ant meilės sparnų. Mano broliai, mūsų naujas brolis atvyko pas mus iš didžios tautos – tai galingoji Britanija, visada kovojanti laisvės vardu ir tarp tautų yra mūsų vienintelė draugė, kuri dabar padės mums pasiekti tikslą. Mes, Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai, geriau ją pažįstame, nes ji stojo su kalaviju rankoje prieš mūsų priešus. Ir štai jos sūnus, dabar mūsų brolis, ištiesė mums milžino ranką ir atvėrė liūto širdį. Vėliau, kai pavojus nebesups mūsų, kai tyla bus mūsų išorinis sargas, pagerbsime jį kaip priimta mūsų šalyje. Tačiau iki tol jis neabejos, nes yra kilniaširdis, kad mūsų meilė ir padėka bei sveikinimai matuojami ne šauksmų garsumu. Kai ateis metas šauksmai suskambės jo garbei – ne tik šautuvai poškės, bet gaus varpai, griaudės pabūklai ir

skambės galingas laisvų žmonių, vieningai šaukiančių, balsas. Tačiau dabar turime būti išmintingi ir nebylūs, nes turkas vėl beldžiasi į mūsų vartus. Deja! Grįžkime prie to, dėl ko susirinkome: dėl mūsų gražios ir kilnios šalies, kurią tauta myli visa širdimi. Dėl šios šalies mus apgaudinėja ir smurtauja prieš mus, todėl net savo nerimu dalijamės atsargiai.

Šioje vietoje jis nutilo ir visi giliai sudejavo, šis garsas vis stiprėjo ir stiprėjo, kol miškai aplink mus, atrodo, palūžo nuo galingo, ilgo ir nepertraukiamo raudojimo. Kalbėtojas pamatė, kad pasiekė savo tikslą, ir baigė kalbą trumpu sakiniu.

– Tačiau mūsų tautos tikslas išlieka! – tada iškalbingu mostu parodė į mane, kad tęsčiau, ir susiliejo su minia.

Kaip galėjau net mėginti tęsti po tokio kalbėtojo vildamasis, kad turėsiu pasisekimą? Paprasčiausiai pasakiau jiems, ką jau esu sakęs.

– Kadangi jums reikia ginklų, nupirkau jų. Mano įgaliotinis mūsų sutartu kodu pranešė, kad parūpino man – mums – penkiasdešimt tūkstančių naujausio modelio prancūzų „Indžis-Malbrono" šautuvų, kurie pranoksta visus kitus modelius, ir tiek šaudmenų, kad pakaktų metus trunkančiam karui. Jam jau perduota pirma partija, netrukus ji bus atvežta. Taip pat yra kitų karo ginklų, kuriais, kai jie bus atvežti, jei reikės, galėsime apginkluoti kiekvieną vyrą ir moterį – net vaikus – kad apgintų mūsų šalį. Mano broliai, esu su jumis ir varge, ir džiaugsme!

Labai didžiavausi girdėdamas galingą, stiprėjantį šūksnį. Prieš tai jaučiausi pakilėtas, bet dabar šis asmeninis pasiekimas beveik sujungė mane su kalniečiais. Džiaugiausi ilgais nepaliaujamais plojimais, kad atgaučiau savitvardą.

Buvau visiškai patenkintas, kad sueigos dalyviai neprašė kitų kalbėti, jie pradėjo skirstytis be jokio oficialaus perspėjimo. Abejoju, ar netrukus bus kitų sueigų. Oras ėmė bjurti – netrukus prasidės kitas liūčių sezonas. Žinoma, nemalonu, bet liūtys turi savo žavesio. Darganotu oru pas mane atėjo Dama su įkapėmis. Galbūt kai pradės lyti, ji vėl ateis. Visa siela tikiuosi, kad ateis.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. balandžio 23 d.

Lijo be paliovos ištisas keturias paras, todėl žemumos primena pelkes. Saulės šviesoje visi kalnai spindėjo nuo bėgančių upelių ir krioklių. Be jokios akivaizdžios priežasties buvau keistai pakilios nuotaikos. Teta Džaneta sugadino ją palinkėjusi man, kaip paprastai sako, „Labos nakties", ir patarusi būti atsargiam, nes praeitą naktį sapne regėjo figūrą su įkapėmis. Baiminuosi, jai nepatinka, kad nevertinu to taip rimtai kaip ji. Neįžeisčiau jos pasaulio, jei galėčiau padėti susivokti, bet mintis apie įkapes buvo taip arti tiesos, kad būsiu atsargus ir jokiu būdu neleisiu jai prisikasti prie savo paslapties. Taigi kai abejojau, ar Moiros vertina įsivaizduojamas įkapes kaip būtinybę, susijusią su manimi, jai būdingu tonu teta tarė:

– Būk atsargus, berniuk. Nejuokauk su nežinomomis galiomis.

Galbūt dėl jos kalbų tai įstrigo į galvą. Moteriai nereikia tokios pagalbos; ji visada šalia, bet kai tą naktį užrakinau kambario duris, beveik nesitikėjau jos ten pamatyti. Nenorėjau miegoti, todėl paėmiau tetos Džanetos knygą ir pradėjau skaityti. Antraštė skelbė: „Bekūnių dvasių galios ir ypatybės".

– Jūsų mokslo pradmenys, – kreipiausi į autorių, – vargiai yra patrauklūs, bet galiu šio to pasimokyti, ką galėčiau pritaikyti. Perskaitysiu jūsų knygą. – Tačiau prieš pradėdamas skaityti nusprendžiau pažvelgti į sodą. Panašu, kad nuo apsilankymo nakties sodas įgavo naujo žavesio: retai būdavo naktų, kai prieš eidamas gulti nežvilgtelėdavau į sodą. Todėl atitraukiau didelę užuolaidą ir pažvelgiau pro duris.

Vaizdas buvo nuostabus, bet be gyvybės. Viskas buvo vaiduokliškai nuoga, sunkūs mėnesienos spinduliai prasiskverbdavo pro dangumi plaukiančius debesis. Papūtė vėjas, lauke buvo drėgna ir šalta. Instinktyviai apsižvalgiau po kambarį ir pastebėjau, kad vieta ugniai užkurti paruošta: buvo smulkiai sukapotų ir šalia židinio sukrautų malkų. Nuo pat tos nakties visada esu pasiruošęs užkurti ugnį. Dabar norėjau uždegti ją, bet nesiryžau, nes niekada to nedariau, nebent

miegodavau lauke. Grįžau prie durų, atstūmiau skląstį ir išėjau į terasą. Kai pažvelgiau į baltą taką ir leidau akims aprėpti sodo erdvę, kur viskas sublizgėdavo mėnesienai palietus drėgną daiktų paviršių, beveik nesitikėjau išvysiąs baltą figūrą, šmėkščiojančią tarp krūmų ir skulptūrų. Ankstesnis apsilankymas iškilo atmintyje taip gyvai, kad vargiai galėjau patikėti, jog tiek laiko praėjo nuo tos akimirkos. Regėjau tą patį vaizdą – ir vėl buvo vėlyvas vakaras. Gyvenimas Visarione paprastas, keliuosi ir einu miegoti anksti – žymiai anksčiau nei tą naktį.

Pažvelgęs pamaniau, kad pastebėjau kažką baltą suspindėjus tolumoje. Tai tebuvo mėnulio spindulys, prasiskverbęs per nelygų debesies kraštą. Vis dėlto keistai susijaudinau. Praradau suvokimą. Situacija ar atsiminimas, o galbūt kokia paslaptinga jėga tarsi užhipnotizavo mane. Negalvodamas, ką darau, arba nesuvokdamas, kodėl tai darau, perėjau kambarį ir užkūriau ugnį. Paskui užpūčiau žvakę ir grįžau prie lango. Niekada negalvojau, kad galiu taip kvailai elgtis – stovėti prie durų už nugaros židiniui apšviečiant kambarį šioje šalyje, kur kiekvienas vyras visada nešiojasi ginklą. Vilkėjau vakaro drabužius – pro baltus marškinius puikiai matėsi mano krūtinė. Atidariau duris ir išėjau į terasą. Ilgai stovėjau mąstydamas. Visą laiką žvalgiausi po sodą. Kartą pamaniau, kad pamačiau judančią baltą figūrą, bet negalėjau jos sekti, pajutau, kad tuoj pradės lyti, todėl įėjau į kambarį, uždariau duris ir užtraukiau užuolaidą. Paskui suvokiau, kad kūrenasi jauki ugnis, priėjau prie židinio ir atsistojau priešais.

Suklusau – lyg kartą pabarbenta į duris. Nuskubėjau prie jų ir atitraukiau užuolaidą.

Ten, terasoje, lyjant lietui stovėjo figūra, vilkinti baltomis įkapėmis, atrodanti dar nelaimingesnė nei anksčiau. Kaip ir anąkart, ji atrodė mirtinai išblyškusi, bet akys žvelgė nekantriai – tai buvo nauja. Manau, ją patraukė ugnis, dabar taip įsiliepsnojusi, kad sausos malkos traškėjo. Liepsnos metė šokčiojančią šviesą kambaryje ir kiekvienas blyksnis nušviesdavo baltai apsirengusią figūrą pabrėždamas juodų akių spindesį ir nejudančias žvaigždes jose.

Netaręs nė žodžio atidariau duris ir paėmęs ištiestą baltą ranką įvedžiau Damą su įkapėmis į kambarį.

Kai įėjo ir pajuto liepsnojančios ugnies šilumą, jos akyse blykstelėjo laimingas žvilgsnis. Ji judėjo taip, tarsi bėgtų prie židinio, tačiau greitai atsitraukė, paskatinta atsargumo instinktyviai apsižvalgė. Uždarė duris ir užstūmė skląstį, palietė svirtį, kad išslinktų grotelės, ir standžiai užtraukė užuolaidą. Paskui nuskubėjo prie durų ir patikrino, ar jos užrakintos. Patenkinta tuo, kad viskas gerai, greitai priėjo prie ugnies ir atsiklaupusi priešais ištiesė rankas. Beveik akimirksniu permirkusios įkapės ėmė garuoti. Stovėjau nustebęs. Ji ėmėsi tokių atsargumo priemonių savo buvimo čia paslapčiai išsaugoti. Ji labai kentėjo – tai, ką darė, buvo akivaizdi kančios išraiška – ir norėjo apsisaugoti nuo nežinia kokio pavojaus. Tuomet suvokiau, kad neturėčiau pulti jos kamantinėti, ko jokiu būdu sau neleisčiau. Vis tiek turiu ja pasirūpinti; toks šaltis gali sukelti plaučių uždegimą ir kitas ligas, nebent buvo imtąsi atsargumo priemonių. Vėl paėmiau chalatą, kurį ji vilkėjo praeitą kartą, ir padaviau mostu parodydamas į širmą, kurią paverčiau jai skirtu persirengimo kambariu. Nustebau, kai atsisakė. Laukiau. Ir ji laukė, paskui padėjo chalatą ant akmeninio židinio grotelių krašto. Paklausiau:

– Ar nenorėtumėte persirengti kaip praeitą kartą? Tada jūsų... suknelė galės išdžiūti. Persirenkite! Man bus ramiau, jei vilkėsite sausą drabužį, paskui galėsite apsivilkti savąjį.

– Kaip galiu persirengti, kai čia esate?

Tai išgirdęs nustebau: praeitą kartą ji dėl to nesijaudino. Tik nusilenkiau – kalbėti mažiausia būtų netinkama – ir nuėjau prie durų. Užėjęs už užuolaidos, atidariau duris. Prieš išeidamas į terasą pažvelgiau kambarin ir tariau:

– Neskubėkite. Nėra kur skubėti. Drįsčiau pasakyti, kad čia rasite visko, ko gali reikėti. Būsiu terasoje, kol pakviesite. – Tai pasakęs išėjau į terasą ir uždariau paskui save stiklines duris.

Stovėjau žiūrėdamas į nuobodų vaizdą, rodės, kad mano galvoje viskas susimaišė. Viduje girdėjosi šnaresys, paskui pamačiau tamsiai rudą figūrą, slenkančią palei užuolaidos kraštą.

Išlindo balta ranka ir ji mostu pakvietė įeiti. Įėjau, užstūmiau paskui save skląstį. Ji perėjo kambarį ir vėl atsiklaupė priešais ugnį ištiesdama rankas. Įkapės gulėjo šiek tiek praskleistos vienoje židinio pusėje ir smarkiai garavo. Paėmiau kelias pagalvėles ir priegalvius ir sukroviau juos į krūvelę priešais ją.

– Sėskitės čia, – tariau, – ir ramiai pailsėkite šilumoje. – Kai pažvelgė į mane spindinčiomis akimis, jos veidą nudažė sodrios spalvos, bet taip galėjo atrodyti dėl žioruojančios šilumos. Netarusi nė žodžio, bet pagarbiai linktelėjusi tuojau pat atsisėdo. Ant pečių uždėjau storą apklotą ir atsisėdau ant kėdės už kelių pėdų nuo jos.

Mažiausiai penkias ar šešias minutes sėdėjome tylėdami. Galų gale pasukusi galvą į mane prakalbo švelniu, tyliu balsu.

– Norėjau anksčiau ateiti, kad padėkočiau už jūsų labai mielą ir maloningą pagalbą, bet aplinkybės buvo tokios, kad negalėjau palikti savo... savo... – svyravo prieš tęsdama – ...savo būsto. Negaliu, kaip daugelis, elgtis, kaip noriu. Mano egzistencija liūdna, šalta ir rūsti, pilna mane bauginančio siaubo. Tačiau dėkoju jums. Nesisieloju, kad delsiau, kas valandą vis aiškiau matau, koks esate man geras ir supratingas bei užjaučiantis. Viliuosi, kad kurią nors dieną suvoksite, koks malonus esate ir kokia esu jums už tai dėkinga.

– Esu laimingas, kad galiu jums pasitarnauti, – pasakiau nė nepajutęs, kad ištiesiau ranką.

Ji to tarsi nepastebėjo. Žvelgė į ugnį ir šiltas raudonis nudažė jos kaktą, skruostus bei kaklą. Priekaištas buvo toks mandagus, kad negalėjai įsižeisti. Tai rodė jos drovumas ir santūrumas: dabar neleistų man prisiartinti, net paliesti jos rankos. Tačiau mačiau, kad jos širdis neatstumia manęs – tai rodė nuostabios spindinčios juodos akys. Šie akių blykstelėjimai – tikri liepsnojantys blyksniai prasiskverbdavo per jos neištartą sąlygą – visiškai išsklaidė bet kokias dvejones, kurių ji dėl manęs galėjo turėti. Dabar buvau įsitikinęs, kad mano širdis pavergta. Žinojau, kad įsimylėjau – taip stipriai, kad jaučiau – jei šios moters, kad ir kas ji būtų, nebus šalia, mano ateitis bus visiškai tuščia.

Netrukus paaiškėjo, kad ji neketina likti taip ilgai kaip praeitą kartą. Kai pilies laikrodis išmušė vidurnaktį, ji netikėtai pašoko ant kojų tardama:

– Turiu eiti! Jau vidurnaktis!

Tuojau pat atsistojau, jos energingi žodžiai akimirksniu išvaikė miegą, dėl nuovargio ir šilumos apgaubusį savo skraiste. Ji vėl skubėjo apimta susijaudinimo, todėl greitai nuėjau prie durų, bet kai atsigręžęs pažvelgiau, nepaisydama savo skubos ji tebestovėjo. Mostelėjau į širmą ir užlindau už užuolaidos, atidariau duris ir išėjau į terasą. Dingdamas už užuolaidos akies krašteliu mačiau, kaip ji pakėlė nuo židinio išdžiūvusias įkapes.

Ji išėjo pro duris neįtikėtinai greitai, vėl apsivilkusi tą siaubingą apdarą. Basa šlapiu šaltu marmuru, dėl ko ėmė drebėti, pralėkdama pro mane sušnibždėjo:

– Dar kartą dėkoju. Esate man geras. Kada nors tai suprasite.

Vėl stovėjau terasoje, žiūrėjau, kaip lipdama laiptais ji nyksta tarsi šešėlis ir dingsta už artimiausio krūmo. Paskui pasirodydavo tai vienoje, tai kitoje vietoje nepaprastai skubėdama. Mėnulis pasislėpė už sunkių debesų virtinės, todėl nepakako šviesos įžiūrėti. Tegalėjau matyti blyškų mirgėjimą tai šen, tai ten, kai ji ėjo savo slaptu keliu.

Ilgai stovėjau vienas terasoje galvodamas, sekdamas jos kelią ir stebėdamasis, kur galėtų būti galutinis jos kelionės tikslas. Kadangi ji kalbėjo apie savo „būstą", žinau, kad nuskriejo link aiškaus tikslo.

Nebuvo prasmės stebėtis. Visiškai neišmaniau ją supančios aplinkos, todėl net negalėjau įspėti pradinės vietos. Grįžau į kambarį palikęs duris atdaras. Tarytum dabar viena mus skiriančia kliūtimi mažiau. Surinkau pagalvėles ir užklotus, gulėjusius priešais židinį, kuriame ugnis neliepsnojo, o degė tolygiai švytėdama, ir padėjau juos į vietą. Ryte, kaip ir anksčiau, gali ateiti teta Džaneta, nenorėjau, kad gautų peno apmąstymams. Ji per daug sumani ir gali lengvai priartėti prie paslapties – ypač kai esu tetai toks artimas. Įdomu, ką pasakytų, jei pamatytų mane bučiuojantį pagalvę, ant kurios ilsėjosi mano gražiosios viešnios galva?

Gulėjau lovoje saugomas nuo tamsos gęstančios ugnies švytėjimo, o galvoje įkyriai sukosi mintys: ji atėjo iš žemės, Dangaus ar pragaro – žavingoji viešnia buvo man brangesnė nei kas nors kitas pasaulyje. Šį kartą išeidama neužsiminė, kad grįš. Taip džiaugiausi jos buvimu ir taip nusiminiau, kad staiga išėjo, jog nesusiprotėjau paklausti. Kaip ir anksčiau, liko galimybė, kad ji grįš. Bet tai nuo manęs nepriklausė.

Pakanka, kad anksti ryte atėjo teta Džaneta. Tebemiegojau, kai ji pasibeldė į duris. Veikiamas pasąmonės net fiziškai pajutau garsą ir supratau jo priežastį. Tik visiškai pabudęs suvokiau, kad pasibeldė teta Džaneta ir laukia, kol pakviesiu ją įeiti. Pašokau ir atrakinęs duris grįžau į lovą. Įėjusi teta Džaneta pajuto, kad kambaryje šalta.

– Vaje, berniuk, mirtinai sušalsi šiame kambaryje. – Apsižvalgiusi ir pastebėjusi židinyje pelenus tęsė: – Ak, juk nesi toks kvailas, tiesa, tau bent pakako sveiko proto užsikurti ugnį. Džiaugiuosi, kad turėjai po ranka daug paruoštų sausų malkų. – Ji, matyt, pajuto, kad šaltas oras skverbiasi pro duris, priėjo ir atitraukė užuolaidą. Pamačiusi atdaras duris pakėlė rankas išreikšdama baimę, kuri man, žinančiam, kad nėra pagrindo taip smarkiai nerimauti, buvo juokinga. Skubiai uždarė duris ir eidama prie mano lovos tarė:

– Berniuk, tavo vargšė sena teta vėl išgyveno baisią naktį.

– Vėl sapnavote, teta Džaneta? – paklausiau lengvabūdiškai, greičiau nerimtai, kaip man atrodė.

Ji papurtė galvą ir atsakė.

– Ne, Rupertai, nebent Viešpats per sapnus siunčia perspėjimus, kuriuos mūsų dvasios tamsumas mano esant regėjimus.

Pakilau. Kai teta Džaneta vadina mane Rupertu, kaip visada vadindavo brangios mamos laikais, tai rimta. Kadangi tai grąžino mane į vaikystę, pagalvojau apie geriausią dalyką, kuriuo ir ją galiu pradžiuginti, jei pavyktų – priminti senus laikus. Todėl pasislinkęs arčiau lovos krašto – kaip darydavau, kai buvau vaikas ir norėdavau ją nuraminti, – tariau:

– Sėskitės, teta Džaneta, ir papasakokite.

Ji tuojau pat linktelėjo ir jos veidą tarsi saulės spindulys nušvietė senų laimingų dienų prisiminimas. Ji atsisėdo, kaip kadaise suėmė mano rankas ir įdėjo savo ranką tarp jų. Jos akyse sužvilgo ašaros, kai pakėlė mano ranką ir pabučiavo ją kaip seniau. Tačiau tai buvo ir liūdna, ir juokinga scena: pasenusi ir pražilusi, bet išlaikiusi mergaitiškos figūros lieknumą, smulkutė, daili kaip Dresdeno figūrėlė, metų rūpesčių išvagotu veidu, bet nesavanaudiškų, švelnių ir kilnių bruožų teta Džaneta elegantiškai sėdėjo laikydama mano didelę ranką, žymiai didesnę už jos rankelę. Tarsi sena geroji fėja priešais gulintį milžiną – niekada nebuvau toks didelis kaip dabar, kai šalia buvo ši mažytė geroji mano gyvenimo fėja – septynios pėdos prieš keturias pėdas.

Kalbėjo kaip seniau, tarsi sekdama pasaką ketintų nuraminti išsigandusį vaiką.

– Manau, regėjau viziją, nors tai galėjo būti ir sapnas. Nesvarbu kas, bet tai taip stipriai susiję su mano mažuoju berniuku, užaugusiu ir tapusiu milžinu, kad pabudau visa drebėdama. Brangus berniuk, manau, kad mačiau, kaip susituokei.

Tai suteikė man progą, nors ir menką, ją nuraminti, todėl nedelsdamas prakalbau.

– Mieloji, ar verta dėl to jaudintis? Dar vakar kalbėjote, kad man reikėtų vesti ir susilaukti vaikų, kurie žaistų jums ant kelių, kaip jų tėvas žaisdavo, kai pats buvo bejėgis kūdikis.

– Taip, berniuk, – rimtai atsakė ji. – Tačiau tavo vestuvės nebuvo tokios linksmos, kokių norėčiau. Tiesa, atrodei ją myliš visa širdimi. Jos juodos akys ir žavus veidelis, bet taviškės taip žėrėjo, kad, rodės, visa išdegins. Tačiau, berniuk, tai dar ne viskas – ne. Jos juodos akys, kuriose spindėjo visos nakties žvaigždės, atsispindėjo tavose tarsi meilės ir aistros karštis įsiliejo į jas. Regėjau, kaip susikimbate rankomis, ir girdėjau keistai ramų balsą, bet daugiau nieko nemačiau. Regėjau tik tavo ir jos akis, jūsų rankas. Visa kita supo migla, o jus – tamsa. Ir kai laimino jus – supratau iš giedančių balsų ir džiaugsmo jos akyse, iš tavo puikios ir didingos laikysenos – šviesa tapo truputį ryškesnė, todėl galėjau įžiūrėti nuotaką. Ji buvo apsi-

gaubusi nuostabiu puikių nėrinių vualiu. Į plaukus įsipynusi apelsinmedžio žiedų, nors buvo ir lapelių, be to, jos galvą vainikavo gėlių karūna su įpinta auksine juostele. Degė pagoniškos žvakės, kurios stovėjo ant stalo, greta gulėjo Biblija – tai darė keistą įspūdį; virš jos galvos ore ryškėjo tarsi tarsi karūnos šešėlis. Ji mūvėjo aukso žiedą, o tu – sidabro. – Šioje vietoje stabtelėjo ir suvirpėjo tarsi vylėsi nuvyti baimes.

Paprašiau jos, kaip prašydavau vaikystėje.

– Tęskite, teta Džaneta.

Ji tarytum sąmoningai nepajuto skirtumo tarp praeities ir dabarties, bet pasiekiau savo: ji pasakojo taip, kaip seniau, nors pastebėjau, kad balsas skambėjo pranašiškai oriau nei kada nors teko girdėti.

– Viskas, ką pasakiau, yra gražu, bet, ak, berniuk, baisiai trūko gyvenimo džiaugsmo, kokio tikėčiausi iš moters, kurią mano berniukas išsirinko sau į žmonas, ir sutuoktuvių! Nenuostabu, kai viskas pasakyta, nors tai buvo santuoka iš meilės, o gėlės vainike buvo neseniai nuskintos, ji vilkėjo ne kuo kitu, o baisiomis įkapėmis. Regėdama viziją – o gal tai buvo sapnas – tikėjausi pamatyti kirmėles, šliaužiančias vėliavos stiebu prie jos kojų. Brangus berniuk, jei tai buvo ne Mirtis, kuri stovėjo šalia jos, tai Mirties šešėlis, apgaubęs ją tokia tiršta tamsa, kad nei žvakių šviesa, nei pagoniškų smilkalų dūmai negalėjo pro ją prasiskverbti. Ak, berniuk, berniuk, nesvarbu, ką regėjau – pabudusi ar mieganti! Skaudžiai kentėjau – taip skaudžiai, kad pabudau klykdama ir išpilta šalto prakaito. Būčiau atėjusi pas tave pažiūrėti, ar esi sveikas, bent paklausyti prie durų, ar girdėti kokių gyvybės ženklų, bet baiminausi tave pažadinti, kol neišauš. Nuo vidurnakčio, kai regėjau viziją, ir iki tos akimirkos, kai atėjau čia, skaičiavau valandas ir minutes.

– Teisingai padarėte, teta Džaneta, – pasakiau, – ačiū jums, kad taip rūpinatės, dabar ir visada. – Paskui tęsiau, nes norėjau imtis atsargumo priemonių savo paslapčiai išsaugoti. Negalėjau pakelti minties, kad dėl tetos geranoriškumo mano paslaptis gali būti nevykusiai atskleista. Tai būtų katastrofa. Ji galėjo nubaidyti mano gražiąją viešnią, kurios net vardo ir kilmės nežinojau, ir aš nebepamatyčiau jos.

– Teta Džaneta, niekada taip nedarykite. Esame per geri draugai, kad nepasitikėtume vienas kitu ar jaustume apmaudą – kas neabejotinai atsitiks, jei vis galvosiu, kad jūs ar kitas asmuo gali mane sekti.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. balandžio 27 d.

Pagaliau turiu ką parašyti po vienatvės laikotarpio, kuris, atrodo, truko amžinai. Kadangi mano širdį pripildė daugybė įtarimų dėl piktųjų dvasių ir nepasitikėjimo, iškėliau sau uždavinį, kuris, manau, iš dalies padės atsikratyti įkyrių minčių. Nusprendžiau patyrinėti pilį supančias apylinkes – anksčiau tam neturėjau laiko. Tikiuosi, kad tai padės numalšinti vienatvės skausmą, kuris kas valandą, diena iš dienos vis labiau stiprėja. Net jei ir nepavyktų aptikti jokios užuominos, kur galėtų būti moteris, mylima taip stipriai, kad tai pradėjo virsti beprotybe.

Netrukus pradėjau tyrinėti sistemiškai, nes pamaniau, kad turėčiau atlikti išsamų tyrimą. Kiekvieną dieną tyriau atokų plotą toliau nuo pilies pradėdamas iš pietų ir eidamas ratais palei rytus į šiaurę. Pirmąją dieną nusigavau tik iki užutėkio krašto, kurį kirtau valtimi ir priešingame krante išlipau stačios uolos papėdėje. Nusprendžiau, kad verta aplankyti tik stačias uolas. Šen ir ten matėsi į olas vedančios angos, kurias įsiminiau, kad vėliau ištyrinėčiau. Sugebėjau stačia uola įkopti į mažiau išsikišusią nei kitos vietą ir tęsiau kelionę. Labai graži, bet ne itin įdomi vieta. Ištyriau Visarioną ratu juosiančią pakopą ir grįžau kaip tik vakarienei.

Kitą dieną plaukiau šiek tiek labiau į rytus. Buvo nesunku, nes kartą jau kėliausi per užutėkį. Prieš mane iškilo įspūdingai niūri senoji Šv. Savos bažnyčia. Nuo neatmenamų laikų ten laidojama daugelis kilniausių Mėlynųjų kalnų krašto gyventojų kartų, tarp jų buvo Visarionų šeimos narių. Priešingame krante vėl aptikau stačių uolų, kurias vienur kitur išvarpė olos, kai kurių jų angos plačios, o kitos pusiau panirusios į vandenį.

Tačiau nebuvo kaip įkopti stačiomis uolomis į šią dalį, todėl turėjau daryti didelį lankstą, kad toliau tirčiau užutėkį; aptikau paplūdimio dalį, kur buvo įmanoma kopti. Įkopęs suvokiau, kad atsidūriau tarp pilies ir pietinio kalnų šlaito. Toli dešinėje arti stataus uolos krašto mačiau Šv. Savos bažnyčią. Iš karto nuėjau prie jos, nes iki šiol niekada nebuvau taip arti. Iki šiol tenkinausi ekskursijomis po pilį, daugybę sodų ir apylinkes. Nebuvau susidūręs su tokio architektūrinio stiliaus pastatu – keturi priestatai buvo tiksliai nukreipti į keturias pasaulio šalis. Didžiulis tarpduris, puošiamas nuostabaus senovinio, iš akmens iškalto priekinio fasado, nukreipto į vakarus, kad įėjęs asmuo eitų į rytus. Nustebau pamatęs, kad durys atdaros – nežinia kodėl tikėjausi, kad bus priešingai. Ne plačiai atidarytos, bet, sakyčiau, praviros – aiškiai neužrakintos ir negrotuotos, bet nepakankamai atdaros, kad kas pralįstų. Įėjau kirtęs platų priebažnytį, labiau primenantį koridorių nei pagindinį įėjimą, praėjau pro platų tarpdurį į Dievo namus. Pati bažnyčia buvo beveik apvali, keturios navos pakankamai erdvios, kad matytum visą milžiniško kryžiaus formos vidų. Buvo keistai blanku, nes langai maži ir aukštai, be to, jie iš žalios ir mėlynos spalvos stiklo – kiekvienas langas turėjo savo spalvą. Stiklas buvo labai senas, trylikto ar keturiolikto amžiaus. Kad ir apgadinti bažnyčios suplėkusio oro, baldai, kurie čia buvo, labai gražūs ir prabangūs, ypač tokiai vietai kaip bažnyčia, kur durys paliktos atdaros ir nė gyvos dvasios nematyti. Buvo keistai tylu net tokiai senai bažnyčiai, stovinčiai ant nuošalaus kyšulio. Nors ir dvelkiantis pažįstamu šaltumu čia viešpatavęs rimtumas buvo slogus, nes lankiausi svetimoje ir keistoje vietoje. Atrodė apleista, nors nebuvo ženklų, kurių dažnai galima pastebėti senose bažnyčiose. Nebuvo storo dulkių sluoksnio, nusėdusio klauptus ir altorių.

Pačioje bažnyčioje ar jos navose neradau nieko, kuo galėčiau remtis ieškodamas Damos su įkapėmis. Mačiau daug antkapių, skulptūrų, lentelių ir visai įprastų mirusiesiems skirtų paminklų. Šeimų pavardės ir datos surašytos ne iš eilės. Dažnai kartojosi Visarionų pavardė su įrašais, kuriuos atidžiai skaičiau tikėdamasis rasti bent šiokios tokios informacijos.

Tačiau veltui: nebuvo nieko, į ką verta žiūrėti pačioje bažnyčioje. Todėl nusprendžiau aplankyti kriptą. Neturėjau nei žibinto, nei žvakės, taigi teko grįžti į pilį pasirūpinti vienu jų.

Buvo keista išeiti į saulės šviesą, akinančią tą, kurio akys pratusios prie šiaurės dangaus; peržengęs slenkstį pažvelgiau į blausią žibinto, kurį uždegiau tarpdury, šviesą. Pirmą kartą įeinant į bažnyčią mano protą taip stipriai užvaldė mintys apie vietos keistumą ir stiprus noras rasti kokių nors ženklų, kad neturėjau kada atidžiau jos apžiūrėti. Tačiau dabar detalės buvo svarbios, nes privalėjau rasti įėjimą į kriptą. Silpna žibinto šviesa negalėjo išsklaidyti didžiulio pastato pusiau chimeriškos tamsos, todėl turėjau paeiliui apšviesti kiekvieną tamsų kampą.

Galų gale už didžiulės pertvaros radau siaurus akmeninius laiptus, kurie, atrodė, vingiavo žemyn iškirsti akmenyje. Nebandyta jų kaip nors paslėpti: jie buvo siauroje erdvėje už didžiulės pertvaros ir galėjai juos matyti tik priėjęs pakankamai arti. Žinojau, kad buvau šalia savo tikslo ir ėmiau leistis žemyn. Nors įpratau prie keistų paslaptingų dalykų ir patyriau įvairiausių pavojų, leisdamasis senoviniais įvijiniais laiptais bijojau ir mane beveik užvaldė vienatvė ir tuštuma. Buvo daug laiptelių, seniai nelygiai iškirstų vientisoje oloje, ant kurios pastatyta bažnyčia.

Nustebau aptikęs kriptos duris neužrakintas. Nieko keista, kad bažnyčios durys buvo atdaros – daugelyje šalių yra paprotys leisti atvykėliams bet kuriuo metu pailsėti ir nurimti šventoje vietoje. Tačiau tikėjausi, kad bent paskutinė istorinių velionių poilsio vieta bus apsaugota nuo atsitiktinio įsibrovimo. Net aš, ieškantis to, kas buvo labai artima širdžiai, prieš eidamas per tas atdaras duris pagarbiai stabtelėjau. Kripta buvo milžiniška, keistai aukšta rūsiui. Tačiau apžiūrėjęs ją greitai priėjau išvadą, kad ji – natūralus didelis urvas, žmogaus rankų pritaikytas tokiai paskirčiai. Kažkur netoliese girdėjau tekančio vandens skleidžiamą garsą, bet negalėjau nustatyti kur. Kartais nevienodais tarpais pasikartodavo užsitęsęs gaudimas, tikriausiai ošė bangos, atsimušdamos į uolas. Tada prisiminiau, kad bažnyčia yra netoli kyšančios stačios uolos viršūnės ir potvynių metu pusiau į vandenį panirusių įėjimų.

Šviečiant silpnai lempos šviesai apžiūrėjau ir apėjau ratu visą patalpą. Joje buvo daug didelių kapaviečių, daugiausia iš nedailiai aptašytų didžiulių akmens plokščių ar luitų. Dalis buvo marmuriniai, visi išraižyti senoviškai. Kai kurie buvo tokie dideli ir sunkūs, kad nustebau pagalvojęs, kaip jie galėjo atsidurti čia, kur, regis, galima patekti tik nulipus siaurais įvijiniais laiptais. Pagaliau šalia vieno kriptos galo pamačiau kabančią didelę grandinę. Nukreipęs šviesą į viršų išvydau, kad ji perleista per žiedą, įkaltą į platų, neabejotinai žmogaus išgremžtą plyšį. Tikriausiai grandinė perleista per jį didžiuliam sarkofagui nuleisti.

Tiesiai virš grindų maždaug aštuonių ar dešimties pėdų aukštyje po kabančia grandine pamačiau didžiulį karsto ar sarkofago formos stačiakampį. Jis buvo uždengtas milžinišku storo stiklo dangčiu, pastatytu virš jo ant dviejų storų tamsaus ąžuolo lentų, lygiai nupjautų ir gulėjusių skersai viena kitos. Toliau nuo manęs kiekviena jų buvo sujungta su kita ąžuoline lenta, taip pat lygiai nupjauta, kuri atsargiai nuožulniai leidosi prie akmeninių grindų. Jei reikėtų atverti kapą, stiklas nučiuožtų žemyn per atramas ir nusileistų ant nuožulniai kylančių lentų.

Skatinamas smalsumo sužinoti, kas galėtų būti tokioje keistoje dėžėje, pakėliau žibintą nukreipdamas silpną šviesą per lęšį taip, kad ji kristų į vidų.

Tada riktelėjęs atšokau, žibintas iškrito iš mano nusilpusių rankų ir atsitrenkęs į didelį storo stiklo dangtį skambtelėjo.

Karste, padėjęs galvą ant minkštų pagalvėlių ir uždengtas iš baltos natūralios vilnos išausta skraiste, papuoštas auksu išsiuvinėtų smulkučių pušies šakelių ornamentu, gulėjo moters – niekieno kito, o mano gražiosios viešnios – kūnas. Oda buvo marmuro baltumo, o ilgos juodos blakstienos ilsėjosi ant baltų skruostų tarsi miegant.

Nespėjau nė šūktelėti ar išleisti kokio garso – iš siaubo kojos pačios mane nešė – išbėgau akmeninėmis grindimis, pakilau stačiais laiptais ir perėjęs blankiai apšviestą bažnyčią išėjau į akinančią dienos šviesą. Suvokiau, kad mechaniškai pakėliau nukritusį žibintą ir nešiausi jį su savimi nubėgdamas.

Nė neatsigręždamas lėkiau namų link. Visą dariau instinktyviai. Tuomet naujas siaubas užvaldė mano protą savo paslaptingumu prasiskverbdamas giliau nei giliausios minčių ar vaizduotės gelmės.

KETVIRTA KNYGA – PO VĖLIAVOS STIEBU

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 1 d.

Kelias dienas po paskutinio nuotykio tikrai buvau šiek tiek apstulbęs dėl susiklosčiusių aplinkybių, vargiai galėjau blaiviai, rišliai mąstyti. Stengiausi kiek įmanydamas atrodyti ir elgtis įprastai. Laimei, netrukus turėjau įveikti pirmąjį išbandymą, kad galėčiau įgyvendinti išsikeltą tikslą, tad vėl pradėjau savimi pasitikėti. Pamažu praėjo pirminis apstulbimas ir galėjau įvertinti situaciją. Dabar, šiaip ar taip, sužinojau blogiausia, o kai žemiausias taškas pasiektas, reikalai turėtų pradėti taisytis. Vis dar buvau apgailėtinai jautrus bet kam, kas gali pakenkti mano Damai su įkapėmis arba mano nuomonei apie ją. Net pradėjau bijoti tetos Džanetos pranašiškų vizijų ar regėjimų. Jie taip lemtingai priartėdavo prie tiesos, kad nuolat grėsė pavojus, jog paslaptis bus atskleista. Dabar turėjau suprasti, kad Dama su įkapėmis iš tikrųjų galėjo būti vampyrė – viena atstovių tos baisios padermės, įveikusios mirtį ir toliau tik dėl blogio velkančios amžinai gyvo numirėlio egzistenciją. Tikrai ėmiau tikėti, kad šiuo klausimus teta Džaneta netrukus vėl regės ką nors pranašiško. Jos pranašiškos spėlionės dėl abiejų apsilankymų mano kambaryje buvo tokios stebuklingai teisingos, kad vargu ar įmanoma, jog teta galėjo suklysti regėdama mano tuoktuves ir interpretuodama jas.

Tačiau mano baimės nepasiteisino: neturėjau priežasties įtarti, kad teta, pasitelkusi bet kokią jėgą ar savo paslaptingą dovaną, galėtų atskleisti mano paslaptį. Tik kartą pajutau, kad tikras pavojus buvo arti. Tai atsitiko anksti ryte, kai ji atėjo ir pabarbeno į duris. Paklausiau:

– Kas ten? Kas yra?

Ji atsakė susijaudinusi:

– Ačiū Dievui, berniuk, tau viskas gerai! Saldžių sapnų.

Vėliau, kai susitikome per pusryčius, paaiškino, kad prieš aušrą sapnavo košmarą. Teta pamanė, kad matė mane didelės bažnyčios kriptoje stovintį šalia akmeninio karsto, ir žinodama, kad sapnuose tai nelaimę pranašaujantis simbolis, išdrįso ateiti ir pažiūrėti, ar man viskas gerai. Ji neabejotinai ketino kalbėti apie mirtį ir laidotuves.

– Beje, Rupertai, ar minėjau, kad didieji Dievo namai, pastatyti ant skardžio anapus užutėkio, yra Šv. Savos bažnyčia, kur palaidoti kilmingi ir nusipelnę šaliai žmonės. Norėčiau, kad kurią nors dieną palydėtum mane ten. Apeisime ją ir kartu apžiūrėsime kapus ir paminklus. Manau, viena bijosiu ten eiti, bet viskas bus gerai, jei būsi su manimi.

Įvykiai krypo tikrai pavojinga linkme, todėl nukreipiau pokalbį.

– Atleiskite, teta Džaneta, bet jums geriau to nedaryti. Jei eisite į keistas senas bažnyčias ir prisisotinsite naujų siaubų, nežinau, kas atsitiks. Kasnakt sapnuosite košmarus apie mane ir nei jūs, nei aš negalėsime miegoti. – Susijaudinau iki širdies gelmių, kad priešinuosi jos norui ir kad šis menkavertis priešinimasis galėjo ją įskaudinti. Tačiau neturėjau kito pasirinkimo; reikalas buvo per daug rimtas, kad leisčiau jai toliau kalbėti. Jei teta Džaneta nueis į bažnyčią, tikrai norės aplankyti kriptą. Jei tai padarys, nes negalės susilaikyti, ir pastebės ten stikliniu dangčiu uždengtą karstą, Dievas težino, kas gali įvykti. Jau regėjo mane tuokiantis su moterimi dar prieš man pačiam sužinant, kad puoselėju tokią viltį. Tik negalėjo atskleisti, iš kur toji moteris atsirado. Tai galėjo būti toji jos aiškiaregystės jėga, kuri turėjo remtis tam tikromis žiniomis ar įsitikinimais, jos regėjimas buvo tik intuityvus mano subjektyvios minties supratimas. Tačiau kad ir kas tai buvo, žūtbūt turėjo liautis.

Dėl šio epizodo linkau į savistabą ir pamažu, bet primygtinai griebiausi savianalizės – ne jėgų pasisemti, o motyvams išsiaiškinti. Netrukus suvokiau, kad nagrinėju save, o tai buvo

mano tikrieji norai. Iš pradžių galvojau, kad šiam procesui darė įtaką sveikas protas, bet greitai atmečiau šią galimybę kaip neįmanomą. Protas – šalta išraiška, o jausmas, kuris valdė ir vyravo manyje, yra niekas kita kaip aistra – staigi, karšta ir atkakli.

Savianalizė galėjo nuvesti tik prie vieno – mano suvokiamos tikrovės išreiškimo ir jau suformuoto aiškaus, bet sąmoningo ketinimo. Norėjau padaryti tai moteriai gera: pasitarnauti jai kokiu nors būdu, bet kokia kaina užtikrinti jos naudą, nesvarbu, kaip sunku tai būtų mano jėgoms. Žinojau, kad myliu ją – myliu nuoširdžiausiai ir karščiausiai; nereikėjo savęs analizuoti, kad tai suvokčiau. Deja, nei savianalizė, nei kitas man žinomas protinis procesas, negalėjo išspręsti vienos abejonės: ar ji – paprasta (ar ypatinga) moteris, atsidūrusi skaudžioje ir baisioje padėtyje; ar viena tų, kuriems sukelta siaubinga būsena, kurie tik iš dalies yra gyvi ir nėra savimi ar savo veiksmų šeimininkais. Kad ir kokia jos būklė, jaučiau jai didelį švelnumą. Bet kuriuo atveju savianalizė išmokė vieno dalyko – visų pirma jausti begalinį gailestį, kuris švelnėjo apimdamas visą mano esybę ir mane jau valdė tik savanaudiškas troškimas. Dėl to ėmiau ieškoti pateisinimų kiekvienam jos veiksmui. Taip darydamas žinojau, nors tuo metu, kai vyko šis procesas, galbūt tik nesąmoningai, kad suvokiau jos tikrąją prigimtį kaip gyvą moterį – moterį, kurią myliu.

Mūsų mintys formuojasi pasitelkdamos skirtingus veikimo metodus: tarsi remdamosi analogija, kad materiali gyvybė yra „teisinga". Pavyzdžiui, statant namą įdarbinama daug skirtingų profesijų žmonių – architektų, statybininkų, mūrininkų, dailidžių, vandentiekio darbininkų ir daugybė kitų – ir dar kiekvienos gildijos narių ar amato meistrų. Todėl minčių ir jausmų pasaulyje žinios ir suvokimas pasiekia tikslą pasitelkdami įvairius veiksnius, kurių kiekvienas atsako už savo uždavinio sprendimą.

Nežinau, kaip stipriai gailestis veikė meilę; težinau, kad ir kokia jos padėtis: gyva ji ar mirusi, širdyje nekaltinau Damos su įkapėmis. Negali būti, kad ji mirusi kaip tradiciškai yra suvokiama mirtis: velionis nevaikšto žeme turėdamas kūnišką

pavidalą, net jei būtų dvasių, kurios įgauna tokį fizinį pavidalą. Ši moteris turėjo formą ir svorį. Kaip galėjau tuo abejoti – aš, kuris laikė ją savo glėbyje? Galbūt ji buvo ne visai mirusi, o man suteikta proga grąžinti jai gyvenimą? Ak! Už tokią privilegiją tikrai verta paaukoti gyvybę. Tai gali būti įmanoma. Juk senos mitinės būtybės nėra tik pramanai; jie turėjo būti paremti kokiu nors įvykiu. Ar sena kaip pasaulis Orfėjo ir Euridikės istorija negali remtis kokiu nors giliai žmogaus prigimtyje įsišaknijusiu principu ar jėga? Tarp mūsų nėra nė vieno, kuris nebūtų norėjęs netekties akimirką prikelti velionio. Taip, ir kas nejautė tos stiprios meilės jėgos iškeliavusiam anapilin, kad tik šis vėl būtų gyvas, nejaugi nežinome paslapties, kaip tai padaryti?

Savo akimis regėjau tokius paslaptingus įvykius, kad galiu tikėti dar nepaaiškintais dalykais. Žinoma, esama barbarų ir tų senojo pasaulio žmonių, kurie iš kartos į kartą perduodavo tradicijas, tikėjimus ir galias nuo amžių glūdumos, kai pasaulis dar buvo jaunas; kai buvo gaivalų ir Gamta greičiau eksperimentavo, o ne baigė savo darbą. Kai kurie iš šių stebuklų gali būti dar senesni nei mūsų pasaulis. Ar dabar turėtume kitų stebuklų, kurie skiriasi tik būdu, bet ar negalime mažiau jais tikėti? Mūsų laikais praktikuojamas obiizmas ir fanteizmas, ir galiu patvirtinti, kad savo akimis mačiau ir kitomis juslėmis jutau jų rezultatus. Beje, keistos apeigos naudojant tuo pačius objektus taip pat sėkmingai atliekamos atokiose Ramiojo vandenyno salose. Taip pat Indijoje ir Kinijoje, Tibete ir auksiniame Hersonese. Net ir vienos iš visų tų progų pakako, kad patikėčiau ir išjudinčiau supratimo galias, ir nekilo jokių moralinių dvejonių, kurios kliudytų tai suvokti. Tie, kurie gyvena, yra tokie pavargę, kad įgyja bebaimių žmonių reputaciją ir nei Dievas, nei velnias negali atgrasyti jų nuo veiklos ar sukliudyti siekti nustatyto tikslo, o nepasiruošusius nuotykiui gali atbaidyti. Kad ir su kuo narsieji galėjo susidurti – kas smagu ar skaudu, kartu ar saldu, reikalauja daug pastangų ar yra lengvai pasiekiama, malonu ar siaubinga, linksma ar kelia baimę – jie turi priimti tai žengdami savo keliu tik į priekį, kaip geras bėgikas įveikia kliūtis iki finišo. Neturi

nei svyruoti, nei gręžiotis atgal. Jei tyrinėtojas ar nuotykių ieškotojas turi skrupulų, jam geriau apleisti ypatingąją išmėginimų sritį ir pasirinkti ramesnį gyvenimą. Nė vienas neturi apgailestauti. Nereikia to daryti; negailestingas gyvenimas turi savo privalumų: gimdo tam tikrą pakantumą įstrigusiems įprastinėje egzistencijoje.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 2 d.

Seniai girdėjau, kad aiškiaregystė – siaubinga net ja apdovanotam asmeniui. Dabar esu linkęs manyti, kad nelabai suprantu. Teta Džaneta nuo seno praktikavo, todėl nuolat bijojau, kad mano paslaptis bus atskleista. Ji analizuoja mano veiksmus, kad ir ką daryčiau. Panašu į dvilypį egzistavimą; paprastai ji – senoji mano tetulė, o dabar regiu kitą asmenį, primenantį protinio teleskopo ir bloknoto rinkinį, kuris nuolat nukreiptas į mane. Žinau, ji tai daro dėl manęs, mano taip būsiant geriausia. Tačiau tai mane varžo. Laimei, aiškiaregystė negali kalbėti taip aiškiai, kaip vaizduoja arba interpretuoja. Neapibrėžti jos skelbiami įsitikinimai tokie migloti ir nepatikimi aiškinti – jie primena Delfų orakulo, visada sakiusio dalykus, kurių niekas tuo metu negalėjo patvirtinti, bet kuriuos vėliau galėjai išaiškinti bet kuriuo iš kelių būdų, skelbiamas pranašystes. Mano atveju viskas teisinga ir panašu į apsaugą, bet teta Džaneta – labai sumani moteris: po kurio laiko suvoks esmę ir tuomet viską supras. O tada atsitiks taip, kad apie visą istoriją ji žinos daugiau nei aš. Ir galės interpretuoti įvykius ir Damą su įkapėmis, aplink kurią sukuosi, kitaip nei aš. Na, nieko baisaus. Teta Džaneta mane myli – Dievas mato, per visus tuos metus turėjau daug galimybių patirti jos meilę – kad ir ką manytų, vis tik elgsis taip, kaip kad nuspėju. Esu tikras, kad ilgai mane koneveiks. Turėsiu tai iškęsti. Beje, turėsiu apie tai pagalvoti: jei teta Džaneta ims mane barti, bus neblogas įrodymas, kad turiu būti išbartas. Netikiu, kad viską išklosiu. Jokiu būdu! Tai būtų per daug keista. Šaip ar taip, teta tik

moteris ir jei žinos, kad įsimylėjau, o kad žinočiau jos vardą, galvos taip, kaip aš, išskyrus tai, kad aš priešinuosi mylimosios fizinei būsenai. Arba ims samprotauti, arba prikuls. Manau, norės prikulti mane šlepete, kaip darydavo, kai buvau mažas.

1907 m. gegužės 3 d.

Pastarąją naktį tikrai negalėjau baigti rašyti. Mintys apie tetą Džanetą įveikė mane kaip senais gerais laikais ir privertė leipti juokais. Tuo metu niekas pasaulyje nebeatrodė rimta. Ak, teta Džaneta, kad ir kaip klotųsi, viskas bus gerai. Esu įsitikinęs, kad nereikia jaudintis. Ir be to bus dėl ko nerimauti. Vis dėlto nerašysiu pastabų apie jos papasakotus regėjimus; galiu iš jų šio to išmokti.

Pastarąsias dvidešimt keturias valandas nemiegojau, peržiūrėjau tetos Džanetos knygas, kurių keletą atsinešiau čia. Oho! Nenuostabu, kad senoji prietaringa, kai iki kaulų smegenų persmelkta panašios medžiagos! Kai kuriose tų pasakaičių gali būti kruopelytė tiesos; beje, autoriai bent kai kuriomis jų tikėjo. Tačiau remiantis logika ar pagrįsta ir nuoseklia išvada, jas galėjo parašyti daugybė moteriškių! Panašu, kad šie okultizmo knygų „autoriai" surinko kolekciją plikų faktų ir išdėstė juos pačiu nuobodžiausiu būdu, kokį tik galima sugalvoti. Jie remiasi tik kiekiu. Viena puikiai išgvildenta panaši istorija, pateikus logines pastabas, būtų įtikinamesnė trečiajai šaliai, nei visa jų hekatomba.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 4 d.

Šalyje neabejotinai kažkas vyksta. Kalniečiai neramesni nei iki šiol buvo. Nuolat vaikšto pirmyn atgal, daugiausia naktį arba anksti ryte. Daug valandų praleidau rytinio bokšto kambaryje, iš kur stebėjau miškus ir remdamasis šen ir ten pasirodančiais ženklais padariau išvadą. Tačiau apie visą šią veiklą niekas nė žodžiu man neužsiminė. Be abejo, nusivyliau. Tikėjausi, kad kalniečiai manimi pasitiki; tas susirinki-

mas, kai jie norėjo saliutuoti, suteikė man daug vilčių. Tačiau dabar aišku, kad visai manimi nepasitiki – bent kol kas. Na, neturėčiau skųstis. Tai teisinga ir pagrįsta. Iki šiol nieko nepadariau, kad įrodyčiau savo meilę ir atsidavimą, kuriuos jaučiu šiai šaliai. Žinau, kad manimi pasitiki panašūs į mane, kad patinku jiems. Tačiau tautos pasitikėjimas yra kas kita. Jį reikia pelnyti ir pasiekti; pasitikėjimą reikia pateisinti, o tai padaryti leidžia neramūs laikai. Nė viena tauta taikos metu nesuteiks, negali suteikti, pašaliečiui garbės pelnyti visišką pasitikėjimą. O kodėl turėtų? Neturiu pamiršti, kad šioje šalyje esu pašalietis ir kad didžioji jos gyventojų dalis net mano vardo nežino. Galbūt jie geriau mane pažins, kai Rukis atveš ginklų ir amunicijos atsargų, kuriuos nupirko ir parplukdys iš Pietų Amerikos mažu karo laivu. Kai pamatys, kad perduodu visa tai tautai likdamas be kozirio prieš ją, gal pradės manimi pasitikėti. Tuo tarpu viskas, ką galiu daryti, tai laukti. Neabejoju, kad laikui bėgant viskas susitvarkys. Jei nesusiklostys gerai – na, mirti galime tik kartą!

Ar tikrai taip? O mano Dama su įkapėmis? Privalau dabar apie ją negalvoti. Meilė ir karas – priešingybės, negaliu jų maišyti. Šiuo klausimu turiu elgtis išmintingai ir jokiu būdu nereikia rodyti jokio susierzinimo, jei toks būtų.

Tačiau dėl vieno esu įsitikinęs: kažkas vyksta; greičiausiai – dėl turkų. Iš to, ką susirinkimo metu sakė valdytojas, aišku – jie ketina užpulti Mėlynųjų kalnų kraštą. Jei taip atsitiktų, turime būti pasirengę, ir galbūt galėsiu padėti. Jėgos turi būti sutelktos; turime rasti būdą, kaip galėtume bendrauti. Šioje šalyje, kur nėra nei kelių, nei geležinkelio, nei telegrafo, reikia sukurti tam tikrą signalizavimo sistemą. Tuojau pat galiu pradėti tai tvarkyti. Galiu sukurti kodą ar pritaikyti tą, kurį jau esu naudojęs. Ant pilies stogo įtaisysiu semaforą, kuris bus matomas iš labai toli. Išmokysiu tam tikrą vyrų skaičių signalizuoti. Kai reikės, galėsiu parodyti kalniečiams, kad esu vertas užkariauti jų širdis...

Visas šis darbas gali numalšinti kitos rūšies skausmą. Gerai, kad turėsiu apie ką galvoti, kol lauksiu kito savo Damos su įkapėmis apsilankymo.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 18 d.

Praėjusias dvi savaites buvau užsiėmęs ir nepajutau, kaip prabėgo įvykių pilnos dienos. Tikrai manau, kad Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai su manimi elgiasi geriau – žinoma, kol kas ta jų dalis, su kuria palaikau ryšį. Jie nebe tokie įtarūs, o tai jau daug; nors ir aklai nepasitiki manimi. Manau, laikui bėgant viskas bus gerai, bet negaliu jų skubinti. Numanau, jie jau pasiruošę pasikliauti manimi, kad tik įgyvendintų savo tikslus. Labai noriai priėmė signalizavimo idėją ir yra pasirengę treniruotis tiek ilgai, kiek norėsiu. Tai gali teikti (ir, manau, savaip teikia) jiems malonumą. Kiekvienas jų vyras gimęs būti kareiviu, ir treniruotės yra tik jų pačių norų įgyvendinimas ir tolesnis jėgų lavinimas. Manau, galiu suprasti, apie ką jie galvoja ir kokios viešosios politikos idėjos slypi už to. Kartu bandėme, kol jie patys įgavo visišką galią. Palieku jiems apsvarstyti idėjas, kokias galiu pasiūlyti, todėl jie nebijo, kad mėginsiu perimti valdžią ar sieksiu vadovauti. Tiek ilgai, kiek jie saugos nuo manęs paslaptį, mintis apie aukštąją politiką, savo tiesioginius ketinimus, esu bejėgis jiems kenkti ir galbūt pasitarnausiu, kai atsiras proga. Na, tenka pripažinti, kad tai – pasiekimas. Jie jau priėmė mane kaip asmenybę, o ne kaip vieną iš minios. Esu beveik įsitikinęs, kad jie patenkinti mano asmeniniu *bona fides*[14]. Tai politika, o ne įtartinumas, kuris mane varžytų. Na, politika yra laiko klausimas. Jie – nuostabūs žmonės, bet jei žinios būtų gausesnės už veiksmus, suprastų, kad visų politinių jėgų stipriausias veiksnys yra pasitikėjimas – kai jis gali būti suteiktas. Privalau valdytis ir niekada negalvoti apie juos blogai. Vargšės sielos! Nenuostabu, kad tūkstančius metų puolami turkų, patyrę sunkių išbandymų, tiek naudojant jėgą, tiek pasitelkus išgavystę tapo tokie įtarūs. Panašiai su jais elgėsi ir kitos tautos, su kuriomis teko bendrauti, išskyrus vieną, manąją, ir apgaudinėdavo bei išduodavo juos. Vis tiek jie – puikūs kariai ir netrukus turėsime kariuomenę, kurios ne-

[14] Pasitikėti visai atvirai (*lot.*)

galima nepaisyti. Jei laimėsiu jų pasitikėjimą, paprašysiu sero Kolino atvykti. Jis bus puikus kariuomenės vadas. Išsamios jo karybos žinios ir taktiniai sugebėjimai puikiai pasitarnaus. Ši mintis užlieja kūną šiluma, kai pagalvoju, kokią kariauną jis parengs iš šių nuostabių vyrų ir kokių išmokys kovos būdų, reikalingų šioje šalyje.

Jei toks mėgėjas kaip aš, teturintis patirties mokyti necivilizuočiausius laukinius, gali daryti pažangą ar sistemiškai taikyti kalniečių individualų kovos būdą, tai toks didis karys kaip Makelpis padarys iš jų tobulą kovos mašiną. Atvykę Škotijos kalnėnai susitiks su jais, kaip kad kalniečiai visada daro. Tada turėsime jėgą, galinčią atsilaikyti prieš bet kokius sunkumus. Viliuosi, kad Rukis greitai grįš. Noriu pamatyti tuos „Indžis-Malborn" šautuvus saugiai sukrautus pilyje arba, dar geriau, išdalintus kalniečiams – tai bus atlikta kiek galima greičiau. Esu įsitikinęs, kad kai perduosiu šiems vyrams ginklus ir šaudmenis, jie geriau mane supras ir nieko nuo manęs neslėps.

Pastarąsias dvi savaites, kai nevykau į muštrą ar nevaikštinėjau tarp kalniečių mokydamas juos kodo, kurį ištobulinau, tyrinėjau artimiausių kalnų šlaitus. Negalėjau išlikti ramus. Man tikra kankynė dykinėti, kai esu tokios būsenos ir vis galvoju apie savo Damą su įkapėmis... Keista, neketinau minėti šio žodžio. Iš pradžių nevartodavau, bet kartėlis dingo.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 19 d.

Anksti ryte, dar prieš auštant, buvau pakankamai neramus, tad išėjau tyrinėti kalno šlaito. Kai tik ėmė aušti, atsitiktinai aptikau slaptą vietą. Švito, pirmieji kylančios saulės spinduliai užliejo kalno šlaitą ir mano dėmesį patraukė apšviesta anga. Tikrai slapta vieta – tokia slapta, kad iš pradžių pamaniau pasilaikysiąs ją sau. Tokioje vietoje kaip ši galima pačiam slėptis arba, pasitaikius progai, apsaugoti vertingus daiktus ir užkirsti kelią kam nors juos rasti.

Vis dėlto, kai pamačiau ženklus, tiksliau, pėdsakus, kad kažkas jau naudojosi slaptaviete kaip prieglobsčiu, pradėjau kitaip galvoti ir pamaniau, kad pirmai progai pasitaikius pasakysiu apie ją valdytojui, nes jis – žmogus, kurio diskretiškumu galiu pasikliauti. Jei mums tektų kariauti ar kas nors įsiveržtų, kaip tik tokia vieta keltų pavojų. Negaliu to nepaisyti, nes ji per arti pilies.

Ženklai buvo neryškūs – tik ant nedidelio uolos iškyšulio pastebėjau laužo pėdsakų, bet per suanglėjusius augalus ir išdegusią žolę neįmanoma pasakyti, kaip seniai degė ugnis. Tegalėjau spėlioti. Galbūt kalniečiai galėtų tiksliai atspėti ir net žinotų. Tačiau nesu tikras. Esu kalnėnas, turintis didesnę ir įvairesnę patirtį nei kuris nors jų. Nors nebuvau tikras, padariau išvadą, kad tas, kas naudojosi šia vieta, lankėsi čia ne taip jau seniai. Nebūtinai prieš kelias dienas, bet tikrai pastaruoju metu. Tas, kas čia lankėsi, puikiai paslėpė pėdsakus. Net rūpestingai pašalino pelenus, o vieta, kur galėjo būti laužavietė, išvalyta ar iššluota taip, kad nieko neliko. Pasitelkiau šiokią tokią Vakarų Afrikoje įgytą patirtį ir apžiūrėjau iš pavėjinės pusės, kur oras susimaišo krypdamas, šiurkšti medžių žievė nudrėksta ir išbarstyta: gal siekiama atkreipti dėmesį į vietą. Aptikau pėdsakų, bet jie buvo nežymūs. Po paskutinio lietaus čia turėjo pripūsti dulkių, nes vis dar buvo sausa – kelias dienas nelijo.

Ši vieta – mažytis siauras tarpeklis su vienu įėjimu, paslėptas už tuščios uolos atšakos, primenančios ilgą, nelygų ir išlenktą įtrūkimą, atsiradusį dėl susisluoksniavimo. Vos galėjau pralįsti, teko paplušėti: kad sumažinčiau krūtinėje oro, lėtai įkvėpdavau ir iškvėpdavau. Vidus išklotas mediena ir ten palikta daug maskavimo priemonių.

Nueidamas pažymėjau, kur yra slaptavietė ir įsidėmėjau kelis kelrodžius, galinčius padėti man rasti kelią dieną ar naktį. Ištyrinėjau kiekvieną žemės pėdą aplink slaptavietę – priekyje, abiejose pusėse ir gale. Tačiau niekur negalėjau rasti akivaizdžių slaptavietės buvimo ženklų. Tai buvo tikrai slapta, Gamtos sukurta vieta. Negrįžau namo tol, kol nesusipažinau su kiekviena detale šalia ir aplink slaptavietę. Viską apžiūrėjęs jaučiausi saugesnis.

Vėliau tą dieną bandžiau rasti valdytoją ar kitą svarbų kalnietį manydamas, kad tokia slaptavietė, kuria naudotąsi taip neseniai, gali kelti pavojų; ypač šiuo metu, kai sueigoje, kurioje jie nesaliutavo, sužinojau, kad šalyje galėjo sukiotis šnipų ar išdavikų.

Šįvakar prieš grįždamas į savo kambarį pamaniau, kad reikėtų išeiti anksti rytą ir paieškoti kokio nors tinkamo asmens, kuriam galėčiau apie tai pranešti, kad vieta būtų stebima. Dabar beveik vidurnaktis ir, kaip įprastai, paskutinį kartą pažvelgęs į sodą nusisukau. Teta Džaneta visą dieną ir ypač šį vakarą nerimavo. Manau, dėl to, kad neatėjau pusryčiauti įprastu laiku, o tai ją suerzino, ir šis protinis ar fizinis susierzinimas dienai slenkant stiprėjo.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 20 d.

Kai atidariau į terasą vedančias stiklines duris, mano kambaryje ant židinio atbrailos stovintis laikrodis, skambantis taip pat kaip ir esantis Šv. Jokūbo rūmuose, mušė vidurnaktį. Prieš atitraukdamas užuolaidą užgesinau šviesas – norėjau patirti visą mėnesienos keliamą įspūdį. Dabar, pasibaigus liūčių sezonui, mėnulis toks pat gražus kaip ir lietingu oru, o didžioji jo dalis geriau matoma. Vietoj apsiausto vilkėjau vakaro drabužius – ilgą surišamą minkštą švarką ir, nors stovėjau terasoje, viduje jaučiau švelnią šilumą.

Tačiau net šviečiant ryškiai mėnesienai tolimesni didžiojo sodo kampeliai skendo paslaptinguose šešėliuose. Žvelgiau į juos taip įdėmiai, kaip galėjau – iš prigimties turiu neblogą regėjimą ir puikiai jį ištreniravau. Ten nepastebėjau nė menkiausio krustelėjimo. Ramu lyg kape – nekrutėjo nė vienas lapelis, tarsi visa būtų suakmenėję.

Ilgokai žiūrėjau vildamasis pamatyti savo Damą. Kelis kartus laikrodis mušė po ketvirtį valandos, bet stovėjau nekreipdamas dėmesio. Galų gale pamaniau tolimiausiame senos gynybinės sienos kampe išvydęs baltą blykstelėjimą. Tai truko

akimirką ir vargiai galėjau nusakyti, kaip plakė mano širdis. Susivaldžiau ir stovėjau ramiai lyg būčiau stabas. Man buvo atlyginta: netrukus pamačiau kitą baltą blyksnį. Apėmė nenusakoma ekstazė, kai suvokiau, kad mano Dama ateina kaip ir anksčiau. Buvau beskubąs jos pasitikti, bet puikiai žinojau, kad ji to nenorėtų. Taigi norėdamas ją pamaloninti grįžau į kambarį. Džiaugiausi tai padaręs, kai iš tamsaus kampelio, kur stovėjau, pamačiau, kaip ji lipa marmuriniais laiptais ir sustojusi baigščiai dairosi į duris. Paskui po ilgos pauzės išgirdau tokį silpną ir švelnų, lyg tolima Eolo arfos skleidžiama muzika, šnibždesį.

– Ar esate? Ar galiu įeiti? Atsakykite! Esu viena ir bijau!

Iš neapšviesto kampelio, kur buvau, išnirau taip netikėtai, kad ji išsigando. Tai supratau iš jos staigaus kvėptelėjimo, kuriuo, laimei, sėkmingai nuslopino klyksmą.

– Įeikite, – tariau tyliai. – Laukiau jūsų, nes jaučiau, kad ateisite. Vos pamatęs jus ateinančią, kad nebijotumėte, jog kas nors gali mus pamatyti, iš terasos grįžau čia. Tai neįmanoma, bet, manau, norėtumėte, kad būčiau atsargesnis.

– Norėčiau... noriu, – atsakė tyliu, švelniu balsu, bet labai tvirtai. – Niekada nevengiu atsargumo. Daug kas gali nutikti. Ten, kur mažiausiai tikimės ar įtariame, gali būti akių! – Rimtai ištarusi paskutinius žodžius, virtusius tyliu šnibždesiu, įėjo į kambarį. Uždariau stiklines duris ir užstūmiau skląstį, užtraukiau geležines groteles ir sunkią užuolaidą. Paskui, uždegęs žvakę, priėjau ir įžiebiau ugnį židinyje. Per kelias sekundes sausos malkos įsiliepsnojo ir pasigirdo traškesys. Ji neprieštaravo, kad uždariau duris ir užtraukiau užuolaidą; net nepasakė jokios pastabos, kad užkūriau židinį. Tylėdama pritarė, lyg tai būtų savaime suprantama. Kai prieš ją sudėjau pagalvėlių krūvą, kaip per praeitą jos apsilankymą, ji atsisėdo ant jų ir ištiesė savo baltas, drebančias rankas šilumos link.

Šią naktį ji buvo kitokia nei per praėjusias viešnages. Nuo jos sklido tam tikras rūpinimasis savimi, savigarba. Dabar buvo nepermirkusi ir neužvaldyta drėgmės ir šalčio, o skleidė švelnų ir didingą orumą, apgobusį ją lyg šviesos skraistė. Nepanašu, kad būtų šalta ir nutolusi, šiurkšti ir rūsti. Priešingai, saugoma šio orumo atrodė švelnesnė ir malonesnė

nei anksčiau. Tarsi jautė, kad galėtų būti ne tokia išdidi: dabar ji suprasta ir saugi. Jos įgimtas orumas sukūrė nesuvokiamą aureolę aplink ją, juntamą kitiems; pati nebuvo su tuo susijusi ar siejama. Pabrėžiu: ji atrodė tokia meiliai moteriška, kad stebiuosi mintimis, iškildavusiomis kaip ryškūs, bet abejotini nuomonės tarpsniai tarp nesuvokiamo žavesio kerų, kaip galėjau pagalvoti, kad ji buvo kažkas kita, o ne tobula moteris. Pusiausėda ilsėdamasi ant pagalvių krūvos atrodė grakšti ir graži, žavinga ir švelni – tobula moteris, apie kokią tik gali svajoti tiek jaunas, tiek sulaukęs brandaus amžiaus vyras. Mintis mylėti tokią moterį ir garbinti ją neliečiamoje širdies šventovėje keltų susižavėjimą kiekvienam vyrui. Net valanda tokio kerinčio džiaugsmo galėtų puikiai numalšinti gyvenimo sukeltą skausmą, atkurti pusiausvyrą, nuskaidrinti pabaigą. Užrašęs šias mintis radau atsakymą į klausimą: jei atsitiktų taip, kad ji ne gyva, o viena pasmerktų ir keliančių gailestį gyvų numirėlių, tada dar svarbiau, dėl jos pačios švelnumo ir grožio, grąžinti jai gyvenimą ir dangaus palaimą – net jei rastų laimę kito vyro širdyje ir glėbyje.

Kartą, kai pasilenkiau prie židinio, kad dar įmesčiau malkų, mano veidas buvo taip arti jos veido, jog skruostu pajutau alsavimą. Susijaudinau pajutęs tokį neapsakomą artumą. Jos alsavimas buvo švelnus; švelnus kaip ėriuko kvėpavimas; švelnus tarsi vasarą pučiančio vėjelio dvelksmas, nuo kurio banguoja razetų laukai. Kaip tokią akimirką kas nors patikėtų, kad toks švelnus alsavimas galėtų sklisti iš numirėlio lūpų – numirėlio *in esse ad in posse*[15] – kad puvimo dvokas gali būti toks saldus ir tyras? Pažvelgęs į ją nuo kėdės buvau apimtas laimingo pasitenkinimo: mačiau nuo degančių buksmedžio malkų kylančius liepsnų liežuvius, atsispindinčius jos žiburiuojančiose nuostabiose juodose akyse, įgavusiose daugiau spalvų ir sužėravusiose nauja šviesa, tai ryškesne, tai blausesne, tarytum ji ko viltųsi, bet ir bijotų. Šviesai šokinėjant nebylios laimės šypsena papuošdavo jos gražų veidą, džiaugsmingų liepsnų linksmumas atsispindėdavo skruostų duobutėse.

[15] Nuo galimybės prie tikrovės *(lot.)*

Iš pradžių šiek tiek sutrikau, kai mano akys užkliuvo už jos įkapių ir akimirksniu pajutau gailestį: kad tik oras vėl nesubjurtų, nors tai būtų pretekstas perrengti ją kitu drabužiu – bjaurėjausi tuo keliančiu gailestį apdaru. Vis dėlto pamažu šis jausmas dingo ir neieškojau priežasties jausti nepasitenkinimą. Galvoje suskambėjo vidinis balsas: „Įpranti prie bet ko, net įkapių!" Po šios minties mane užliejo gailesčio, kad jai teko patirti tokį siaubą, banga.

Netrukus, rodos, abu viską pasaulyje pamiršome, bent jau aš pamiršau viską, išskyrus tai, kad buvome vyras ir moteris, kad sėdėjome šalia. Situacijos keistumas ir aplinkybės tuo metu atrodė nesvarbūs – nevertėjo net galvoti apie tai. Tebesėdėjome atskirai ir mažai kalbėjomės, jei iš viso kalbėjomės. Negaliu prisiminti nė žodžio, kurį nors vienas mūsų būtų ištaręs, kol sėdėjome priešais ugnį. Tačiau kalbėjomės kita kalba: akys yra iškalbingesnės nei tūkstančiai žodžių – jos akys pasakojo istoriją. Šiame teikiančiame pasitenkinimą pokalbyje klausimas ir atsakymas sekė vienas po kito ir su nenusakomu susižavėjimu suvokiau, kad mano meilė jai vėl suliepsnojo. Buvo nesuvokiama, kad visuose dalykuose turėjo būti nesuderinamumo. Nebuvau nusiteikęs savęs klausinėti. Drovėjausi su tuo nepasitikėjimu savimi, kuris kyla iš tikros meilės – iš tos žavingos ir nenugalimos bei vyraujančios aistros. Rodės, jos akivaizdoje mane užplūdo tokie jausmai, kad nė žodžio negalėjau tarti. Šioje situacijoje kalba rodės nebūtina, nepakankama ir net akivaizdžiai nepadori. Ji taip pat tylėjo. Tačiau dabar, kai vienas prisimenu įvykius, esu įsitikinęs, kad ir ji jautėsi laiminga. Ne, ne visai taip. „Laimė" ne tas žodis, kuris apibūdintų tiek jos, tiek mano jausmus. „Laimė" – gyvesnis, sąmoningesnis malonumas. Jautėme pasitenkinimą. Šis žodis puikiai išreiškia mūsų būseną; ir dabar, kai galiu nagrinėti savo jausmus ir suvokti, ką reiškia tas žodis, esu patenkintas jo tikslumu. „Pasitenkinimas" turi ir teigiamą, ir neigiamą reikšmę arba atitinka ankstesnių įvykių sąlygą. Pasitenkinimas reiškia, kad nėra keliančios nerimą būsenos ir troškimo, o yra kažko teigiamo – kažin ko, kas laimėta, pasiekta arba įgyta. Mūsų mąstymas – tai gali būti mano prielaida, esu patenkintas, kad

galvojome panašiai – reiškė, kad pasiekėme supratimą, iš kur visa tai galėjo ateiti. Tai duota Dievo, tebūnie taip!

Kai sėdėjome tylėdami, žvelgdami vienas kitam į akis ir kol žvaigždės jos akyse buvo pripildytos slaptos ugnies, galbūt dėl liepsnų atspindžių, ji netikėtai atsistojo ir išsitiesė visu ūgiu instinktyviai susisupdama siaubingomis įkapėmis. Veikiama greičiau dvasinės prievartos nei asmeninės valios balsu, pilnu kančios, sušnibždėjo:

– Turiu tuojau pat eiti. Jaučiu, kad greitai išauš. Turiu būti vietoje, kai išauš.

Ji buvo tokia nuoširdi, kad pajutau negalįs prieštarauti jos norui; todėl pašokau ant kojų ir nubėgau prie durų. Plačiai atitraukiau užuolaidą, kad paspausčiau grotelių mygtuką ir pasiekčiau stiklinių durų skląstį, kurį atstūmiau. Vėl užėjau už užuolaidos ir laikiau atitraukęs jos kraštą, kad ji galėtų išeiti. Dama akimirką stabtelėjo ir pertraukusi užsitęsusią tylą tarė:

– Esate tikras džentelmenas ir mano draugas. Suprantate visus mano norus. Iš visos širdies dėkoju jums.

Ji ištiesė dailią, kilmingą ranką. Paėmiau ją ir atsiklaupęs pabučiavau. Palietęs ją lūpomis suvirpėjau. Ji taip pat suvirpėjo, kai pažvelgė į mane taip, tarsi ieškotų mano sielos gelmių. Žvaigždės jos akyse, kuriose nebebuvo ugnies šviesos, vėl ėmė paslaptingai spindėti sidabru. Tada ištraukė ranką iš manųjų labai labai švelniai, tarsi būtų verčiama užtrukti, ir užėjo už užuolaidos. Lengvai, oriai linktelėjusi paliko mane klūpoti.

Išgirdęs, kad stiklinės durys už jos tyliai užsidarė, atsistojau ir nuskubėjau už užuolaidos kaip tik laiku, kad spėčiau pažiūrėti, kaip ji leidžiasi laiptais. Norėjau į ją žiūrėti kiek galima ilgiau. Aušra tik pradėjo kovoti su nakties tamsa ir blankioje, neryškioje šviesoje galėjau įžiūrėti blausią baltą figūrą, skriejančią tarp krūmų ir skulptūrų, kol galiausiai tolumoje susiliejo su tamsa.

Dar ilgai stovėjau terasoje, kartais žvilgtelėdavau į tamsą tikėdamasis, kad būsiu palaimintas kitu blykstelėjimu; kartais užmerkdavau akis, kad galėčiau atkurti ir prisiminti, kaip ji leidosi laiptais. Pirmą kartą nuo tada, kai susitikome, nužengusi ant balto tako terasos apačioje ji atsisukusi pažiūrėjo

į mane. Dėl šio žavaus, pilno meilės ir gundančio žvilgsnio surizikuočiau įveikti bet kokias kliūtis savo kelyje.

Kai dangus ėmė šviesėti, grįžau į kambarį. Apsvaigęs – pusiau užhipnotizuotas meilės – atsiguliau į lovą ir apimtas laimės sapnavau savo Damą su įkapėmis.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. gegužės 27 d.

Praėjo visa savaitė nuo tada, kai mačiau savo meilę! Nuolat apie ją galvojau! Kaip vaizdžiai pasakytų romanistas, nuo tada, kai pamačiau ją, mano aistra stiprėjo ne dienom, o valandom. Dabar ji tokia didelė, kad užvaldė mane, išvaikė visas abejones ir sunkumus. Manau, aistra turėtų būti tai, ką nuo seno paveikti kerų vyrai kenčia – kančia nebūtinai reiškia skausmą. Nesu kaip šiaudas, besisukantis pagautas neįveikiamų sūkurio verpetų. Jaučiu, kad vėl privalau ją pamatyti, net jei tai bus jos kape kriptoje. Manau, reikia daug ką apmąstyti – turiu pasiruošti pavojingai užmačiai. Nelankysiu jos naktį, nes galime nesusitikti, jei vėl pas mane ateitų...

Išaušo rytas, paskui įdienojo, bet mano noras ir ketinimas niekur nedingo, todėl per patį vidurdienį plieskiant saulei nuėjau į seną Šv. Savos bažnyčią. Su savimi turėjau galintį ryškiai šviesti žibintą. Slapta suvyniojau jį: niekam neleisiu sužinoti, kad nešiausi tokį daiktą.

Būgštavau. Per ankstesnį apsilankymą akimirką buvau sukrėstas, kai netikėtai pamačiau moters, kurią maniau mylįs (dabar esu tuo įsitikinęs) kūną, gulintį karste. Ėjau, nes dabar visa žinojau ir norėjau pamatyti šią moterį kad ir karste.

Vos tik pastūmęs didžiąsias duris, kurios vėl buvo neužrakintos, uždegiau žibintą ir nuėjau prie kriptos laiptų už įmantriai išraižytos medinės pertvaros. Geriau apšvietęs ją apžiūrėjau: tai buvo puikaus neįkainojamo grožio ir vertės darbas. Stengiausi drąsinti širdį mintimis apie savo Damą ir mūsų paskutinio susitikimo švelnumą ir orumą. Nepaisydama visų pastangų širdis ritosi žemiau žemiau ir nusirito iki pat

kulnų, kai abejodamas leidausi siaurais vingiuotais laiptais. Dabar esu tikras, kad rūpinausi ne savo saugumu, o ta, kurią dievinau ir kuri kentėjo tokioje baisioje vietoje. Malšindamas širdgėlą pagalvojau, kaip jausiuos, kai rasiu būdą jai išvaduoti iš siaubo pančių. Ši mintis nuramino mane ir atgavau drąsą. Tai priminė būdus, iki šiol padėdavusius išsilaikyti tokiose šlykščiose vietose kaip ši, tad galiausiai pastūmiau ir atidariau žemas siauras duris akmenyje iškaltų laiptų apačioje ir įėjau į kriptą.

Nedelsdamas nuėjau prie stiklinio dangčio, uždėto ant žemiau pakabintų grandinių. Nors žibintą laikanti ranka drebėjo, mirkčiojant šviesai galėjau matyti aplink save. Didelėmis pastangomis nusiraminau ir kilstelėjęs žibintą nukreipiau šviesą į sarkofagą.

Krisdamas žibintas skambtelėjo atsitrenkęs į virpantį stiklą, o aš stovėjau vienas tamsoje, akimirkai beveik paralyžiuotas nuostabos ir nusivylimo.

Kapas tuščias! Net papuošimai buvo išimti.

Nežinojau, kas atsitiko, kol suvokiau apgraibomis lipąs įvijiniais laiptais. Čia, palyginus su kriptoje vyraujančia aklina tamsa, atrodė beveik šviesu. Pro laiptus, vedančius į rūsį, iš blausiai apšviestos bažnyčios prasiskverbė keli spinduliai. Nors jie buvo blankūs, pajutau, kad esu nebe aklinoje tamsoje. Su šviesa atgavau jėgas ir drąsą ir apgraibomis grįžau į kriptą. Ten įžiebęs degtuką radau kelią prie kapo ir pasiėmiau žibintą. Paskui lėtai nuėjau – norėdamas įrodyti jei ne drąsą, tai bent savigarbos likučius. Atsisakiau pavojingos užmačios ir per bažnyčią, kur užgesinau žibintą, išėjau pro paradines didžiąsias duris į dienos šviesą. Atrodė, kad tiek kriptos tamsoje, tiek einant per blankiai apžviestą bažnyčią girdėjau paslaptingus garsus, tarsi kas šnabždėtų ir sulaikiau kvėpavimą. Bet kai jau buvau laisvas, prisiminimai apie juos nebeatrodė svarbūs. Buvau patenkintas nepraradęs sąmonės ir nuovokos, supratau, kad stoviu plačioje uolų terasoje priešais bažnyčią, saulės spinduliai plieskė į pakeltą veidą, o pažvelgęs žemyn pamačiau po kojomis vilnijančią jūros žydrynę.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. birželio 3 d.

Praėjo dar viena pilna įvairiausios veiklos savaitė, bet iki šiol neturėjau jokių žinių apie savo Damą su įkapėmis. Neturėjau galimybės dieną vėl nueiti į Šv. Savos bažnyčią, kaip norėjau. Jaučiau, kad privalau ten nueiti naktį. Tamsa yra Damos laisvės metas ir turiu naktį palikti jai – priešingu atveju galime prasilenkti arba galbūt jos nebepamatysiu.

Dienomis vyko tautinis judėjimas. Kalniečiai neabejotinai būrėsi dėl kažkokios priežasties, kurios negaliu suprasti ir apie kurią jie dvejojo man sakyti. Kad ir kaip norėjau, stengiausi nesmalsauti. Tai neabejotinai sukeltų įtarimą ir sužlugdytų mano viltis padėti tautai kovoti siekiant išsaugoti laisvę.

Šie nuožmūs kalniečiai yra keistai, tiesiog liguistai įtarūs ir vienintelis būdas laimėti jų pasitikėjimą – pradėti pačiam pasitikėti. Jaunosios Amerikos ambasados atašė Vienoje, keliavęs per Mėlynųjų kalnų kraštą, kadaise štai ką pasakė.

– Laikykite liežuvį už dantų ir jie atvers širdis. Jei taip nedarysite, jie padės jums – numes nuo keteros!

Akivaizdu, kad kalniečiai perdarė kodą pritaikydami jį sau. Tai buvo visiškai natūralu ir jokiu būdu neprieštaravo man rodomam draugiškumui. Čia, kur nėra nei telegrafo, nei geležinkelio, nei kelių, nei jokių veiksmingų susisiekimo būdų, gali būti naudojamas tik primityviausias informacijos perdavimo būdas. Taigi jei siekia išlaikyti kokią nors paslaptį tarp saviškių, turi laikyti paslaptyje ir kodą. Nors mielai išmokčiau naujo jų kodo ir juo naudotis, kadangi noriu būti naudingas draugas, o tai reiškia ne tik pasitikėjimą, bet ir to pasitikėjimo pateisinimą, privalau būti kantrus.

Toks požiūris iš dalies padėjo laimėti jų pasitikėjimą, nes prieš mums išsiskiriant per paskutinę sueigą, davus svarbiausias tikėjimo ir slaptumo priesaikas, jie patikėjo man paslaptį. Vis dėlto tik išmokė kodo ir kaip juo naudotis – taip buvo žengtas pirmas žingsnis, bet tebeslėpė nuo manęs savo tikslą ar valstybinę paslaptį, nežinia ką, kas skatino juos bendrai veikti.

Kol nepamiršau grįžęs namo užrašiau viską, ką man sakė. Įrašą nagrinėjau tol, kol jis taip įsismelkė į širdį, kad negalėjau jo pamiršti. Paskui sudeginau popierių. Galų gale laimėjau dar šį tą: naudodamasis semaforu galiu skubiai, slaptai ir tikslai siųsti visiems suprantamas žinutes iš vienos Mėlynųjų kalnų krašto dalies į kitą.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. birželio 6 d.

Praeitą naktį iš savo Damos su įkapėmis patyriau šį tą naujo – tiek, kiek materiali forma gali. Gulėjau lovoje ir beveik nugrimzdau į sapnų karalystę, kai išgirdau keistą skrebenimą į stiklines terasos duris. Įsiklausiau, nors širdis tankiai daužėsi. Atrodė, garsas sklinda iš apačios ir atitraukęs sunkią užuolaidą pažiūrėjau pro duris.

Mėnulio šviesoje sodas, kaip įprastai, atrodė vaiduokliškai, bet čia nebuvo nė menkiausio ženklo, kad kas judėtų – nieko nei terasoje, nei šalia jos. Nekantriai žvilgtelėjau žemyn, iš kur, spėjau, sklido garsas.

Iš lauko pusės, po stiklinėmis durimis, lyg būtų stumtas vidun, gulėjo kelis kartus kruopščiai sulenktas popierėlis. Pakėliau jį ir išlanksčiau. Buvau susijaudinęs, širdis pakuždėjo, kas paliko raštelį. Jame didelėmis išplėstomis raidėmis, kaip keverzotų septynerių ar aštuonerių metų vaikas, buvo angliškai parašyta: „Susitikime prie vėliavos stiebo ant uolos!"

Aišku, žinojau, kur tai yra. Tai atokiausia pilies vieta ant uolos, kur iškeltas didelis vėliavos stiebas, ant kurio senais laikais plaikstėsi Visarionų šeimos vėliava. Tais tolimais laikais, kai pilį galėjo užpulti, ši vieta buvo puikiai sutvirtinta. Tada, kai pro erkerį šaudydavo, šis plotas tikrai turėjo būti visiškai neįveikiamas.

Dengta galerija su iškirstomis vientisoje uoloje šaudomosiomis angomis strėlėms laidyti juosė šį plotą ratu apsupdama didįjį uolų štoką, kurio viduryje ir buvo iškeltas vėliavos stiebas. Siauras, labai tvirtas pakeliamasis tiltas, išlikęs taikos

metu, jungė išorinį uolų tašką ir įėjimą, suformuotą išorinėje sienoje ir apsaugotą šoninių bokštų ir nuleidžiamųjų grotų. Jis neabejotinai naudotas apsiginti nuo netikėtumų. Iš šios vietos tegalėjai matyti uolų liniją aplink. Todėl iš tos pusės neįmanoma pilies užpulti atplaukus valtimis.

Greitai apsirengęs ir pasiėmęs medžioklinį peilį ir revolverį išėjau į terasą imdamasis man neįprastų atsargumo priemonių: užstūmiau paskui save groteles ir jas užrakinau. Įvykiai aplink pilį kol kas per daug neramūs, kad suteikčiau bent menkiausią neprotingą galimybę ar būdą ją nuginkluoti, ar palikčiau atvirą slaptą įėjimą. Radau kelią per uolotą koridorių ir užkopiau virvelinėmis kopėčiomis, pritvirtintomis prie uolų po vėliavos stiebu – patogus būdas taikos metu.

Degiau iš nekantrumo, rodės, kad laikas slenka labai lėtai, todėl užkopęs dar labiau nusivyliau, kai niekur nepamačiau savo Damos. Vis dėlto širdis vėl laisvai daužėsi – galbūt laisviau nei kada nors anksčiau – kai išvydau ją, prisiglaudusią pilies sienos šešėlyje. Ji buvo saugioje vietoje, todėl iš niekur negalėjau jos matyti, tik iš čia, kur stovėjau; net ir iš čia buvo matomos jos baltos įkapės, kurios ryškiai išsiskyrė tamsiame šešėlio fone. Mėnulio šviesa tokia ryški, kad šešėliai buvo beveik nenatūraliai juodi.

Nuskubėjau prie jos ir kai buvau arti impulsyviai paklausiau:

– Kodėl palikote savo kapą? – iš netikėtumo suglumau, nes šis klausimas buvo išsakytas ne vietoje ir nepatogus daugeliu atžvilgių. Norėdamas sušvelninti jį tariau. – Praėjo tiek daug laiko nuo tada, kai jus mačiau! Tai truko amžinybę!

Ji labai greitai atsakė, net nesitikėjau; kalbėjo emocionaliai ir negalvodama.

– Ir man prailgo! Ak, taip prailgo! Taip prailgo! Paprašiau jūsų ateiti čia, nes taip troškau jus matyti, kad negalėjau ilgiau laukti. Mano širdis ilgėjosi jūsų!

Jos žodžiai ir nekantrumas, kažkas nenusakoma, kas sklido iš jos širdies, ilgesys, kai pilnatis palietė veidą parodydama akyse spindinčias žvaigždes, primenančias gyvą auksą – visa tai mane sujaudino, kai ji paklusdama troškimui iš šešėlio žengė

manęs link. Negalvodamas ir netardamas nė žodžio – Gamta kalbėjo nebylia meilės kalba – žengiau prie jos ir apglėbiau. Ji pasidavė su tuo švelniu nesuvokimu, kuris yra tobula meilės išraiška, tarsi kas būtų davęs komandą, skambančią nuo pasaulio sukūrimo dienos. Sąmoningai nesistengiau, žinau, kad tikrai to nedariau – mūsų lūpas sujungė pirmasis bučinys.

Tuo metu man net nedingtelėjo, kad vyksta kažkas neprasta. Tačiau vėliau naktį, kai tamsoje buvau vienas ir galvojau apie keistumą ir nesuprantamą susižavėjimą negalėjau nesuprasti, koks neįprastas buvo šis meilės susitikimas. Vieta – nuošali, laikas – naktis, jaunas ir stiprus vyras, pilnas gyvybės ir vilčių bei ambicijų; graži ir aistringa moteris, greičiausiai velionė, apvilkta įkapėmis guldant į kapą senos bažnyčios kriptoje.

Mažai apie tai galvojau, kol buvome kartu – nebuvo jokio pagrindo. Meilė paklūsta savo įstatymams ir logikai. Po vėliavos stiebu, kur buvo paprotys iškelti Visarionų šeimos vėliavą, kad ši plaikstytųsi vėjyje, laikiau ją savo glėbyje: jutau švelnų alsavimą, jos širdis plakė šalia manosios. Ar reikėjo dar apie ką nors galvoti? *Inter arma silent leges*[16] – proto balsas tyli aistros akivaizdoje. Ar mirusi, ar gyva numirėlė, viena koja stovinti pragare, kita – žemėje, vampyrė, vis tiek myliu ją; ir teįvyksta, kas turi įvykti dabar ar vėliau, ji – mano. Kai ji bus mano žmona, ilgai kartu gyvensime, kad ir kokia lemtis mūsų lauktų, ar kad ir kur mūsų kelias nuvestų. Jei iš tikrųjų turiu atkovoti ją iš pačių pragaro gelmių, tada tai bus mano uždavinys!

Tačiau grįžkime prie įrašo. Jei jau pradėjau kalbėti aistros kalba, negaliu liautis. Nenoriu, net jei galėčiau; nepanašu, kad ir ji to norėjo kol laikiau glėbyje. Ar gali būti moteris – gyva ar mirusi – kuri nenorėtų išgirsti mylimojo jai reiškiamo susižavėjimo?

Nemėginau slapukauti: spėju, ji žinojo mano įsitikinimą dėl jos neaiškaus būvio ir, kadangi neišreiškė jokio protesto, nepasakė jokios pastabos, manau, priėmė jį. Kartais užmerkdavo akis, bet net tada jos veidas spinduliavo beveik neįtikėtiną susižavėjimą. Kai gražios akys atsimerkdavo ir įdėmiai į

16 Ginklams žvangant, įstatymai tyli. (*Ciceronas*)

mane žvelgdavo, žvaigždės jose suspindėdavo ir švytėdavo, tarsi būtų įgavusios gyvybinės ugnies. Ji mažai, labai mažai kalbėjo ir nors pasakė tik kelis žodžius, kiekvienas skiemuo buvo kupinas meilės ir pasiekė pačias mano širdies gelmes.

Netrukus, kai mūsų jausmų protrūkis nurimo ir virto džiaugsmu, paklausiau, kada galėčiau ją rasti, kai to norėsiu. Ji neatsakė tiesiai, bet prigludusi arčiau prie manęs, sušnibždėjo į ausį su tuo užimančiu kvapą švelnumu, kuriuo kalba įsimylėjusieji.

– Atėjau čia įveikusi siaubingus sunkumus, ne tik todėl, kad tave myliu, to pakaktų, ir trokšdama patirti džiaugsmą tave matydama, bet todėl, kad noriu tave įspėti.

– Kad įspėtum mane?! Kodėl? – paklausiau.

Ji atsakė nedrąsiai, dvejodama, tarsi kovodama su kažkuo, kas dėl slaptų priežasčių rinko jai žodžius.

– Tau gresia sunkumai ir pavojai. Esi jų apsuptas; ir jie visi yra rimti, nes slepiami nuo tavęs dėl žiauraus būtinumo. Kokią kryptį pasirinktum, negali niekur nueiti, negali nieko daryti, nieko sakyti – viskas kelia pavojų. Brangusis, pavojus tyko visur – tiek šviečiant saulei, tiek nakties tamsoje; tiek viešose, tiek slaptose vietose; tiek tarp draugų, tiek tarp priešų; kai esi mažiausia tam pasiruošęs; kai mažiausiai to tikiesi. Ak, žinau, ką turi iškęsti, todėl pasakoju tau apie tai dėl tavo gerovės!

– Mylimoji! – tiek tegalėjau ištarti, kai dar arčiau priglaudžiau ją prie savęs ir pabučiavau. Matydamas, kad ji šiek tiek nurimo, grįžau prie to, ką iš dalies jau papasakojo. – Jei sunkumai ir pavojus nuolat mane supa ir jei nematau jokio ženklo ar paskirties, ką galiu padaryti? Dievas mato, mielai save apsaugočiau – ne dėl savęs, bet dėl tavęs. Dabar turiu dėl ko gyventi ir būti stiprus bei lavinti gebėjimus, nes tai gali būti reikšminga tau. Jei negali papasakoti smulkiau, gal galėtum nurodyti tam tikrą būdą, kaip turėčiau elgtis, veikti, kas labiausiai atitiktų tavo norus arba kas, tavo manymu, būtų geriausia?

Prieš prabildama žiūrėjo į mane įdėmiai – ilgai, reikšmingai, kupinu meilės žvilgsniu, kurio nė vienas moters pagimdytas vyras negali neteisingai suprasti. Paskui lėtai, atsargiai, aiškiai tarė:

– Būk drąsus ir nebijok. Būk teisingas sau ir man – tai tas pats. Taip geriausia apsisaugosi. Tavo saugumas nepriklauso nuo manęs. Ak, norėčiau, kad taip būtų! Dievas mato, norėčiau, kad taip būtų!

Mano širdis susijaudino ne tik išgirdusi jos išsakytus norus, bet ir minint Dievo vardą. Dabar, kai čia tylu ir šviečia saulė, suprantu, kad tikėjau ją esant moterimi – gyva moterimi – ji visai nebuvo mirusioji: bet tą akimirką mano širdis neatpažino abejonės, o protas atpažino. Nutariau, kad šį kartą neišsiskirsime, kol ji nesužinos, jog mačiau ją ir kur mačiau, bet nekreipdamas dėmesio į savo mintis, godžiai klausiausi, kai ji toliau šnekėjo.

– Neturi manęs ieškoti, pati rasiu tave, neabejok! Dabar, brangusis, mielasis, turime palinkėti vienas kitam labos nakties! Pasakyk dar kartą, kad mane myli, nes tai – švelnumas, kurio niekas nenorėtų atsisakyti, net tas, kuris dėvi tokį apdarą kaip šis ir ilsisi ten, kur aš. – Tai sakydama pakėlė įkapių kraštą rodydama man.

Kas man beliko – dar kartą ją apglėbiau ir priglaudžiau dar arčiau. Dievas mato, visa dariau iš meilės; tai buvo aistringa meilė, persmelkusi mane iki kaulų smegenų, kai priglaudžiau jos brangų kūną. Tačiau dabar šis apglėbimas buvo nesavanaudiškas, tai buvo mano aistros išraiška. Buvau vedinas gailesčio – gailesčio, kuris gimsta kartu su tikra meile. Neatgaudami kvapo nuo bučinių netrukus paleidome vienas kitą, ji stovėjo skleisdama nuostabų žavesį tarytum mėnesienos nušviesta balta dvasia, ir kai jos gražios, žvaigždžių nušviestos akys, regis, užvaldė mane. Ji tarė apimta ilgesingos ekstazės:

– Ak, kaip mane myli! Kaip mane myli! Ši meilė verta visko, ką man dėl jos teko patirti – net vilkėti šį siaubingą drabužį. – Vėl parodė įkapes.

Štai toji proga pasakyti, ką žinojau, todėl pasinaudojau ja.

– Žinau, žinau apie tai. Be to, žinau apie tą poilsio vietą...

Ji pertraukė mane sakinio vidury ne žodžiu, o išsigandusiu žvilgsniu ir apimta baimės atsitraukė. Spėju, tikrovėje negalėjo būti dar blyškesnė nei atrodė paliesta mėnulio šviesos, dėl kurios nublanksta spalvos; sakytum, gyvybė akimirksniu ją

paliko; žvelgė bijodama, tarsi kažkokiu siaubingu būdu būčiau laikęs ją pavergtą. Jei ne keliantis pasigailėjimą žvilgsnis, ji atrodytų kaip besielė marmuro statula – taip baisiai šaltai ji žiūrėjo.

Akimirkos, kol laukiau ją prabylant, atrodė begalinės. Pagaliau ji tarė pagarbiai šnibždėdama – net tylią naktį sunkiai girdėjosi:

– Žinai... žinai, kur yra mano poilsio vieta! Kaip... kada sužinojai?

Neturėjau kitos išeities, tik pasakyti tiesą.

– Buvau Šv. Savos bažnyčios kriptoje. Netyčia sužinojau. Tyrinėjau pilies apylinkes ir nuėjau ten aptiktu keliu. Už pertvaros radau akmenyje iškaltus įvijinius laiptus ir nulipau. Brangioji, mylėjau tave prieš tą siaubingą akimirką, o tada, kai žibintas skambtelėjo atsitrenkęs į stiklą, mano meilė sustiprėjo paveikta gailesčio.

Kelias sekundes ji tylėjo. Kai prabilo, jos balsas skambėjo naujai.

– Tačiau kodėl nesi sukrėstas?

– Žinoma, buvau sukrėstas, – atsakiau skubinamas akimirkos; ir dabar galvoju, kad išmintingai pasielgiau. – Vargu ar žodis „sukrėstas" yra tinkamas. Buvau pritrenktas, jei šis žodis tau ką nors sako – turėtum taip suprasti! Neketinau grįžti, nes bijojau, kad dėl mano veiksmų gali iškilti tarp mūsų tam tikra kliūtis. Tačiau kitą dieną grįžau tinkamu laiku.

– Ir? – jos balsas skambėjo kaip švelni muzika.

– Tuo metu patyriau kitą sukrėtimą, blogesnį nei prieš tai, nes tavęs ten nebebuvo. Tada iš tikrųjų supratau, kokia esi man brangi... kokia esi man brangi. Kol esu gyvas – gyva ar mirusi – visada būsi mano širdyje.

Ji sunkiai alsavo. Pakilios nuotaikos nušviestos akys spindėjo taip, kad nustelbė mėnulio šviesą, bet ji neištarė nė žodžio. Tęsiau:

– Brangioji, nuėjau į kriptą pilnas drąsos ir vilčių, nors nežinojau, koks siaubas dar kartą sukaustys mano žvilgsnį. Nedaug nutuokiame apie tai, kas gali mūsų laukti, nesvarbu, ko tikimės. Iš tos siaubingos tuštumos grįžau sunkia širdimi.

– Kaip tu mane myli, brangusis!

Pradžiugintas žodžių ir dar labiau balso skambesio atgavau drąsą ir tęsiau. Dabar mano ketinimas buvo tvirtas.

– Aš ir tu, brangioji, buvome skirti vienas kitam. Negaliu susitaikyti su tuo, ką tau teko iškęsti prieš mums susipažįstant. Gali būti, kad tebekenti, negaliu tam užkirsti kelio, ištvermė, kurios negaliu sutrumpinti, bet tai, ką gali padaryti žmogus – padarysiu dėl tavęs. Net pragaras nesustabdys manęs, jei yra galimybė, kad įveikęs jo kankinimus galiu atkovoti tave!

– Tada niekas tavęs nebesustabdys? – klausimas buvo iškvėptas švelniai kaip Eolo arfos melodija.

– Niekas! – atsakiau ir išgirdau, kaip mano dantys klaptelėjo. Kalbėjo už mane stipresnis vidinis balsas, nė neįtariau jo esant. Vėl kilo abejonių, apėmė jaudulys, virpėjimas, drebulys, tarsi buvo svarstoma daugiau nei gyvenimas ar mirtis.

– Net tai? – pakėlė įkapių kraštą ir pamačiusi mano veidą bei supratusi atsakymą prieš man jį ištariant tęsė: – Ir viskas, kas su tuo susiję?

– Net jei jos buvo pasiūtos iš kieto audinio, skirto pasmerktiesiems!

Įsivyravo ilga pauzė. Kai vėl prabilo balsas buvo tvirtesnis. Jis skambėjo. Be to, jame pasigirdo džiaugsmo gaida – kaip žmogaus, jaučiančio naują viltį.

– Bet ar žinai, ką kalba vyrai? Kai kurie jų sako, kad esu mirusi ir palaidota; kiti – kad ne tik esu mirusi ir palaidota, bet ir viena tų, kurie negali mirti kaip paprastas žmogus, o velka baisų gyvo numirėlio gyvenimą ir visa kam kenkia. Tie nelaimingi gyvi numirėliai, vyrų vadinami vampyrais, gyvena misdami gyvųjų krauju ir yra pasmerkti amžinoms kančioms pragare, jie sėja mirtį savo siaubingų bučinių nuodais!

– Girdėjau, ką kartais sako vyrai, – atsakiau. – Taip pat žinau, ką sako mano širdis ir greičiau paklusiu jos nebyliam šauksmui nei visiems gyvųjų ar mirusiųjų balsams. Tebūnie kaip bus, pažadu tau. Jei atsitiktų taip, kad tavo senąjį gyvenimą reikės vėl atkovoti iš pačios mirties ir pragaro nasrų, laikysiuos duoto žodžio – dar kartą pasižadu!

Baigęs kalbėti, atsiklaupiau prieš ją ir apglėbęs prisitraukiau arčiau savęs. Jos ašaros krito ant mano veido, kai šnibždėjo ir braukė per mano plaukus švelnia, tvirta ranka.

– Tikrai turi būti man skirtasis. Ką vertesnio už šventą santuoką Dievas gali suteikti bet kuriam Savo kūriniui?

Kurį laiką abu tylėjome.

Manau, pirmas atgavau jusles, todėl pirmas ir paklausiau:

– Kada galėtume vėl susitikti?

Nepamenu, kad būčiau to klausęs, kai anksčiau išsiskirdavome. Ji atsakė melodingu balsu, kuris skambėjo šiek tiek garsiau nei šnabždesys, toks švelnus kaip balandžio burkavimas.

– Greitai, taip greitai, kaip tik galėsiu, neabejok. Mano brangusis, mano mielasis! – paskutinius keturis meilės žodžius ištarė tyliu, bet ištęstu ir persmelkiančiu balsu, nuo kurio suvirpėjau iš pasigėrėjimo.

– Palik man kokią nors atminimo dovaną, – paprašiau, – kurią visada laikyčiau šalia savęs, kad nuraminčiau skaudančią širdį, kol vėl susitiksime ir kaskart po mūsų susitikimo, meilės vardan!

Atrodė, ji ieško sprendimo. Akimirkai pasilenkė, stipriais pirštais skubiai atplėšė įkapių skiautelę. Pabučiavusi ją padavė man šnibždėdama.

– Laikas išsiskirti. Dabar turiu eiti. Pasiimk ją ir amžinai saugok. Būsiu ne tokia nelaiminga savo baisioje vienatvėje, kol ji truks, jei žinosiu, kad ši mano dovana, kuri, gerai tai ar blogai, yra dalis manęs, kokią pažįsti, bus šalia tavęs. Mano brangiausiasis, gali būti, kad kada nors džiaugsies ir net didžiuosies šia valanda, kaip aš džiaugiuosi ir didžiuojuosi. – Kai paėmiau skiautelę, ji pabučiavo mane.

– Gyvas ar miręs, kad tik su tavimi! – Tariau ir nuėjau. Nusileidau virvelinėmis kopėčiomis ir ėjau uoloje iškaltu koridoriumi.

Paskiausia, ką mačiau, buvo gražus mano Damos su įkapėmis veidas, kai ji pasilenkė prie angos krašto. Kai lydėjo mane žvilgsniu, jos akys buvo panašios į spindinčias žvaigždes. Niekada nepamiršiu to žvilgsnio.

Po kelių įtempto mąstymo akimirkų pusiau mechaniškai nuėjau žemyn sodu. Atstūmęs groteles įėjau į tuščią kambarį, kuris atrodė dar tuštesnis prisiminus džiūgavimo kupinas akimirkas po vėliavos stiebu. Tarsi sapnuodamas atsiguliau į lovą. Gulėjau, kol patekėjo saulė – nemiegojau, mąsčiau.

PENKTA KNYGA – APEIGOS VIDURNAKTĮ

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. birželio 20 d.

Nuo tada, kai mačiau savo Damą, laikas pralėkė labai greitai – buvau užsiėmęs. Pasakiau kalniečiams, kad Rukis, kurį pasiunčiau atlikti vieno pavedimo, sudarė sutartį penkiems šimtams tūkstančių „Indžis-Malborn" šautuvų ir tokiam kiekiui šaudmenų, kokio, anot prancūzų specialistų atliktų skaičiavimų, pakaktų metus truksiančiam karui. Per slaptą mūsų telegrafo kodą gavau iš jo žinutę, kad užsakymas sukomplektuotas ir krovinys jau kelyje. Ryte po susitikimo prie vėliavos stiebo gavau pranešimą, kad laivas, kurį Rukis išnuomojo kroviniui atplukdyti, atplauks į Visarioną naktį. Visi laukėme. Dabar visada pilyje turiu signalizuotojų grupę: signalai kartojami taip greitai, kaip vyrai buvo įgudę per treniruotes, vykusias pavieniui ar grupėmis. Vylėmės, kad kiekvienas galintis kovoti šalies vyras laikui bėgant bus patyręs signalizuotojas. Be jų visada turime dar kelis dvasininkus – šalies bažnyčia irgi dalyvauja kare: jos kariai – vienuoliai, o jų vadai – vyskupai. Visi tarnauja, kai tik jų labiausiai reikia kovos lauke. Savaime suprantama, kad kaip mokslų ragavę vyrai jie mokosi greičiau nei paprasti kalniečiai; dvasiškiai beveik akimirksniu išmoko kodo ir signalizuoti. Dabar turime mažiausia po vieną tokį specialistą kiekvienoje bendruomenėje ir netrukus, jei reikės, dvasininkai galės patys signalizuoti tautai, taip galintiems kovoti vyrams pranešdami apie pavojų. Vyrai dabar su manimi: pasakiau kalniečiams, kad laivas atplauks ir visi buvome pasiruošę, kai stebėjimo poste po vėliavos stiebu budintysis

atsiuntė žinią apie laivą, be šviesų plaukiantį kranto link. Visi susirinkome ant uoloto kyšulio krašto ir pamatėme jį lėtai plaukiantį ir pasiekiantį saugų uostą. Atplaukus laivui nubėgome prie kanalą saugančios plūduriuojančios užtvaros ir didžiulių šarvuotų užstumiamų vartų, kuriuos dėdė Rodžeris pastatė uostui apsaugoti, jei to reikėtų.

Tada padėjome prišvartuoti garlaivį prie doko.

Rukis atrodė sveikas kaip ridikas ir pilnas užsidegimo ir energijos. Įsipareigojimai ir mintys, besisukančios tik apie karo veiksmus, atrodė, grąžino jam jaunystę.

Kai iškrovėme ginklų ir šaudmenų dėžes, nusivedžiau Rukį į kambarį, vadinamą „štabu", kur jis pateikė atliktų darbų ataskaitą. Rukis turėjo ne tik parūpinti šautuvų ir šaudmenų, bet ir nupirkti iš vienos nedidelės Amerikos respublikų šarvuotą jachtą, pritaikytą karo tarnybai. Jį užvaldė užsidegimas, net apėmė jaudulys, kai pasakojo man apie tą laivą.

– Tai yra naujausios karinio jūrų laivyno konstrukcijos laivas – torpedinė jachta. Nedidelis kreiseris, varomas naujausių turbinų, degalams naudojantis skystąjį kurą ir pilnai apginkluotas naujausiais ginklais ir įvairių rūšių sprogmenimis. Šiandien tai greičiausias laivas jūroje. Jį pastatė Tornkroftų, variklius parūpino Parsonsų, šarvais padengė Armstrongų, o apginklavo Krupų gamyklos. Jei kada nors teks dalyvauti kovoje, ne pyragai bus priešininkui, nes šiam kreiseriui nebaisus joks užpuolimas, nebent tai būtų didelis šarvuotas karo laivas.

Dar Rukis papasakojo, kad iš tos pačios respublikos, kurios tauta ką tik paskelbė lauktą taiką, įsigijo visą siuntą naujausių modelių artilerijos ginklų, kurių tikslumas aukščiausios kokybės, o asortimentas labai platus. Jie netrukus bus atplukdyti kartu su jiems tinkančiais šaudmenimis.

Kai papasakojo likusias naujienas ir padavė man sąskaitas, nuėjome į doką pažiūrėti, kaip iškraunami karo reikmenys. Žinodamas, kas bus atvežta, vidurdienį nusiunčiau žinią kalniečiams ir pranešiau, kad atvyktų iškrauti krovinio. Jie atsiliepė į kvietimą ir atrodė, kad visa šalis tą naktį judėjo.

Jie atėjo po vieną ir grupelėmis, kai kurie pakeliui susitiko sutartose vietose – tarytum eitų ginti pilies įtvirtinimų. Atėjo

slaptai ir tyliai, sėlino per miškus tarsi vaiduokliai; priėję iš Visariono centro išeinančius kelius susigrupavo. Jie vis artėjo, ir šis atvykimas atrodė baisesnis nei vaiduoklių procesija. Tai tikrai buvo fizinė dvasios išraiška – visą tautą valdė bendras tikslas.

Beveik visi vyrai garlaivyje – mechanikai, daugiausia britai, jie puikiai tvarkėsi ir tikriausiai buvo patikimi. Rukis atrinko juos po vieną ir tai darydamas naudojosi savo kaip vyro ir didele nuotykių kupino gyvenimo patirtimi. Šie vyrai sudarys dalį šarvuotos jachtos įgulos, kai ši įplauks į Vidužemio jūros vandenis. Jie ir dvasininkai bei kovoti galintys vyrai, esantys pilyje, puikiai ir uoliai dirbo kartu; tai nusipelnė didžiausių pagyrimų. Atrodė, kad sunkios dėžės pačios palieka triumą: taip greitai jų procesija ėjo trapu pirmyn ir atgal nuo denio prie krantinės. Sandėliuoti ginklus čia, kad juos būtų galima toliau paskirstyti buvo mano sumanymas. Tokioje šalyje kaip ši, kur nėra geležinkelio ir net kelių, bet kokio karo reikmenų kiekio paskirstymas yra didelis triūsas ir jis turi būti atliktas pavienių žmonių arba iš centrų.

Tačiau atvykstantis didelis kalniečių skaičius teturėjo nedidelę reikšmę. Laivo įgula, talkinama dvasininkų ir kovoti galinčių vyrų, sustatė dėžes prieplaukoje taip greitai, kaip tik įmanoma, ir mechanikai atidarė jas. Dėžių turinys buvo paruoštas pernešti. Regis, kalniečiai virto ištisiniu srautu: kiekvienas užsikrovęs ant pečių naštą nueidavo, o jam praeinant pro grupės vadą, tas duodavo nurodymus, kokiu taku ir kur eiti. Kaip paskirstyti, kai ginklai bus atvežti, buvo nutarta mano štabe, o jų apibūdinimą ir kiekį pasižymėjo vadai. Visi elgėsi taip, tarsi visas šis reikalas buvo didžiausia paslaptis. Vargu ar buvo ištartas bent vienas žodis, išskyrus būtinus nurodymus, ir tai – pašnibždomis. Visą naktį vyrai ateidavo ir išeidavo ir prieš aušrą krovinio teliko maždaug pusė. Kitą naktį buvo išdalinta likusi dalis, paskui mano vyrai nunešė į pilį šautuvų ir šaudmenų, skirtų jai apginti, jei kiltų būtinybė. Buvo tikslinga laikyti atsargą, jei ginklų kada nors reikėtų. Kitą naktį Rukis slapta grįžo į išnuomotą laivą. Jis turėjo atgabenti nupirktą pabūklą ir sviedinių, kurie tuo metu

buvo sandėliuojami vienoje Graikijos saloje. Kitą rytą, gavęs slaptą pranešimą, kad garlaivis atplaukia, daviau signalą kalniečiams susirinkti.

Šiek tiek sutemus laivas be šviesų įplaukė į užutėkį. Užtvaros vartai dar kartą buvo atidaryti ir, kai susirinko pakankamai vyrų ginklams pernešti, pradėjome iškrauti. Darbas vyko pakankamai sklandžiai, doke buvo visų būtinų gana naujų įrengimų, įskaitant porą keliamųjų strėlių ginklams iškrauti, kuriomis buvo galima greitai iškelti krovinį.

Ginklai buvo tvirtai suveržti visų rūšių skryčiais ir po daugelio valandų nedidelė procesija dingo miškuose nebyli tarsi vaiduokliai. Kiekvieną pabūklą supo daug vyrų, kurie judėjo lyg arkliai, traukiantys krovinį.

Po savaitės, kai buvo atplukdyti ginklai, pratybos vyko be pertraukų. Treniruotės su ginklais kėlė nuostabą. Daug pastangų reikalaujančiose pratybose kalniečiai rodė pagirtinai didelę jėgą ir ištvermę. Panašu, nuovargis jiems pažįstamas ne mažiau nei nuogąstavimai.

Užtrukome savaitę, kol pasiekėme išskirtinę drausmę ir vadovavimą. Jie nesitreniravo šaudyti, nes daryti to slapta neįmanoma. Buvo pranešta, kad palei turkų pasienį telkiama sultono kariuomenė ir nors tai nebuvo pasirengimas karui, bet daugiau ar mažiau pavojinga. Anot mūsų žvalgų pranešimų, nors neaišku, kokiu tikslu ir kokio masto buvo šis judėjimas, akivaizdu, kad kažkam rengiamasi. Turkija nieko nedarė be pikto tikslo. Neabejotinai, kad toli sklindantis pabūklo garsas įspėtų turkus apie mūsų pasirengimą ir taip, deja, padidintų jų pranašumą.

Kai pabūklai buvo iškrauti, žinoma, išskyrus tuos, kurie skirti pilies gynybai arba ten sandėliuoti, Rukis su įgula išplaukė. Laivą grąžino savininkams; vyrai bus parplukdyti karine jachta ir sudarys dalį jos įgulos. Likusią dalį kruopščiai atrinko Rukis ir ji buvo slapta laikoma Kotore, pasirengusi tarnauti, kai to reikės. Jie puikūs ir nagingi vyrai, tinkantys bet kokiam darbui, kad ir ką paskirtum. Taip sakė Rukis, o jis turėjo žinoti. Jaunystėje įgyta eilinio patirtis padarė jį šios srities ekspertu.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. birželio 24 d.

Praeitą naktį iš savo Damos gavau į ankstesnę panašią žinutę, kuri atsiųsta buvo panašiai kaip pirmoji. Vis dėlto šį kartą mūsų susitikimas turėjo įvykti ant pagrindinio bokšto švininiais lakštais dengto stogo.

Prieš eidamas patirti šio nuotykio labai kruopščiai apsirengiau, kad nesuteikčiau jokios progos namiškiams nerimauti, kad joks tarnas nepamatytų manęs; jei taip atsitiktų, teta Džaneta tikrai apie tai sužinotų ir gautų peno begaliniams klausimams ir spėlionėms – o to visai netroškau.

Prisipažįstu, tuo metu, kai paskubomis rengiausi, galvojau, jog nė nežinau, ką manyti apie tai, kad koks žmogus, net jei jis – numirėlis, gali vaikščioti arba patekti į tokią vietą be pašalinės pagalbos ar bent jau sąmokslo, surengto kurio nors pilies gyventojo. Apsilankymo prie vėliavos stiebo aplinkybės skyrėsi. Tarp kitko, toji vieta buvo pilies išorėje ir norėdamas ten patekti turėjau išeiti iš pilies slaptai ir iš sodo pusės užkopti pylimu. Tačiau čia to nė nereikėjo. Pagrindinis bokštas buvo *imperium in imperio*[17]. Jis stovėjo pilyje, nors atskirai nuo jos, ir turėjo savo gynybinius įtvirtinimus. Kiek man žinoma, patekti ant stogo ne lengviau nei įeiti į sandėlį.

Tačiau šis sunkumas nejaudino manęs, paprasčiausia toptelėjo tokia mintis. Apimtas artėjančio susitikimo džiaugsmo ir ilgesio ekstazės galvojau tik apie tai, todėl visi sunkumai išnyko. Meilė kuria savo tikėjimą, niekada neabejojau, kad mano Dama lauks manęs paskirtoje vietoje. Kai perėjau mažą skliautuotą koridorių ir užlipau dvigubai grotuotais laiptatakiais, sumaniai iškaltais storoje sienoje, žengiau ant švininiais lakštais dengto stogo. Puiku, jog kol kas laikai pakankamai taikūs, todėl nebūtina pastatyti sargybos visose panašiose vietose.

Čia, blausiai apšviestame kampe, kur mėnulio šviesa ir praplaukiantys debesys metė tamsius šešėlius, pamačiau ją, kaip visada, apsivilkusią įkapes. Kodėl? Nežinojau. Jaučiau, kad

[17] Valstybė valstybėje *(lot.)*

situacija buvo net rimtesnė nei anksčiau. Tačiau buvau viskam pasirengęs. Mano protas jau dirbo. Apsisprendęs laimėti mylimą moterį, buvau pasiruošęs susidurti su mirtimi. Net dabar, kai kelias trumpas akimirkas laikėme vienas kitą apglėbę, buvau pasiruošęs sutikti mirtį – arba daugiau nei mirtį. Dabar ji buvo man mielesnė ir brangesnė nei anksčiau. Kad ir kokių būta nuogąstavimų užsimezgant meilei ar jai stiprėjant, dabar jų nebeliko. Pasižadėjome vienas kitam ir pasitikėjome vienas kitu bei prisipažinome mylintys vienas kitą. Ar galėjome šiuo metu nepasitikėti ar net abejoti vienas kitu? Tačiau net jei kiltų tokių abejonių ar nuogąstavimų, jie turėtų išnykti mūsų abipusės aistros glėbyje. Dabar buvau pametęs galvą dėl jos ir turėjau pagrindą būti toks beprotiškai įsimylėjęs. Po stipraus mūsų apsikabinimo ji įkvėpė norėdama tarti žodį.

– Atėjau tavęs įspėti, kad būtum atsargesnis nei anksčiau.

Prisipažįstu, išgirdęs, kad ji galėjo ateiti vedina kitos priežasties, net jei ir rūpinimosi mano saugumu, pajutau aštrų skausmą. Aš, kurio galvoje sukosi mintys tik apie meilę, negalėjau neišgirsti karčios gaidelės savo balse, kai atsakiau.

– Atėjau, nes myliu tave.

Ji taip pat neabejotinai pajuto užslėptą skausmą.

– Ak, brangiausiasis, aš taip pat atėjau, nes myliu tave. Kaip tik todėl, kad myliu, esu tokia susirūpinusi dėl tavęs. Ką man reiškia pasaulis – taip, ar dangus – jei tavęs nėra šalia?

Jos žodžiai skambėjo taip nuoširdžiai, kad suvokiau savo šiurkštumą. Tokios meilės kaip ši akivaizdoje net mylinčiojo savanaudiškumas turėjo susigėsti. Negalėjau išreikšti savo jausmų žodžiais, todėl tik pakėliau jos laibą, grakščią rankelę ir pabučiavau ją. Kadangi ji gulėjo šiltai manojoje, negalėjau nepastebėti ne tik jos dailumo, bet ir stiprumo. Rankos švelnumas ir šiluma sujaudino mano širdį ir įsirėžė į atmintį. Tuoj pat dar kartą išpažinau jai savo meilę, ji klausėsi visa liepsnodama. Aistrą pakeitė ramesnės emocijos. Kai buvau patenkintas atgaivinęs jos meilės jausmus, pradėjau vertinti jos rūpinimąsi mano saugumu, todėl grįžau prie reikalo. Jos primygtinis reikalavimas, kuris rėmėsi asmenine meile, suteikė man tvirtesnį pagrindą baimintis. Meilės protrūkio akimirką

pamiršau arba negalvojau, kokios stebuklingos jėgos ar žinių vedama ji sugeba judėti taip keistai. Kodėl kaip tik šią akimirką ji buvo mano pilies viduje. Spynos ir grotos, net pačios mirties palikta žymė, atrodė, negali jos įkalinti. Laisvai veikdama ir judėdama, galėdama patekti į slaptas vietas, galėtų žinoti, kas buvo nežinoma kitiems. Kaip kas nors galėjo išsaugoti paslaptį ar blogą ketinimą? Tokios mintys, tokie įtarimai nuolat sukosi mano galvoje; o susijaudinimo akimirkomis – dar intensyviau, bet visada per trumpai, kad pagrįstų įsitikinimus. Tačiau vis dar buvo padarinių, minčių, nesąmoningai pamirštų ir išnykusių prieš įgaunant aiškesnį pavidalą.

– O tu? – nuoširdžiai paklausiau. – Kaip dėl tau gresiančio pavojaus?

Ji nusišypsojo, jos maži perlų baltumo dantys suspindėjo mėnulio šviesoje.

– Man negresia joks pavojus. Esu saugi. Esu labiausiai apsaugotas asmuo, galbūt vienintelis toks visoje šioje šalyje.

Neatrodė, kad iš karto suvokiau visą gilią jos žodžių prasmę. Reikėjo šiokio tokio supratimo – tvirtinimo. Nebuvo taip, kad nepasitikėjau ar netikėčiau ja, bet maniau, kad ji gali klysti. Norėjau įsitikinti, todėl susimąstęs grauždamasis paklausiau:

– Kaip labiausiai apsaugotas? Kas tave saugo?

Kelias akimirkas, trukusias iki begalybės, ji žvelgė tiesiai man į akis. Žvaigždės jos akyse suspindo tarsi ugnis; paskui nuleisdama galvą suėmė įkapių klostę ir ištiesė man.

– Tai.

Dabar viskas tapo aišku ir suprantama. Dėl užplūdusių jausmų, sukrėtusių mane, žodžiai įstrigo gerklėje. Puoliau ant kelių ir laikydamas ją apglėbęs prispaudžiau arčiau savęs. Ji pamatė, kad susijaudinau, švelniai paglostė man plaukus ir meiliu prisilietimu prispaudė mano galvą prie savo krūtinės, kaip mama darytų ramindama išsigandusį vaiką. Netrukus grįžome į tikrovę. Sumurmėjau:

– Tavo saugumas, tavo gyvenimas, tavo laimė man yra viskas. Ar leisi man jais pasirūpinti?

Ji virpėjo mano glėbyje vis arčiau priglusdama. Atodė, jos rankos drebėjo iš džiaugsmo, kai kalbėjo.

– Ar tikrai nori, kad visada būčiau su tavimi? Man būtų neapsakoma laimė, o tau, kas tai būtų tau?

Pamaniau, kad norėjo išgirsti kalbant apie meilę jai ir kad moteriškai skatino mane išreiškti savo jausmus, todėl vėl prabilau apie aistrą, dabar šėlstančią manyje. Kai tvirtai apglėbėme vienas kitą, ji klausėsi degdama geismu. Galų gale nutilome, ilgai ilgai tylėjome ir, kadangi stovėjome greta, jaučiau, kad mūsų širdys plaka sutartinai. Dabar ji šnibždėjo taip giliai, švelniai ir tyliai, kaip kad dvelkia vasaros vėjelis.

– Bus taip, kaip nori; ak, brangusis, bet iš pradžių turėsi iškęsti sunkų išbandymą – baisų išmėginimą! Nieko manęs neklausinėk! Privalai neklausinėti, nes neatsakysiu ir man bus skaudu ką nors neigti. Santuoka su tokiu asmeniu kaip aš turi savo apeigas, kurios iš anksto neaptariamos. Tai gali...

Aistringai pertraukiau ją:

– Nėra apeigų, kurių bijočiau, jei galiu suteikti tau gerą ir ilgai trunkančią laimę. Jei bus lemta, kad galėsiu tave vadinti savo žmona, nėra nieko siaubingo nei šiame, nei aname gyvenime, ko su džiaugsmu nepriimčiau. Brangioji, nieko neklausinėsiu. Atiduodu save į tavo rankas. Pranešk, kai ateis metas, ir būsiu patenkintas. Sutinku paklusti. Sutinku! Tai per menkas žodis mano jausmams išreikšti, per menkas nusakyti, ko geidžiu! Vengsiu bet ko, kas gali ateiti iš šio ar ano pasaulio taip ilgai, kiek reikės, kad būtum mano!

Dar kartą laimingas kuždesys suskambėjo tarsi muzika mano ausyse.

– Ak, brangusis, mielasis, kaip mane myli! Kaip mane myli! – ji apglėbė mane ir kelias sekundes stovėjome apsikabinę. Netikėtai atsitraukė ir stovėjo išsitiesusi visu ūgiu taip oriai, kad negaliu net to nusakyti. Jos balsas įgavo naujos jėgos, kai tvirtai ir *staccato* tonu tarė:

– Rupertai Selindžeri, prieš mums žengiant kitą žingsnį turiu kai ką pasakyti, kai ko paklausti ir įpareigoju tave, vardan tavo švenčiausios garbės ir įsitikinimo, atsakyti man nuoširdžiai. Ar tiki, kad esu viena iš tų nelaimingų būtybių, kurios negali mirti, bet turi vilkti gėdingą egzistenciją tarp žemės ir pragaro ir kurių pragariška misija – naikinti kūną ir sielą tų,

kurie juos mylėjo, kol pasiduos pagundai tapti tokie kaip jie? Esi džentelmenas ir narsuolis. Jaučiu, kad esi bebaimis. Pasakyk man gryniausią tiesą, kad ir kokia ji būtų!

Ji stovėjo ten, kerinčioje šviesoje, tokia įsakmiai ori, kad atrodė antžmogiška. Toje paslaptingoje šviesoje jos baltos įkapės lyg persišvietė ir ji buvo panaši į galingą dvasią. Ką galiu atsakyti? Kaip galėjau sutikti, kad ji yra tokia būtybė, kokia tikrai maniau ją esant, kai mane buvo apėmusi trumpalaikė abejonė? Buvau įsitikinęs, kad jei atsakysiu neteisingai, prarasiu ją amžiams. Atsidūriau labai keblioje padėtyje. Tokiu atveju tėra vienintelis dalykas, kuriuo galiu remtis – tiesa.

Tikrai jaučiau, kad stovėjau tarp dviejų ugnių. Nebuvo galimybės išvengti baigties, todėl dėl visa apimančios ir įtikinančios tiesos kalbėjau.

Akimirksniu pajutau, kad mano balsas skamba niūriai ir beveik dvejojančiai, bet nepamatęs nei pykčio, nei nepritarimo savo Damos veide, o greičiau nekantrų laukimą, nurimau. Moteris džiaugiasi matydama stiprų vyrą – taip buvo visada.

– Pasakysiu tiesą. Nepamiršk, kad nenoriu įžeisti tavo jausmų, bet kadangi šaukiesi mano garbės, turi atleisti man, jei įskaudinsiu. Tiesa, kad iš pradžių ir vėliau, kai pradėjau galvoti apie įvykius, kai išėjai, aplinkybės pakurstė įspūdį – trumpai buvau įsitikinęs, kad esi vampyrė. Kaip galiu neabejoti, net dabar, nors myliu tave visa siela, nors laikiau savo glėbyje ir bučiavau į lūpas, kai visi įkalčiai, atrodo, liudija tave esant ja? Nepamiršk, kad mačiau tave tik naktį, išskyrus tą karčią akimirką, kai per patį pusiaudienį mačiau, kaip visada, apsivilkusią įkapes ir gulinčią lyg mirusią karste Šv. Savos bažnyčioje... Apie tai nekalbėsiu. Tikiu ir visiškai tavimi pasitikiu. Man vis tiek – esi moteris ar vampyrė. Myliu tave! Tebūnie esi... nesi moteris, kuo negaliu patikėti. Man bus garbė sutraukyti tavo pančius, atverti tavo kalėjimo duris ir išlaisvinti tave. Šiam tikslui pasiekti pašvenčiu savo gyvenimą! – kelias sekundes stovėjau tylėdamas, virpėdamas nuo manyje pabudusios aistros.

Dabar ji neteko išdidžios povyzos ir atgavo moterišką švelnumą. Tokia ji buvo panaši į atgijusią Pigmaliono statulą. Ji greičiau prašė nei įsakė:

– Ar visada sakysi man tiesą?

– Visada, tepadeda man Dievas! – atsakiau ir pajutau, kad mano balsas skambėjo įtikinamai. Jam tikrai nebuvo pagrindo virpėti. Ji kurį laiką stovėjo tarsi suakmenėjusi, o aš buvau mažumą pralinksmėjęs laukdamas ekstazės, kai ji apglėbs mane.

Tačiau ji nesuteikė švelnumo akimirkos. Staiga tarsi pabudusi iš sapno ištarė:

– Dabar eik, eik!

Pajutau būtinumą paklusti ir tuojau pat nusisukau. Žengdamas link durų, per kurias įėjau, paklausiau:

– Kada vėl tave pamatysiu?

– Greitai! – išgirdau atsakymą. – Netrukus pranešiu, kada ir kur susitiksime. Na, eik, eik! – ji beveik stūmė mane nuo savęs.

Žengęs per žemą tarpdurį ir uždaręs duris bei nuleidęs grotas pajutau aštrų skausmą, kad taip užkertu jai kelią, bet bijojau, kad nekiltų kokio nors nesmagaus įtarimo, jei ji rastų duris atidarytas. Vėliau man šovė mintis, kad, jei ji užlipo ant stogo per duris, kurios buvo uždarytos, galės taip pat ir išeiti. Ji akivaizdžiai žino slaptus kelius pilyje. Alternatyva: tikriausiai ji turi tam tikrų antgamtinių savybių, suteikiančių jai keistų galių. Nenorėjau, kad mane persekiotų toji minčių virtinė, todėl pasistengęs išmečiau tai iš galvos.

Grįžęs į savo kambarį užrakinau duris ir nuėjau miegoti tamsoje. Nedegiau šviesos, nes tuo metu visai to nenorėjau – negalėjau jos pakęsti.

Pabudau šį rytą kiek vėliau nei paprastai jausdamas šiokį tokį nuogąstavimą, kurio negalėjau iš karto suprasti. Vis dėlto dabar, kai mano juslės visiškai pabudo ir pradėjo veikti, suvokiau, kad bijojau ir tikėdamasis, jog teta Džaneta ateis pas mane apimta didesnio nei paprastai nerimo, nes ją aplankė dar baisesnis naujas regėjimas.

Tačiau keista, ji neatėjo. Vėliau ryte, kai po pusryčių vaikštinėjome sode, pasiteiravau, kaip ji miegojo ir ar sapnavo. Ji atsakė, kad miegojo nepabusdama ir, jei ką nors sapnavo, tai tikriausiai malonius sapnus, nes neprisimena, būtent ką.

– Žinai, Rupertai, – pridėjo, – jei turi atsitikti kas bloga ar sapnai bando mane įspėti, visada juos prisimenu.

Vėliau likęs vienas, kai stovėjau ant skardžio anapus kyšulio, vis tiek negalėjau susilaikyti nepastebėjęs, kad šįkart jos aiškiaregystės galios nepasireiškė. Be abejo, jei ir būta meto, kai ji galėjo turėti pagrindą nuogąstauti, tai puikiai tiko naktis, kai paprašiau Damos, kurios ji nepažįsta, tekėti už manęs. Damos, kurios kilmės, net vardo, nežinau, kurią mylėjau visa širdimi ir siela – savo Damos su įkapėmis.

Praradau tikėjimą aiškiaregyste.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 1 d.

Praėjo dar viena savaitė. Kantriai laukiau – ir pagaliau man atlyginta: vėl gavau laišką. Ruošiausi eiti miegoti, bet netrukus išgirdau tą patį paslaptingą garsą kaip praėjusius du kartus, t. y. tylų barbenimą į duris. Nuskubėjau prie stiklinių durų ir ten radau kitą kruopščiai sulenktą laiškelį. Tačiau negalėjau matyti jokio savo Damos, ar bet kurios kitos gyvos būtybės, ženklo. Laiške be adreso buvo parašyta:

„Jei vis dar nepakeitei savo nuomonės ir nejauti nuogąstavimų, susitikime Šv. Savos bažnyčioje anapus užutėkio rytoj naktį, be penkiolikos dvyliktą. Jei ateisi, ateik slapta ir, aišku, vienas. Ateik tik tuo atveju, jei esi pasiruošęs baisiam išmėginimui. Ateik, jei myli mane, ir neabejok bei nebijok. Ateik!"

Nereikia nė sakyti, kad paskutinę naktį nemiegojau. Bandžiau, bet nesėkmingai. Neabejoju, nejaučiau jokios liguistos laimės, kad nemiegočiau. Paprasčiausiai mane užvaldė mintys apie artėjančią ekstazę, kai šauksiu savo Damą, pačią artimiausią, pačią brangiausią. Šioje vilčių laukimo jūroje visi mažiau svarbūs dalykai buvo nustumti į šalį. Net miegas, kuriam sunku atsispirti, neįveikė manęs, kaip įprastai, todėl gulėjau tyliai, ramiai, patenkintas.

Vis dėlto išaušus rytui ėmiau nekantrauti. Nežinojau, ką daryti, kuo užsiimti, kur ko ieškoti. Laimei, netrukus po pus-

ryčių atėjo Rukis. Jis turėjo puikių žinių apie šarvuotąją jachtą, kuri praeitą naktį išmetė inkarą netoli Kotoro ir kuria atplukdė paties išsirinktą įgulą, laukusią, kada jis atplauks jų paimti. Jis nenorėjo rizikuoti plaukti tokia jachta į kokį nors uostą, kad jo neužlaikytų ar kitaip nesukliudytų, ir plaukė atvira jūra iki aušros. Jachtoje buvo mažas torpedinis laivas, kuriam laikyti buvo įrengta patalpa su pakilimu į denį. Jachta įplauks į užutėkį dešimtą valandą vakaro, tuo metu jau bus tamsu. Tada priplauks arčiau Otranto, kur bus pasiųsta valtis, kad perduotų mano žinutę. Tai mūsų sukurtas kodas ir aš perduosiu nurodymus, kurią naktį ir kokią apytiksliai valandą jachtai įplaukti į užutėkį.

Besiruošiant ateičiai praėjo diena. Iki tada nejutau jokio asmeninio neramumo. Rukis, kaip sumanus vadas, ilsėjosi, kol galėjo. Puikiai žinojome, kad mažiausia porą parų teks mažai miegoti, jei iš viso turėsime laiko numigti.

Dėl įpročio valdytis laikiausi ir sugebėjau sėkmingai ištverti dieną nepatraukęs nepageidaujamo dėmesio. Torpedinio laivo atplaukimas ir Rukio išvykimas leido ramiau atsikvėpti. Prieš valandą palinkėjau labos nakties tetai Džanetai ir užsirakinau vienas. Mano laikrodis stovi ant stalo priešais mane, kad galėčiau būti tikras, jog išeisiu laiku. Per pusvalandį pasieksiu Šv. Savos bažnyčią. Buvau pasiruošęs luotą, pririštą šioje pusėje už pėdos nuo skardžio, kur vingiuotas takas eina palei vandenį. Dabar yra dešimt minučių po vienuolikos. Pridėsiu apytikriai penkias minutes, kad saugiai nukeliaučiau. Ginklus palikau kambaryje, ėjau nepasišviesdamas kelio. Gyvam ar negyvam, niekam šią naktį nekelsiu jokio nepasitikėjimo.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 2 d.

Kai buvau prie bažnyčios, ryškiai šviečiant mėnuliui pažiūrėjau į laikrodį ir pamačiau, kad vieną minutę turiu luktelėti. Todėl stovėjau tarpdurio šešėlyje ir stebėjau priešais atsivėrusį vaizdą. Aplink nei žemėje, nei jūroje nemačiau nė

menkiausio gyvybės ženklo. Ant plataus plokščiakalnio, ant kurio pastatyta bažnyčia, nebuvo nieko, kas judėtų. Vėjas, maloniai pūtęs vidurdienį, dabar nurimo ir nešlamėjo nė vienas lapelis. Galėjau matyti aplink užutėkį ir pastebėjau, kad tiesus horizontas, kur stūkso dantytos pilies sienos su pagrindiniu bokštu ir šaudymo angomis, iškarpiusiomis dangų, iškilęs virš tamsios uolų linijos, žemės šešėlyje apvedusios šį paveikslą deguto juodumo rėmais. Kai mačiau tą patį vaizdą anksčiau, liniją, kur uolos kyla iš jūros, žymėjo baltų putų kraštas. Tačiau tuo metu, dieną, jūra buvo safyro mėlynumo; o dabar tai tamsiai mėlynos platybės – tokios tamsios, kad atrodė beveik juodos. Jūra net nebangavo ir nevilnijo – paprasčiausia tai buvo tamsios, šaltos, negyvos platybės, be jokio šviesos spindulėlio, švyturio ar laivo; nesigirdėjo jokio ypatingo garso, kurį galėčiau išskirti – nieko, tik nesuskaitoma daugybė balsų, susiliejusių į vieną nepaliaujamą, neaiškų garsą tolumoje. Buvo puiku, bet neturėjau laiko sustoti prie šio vaizdo – būčiau pasiekęs tam tikrą dvasinę būseną, nerimą keliančią melancholiją.

Pasakysiu, kad nuo tada, kai gavau savo Damos siųstą žinutę, kurioje rašoma apie šį apsilankymą Šv. Savos bažnyčioje, visas degiau – galbūt ne kiekvieną akimirką sąmoningai ar užtikrintai, bet visada buvau pasiruošęs šokti į ugnį. Ar norėjau ir ar galėjau save lyginti su kaitriu žaizdru: šiuo metu turėjau ne degint, o veikiau suprast širdį; bet aš degiau, visa siautulinga jėga galėjo išsiveržti iš manęs, sudegindama mane patį. Į galvą tikrai nešovė jokia mintis apie baimę. Kai susijaudindavau ar nurimdavau, išgyvendavau kitas emocijas, užplūstančias ir atslūgstančias, bet nejutau jokios baimės. Širdies gilumoje puikiai žinojau, koks yra mano tikslas, kuriam tarnavo tas slaptas ieškojimas. Žinojau ne tik iš savo Damos žodžių, bet ir iš savo jausmų ir įgytos patirties, kad nežinia koks siaubingas išmėginimas turi įvykti prieš patiriant kokią nors laimę, kuri gali būti iškovota. Buvau pasirengęs priimti šį išmėginimą, nors nežinojau nei jo būdo, nei smulkmenų. Tai buvo vienas atvejų, kai vyras privalo aklai eiti keliu, galinčiu vesti į kančią ar mirtį, ar anapus nežinomų siaubų. Tačiau pas-

kui vyras – jei iš tikrųjų jis turi vyro širdį – visada gali apsispręsti: galų gale žengti pirmą žingsnį, nors gali atsitikti taip, kad per mirtingojo silpnumą negalės įgyvendinti ketinimo ar pateisinti pasitikėjimo savo jėgomis. Manau, toks buvo narsių sielų, kurios anksčiau susidurdavo su inkvizicijos kankinimais, protinis nusistatymas.

Nors nejaučiau jokios paniškos baimės, kilo tam tikrų abejonių. Abejonė – viena tų protinių būsenų, kurios negalime valdyti. Abejonės veikia mūsų tikrovę, bet mes to nejaučiame ir savo sprendimus vertiname kaip galimybes, dėl kurių ir vėl abejojame. Pasak Viktoro Kuzino, „net jei vyras viskuo abejoja, galų gale bent dėl pačios abejonės jis yra tikras." Kartais abejojau, ar Dama su įkapėmis – vampyrė. Dauguma įvykių skatino taip manyti, ir čia, ant pačios nežinomybės slenksčio, kai pro pravertas duris patekau į aklinos tamsos platybes, visos gausios, kada nors turėtos abejonės apsupo mane. Girdėjau, kad žmogui skęstant esti akimirka, kai visas gyvenimas pralekia pro akis per trumpesnį už sekundę laiką, kurio nė neįmanoma apskaičiuoti. Taip man buvo tą akimirką, kai įžengiau į bažnyčią. Tuomet iškilo viskas, kas buvo, ką žinojau apie savo Damą ir bendra tendencija – įrodyti ar įsitikinti, kad ji tikrai – vampyrė. Daug kas įvyko ir daug sužinojau, kas patvirtino mane ne veltui abejojus. Net perskaitęs knygas iš tetos Džanetos bibliotekėlės ir pastabas jose, paveiktas brangios tetos labai keistų įsitikinimų, palikusių nedidelį plyšį abejonei, kai padėjau Damai peržengti savo namų slenkstį. Pirmą kartą Dama žengė per slenkstį pagal vampyrų tradiciją; gaidžiui sugiedojus pabėgo nuo šilumos, kuria mėgavosi tą keistą pirmąją mūsų susitikimo naktį; kitą kartą greitai išėjo vidurnaktį. Tai pačiai kategorijai priskirčiau faktus: ji nuolat dėvi įkapes, net pasižadėjome laikydami jų skiautelę, duotą man atminimui; ji ramiai gulėjo stikliniame karste; atėjo į vieną slapčiausių vietų įtvirtintoje pilyje, kur beveik ant kiekvienų durų kabojo spyna ir buvo užstumtas skląstis; kad ir grakšti, bet keistai, be garso šmėkščiojo nakties tamsoje.

Visi šie dalykai ir tūkstantis kitų, mažiau svarbesnių šiuo metu, atrodė, susijungė į pradinį įsitikinimą. Tačiau tada at-

mintyje iškilo paskutiniai prisiminimai, kai buvau ją apglėbęs, jos bučiniai, jos širdies plakimas greta manosios, jos švelnūs įsitikinimo ir tikėjimo žodžiai, kuriuos svaiginančiai šnibždėjo man į ausį, jos... sustojau. Ne! Negaliu patikėti, kad ji gali būti kas kita, o ne gyva moteris su siela ir jausmais, iš kūno ir kraujo, turinti visus švelnius ir aistringus moteriškus instinktus.

Todėl nepaisydamas jokių, nekintamų ar laikinų, prikaustančių dėmesį įsitikinimų ir galvoje besisukančių, besigrumiančių jėgų, įėjau į bažnyčią neapimtas abejonės.

Buvau susitelkęs tik į vieną: kas mažiausia kėlė kokių nors abejonių ar nuogąstavimų. Ketinau atlikti, ką pažadėjau. Be to, jutau, kad buvau pakankamai stiprus įgyvendinti savo ketinimą, kad ir kokia siaubinga ar šiurpi būtų nežinomybė.

Kai įėjau į bažnyčią ir už savęs uždariau sunkias duris, tamsa ir vienatvė prislėgė mane visu savo siaubingumu. Didžiulė bažnyčia atrodė gyva paslaptis: mintis ir prisiminimus užvaldė aklina tamsa. Per nuotykingą gyvenimą išėjau ištvermės ir drąsos išmėginimų mokslus, bet dabar tai nepadėjo.

Į priekį ėjau apčiuopomis. Sulig kiekviena sekunde vis giliau panirdavau į akliną tamsą. Staiga į nieką aplink save nekreipdamas dėmesio suvokiau erdvę – nepaisant žinių, supratimo ar net spėlionių niekada anksčiau apie tai nepagalvojau. Ant manęs užleista protu nesuvokiama tamsa. Žinojau, kad aplink kapai – po mano kojomis, uolose iškirstoje kriptoje, ilsisi mirusieji. Galbūt kai kurie jų, žinau, vienas jų tikrai, nužengė per niūrius nežinomybės vartus ir dėl kažkokios paslaptingos jėgos ar veiksnio grįžo atgal į materialųjį pasaulį. Nebuvo tokios amžinojo poilsio vietos, kad negalvočiau, jog net oras, kuriuo kvėpuoju, gali būti pilnas dvasių pasaulio būtybių. Šioje aklinoje tamsoje iškilo siaubingų fantazijų pasaulis.

Įsivaizdavau, kad mirtingojo akimis beveik įžiūriu kiaurai uolotas grindis, po kuriomis vienišoje kriptoje, sunkaus akmens karste, po kraupiu stikliniu dangčiu, guli moteris, kurią myliu. Galėjau matyti jos gražų veidą, ilgas juodas brakstienas, švelnias lūpas, kurias bučiavau, dabar sukaustytas mirties miego. Galėjau matyti laisvai paskleistas įkapes, kurių skiautelė kaip brangi dovana net dabar buvo arti mano širdies,

sniego baltumo vilnonį austą užtiesalą, papuoštą auksu siuvinėtomis pušies šakelėmis, nežymų įdubimą pagalvėlėje, ant kurios jos galva tikriausiai jau seniai ilsisi. Galėjau iš šalies matyti save, stovintį ten per pirmąjį apsilankymą. Dar kartą iškilęs prisiminimas atgaivino tą brangų vaizdą – brangų, nors jis degino akis ir kamavo širdį – ir suvokiau didžiausią liūdesį, didžiausią to tuščio kapo vienatvę!

Štai! Jutau, kad privalau apie tai nebegalvoti, kad mintys neatimtų jėgų, kai man labiausiai reikės visos mano drąsos. Sumišau! Tamsa pati savaime pakankamai baisi, kad sukeltų tokius niūrius prisiminimus ir fantazijas... Ir dar turėjau patirti nežinia kokį išmėginimą, kuris net jai, perėjusiai ir grįžusiai pro mirties vartus, kėlė siaubą.

Išganingai palengvėjo, kai apgraibomis per tamsą slinkdamas į priekį vėl užtikau kažin kokią bažnyčios detalę. Laimei, tvyrojo įtampa, kitaip niekada nebūčiau sąmoningai suvaldęs besiveržiančio iš lūpų riksmo.

Bet ką būčiau atidavęs, kad galėčiau įžiebti bent degtuką. Jaučiau, kad bent viena sekundė šviesos vėl paverstų mane vyru. Tačiau žinojau, kad tai prieštarautų numatytai mano buvimo čia sąlygai ir turėtų pražūtingų pasekmių tai, kurios atėjau gelbėti. Tai net galėtų sužlugdyti mano planus ir atimtų suteiktą galimybę. Tuo metu šios mintys padrąsino mane stipriau nei kada nors anksčiau, nes, ką dariau, buvo net ne mano kova ar savanaudiški tikslai, ne paprasčiausias nuotykis, o kova dėl gyvybės ar mirties su nežinomais sunkumais ir pavojais. Tai buvo kova vardan tos, kurią myliu, ne tik už jos gyvybę, bet galbūt net už jos sielą.

Tačiau mąstymas apie atsakomybę ir jos reikšmės suvokimas kėlė dar didesnį siaubą. Dėl aklinos bažnyčios tamsos iškilo kitų siaubingų, įtemptų akimirkų prisiminimų.

Audringų, slėpiningų apeigų, vykusių pačiose gūdžiausiose Afrikos džiunglėse, kai vidury pasikartojančios siaubo scenos Obi ir į jį panašios piktosios dvasios pasirodė nerūpestingiems, persisotinusiems siaubu garbintojams, kurių gyvybės nevertos nė sudilusio skatiko; kai net žmogaus aukojimas tebuvo nutikimas, o senų juodosios magijos linksmybių dvokas ir

nesenos skerdynės užteršė orą, kad net aš, rizikavęs gyvybe, išgyvenęs pavojus, slaptas apeigų liudininkas, nebegalėjau stebėti šios scenos iki galo, pakilau ir pabėgau išsigandęs.

Paslaptingų scenų, vykusių anapus Himalajų kalnų uolose iškirstose šventyklose. Fanatiški žiniai, nuo kurių lūpų dribo putos, abejingi kaip mirtis, negailestingi ir apimti siautulio, apgaubti kapų tylos tarsi trečiąja akimi regėjo pragariškų jėgų iškviestas vizijas.

Pasiutusių Madagaskaro salos velnio garbintojų šokių, kai net pats žmogiškumas dingdavo fantastiškame orgijų siautulyje.

Keistų tamsumo paslapčių Tibeto aukštikalnėse esančiuose vienuolynuose.

Siaubingų aukojimų su paslaptinga pabaiga atokiuose Šiaurės Kinijos kampeliuose.

Apeigų su daugybe nuodingų gyvačių ir keistų judesių, atliekamų Šiaurės Amerikos indėnų zuni ir mohikanų žiniuonio Uolinių kalnų pietvakariuose, už didžiųjų lygumų.

Slaptų sueigų milžiniškose senose Meksikos šventyklose ir prie užmirštų miestų užgesiusių aukurų didžiulių Pietų Amerikos džiunglių širdyje.

Nesuvokiamo siaubo apeigų Patagonijos priebėgose.

Prisiminimai... Dar kartą susilaikiau. Tokios mintys netinkamas pasiruošimas tam, ką turėsiu ištverti. Šią naktį mano žygį palaikė meilė, viltis, pasiaukojimas moteriai, kuri visame pasaulyje buvo brangiausia mano širdžiai, kurios ateitimi ketinau dalytis, ar tas dalijimasis galėjo nuvesti į dangų ar pragarą. Ranka, kuri imasi tokios užduoties, turi būti tvirta.

Privalau pasakyti, kad tie siaubingi prisiminimai tebebuvo naudingi man ruošiantis išmėginimui. Jie buvo paremti įvykiais, kuriuos savo akimis regėjau, patyriau ir kurių liudininkas buvau. Ar galėjau, sukaupęs tokią patirtį, tikėtis ko nors baisesnio?..

Be to, jei artėjantis išmėginimas buvo antgamtinis ar antžmogiškas, ar galėtų jis savo siaubingumu pralenkti niekingiausių žmonių rankomis atliktus niekšiškiausius ir beviltiškiausius veiksmus?..

Atgavęs narsą vėl susivokiau kelyje ir pajutau, kad liečiu pertvarą, už kurios buvo į kriptą vedantys laiptai.

Čia tyliai, ramiai pradėjau laukti.

Atlikau tą darbo dalį, kurią žinojau, kaip atlikti. Padariau, ką galėjau; likusią dalį turėjo atlikti kiti. Tai, kas turėjo įvykti, ir kas, kiek žinau, nepavaldu man. Tiksliai paklusau nurodymams, pasitelkęs visas savo žinias ir jėgas, įvykdžiau man iškeltą sąlygą. Todėl teliko laukti.

Aklina tamsa turi keistą ypatybę. Nuo tamsos juodumo pavargusios akys pradeda regėti įsivaizduojamą šviesą. Nežinau, kiek tai veikia gryna ir paprasta vaizduotė. Gali būti, kad nervai turi jusles, kurios galvoje sukelia refleksą, veikiantį visas žmogaus funkcijas; kad ir koks būtų mechanizmas, žmonės tamsoje regi šviesos atspindžius.

Taip buvo ir man, kai vienas stovėjau tamsioje tylioje bažnyčioje. Tai šen, tai ten, atrodo, blykstelėdavo švieselės.

Taip pat ir su klausa – retkarčiais pasigirsdavo keistų prislopintų garsų, greičiau atgarsių nei tikrų vibracijų. Iš pradžių kažin kas nežymiai judėjo – šnarėjo, girgždėjo, sūkuriavo, vos kvėpavo. Dabar, kai išsivadavau lyg ir iš kažkokio hipnozės transo, kurio, kol laukiau, buvau apimtas veikiamas tamsos ir tylos, apsižvalgiau stebėdamasis.

Šviesos ir garsų iliuzijos tartum tapo tikros. Kuo tikriausiai vietomis mačiau švieseles – nepakankamas, kad įžiūrėčiau detales, bet užtektinai ryškias, kad išsklaidytų akliną tamsą. Maniau, nors gal tai prisiminimų ir vaizduotės kratinys, galįs įžiūrėti bažnyčios kontūrus; nors neryškiai, bet neabejotinai buvo matomas platus ikonostasas. Instinktyviai apsižvalgiau ir suvirpėjau. Aukštai virš manęs kabėjo šviesėlėmis pažymėtas didelis graikų kryžius.

Sutrikau iš nuostabos ir stovėjau ramiai, linkęs paklusti ir niekam nesipriešinti, nuolankiai trokšdamas to, kas turi įvykti, pasiruošęs bet kam, greičiau neigiamai nei teigiamai nusiteikęs – nuotaika išreiškė dvasinį nuolankumą. Tai tikrojo neofito būsena, dėl kurios Bažnyčia pavadintų mane „nerangiu naujoku".

Kai buvo šiek tiek šviesiau, bet nepakankamai ryšku, neaiškiai mačiau priešais save stovintį altorių, ant kurio gulėjo

didelė atversta knyga, o joje du žiedai – vienas sidabrinis, kitas auksinis – ir du gėlių vainikai, kurių galai buvo surišti audinio atraiža – viena buvo sidabrinės spalvos, kita – auksinės. Nedaug teišmanau apie senosios graikų bažnyčios, kurios religiją išpažįsta Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai, apeigas, bet neabejojau dėl daiktų, kuriuos mačiau priešais save, paskirties. Instinktyviai žinojau, kad čia, nors tokiu baisiu būdu atvestas, būsiu sutuoktas. Ta mintis privertė suvirpėti širdį iki pačių jos gelmių. Maniau, geriausia, ką galėjau daryti – išlikti labai ramus ir nesistebėti niekuo, kad ir kas vyktų; bet neabejokite, kad žiūrėjau išplėtęs akis ir klausiausi ištempęs ausis.

Susirūpinęs įdėmiai dairiausi, bet nemačiau jokio buvimo ženklo tos, su kuria atėjau susitikti.

Vis dėlto atsitiktinai pastebėjau, kad tokios šviesos, kokia ji buvo, neskleidė jokia liepsna, jokia ugnis. Kad ir koks tos šviesos šaltinis, ji buvo prislopinta tarsi degtų po kažkokiu žalios spalvos plono, išraižyto akmens dangčiu. Tai kėlė labai keistą ir trikdantį įspūdį.

Netrukus krūptelėjau, kai šalia manęs iš tamsos išniro vyriškio ranka ir sugriebė manąją. Pasisukęs išvydau šalia stovintį spindinčių juodų akių, ilgų juodų plaukų ir juodos barzdos vyrą. Jis vilkėjo prabangų, įmantriai papuoštą auksu brokato apdarą. Jo galvą gaubė aukštas, išsikišęs apdangalas, glaudžiai surištas juoda kaklaskare, kurios galai nugaroje sudarė ilgus, kabančius šydus. Šie šydai, krintantys ant nuostabių paauksuoto brokato apdarų, kėlė nepaprastą iškilmingą įspūdį.

Pasidaviau vedančiai rankai ir netrukus suvokiau, kiek galėjau matyti, kad esu vienoje šventovės pusėje.

Grindyse šalia mano kojų žiojėjo bedugnė, į kurią taip aukštai virš galvos, kad neryškioje šviesioje negalėjau įžiūrėti, kur ji prasideda, leidosi grandinė. Tai pamačius mane užplūdo keistų prisiminimų banga. Negalėjau neprisiminti grandinės, kabėjusios virš stikliniu dangčiu uždengto kapo kriptoje, ir instinktyviai pajutau, kad baisi bedugnė šventovės grindyse buvo kriptos lubos, prie kurių pritvirtinta sarkofagą laikanti grandinė.

Girdėjosi girgždėjimas ir žvangėjimas – girgždėjo gervė ir žvangėjo grandinės. Kažkas kažkur šalia manęs sunkiai alsavo. Buvau taip įnikęs į tai, kas vyksta, kad nemačiau, kaip viena po kitos iš supančios tamsos tyliai it vaiduokliai išniro kelios juodais vienuolių drabužiais apsirengusios figūros. Jų veidus dengė juodi gobtuvai su skylėmis, pro kurias galėjau matyti juodas spindinčias akis. Mano vedlys tvirtai laikė mane už rankos. Dėl šio prisilietimo, kuris padėjo man išlikti ramesniam, jaučiausi saugus.

Gervė girgždėjo ir grandinės žvangėjo taip ilgai, kad nežinomybė tapo beveik nepakeliama. Galų gale pasirodė geležinis žiedas, per kurio vidurį buvo perleistos keturios trumpesnės, plačiai išsiskleidusios grandinės. Po kelių sekundžių galėjau matyti, kad jos pritvirtintos prie didelio akmeninio karsto, uždengto stikliniu dangčiu, kampų. Kildamas jis užėmė visą angą. Kai karsto dugnas pasiekė grindų lygį, jis sustojo ir nebejudėjo. Nebuvo vietos svyruoti. Karstą iš karto apsupo nemažai juodai apsirengusių figūrų, kurios pakėlė stiklinį dangtį ir nusinešė jį į tamsą. Tada į priekį išėjo labai aukštas vyras, juoda barzda ir galvos apdangalu kaip mano vedlio, bet su trimis užrišimais; jis taip pat vilkėjo puošniu, gražiai krintančio audinio ir gausiai auksu siuvinėtu apdaru. Jis pakėlė ranką ir tuojau pat aštuonios kitos juodai apsirengusios figūros žengė į priekį ir palinko virš akmeninio karsto iškeldamos iš jo nejudantį mano Damos, vis dar vilkinčios savo įkapes, kūną ir paguldė jį švelniai ant šventovės grindų.

Apgailestavau, kad tą akimirką blankios šviesos ėmė gesti ir galiausiai dingo – teliko aukštai virš galvos didelio kryžiaus kontūrus žyminčios švieselės. Tik jos teikė šviesą tamsai išsklaidyti. Manąją laikiusi ranka atsigniaužė ir suvokiau, kad likau vienas. Po kelių akimirkų, kai liovėsi girgždėti gervė ir žvangėti grandinės, pasigirdo stiprus garsas, tarsi akmuo brūžintųsi į akmenį; tada įsivyravo tyla. Klausiausi įdėmiai, bet negalėjau išgirsti šalia savęs nė menkiausio garso. Net nutilo atsargus, prislopintas kvėpavimas aplink mane, kuris anksčiau smarkėjo. Ką turėjau daryti bejėgis, paliktas nežinioje? Kurį laiką, kuris, atrodė, tęsėsi visą amžinybę, likau

koks buvęs – ramus ir tylus. Galų gale įveiktas tą akimirką nesuprantamos emocijos lėtai atsiklaupiau ir nuleidau galvą. Užsidengęs veidą rankomis, bandžiau prisiminti jaunystėje išmoktas maldas. Esu tikras, kad manęs neapėmė jokia baimė ir kad nedvejojau dėl savo ketinimo. Tiek daug dabar žinau, bet net ir tada žinojau ne mažiau. Tikiu, kad galų gale mane iki širdies gelmių palietė užsitęsusi įspūdinga tamsa ir paslaptis. Atsiklaupimas nebuvo simbolinio dvasios nuolankumo prieš aukštesnę jėgą išraiška. Suvokęs tiek daug, pajutau didesnį pasitenkinimą nei tada, kai įėjau į bažnyčią, atgavęs drąsą patraukiau rankas nuo veido ir pakėliau nuleistą galvą.

Impulsyviai pašokau ant kojų ir išsitiesiau – laukiau. Atrodė, kad visa pasikeitė nuo tada, kai klūpojau. Prietemoje skendinčioje bažnyčioje vėl sužibo švieselės, kurios iš lėto ryškėjo apšviesdamos blausią erdvę. Priešais mane stovėjo altorius, ant kurio gulėjo atversta knyga, o joje auksinis ir sidabrinis žiedai bei du gėlių vainikai. Taip pat mėlynomis liepsnelėmis degė dvi ilgos žvakės – vienintelės, ką mačiau esant tikra.

Iš tamsos išėjo ta pati aukšta figūra, apsivilkusi puošniu apdaru ir su tiara. Ji vedė už rankos mano Damą, vis dar apsivilkusią įkapes, bet virš jų nuo vainiko ant galvos krito labai senų ir nuostabių nėrinių neįtikėtino plonumo šydas. Net tokioje blausioje šviesoje galėjau įžiūrėti dailaus nėrinio grožį. Šydas buvo sutvirtintas apelsinmedžio žiedų ir kipariso bei lauro šakelių, keistas derinys, puokšte. Rankoje Dama laikė tokią pat, tik didesnę puokštę. Švelnus ir svaiginantis aromatas skverbėsi į mano šnerves. Užuodęs ir pajutęs aromato sužadintą jausmą pradėjau virpėti.

Paklususi jos ranką laikiusiam vedančiajam atsistojo man iš kairės priešais stalą. Tada vedlys užėmė savo vietą už jos. Kitame stalo gale, mums iš dešinės, atsistojo ilgabarzdis kunigas, apsivilkęs nuostabiu drabužiu ir užsidėjęs kepurę su tuo pačiu juodos spalvos šydu. Vienas jų, kuris, atrodė, yra svarbesnis nei tie du, perėmė iniciatyvą davęs mums ženklą padėti dešinę ranką ant atverstos knygos. Žinoma, mano Dama išmanė apeigas ir suprato, ką sakė kunigas, todėl pati ištiesė ranką. Mano vedlys tuo pat metu ir tokiu pat būdu ištiesė manąją. Net esant

tokioms paslaptingoms aplinkybėms suvirpėjau palietęs savo Damos ranką.

Tris kartus peržegnojęs mūsų kaktas kunigas padavė kiekvienam po ploną uždegtą žvakę. Žvakės norėjome ne dėl papildomos ryškesnės šviesos, bet dėl to, kad leido mums šiek tiek geriau matyti vienas kito veidus. Džiūgavau žvelgdamas į savo nuotakos veidą, kurio išraiška įtikino, kad ji jautėsi taip pat. Jaučiau neapsakomą malonumą, kai įsmeigus akis į mane jos išblyškusius skruostus nudažė vos pastebimas raudonis.

Tada kunigas iš eilės, pradėdamas nuo manęs, iškilmingu balsu klausė, ar sutinkame tuoktis: tai bendra visoms panašioms apeigoms. Atsakiau taip, kaip galėjau, sekdamas savo vedlio murmesiu. Mano Dama atsakė aidžiai, bet švelniai. Nerimavau, net jaučiau sielvartą, kad kunigui klausiant sutikimo neišgirdau jos vardo, kurio, gana keista, nežinojau. Kadangi nemokėjau kalbos ir frazės nebuvo sakomos pažodžiui kaip mūsų apeigose, negalėjau suprasti, kuris žodis reiškė vardą.

Po kelių ritmiškai sukalbėtų maldų ar nematomo choro progiesmiu ištartų palaiminimų kunigas paėmė nuo atverstos knygos žiedus ir tris kartus laikydamas auksinį žiedą laimindamas peržegnojo mano kaktą, paskui užmovė žiedą ant mano dešinės rankos piršto; tada padavė mano Damai sidabrinį žiedą ir pakartojo tas pačias apeigas. Spėju, tai buvo palaiminimas – kulminacija sujungiant du į vieną.

Stovėjusieji už mūsų tris kartus apkeitė žiedus, nuimdami juos nuo vieno piršto ir uždėdami ant kito taip, kad galų gale mano žmona mūvėjo auksinį žiedą, o aš – sidabrinį.

Tada pasigirdo giedojimas, kurio metu kunigas smilkė, o mano žmona ir aš laikėme savo žvakes. Paskui, kai mus palaimino, girdėjosi iš tamsos sklindantys nematomų giedančiųjų atsakymai.

Po ilgų maldų ir laiminimo apeigų, sugiedotų triskart, kunigas paėmė gėlių vainikus ir uždėjo ant mūsų galvų, pirma apvainikuodamas mane paauksuoto audinio atraiža surištu vainiku. Paskui davė ženklą ir tris kartus palaimino kiekvieną. Už mūsų stovėję vedliai tris kartus apkeitė vainikus, kaip keitė žiedus, tad galų gale apsidžiaugiau pamatęs, kad mano

žmonos galvą vainikavo paauksuoto, o manąją – sidabrinio audinio atraiža surišti vainikai.

Paskui tyloje atėjo nuojauta, kad turi įvykti kažkas iškilminga. Nenustebau, kai kunigas paėmė į rankas didelę auksinę taurę. Klūpodami aš ir mano žmona tris kartus gurkštelėjome iš jos.

Kai po kurio laiko pakilome, kunigas kaire ranka paėmė mano dešinę ir aš, pamokytas vedlio, padaviau dešinę ranką savo žmonai. Taip viena eile, su kunigu priekyje, ritmingai ratu apėjome altorių. Tie, kurie palaikė mus, ėjo paskui laikydami vainikus virš mūsų galvų ir sukeisdami juos, kai sustodavome.

Sugiedojus tamsoje himną kunigas nuėmė vainikus. Kuo aiškiausiai tai – apeigų pabaiga: kunigas perdavė mus vienas kitam ir mes apsikabinome. Tada palaimino mus – tuos, kurie dabar buvo vyras ir žmona!

Šviesos iš karto užgeso: kai kurios tarsi nuslopo, kitos susiliejo su juoduma.

Likę tamsoje mes, aš ir mano žmona, vėl apsikabinome ir kelias akimirkas stovėjome kartu širdis prie širdies, tvirtai laikydami vienas kitą glėbyje aistringai bučiavomės.

Instinktyviai pasisukome link pravertų bažnyčios durų, kur galėjome matyti per plyšį įslinkusią mėnulio šviesą. Einant žmona mane tvirtai laikė kairiąja ranka, mes perėjome senąją bažnyčią ir išėjome į lauką.

Nepaisant mus supančios tamsos buvo malonu atsidurti gryname ore drauge su ja ir patirti šį naują mūsų ryšį. Mėnulis buvo aukštai danguje ir po bažnyčios blankumos ir tamsos šviesa atrodė ryški kaip dieną. Dabar pirmą kartą galėjau tinkamai įsižiūrėti į savo žmonos veidą. Kerinti mėnesiena galėjo pasitarnauti nežemiškam grožiui sustiprinti, bet nei mėnulio, nei saulės šviesa negalėjo atspindėti gyvo žmogaus didybės grožio. Apie nieką negalėjau galvoti kol gėrėjausi jos spindinčiomis akimis, bet kai dairydamasis saugumo sumetimais žvilgsniu užkliuvau už jos figūros, man susopo širdį. Sidabrinė mėnesiena išryškino kiekvieną detalę sukeldama baisų įspūdį. Mačiau, kad ji vilkėjo tik įkapes. Po paskutinio

palaiminimo prieš grįždama į mano glėbį tikriausiai tamsoje nusiėmė nuotakos šydą. Žinoma, tai galėjo būti pagal jos bažnyčios nustatytas apeigas, bet vis tiek skaudėjo širdį. Susižavėjimas vadinti ją tik savo šiek tiek išblėso todėl, kad nebuvo šios nuotakos puošmenos. Tačiau dėl to Dama nebuvo mažiau švelnesnė man. Kartu ėjome taku per mišką, ji žengė neatsilikdama nuo manęs, kaip žmona ir turi žengti.

Kai praėjome medžius ir priėjome pakankamai arti, kad matytume pilies stogą, dabar paauksuotą mėnesienos, ji sustojo ir žvelgdama į mane meilės pilnomis akimis, pasakė.

– Čia turiu tave palikti!

– Kaip? – buvau apstulbęs ir jutau, kad savo nusivylimą išreiškiau nuostaba.

Ji greitai tęsė:

– Deja! Dabar neįmanoma, kad eičiau toliau!

– Tačiau kas tau kliudo? – paklausiau. – Dabar esi mano žmona. Tai mūsų vestuvių naktis ir tavo vieta – būti su manimi!

Jos atsakymo aimana sujaudino mane iki širdies gelmių.

– Ak, žinau, žinau! Nėra nieko, nieko negali būti, ko mano širdis trokštų labiau nei dalytis vyro namais. Ak, mielasis, brangusis, jei tik žinotum, ką reikštų man visada būti su tavimi! Tačiau tikrai negaliu – dar negaliu! Nesu laisva! Jei tik žinotum, kiek daug man kainavo tai, kas įvyko šiąnakt, arba kiek tai kainavo kitiems, taip pat kiek dar tai man kainuos – suprastum. Rupertai... – pirmą kartą ji kreipėsi į mane vardu ir, savaime suprantama, labai susijaudinau, – ...Rupertai, mano vyre, jei nepasitikėčiau tavimi ir mūsų meilės galia, nebūčiau išdrįsusi padaryti to, ką padariau šiąnakt. Tačiau, brangusis, žinau, kad mane palaikysi; tavo žmonos garbė yra tavo garbė, kaip tavoji yra mano. Mano garbė šaukiasi tavosios, ir tu gali man padėti: vienintelė pagalba, kurios šiuo metu galiu sulaukti iš tavęs – pasitikėk manimi. Būk kantrus, mylimasai, būk kantrus! Ak, būk kantrus, palauk šiek tiek ilgiau! Tai netruks ilgai. Taip greitai, kaip tik mano siela išsilaisvins, ateisiu pas tave, savo vyrą, ir nebesiskirsime. Sutik palaukti kurį laiką! Tikėk, kad myliu tave iki pačių savo sielos gelmių ir gyvenimas toli nuo tavęs man yra kartesnis nei tau! Prisimink,

brangusis, kad nesu tokia kaip kitos moterys, kurią nors dieną aiškiai tai suvoksi. Šiuo metu ir dar kiek laiko būsiu suvaržyta kitų man primestos pareigos ir savo pačios įsipareigojimų – tai pasižadėjau duodama švenčiausią priesaiką, kurios negaliu laužyti. Jie uždraudė man daryti, ką noriu. Ak, pasitikėk manimi, mylimasai, mano vyre!

Ji maldaujamai ištiesė rankas. Mėnesiena prasiskverbdama pro išretėjusius medžius nušvietė jos baltas įkapes. Tada prisiminimas viso, ką jai tenka kentėti – siaubingą vienatvę tame baisiame kape kriptoje, nevilties agoniją dėl bejėgiškumo prieš nežinomybę – užliejo mane gailesčio banga. Ką galėjau padaryti, kad apsaugočiau ją nuo kitos kančios? Tai galėjau padaryti tik parodydamas savo tikėjimą ir pasitikėjimą. Jei turėjo grįžti į tą baisų rūsį, bent galėtų pasiimti su savimi prisiminimą to, kuris ja pasitiki ir ją myli ir kurį ji myli, su kuriuo susisiejo santuokos sakramentu. Mylėjau ją labiau nei save, labiau nei savo sielą ir jutau tokį didelį gailestį, kad visas įmanomas savanaudiškumas nugrimzdo į jos gelmes. Šnekėdamas nulenkiau galvą prieš ją – savo Damą ir savo žmoną.

– Tebūnie, mylimoji. Visiškai tavimi pasitikiu, kaip kad tu pasitiki manimi. Tai buvo įrodyta šią naktį net mano abejojančiai širdžiai. Lauksiu ir kadangi žinau, kad to nori, lauksiu taip kantriai, kaip tik galėsiu. Tačiau iki tol, kol ateisi pas mane visam laikui, leisk man tave matyti ar duok žinių, kai galėsi. Laikas, brangi žmona, slinks lėtai, kai galvosiu apie tavo kančias ir vienatvę. Būk man maloninga ir neleisk, kad praeitų per daug laiko tarp mūsų vilties kibirkštėlių. Mylimoji, kai ateisi pas mane, tebūnie tai visam laikui! – Sakinio – jutau jo nuoširdumą – intonacijoje buvo kai kas, dėl ko jos akys spindėjo.

– Visam laikui! Prisiekiu!

Išsiskyrėme apsikabinę ir po tokio ilgo bučinio, kad dar ilgai virpėjau, nors nebemačiau jos. Stovėjau ir žiūrėjau, kaip jos balta figūra, slenkanti per tirštėjančią tamsą, blanko einant gilyn į girią. Tai tikrai nebuvo optinė apgaulė ar proto sukurta iliuzija, kai prieš tamsai ją praryjant, jos įkapėmis apvilkta ranka pakilo tarsi laimindama ar atsisveikindama.

ŠEŠTA KNYGA – PERSEKIOJIMAS GIRIOJE

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 3 d.

Tik darbas gali numalšinti mano širdgėlą. Kartais atrodo, kad patyręs tokią laimę daugiau nebegalėsiu būti laimingas. Ar galiu būti laimingas, kai mano žmona, kurią švelniai myliu ir kuri, žinau, myli mane, kenčia žmogui nesuvokiamą siaubą ir vienatvę? Tačiau kas – man netektis, tas – laimėjimas mano šaliai. Dabar mano šalis – Mėlynųjų kalnų kraštas, nepaisant to, kad tebesu ištikimas gerojo karaliaus Edvardo valdinys. Dėdė Rodžeris pasirūpino, kad prieš priimdamas kitos šalies pilietybę gaučiau Slaptosios tarnybos sutikimą.

Savaime suprantama, kad vakar ryte grįžęs namo negalėjau užmigti. Tai buvo neįmanoma po nakties įvykių ir patirto kartaus nusivylimo, sekusio po jaudinančio džiaugsmo akimirkos. Užtraukdamas užuolaidą mačiau, kaip tekanti saulė tik apšvietė priešais mane aukštai danguje plaukiančius debesis. Atsiguliau ir pabandžiau pailsėti, bet nesėkmingai. Prisiverčiau ramiai gulėti ir galų gale jei ir nemiegojau, tai bent jau snūduriavau.

Šią rimtį nutraukė tylus barbenimas į duris, tuojau pat pašokau ir apsivilkau chalatą. Už durų, kai jas atidariau, stovėjo teta Džaneta. Rankoje ji laikė uždegtą žvakę: nors jau švito, koridoriuose tebebuvo tamsu. Pamačiusi mane, atrodo, lengviau atsikvėpė ir pasiteiravo, ar gali įeiti.

Kaip senais gerais laikais sėsdamasi ant mano lovos krašto tyliai tarė:

– O, vaikeli, vaikeli, tikiuosi, tavo našta ne per sunki nešti.

– Mano našta? Ką, po galais, turite omenyje, teta Džaneta? – paklausiau. Aiškiai atsakydamas nenorėjau išsiduoti, juk akivaizdu, kad ji vėl regėjo viziją.

Ji prakalbo liūdnai, rimtai, kaip jai buvo įprasta, kai užsimindavo apie slėpiningus dalykus.

– Vaikeli, mačiau tavo krauju pasruvusią širdį. Žinojau, kad tai tavo širdis, nors neturiu nė menkiausio supratimo, iš kur žinojau, kad ji tavo. Širdis gulėjo tamsoje ant akmeninių grindų, apšviesta tik blankios, melsvos, lyg lavoniškos šviesos. Ant jos gulėjo didelė knyga, o aplink buvo išbarstyta daug keistų daiktų, tarp jų du gėlių vainikai: vienas surištas sidabrine juostele, kitas – auksine. Taip pat buvo apverstas auksinis, panašus į taurę, puodelis. Iš jo tekėjo raudonas vynas ir maišėsi su tavo širdies krauju; ant didelės knygos buvo keli juoda spalva apgaubti didžiuliai svarsčiai, o ant jų stovėjo daug šonu pasisukusių vyrų, visi apsivilkę juodai. Kai kiekvienas jų visu svoriu atsistodavo ant svarsčių, kraujas vėl ištrykšdavo. O tavo vargšė širdis, vaikeli, taip smarkiai plakė, kad su kiekvienu dūžiu pakeldavo juodai apdengtus svarsčius! Ir tai dar ne viskas, arti stovėjo aukšta didingo stoto moteris, vilkinti baltą apdarą su dideliu puikiausių nėrinių šydu, gaubiančiu įkapes. Ji buvo baltesnė už sniegą ir pasakiškai graži kaip rytas, nors buvo juodų kaip varno sparnas plaukų ir juodų kaip naktis akių, kuriose spindėjo žvaigždės. Ir su kiekvienu tavo vargšės krauju pasruvusios širdies dūžiu ji grąžydavo baltas rankas ir jos švelni aimana plėšė man širdį pusiau. Ak, vaikeli, vaikeli! Ką tai galėtų reikšti?

Pajėgiau sumurmėti:

– Tikrai nežinau, teta Džaneta. Spėju, tai tik sapnas!

– Tai buvo sapnas, mielasis. Sapnas ar regėjimas, neturi reikšmės – kuris: tai Dievo siųstas perspėjimas... – netikėtai tarė pasikeitusiu balsu. – Vaikeli, ar įsimylėjai kokią merginą? Nekaltinu tavęs. Jūs, vyrai, kitaip žiūrite į mus, moteris, ir jūsų gėrio ir blogio suvokimas skiriasi nuo mūsų. Ak, vaikeli, moteris lieja karčias ašaras, kai jos įskaudinta širdis lengvai pasiduoda klastingiems žodžiams. Sunki našta bet kokiam vyrui tvarkytis su jam tekusia atsakomybe ir, jei vyras imtų gailėtis,

lengvai sukeltų širdgėlą moteriai. – Ji sustojo ir kapų tyloje laukė, kol prabilsiu.

Pamaniau, kad bus geriau palikti jos vargšę mylinčią širdį ramybėje ir, kadangi negalėjau atskleisti savo ypatingosios paslapties, prašnekau kuo paprasčiau.

– Teta Džaneta, esu vyras ir gyvenu vyrišką gyvenimą. Tačiau galiu pasakyti jums, tai, kuri visada mane mylėjo ir mokė būti teisingą, kad visame pasaulyje nėra moters, kuri turėtų lieti ašaras dėl kokio nors mano melo. Jei ir būtų tokia, kuri, mieganti ar pabudusi, sapnuose, fantazijose ar tikrovėje verkia dėl manęs, tai tikrai ne dėl mano veiksmų, o dėl aplinkos, kuri mane supa. Gali būti, kad jai skauda širdį, nes turiu kentėti – visi vyrai patiria tam tikrą kančią; bet ji neverkia dėl kokių nors mano veiksmų.

Mano patikinta teta labai susijaudino, laiminga atsiduso, pakėlusi akis žiūrėjo į mane pro ašaras; švelniai pabučiavusi mano kaktą ir palaiminusi išėjo. Ji buvo švelnesnė ir meilesnė nei pajėgčiau nusakyti, ir apgailestavau dėl vieno – kad negalėjau pas ją atvesti savo žmonos ir leisti tetai dalytis man jaučiama meile. Tačiau taip bus, kai Dievas duos!

Ryte nusiunčiau pranešimą Rukiui į Otrantą, kuriame pateikiau užkoduotus nurodymus, kad jachta atplauktų į Visarioną šią naktį.

Visą dieną vaikštinėjau tarp kalniečių: treniravau juos ir apžiūrinėjau ginklus. Negalėjau nusėdėti vietoje. Vienintelė galimybė nurimti buvo darbas, o vienintelė galimybė užmigti – nuovargis. Deja, esu labai ištvermingas, todėl net sutemus grįžęs namo buvau žvalokas. Radau Rukio siųstą telegramą, kad jachta atplauks vidurnaktį.

Nereikėjo šaukti kalniečių, nes pilyje pakako vyrų, kad pasirengtume jachtos atplaukimui.

Vėliau

Jachta atplaukė. Pusė dvylikos stebėtojas signalizavo, kad jachta be šviesų lėtai plaukia užutėkio link. Nubėgau prie vėliavos stiebo ir pamačiau laivą tarsi vaiduoklį, plaukiantį tamsoje. Laivas nudažytas mėlynai pilka spalva ir jo beveik neįmanoma pamatyti per jokį atstumą. Jis tikrai nuostabiai

plaukia. Net nesigirdėjo variklių, galinčių sudrumsti tylą, gaudesio, laivas labai greitai artėjo ir per kelias minutes priplaukė prie plūduriuojančios užtvaros. Teturėjau laiko nubėgti žemyn, kad duočiau nurodymus atitraukti ją, kai laivas įplaukė ir kaip įbestas sustojo prie krantinės. Rukis pats jį valdė ir pasakė, kad dar nematė laivo, kuris taip puikiai ir taip greitai paklustų vairalazdei. Laivas tikrai gražus ir, kiek galėjau matyti naktį, kiekviena jo detalė tobula. Pasižadėjau dieną skirti kelias malonias valandas laivui apžiūrėti. Vyrai atrodė puikiai.

Tačiau nesijaučiau mieguistas. Šią naktį nesitikėjau užmigti. Darbas reikalauja, jog būčiau žvalus, kad ir kas atsitiktų, todėl turiu pamėginti užmigti – būtinai turiu pamėginti pailsėti.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 4 d.

Atsikėliau su pirmu saulės spinduliu, todėl, kai jau buvo pakankamai šviesu, buvau nusiprausęs ir apsirengęs. Tuojau pat nusileidau į prieplauką ir visą rytą apžiūrinėjau laivą, kuris visiškai pateisina Rukio susižavėjimą. Laivo konstrukcija puiki ir, spėju, jis yra nepaprastai greitas. Apie šarvuotę tegaliu pasakyti, kad ji atitinka techninius reikalavimus, o ginkluotė tikrai nuostabi. Laivo arsenale yra ne tik visų naujausių puolamojo karo įrenginių – tikrai, jis apginkluotas naujausiomis torpedomis ir jų paleidimo pabūklais – bet ir pasenusių raketų paleidimo vamzdžių, kurie tam tikrose situacijose labai naudingi. Taip pat esama elektrinių ginklų ir naujausių Masilono vandens patrankų bei Reinhardto elektrinių pneumatinių piroksilino sviedinių „skirstytuvų". Laivas aprūpintas net lengvai pripučiamais kariniais oro balionais ir išardomais Kitsono lėktuvais. Nemanau, kad pasaulyje gali būti kas nors panašaus į jį.

Įgula verta laivo. Negaliu net įsivaizduoti, kur Rukis galėjo surinkti tokią daugybę nuostabių vyrų. Beveik visi yra tarnavę kariniuose laivuose, įvairių tautybių, bet daugiausia britai. Visi jauni – vyriausiam iš jų nėra nė keturiasdešimties – ir, kiek galiu spręsti, kiekvienas jų puikiai išmano vieną ar kitą

kariavimo būdą. Bus sunku, bet išlaikysiu juos kartu.

Nenumanau, kaip praleidau likusią dienos dalį. Labai stengiausi savo elgesiu nesukelti jokių šeimyninių nepatogumų, kad teta Džaneta neužsipultų manęs dėl praeitą naktį regėtų sapnų ar vizijų suteikdama mano elgesiui kokios naujos reikšmės. Manau, man pavyko, nes, kiek galiu teigti, ji neatkreipė jokio ypatingo dėmesio į mane. Kaip įprasta, atsisveikinome pusę vienuoliktos ir grįžęs čia užrašiau dienos įvykius į dienoraštį. Šiąnakt buvau labiau sunerimęs nei paprastai, ir nenuostabu. Atiduočiau bet ką, kad tik galėčiau nueiti į Šv. Savos bažnyčią ir vėl pamatyti savo žmoną – net jei ji miegotų kape. Tačiau neišdrįsau to padaryti, nes, jei ji ateitų čia, norėdama mane pamatyti, nesusitiktume. Todėl dariau, ką galėjau. Į terasą vedančias stiklines duris palikau atdaras, kad ji galėtų tuojau pat įeiti, jei ateitų. Užkūriau ugnį, todėl kambaryje buvo šilta. Yra maisto, jei jo norėtų. Kambaryje uždegiau daug žvakių, kad per ne iki galo užtrauktos užuolaidos plyšį šviesa rodytų kelią.

Ak, kaip lėtai slenka laikas! Laikrodis mušė vidurnaktį. Pirma, antra valanda! Garbė Viešpačiui, kad netrukus švis ir prasidės dienos darbai! Tam tikra prasme galėsiu dar kartą įsitikinti, kad darbas – tinkamas būdas širdgėlai malšinti. Kol kas turiu toliau rašyti, kad neviltis manęs neapimtų.

Kartą naktį pamaniau, kad lauke išgirdau žingsnius. Nuskubėjau prie durų ir pažvelgiau pro jas, bet nieko nepamačiau ir nieko neišgirdau. Tai buvo šiek tiek po pirmos. Baiminausi išeiti į lauką, kad ji neimtų nerimauti, todėl grįžau prie stalo. Nepajėgiau rašyti, tik valandėlę rymojau už stalo. Tačiau negalėjau ištverti, todėl pakilau ir pradėjau vaikščioti po kambarį. Vaikščiodamas jaučiau, kad mano Dama – kaskart suspaudžia širdį prisiminus, kad nežinau net jos vardo – buvo nelabai toli nuo manęs. Mintis, kad ji galbūt ateina pas mane, priversdavo smarkiau plakti širdį. O, kad turėčiau bent kruopelytę aiškiaregystės dovanos kaip teta Džaneta! Nuėjau prie durų ir stovėdamas už užuolaidos klausiausi. Pasirodė, kad tolumoje girdžiu verksmą, ir išbėgau į terasą, bet ten nieko neišgirdau ir niekur nepastebėjau jokio gyvos būtybės ženk-

lo, todėl palaikiau tai naktinio paukščio verksmu ir grįžęs į kambarį rašiau dienoraštį, kol nusiraminau. Manau, mano nervai ima krikti, nes, rodos, kiekvienas nakties garsas man turi ypatingos reikšmės.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 7 d.

Kai ėmė švisti, praradau viltį, kad mano žmona ateis, ir nusprendžiau, kad kai tik galėsiu pasprukti neatkreipdamas tetos Džanetos dėmesio, nueisiu į Šv. Savos bažnyčią. Kaip visada, puikiai papusryčiavau, bet atsisakiau savo sumanymo, kad nesukelčiau tetos smalsumo – to šiuo metu nenorėjau. Kadangi tebelaukiau Damos, nenusirengęs atsiguliau į lovą ir, tokia jau lemtis, užsnūdau.

Mane pažadino siaubingas barbenimas į duris. Kai jas atidariau, už jų stovėjo pulkelis tarnų, kurie nuoširdiai atsiprašė, kad pažadino, nors neturėjo tokio mano nurodymo. Jų vyresnysis paaiškino, jog jaunas kunigas atvyko valdytojo siųstas perduoti tokį skubų pranešimą, kad reikalavo žūtbūt nedelsiant mane pamatyti. Tuojau pat išėjau ir radau jį pilies menėje, stovintį priešais įkaitusį židinį – anksti ryte visada daug kūrenama. Rankose jis laikė laišką, bet prieš įteikdamas jį man pasakė:

– Mane atsiuntė valdytojas, kuris skubino, kad nešvaistyčiau nė vienos akimirkos, o greičiau jus pamatyčiau, nes laikas yra aukso vertės, dar daugiau – jis neįkainojamas. Šis laiškas, be kita ko, laiduoja už mane. Įvyko siaubinga nelaimė – praeitą naktį dingo mūsų vado duktė. Dar valdytojas liepė priminti jums, ką pasakė per sueigą, kai neleido kalniečiams saliutuoti. Negalime aptikti jokio jos pėdsako ir manome, kad ją pagrobė Turkijos sultono, kuris ne pirmą kartą veda mūsų tautą prie karo slenksčio reikalaudamas jos sau į žmonas, šnipai. Taip pat turiu pasakyti, kad valdytojas Plamenacas pats būtų atvykęs, bet buvo būtina, kad tuojau pat pasitartų su arkivyskupu Steponu Palealogu dėl to, kaip geriausia pasielgti ištikus tokiai baisiai nelaimei. Jis išsiuntė paieškos grupę, vadovaujamą Spa-

zaco archimandrito Petrofo Vlastimiro, kuris turės atvykti čia ir pranešti bet kokias naujienas, kurias tik jam pavyks gauti; signalizuos, kaip liepėte, nes taip geriausia skleisti naujienas. Jis žino, kad jūs, šviesiausiasis, savo kilnia širdimi esate vienas iš mūsų tėvynainių ir kad jau įrodėte savo draugiškumą stengdamasis visokeriopai paremti mus karo atveju. Ir kaip kilnaus tėvynainio valdytojas prašo jūsų padėti mus ištikusioje bėdoje. – Tada padavė laišką ir stovėjo pagarbiu atstumu, kol perlaužiau antspaudą ir jį perskaičiau. Laiškas buvo parašytas paskubomis ir pasirašytas valdytojo.

„Būkite su mumis dabar, kai mūsų tautai gresia pavojus. Padėkite mums išgelbėti tą, kurią dieviname, ir nuo šiol būsite mūsų širdyse. Sužinosite, kaip Mėlynųjų kalnų krašto vyrai vertina ištikimybę ir narsą. Ateikite!"

Tai buvo užduotis, verta ne bet kokio vyro. Žinia, kad Mėlynųjų kalnų krašto vyrai kreipėsi į mane ištikti baisios bėdos, sujaudino iki pačių sielos gelmių. Ši žinia pažadino iš protėvių vikingų paveldėtą kovos instinktą ir širdyje prisiekiau, kad kalniečiai bus patenkinti manimi. Pašaukiau signalizuotojus, kurie buvo pilyje, ir kartu su jaunuoju kunigu-pasiuntiniu nusivedžiau ant stogo.

– Eime, – tariau, – pamatysite, kaip atsakysiu į valdytojo prašymą.

Buvo iškelta tautinė vėliava – sutartas signalas, kuris dabar įspėjo šalį. Netrukus kiekvienoje gretimoje ir tolimoje viršūnėje buvo matomas atsakomasis vėliavų plevėsavimas. Greitai sklido signalas, skelbiantis „prie ginklų".

Paieškos planas man aiškėjo čia pat, taigi skubiai, vieną po kito daviau nurodymus signalizuotojams. Semaforo rankenos sukosi taip, kad jaunasis kunigas žvelgė nustebęs. Rodos, gavę nurodymus signalizuotojai vienas po kito užsidegdavo – jie instinktyviai suprato planą ir dirbo tarsi pusdieviai. Jie žinojo, kad kuo plačiau pasklis sujudimas, tuo daugiau galimybių greitai ir vieningai veikti.

Iš netoli pilies esančio miško pasigirdo laukinis džiaugsmo šūksnis, perskrodęs kalvų tylą. Gera žinoti, kad tie, kurie matė signalus, pasiruošę. Kai norėdamas tarti žodį pasisukau į ku-

nigą-pasiuntinį, jo veide mačiau viltį ir džiūgavimą. Žinoma, jis norėjo žinoti, kas vyksta. Jo akyse mačiau savo akių atspindį, kai kalbėjau.

– Pasakykite valdytojui, kad per minutę, kai jo pranešimas buvo perskaitytas, Mėlynųjų kalnų kraštas pabudo. Kalniečiai jau atžygiuoja ir, prieš saulei aukštai pakylant, visame pasienyje – nuo Angusos iki Ilsino, nuo Ilsino iki Badžanos, nuo Badžanos iki Ispazaro, nuo Ispazaro iki Voloko, nuo Voloko iki Tatros, nuo Tatros iki Domitaro, nuo Domitaro iki Gravadžos, nuo Gravadžos iki Angusos – ratu bus išstatyta sargyba. Ji bus dviguba. Vyresni vyrai saugos pasienį, o jaunesni stovės priekyje. Taip jie susijungs į vientisą liniją, kad niekas negalėtų prasmukti pro juos. Užims viršukalnes ir girių gūdumą ir galiausiai priartės prie pilies, kurią jie gali iš toli matyti. Mano jachta yra čia – jūreiviai apžiūrės pakrantę nuo vieno jos galo iki kito; tai greičiausias laivas jūroje, taigi galės atsilaikyti prieš eskadrą. Laive priimsime visus signalus – kur jachta stovės, ten tuo metu ir bus signalų priėmimo štabas, iš kur išlavintos akys stebės horizontą dieną ir naktį, kol dingusioji bus rasta ir už ją bus atkeršyta. Pagrobėjai jau dabar yra apsupti ir negalės pasprukti.

Jaunasis kunigas džiaugsmingai užšoko ant dantytos sienos ir sušuko miniai, besirenkančiai pilies soduose. Žmonės srautais vis ėjo iš girios, kol galiausiai pulkas priminė kariuomenę. Vyrai taip nudžiugo, kad garsas, panašus į jūros šniokštimą žiemą, pasklido plačiai ir pasiekė net mus, stovėjusius taip aukštai. Nusiėmę kepures jie šaukė:

– Dievas ir Mėlynųjų kalnų kraštas! Dievas ir Mėlynųjų kalnų kraštas!

Nusileidau pas juos taip greitai, kaip galėjau, ir daviau nurodymus. Per minutę visa minia, susiskirsčiusi būreliais, pradėjo naršyti kaimynystėje esančius kalnus. Iš pradžių komandą „prie ginklų" jie suprato tiesiogiai, tačiau, kai sužinojo, kad jų vado duktė buvo pagrobta, tiesiog pamišo. Tai, ką pasiuntinys pirma pasakė, bet ko negalėjau suprasti, kalniečiams buvo taip svarbu, kad sukėlė įtūžį.

Kai būrys dingo, kelis savo vyrus ir keletą kalniečių paprašiau likti ir kartu su jais nuėjome prie slaptos vietos tarpek-

lyje. Nors nieko nebuvo, tačiau aptikome aiškių pėdsakų, kad čia kelias dienas stovyklavo būrys vyrų. Kai kurie iš mūsų, puikiai pažįstantys mišką ir ženklus, sutarė, kad jų čia turėjo būti apie dvidešimt. Kadangi negalėjo aptikti jokių pėdsakų, rodančių, iš kur vyrai atėjo ir kur nuėjo, padarė išvadą, kad jie atėjo iš skirtingų krypčių ir visi susirinko čia ir kad tikriausiai dingo tokiu pat paslaptingu būdu.

Žinojome bent tiek, ir vyrai išsiskirstė susitarę padaryti didelį lankstą, kad paieškotų pėdsakų. Jei būtų aptiktas koks pėdsakas, juo sekti turėtų bent dviese ir signalizuoti į pilį, kai galėtų pranešti tikslių žinių.

Pats tuojau pat grįžau į pilį ir įsakiau signalizuotojams paskelbti mūsų žmonėms šias naujienas.

Kai netrukus signalizuojant vėliavėlėmis buvo pranešta, ką aptiko vyrai, paaiškėjo, kad plėšikai bėgo keistais zigzagais. Buvo aišku, kad bandydami sugluminti persekiotojus priešai mėgino išvengti vietų, kurios, jų nuomone, kėlė jiems pavojų, arba tiesiog taip stengėsi kliudyti mums. Iš dalies priešams pavyko, nes niekas iš sekančių įkandin negalėjo pasakyti, kuria kryptimi jie traukia. Kai jau galėjome numanyti, kurlink bėga priešas, nustatėme kryptį ir pažymėjome ją dideliame žemėlapyje signalizuotojų patalpoje (kuri seniau buvo sargybos patalpa). Pasidarė dar sunkiau, nes persekiotojai nežinojo priešų ketinimo ir niekaip negalėjo užbėgti jiems už akių, todėl turėjo būti pasiruošę sekti visais mūsų spėjamos krypties takeliais. Toks persekiojimas virstų nepaliaujamu vijimusi ir dėl to užtruktų.

Kadangi, kol nebus pažymėtas numanomas kelias, nieko daugiau negalėjome padaryti, palikau signalizavimo korpusą davęs uždavinį priimti ir siųsti informaciją judančioms grupėms, kad pasitaikius progai jos galėtų užbėgti už akių pagrobėjams. Pašaukiau Rukį, kad apžiūrėtume užutėkį. Nuplaukėme į Dalairį šiaurėje, paskui į Olesą pietuose ir grįžome į Visarioną. Nepamatėme nieko įtartino, išskyrus vieną karo laivą, plaukiantį be vėliavos pačiuose pietuose. Vis dėlto Rukis, kuris, atrodė, instinktyviai atskiria laivus, pasakė, kad šis yra turkų, todėl grįždami signalizavome palei visą pakrantę, kad jį stebėtų. Rukis valdė „Damą" – taip pavadinau šarvuotą

jachtą – pasiruošęs lėkti, jei bus pranešta kas nors įtartina. Jis nesivaržys ir, jei reikės, užpuls laivą. Neketinome nieko pražiopsoti šioje žūtbūtinėje kovoje. Įvairiose strategiškai svarbiose vietose išstatėme porą savų vyrų, kad stebėtų signalus.

Grįžęs sužinojau, kad bėglių, dabar susijungusių į vieną grupę, maršrutas tiksliai nustatytas. Iš pradžių jie ėjo į pietus, bet pajutę pavojų iš priekinės sargybos linijos vėl patraukė į šiaurryčius, kur kraštas buvo platesnis, laukinis, o kalnai negausiai apgyvendinti.

Tuojau pat palikau signalizavimo postą karingų kunigų rankose ir sutelkiau nedidelę grupę iš mūsų rajono kalniečių taip greitai, kaip galėjau; patraukėme užkirsti bėgliams kelio. Ką tik atėjęs Spazaco archimandritas prisidėjo prie mūsų. Jis – nuostabus vyras, tikras kovotojas ir dvasininkas, vienodai puikiai įvaldęs tiek durklą, tiek Biblijoje skelbiamą šventą žodį; greitesnis už kitus bėgikas. Nors buvo pėsti, plėšikai spruko labai greitai, todėl mes taip pat turėjome greitai eiti! Šiuose kalnuose nėra kitos priemonės keliauti. Vyrai taip degė pergalės troškimu, kad negalėjau nepagalvoti, jog jie labiau nei kas kitas turi ypatingą priežastį nerimauti.

Kai paminėjau tai šalia ėjusiam archimandritui, šis atsakė:

Viskas gana paprasta: jie kovoja ne tik už savo teritoriją, bet ir patys už save!

Ne visai supratau, ką jis turėjo omenyje, todėl uždaviau jam dar keletą klausimų ir netrukus suvokiau situaciją daug geriau, nei jis manė.

Mėlynųjų kalnų krašto Rytų Bažnyčios galvos arkivyskupo Stepono Palealogo laiškas poniai Džanetai Makelpi, gyvenančiai Visarione

Parašytas 1907 m. liepos 9 d.

GERBIAMA PONIA,

Kadangi pageidavote viską žinoti apie pastarąjį liūdną įvykį, kuriame tiek daug pavojų grėsė mūsų brangiam Mėlynųjų kalnų kraštui, siunčiu šį laišką mūsų kalniečių mylimo šviesiausiojo Ruperto prašymu.

Kai vaivada Peteris Visarionas iškeliavo į didžią šalį, į kurią kreipėsi bėdos valandą, buvo būtina, kad išvyktų slapta. Prie mūsų vartų stovėjo turkas, kupinas visa griaunančio godumo ir pagiežos. Jis jau mėgino vesti vaivadaitę, kad atėjus laikui atvyktų čia kaip jos vyras ir galėtų pretenduoti į šalies sostą. Jis, kaip ir visi, puikiai žino, kad Mėlynųjų kalnų krašto vyrai neprivalo būti ištikimi tam, kurio patys neskyrė savo valdovu. Tai mūsų istorijos pagrindas. Tačiau vėl pasirodė ir iškilo asmuo, galintis valdyti taip, kaip to reikalaujama šalyje. Todėl išmintingai buvo imtasi atitinkamų saugumo priemonių, kad Mėlynųjų kalnų krašto vaivadaitės panelės Teutos nesąžiningi mūsų šalies priešai negalėtų pagrobti; už tai aš buvau atsakingas kaip Rytų Bažnyčios galva. Mielai ėmėmės šio uždavinio ir vaivadaitės globos, nes nuo to priklausė visų garbė. Vaivadaitė Teuta iš Visarionų giminės turi būti laikoma senos šlovingos serbų tautos atstove, nes yra vienintelis vaivados Visariono – paskutinio kilnios giminės, kuri per dešimt mūsų istorijos amžių visada be baimės aukodavo savo gyvybę ir siekdavo apginti, apsaugoti ir užtikrinti Mėlynųjų kalnų krašto gerovę – vyriškosios lyties palikuonio vaikas. Niekada per tuos amžius nė vienas šios giminės atstovas nenuvylė savo patriotiškumu ir įpareigotas aukštos padėties ar pavojaus svarbos nesitraukė patyręs netektį ar negandą. Be to, vaivadaitės tėvas to pirmojo vaivados Visariono – kuriam, anot legendos, buvo išpranašauta, kad jis, žinomas kaip „Laisvės kardas", milžinas tarp žmonių, vieną dieną, kai tautai jo reikės, pakils iš savo kapo dingusiame Reo ežere ir dar kartą ves Mėlynųjų kalnų krašto vyrus į ilgalaikę pergalę – giminė. Ši kilni giminė žinoma kaip paskutinė šalies viltis. Todėl, vaivadai išvykus tarnauti savo šaliai, jo duktė turėjo būti atidžiai saugoma. Netrukus po vaivados išvykimo buvo pranešta, kad jis gali užtrukti tvarkydamas diplomatinius reikalus ir nagrinėdamas konstitucinės monarchijos sistemą, kuri, viliamasi, pakeis mūsų netobulą politinę santvarką. Galiu pasakyti *inter alia*[18], jog vaivada minėjo, kad, kai nauja konstitucija bus parengta, jis bus pirmas karalius.

[18] Be kita ko. (*lot.*)

Tada mus užgriuvo didelė nelaimė, siaubingas sielvartas apgaubė šalį. Po trumpo keisto negalavimo vaivadaitė Teuta Visarion paslaptingai mirė. Žmonių sielvartas buvo toks didelis, jog valdančiai Tarybai kilo būtinybė įspėti kalniečius liautis, kad kas nors nepamatytų jų širdgėlos. Vaivadaitės mirtį laikėme didžioje paslaptyje, nes buvo kelių rūšių pavojų ir sunkumų. Pirma, patartina, kad net jos tėvas nesužinotų apie siaubingą netektį. Puikiai žinoma, kad Teuta jam visų brangiausia, ir jei jį pasiektų žinia apie dukters mirtį, vaivada būtų per daug sugniuždytas, kad galėtų atlikti sudėtingą ir subtilią užduotį, kurios ėmėsi. Dar daugiau: dėl liūdnų aplinkybių nebeliktų tolimoje šalyje, o tuojau pat grįžtų, kad būtų ten, kur ji atgulė amžinojo poilsio. Tada kiltų įtarimų, ir tiesa netrukus plačiai pasklistų sukeldama neišvengiamų padarinių, ir kraštas atsidurtų daugybės tautų karo veiksmų centre.

Antra, jei turkai sužinotų, kad Visarionų giminė nebeturi palikuonių, tai paskatintų juos pulti; sužinoję, kad vaivada išvykęs, jie pultų nieko nelaukdami. Buvo puikiai žinoma, kad turkai tik laikinai nusišalino nuo karo veiksmų, kol pasitaikys tinkama proga. Jų troškimas užpulti mus sustiprėjo po mūsų tautos ir pačios merginos atsisakymo tapti sultono žmona.

Mirusi vaivadaitė buvo palaidota Šv. Savos bažnyčios kriptoje; diena po dienos ir naktis po nakties po vieną ar grupėmis sielvartaujantys kalniečiai ateidavo prie jos kapo pareikšti pagarbos ir atsidavimo. Tiek daug jų norėjo bent žvilgtelėti į jos veidą, kad valdytojas, man kaip arkivyskupui sutikus, uždėjo stiklinį dangtį ant akmeninio karsto, kuriame gulėjo kūnas.

Kai praėjo šiek tiek laiko, budėję prie kūno, suprantama, tai buvo įvairaus rango kunigai, paskirti atlikti šią garbingą užduotį, pradėjo tikėti, kad vaivadaitė nebuvo visiškai mirusi, o tik apimta keistai užsitęsusio transo. Dėl to kilo nauja problema. Tikriausiai žinote, kad mūsų kalniečiai iš prigimties labai nepatiklūs; įtarumas – visų narsių ir linkusių aukotis žmonių, kurie rūpestingai saugo savo kilnų palikimą, būdo bruožas. Matydami merginą mirusią, kokią tikėjo ją esant, ne-

norėjo patikėti, kad ji gali būti gyva. Net galėjo pamanyti, kad surengtas kažkoks didelis, paslaptingas sąmokslas, kuris dabar ar ateityje kelia ar sukels arba gali ar galės kelti grėsmę jų nepriklausomybei. Bet kuriuo atveju susiklosčius tokioms aplinkybėms dėl pavojingo ir liūdno įvykio, neabejotinai susidarytų dvi grupės.

Kadangi transas ar katalepsija, kad ir kas tai buvo, truko daug dienų, Tarybos vadai, valdytojas, dvasininkija, atstovaujama Spazaco archimandrito, manęs (arkivyskupo) ir vaivadaitės sargybos, paskirtos išvykus jos tėvui, turėjo pakankamai laiko pasitarti, kaip pasielgti, jei mergina pabustų. Tokiu atveju kiltų dar daugiau nenumatytų keblumų. Slaptose Šv. Savos bažnyčios kamerose daug kartų niekam nežinant susitikdavome, o galutinai nusprendėme, kai baigėsi transas.

Mergina pabudo!

Žinoma, ji baisiai išsigando, kai suvokė, kad guli kape kriptoje. Tikra laimė, kad aplink kapą tebedegė didelės žvakės: dėl jų skleidžiamos šviesos vieta atrodė ne tokia šiurpi. Vaivadaitė tikrai būtų buvusi išmušta iš vėžių, jei būtų pabudusi kriptos tamsoje.

Vis dėlto ji – kilni, drąsi, nepaprastos valios ir ryžto, mokanti valdytis ir pasižyminti ištverme mergina. Tik atsigavus vaivadaitei, man iš karto buvo pranešta džiugi naujiena, ir aš išskubėjau, kad laiku atvykčiau ir dalyvaučiau susirinkime. Kai nuvedėme Teutą į vieną iš slaptų bažnyčios kamerų, kur sušildėme ir pasirūpinome ja, valdytojas, aš ir Tautos tarybos vadovai skubiai sušaukė susirinkimą.

Vaivadaitė taip pat dalyvavo sueigoje ir jai buvo papasakota apie susiklosčiusią padėtį. Teuta pasiūlė, kad visi tikėtų ją mirus, kol grįš jos tėvas, kai viską bus galima atskleisti. Vaivadaitė pasižadėjo nešti šią sunkią naštą. Iš pradžių mes, vyrai, negalėjome patikėti, kad kokia nors moteris galėtų įvykdyti tokį uždavinį, ir kai kurie iš mūsų nesiryžo išreikšti balsu savo abejonių, savo netikėjimo. Tačiau Teuta tvirtai laikėsi savo ir tikrai privertė mus nulenkti galvas. Galiausiai prisiminę tai, kas buvo padaryta prieš daugelį amžių kitų jos giminės

atstovų, pradėjome tikėti ne tik ja ir jos ketinimu, bet ir tuo, kad planas bus įvykdytas. Ji davė labai iškilmingas priesaikas neišduoti paslapties net veikiama kokio nors galimo spaudimo.

Dvasininkija laidavo per valdytoją ir mane, kad skleis tikėjimą vaiduokliu tarp kalniečių, linkusių užkirsti kelią nuosekliems ar nuolatiniams stebėjimams. Vampyrės legenda, išplatinta, kad apsaugotų nuo paslapties atskleidimo bet kokio nelaimingo atsitikimo atveju ir kitų keistų spėlionių, buvo skatinama. Buvo pasirengta taip, kad kalniečiai būtų įleidžiami į kriptą tik tam tikromis dienomis, Teuta sutiko, kad tada turės vartoti migdomuosius ar pasinaudoti bet kokiomis kitomis priemonėmis, kad tik išsaugotų paslaptį. Ji mums davė suprasti, jog trokšta pasiaukoti, kad galėtų padėti tėvui įvykdyti užduotį dėl tautos gerovės.

Žinoma, iš pradžių siaubingai bijojo gulėti viena baisioje kriptoje. Tačiau po kurio laiko baimė dėl siaubą keliančios situacijos sumažėjo. Kriptoje yra slaptų didelių urvų, kur neramiais laikais kunigai ir kiti aukštieji pareigūnai rasdavo saugų prieglobstį. Vienas jų buvo paruoštas vaivadaitei ir ten ji liko, išskyrus tuomet, kai turėjo pasirodyti gedintiesiems – ir tam tikrą kitą laiką, apie kurį jums papasakosiu. Buvo imtąsi ir kitų atsargumo priemonių, jei kas nors netikėtai apsilankytų bažnyčioje. Pravėrus duris vaivadaitę įspėtų automatinis signalas, ir ji atsigultų į savo karstą. Mechanizmas taip sutvarkytas, kad nustumia stiklinį dangtį ir Teuta išgeria migdomųjų, kurie visada guli po ranka. Naktį bažnyčią visada stebi kunigai, kad apsaugotų Teutą nuo dvasinių baimių ir nuo fizinių pavojų; iš tikrųjų ji guli karste tik nustatytomis valandomis, kada leidžiama įeiti žmonėms. Net audinys, dengiantis jos sarkofagą, pritvirtintas prie skersinio (einančio nuo vieno iki kito krašto kaip tik virš jos) taip, kad paslėptų pakylančią ir nusileidžiančią krūtinę, kai ji miega veikiama migdomųjų.

Po kurio laiko ilgai trūkusi įtampa ėmė veikti Teutą taip stipriai, jog buvo nuspręsta, kad kartais jai reikia išeiti pasivaikščioti. Tai nekėlė sunkumų, nes kai mūsų paskleista vampyrės istorija tapo plačiai žinoma, jos pasirodymas būtų priim-

tas kaip tiesioginis pramano įrodymas. Vis dėlto esama tam tikro pavojaus, jei kas nors ją pamatys. Manėme, kad būtina pareikalauti jos duoti rimtą priesaiką: kol truks ši liūdna užduotis, jokiomis aplinkybėmis ji niekada neturi vilkėti jokio drabužio, išskyrus savo įkapes – tai buvo vienintelis būdas užtikrinti slaptumą ir užkirsti kelią netikėtumams.

Yra slaptas kelias, vedantis iš kriptos prie didelio urvo ant jūros kranto, kurio įėjimas potvynio metu yra aukščiau vandens lygio stataus skardžio, ant kurio pastatyta bažnyčia. Buvo parūpinta valtis, forma primenanti karstą, ir Teuta įprato plaukti ja skersai užutėkį, kad ir kur norėtų vykti. Tai buvo puiki priemonė keliauti ir veiksmingiausias būdas skleisti tikėjimą vampyrais.

Taip reikalai klostėsi nuo pradžių ir šviesiausiajam Rupertui atvykus į Visarioną iki tos dienos, kai atplaukė šarvuota jachta.

Tą naktį pareigą atliekantis kunigas prieš pat aušrą apeidamas ratu kriptą rado kapą tuščią. Jis pašaukė kitus, ir jie apieškojo vietovę. Prie didelio urvo valties nebuvo, bet ieškodami aptiko ją tolimiausiame užutėkio kampelyje, netoli laiptų, vedančių į sodą. Išskyrus valtį nieko daugiau nerado. Atrodė, kad Teuta dingo nepalikusi jokio pėdsako.

Kunigai tuojau pat nuėjo pas valdytoją ir ugnimi signalizavo man į Astrago vienuolyną, kur tuo metu buvau. Subūriau kalniečius ir susiruošėme išnaršyti šalį. Tačiau prieš išeidamas nusiunčiau skubią žinią šviesiausiajam Rupertui: prašiau jo, parodžiusio tiek daug susidomėjimo ir meilės mūsų kraštui, padėti mus ištikusioje bėdoje. Žinoma, tuo metu jis ničnieko nežinojo apie tai, ką jums papasakojau. Vis dėlto jis visa širdimi atsidavė mūsų reikalui – kaip, be abejonės, žinote.

Tačiau artėjo laikas, kai iš savo misijos turėjo grįžti vaivada Visarionas, ir mes, jo dukters apsaugos taryba, pradėjome tvarkyti reikalus, kad jam grįžus būtų galima paviešinti žinią, jog Teuta gyva. Dabar, kai tėvas atsako už ją, būtume galėję kalniečiams atskleisti tiesą.

Tačiau nežinia kaip turkų šnipai sužinojo paslaptį. Pavogti lavoną siekiant vėliau sukurti išgalvotą tvirtinimą būtų net

baisesnis sumanymas nei tas, kurio buvo imtąsi. Remdamiesi daugybe ženklų, kurie tapo mums žinomi atliekant tyrimą, priėjome išvadą – drąsi sultono šnipų grupė slapta įsibrovė, kad pagrobtų vaivadaitę. Jie tikriausiai narsios širdies ir tvirtai tiki savo išsigelbėjimu, jei drįso įžengti į Mėlynųjų kalnų kraštą atlikti bet kokio pavedimo, jau nekalbant apie tokį baisų kaip šis. Amžių amžius duodame turkams karčias pamokas, kad nėra nei saugu, nei lengva čia įsibrauti.

Nežinome, kaip turkai tai padarė, bet čia, mums nežinomoje slėptuvėje, sulaukę palankios progos sučiupo savo grobį. Net dabar nenutuokiame, ar jie rado įėjimą į kriptą ir pagrobė vaivadaitę manydami, kad tai lavonas, ar įvykus kokiai baisiai nelaimei aptiko merginą, kai ji buvo lauke apsimetusi vaiduokliu. Bet kuriuo atveju ją sučiupo ir aplinkiniais keliais per kalnus gabeno į Turkiją. Suprantama, kad kai vaivadaitė bus Turkijos žemėje, sultonas privers ją už jo tekėti, kad aplenkdamas kitas tautas galiausiai išrūpintų sau ir savo įpėdiniams teises į Mėlynųjų kalnų krašto siuzerenitetą ir globą.

Tokie buvo reikalai, kai mūsų ponas Rupertas uoliai ir su senovės skandinavų didvyrio užsidegimu, paveldėtu iš protėvių vikingų, iš kur seniau atvyko „Laisvės kardas", ėmėsi persekioti priešus.

Tuo pačiu metu kilo tikimybė, kurią šviesiausiasis Rupertas pirmas suvokė. Jei nepavyktų saugiai nugabenti vaivadaitės į turkų žemę, grobikai ją nužudytų! Tai būtų atlikta remiantis musulmonų tradicija ir istorija, atitiktų turkų papročius ir dabartinį sultono norą. Tai savaip pasitarnautų galutiniams strateginiams turkų tikslams: Visarionų giminei išnykus Mėlynųjų kalnų kraštą būtų lengviau pavergti nei iki šiol.

Gerbiama ponia, tokie buvo reikalai, kai mūsų ponas Rupertas pirmą kartą išsitraukė savo durklą už Mėlynųjų kalnų kraštą – šį šviesiausiojo pono Ruperto sprendimą be galo branginu.

Rytų Bažnyčios arkivyskupas
Mėlynųjų kalnų krašte
PALEALOGAS

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 8 d.

Stebiuosi, ar kada nors per ilgą, keistą pasaulio istoriją teko kam nors išgirsti tokią džiugią žinią, kokią išgirdau aš. Kai archimandritas atsakė į mano klausimus, greit supratau situaciją ir padariau išvadas. Laimei, staigiai susigaudžiau, kitaip būčiau turėjęs sukurti tam tikrą keistą painiavą, kuri galėjo sužadinti nepasitikėjimą ir tikrai kliudytų persekioti priešus. Tik akimirką buvo sunku priimti tiesą, įsikverbusią į mano smegenis; suvokus tikrą kiekvieno fakto esmę ir iš eilės sudėliojus įvykius išryškėjo tiesa. Kad ir kokia akivaizdi būtų tiesa, abejojančiai širdžiai reikia laiko, kad ją priimtų. Laimė, mano širdis neabejojo, o buvo labai labai dėkinga. Atskleista tiesa buvo tokia svarbi, kad nedelsiant teko ją pripažinti. Galėjau šaukti iš džiaugsmo, bet užslopinęs šias mintis galvoje susitelkiau į pavojų, grėsusį mano žmonai. Mano žmonai! Mano žmonai! Ne vampyrei, ne vargšei susirūpinusiai būtybei, pasmerktai siaubingam sielvartui, o nuostabiai moteriai, neįtikėtinai drąsiai, tokiai patriotiškai, kad net ilgoje drąsių poelgių istorijoje galima rasti vos kelis lygiaverčius pavyzdžius! Pradėjau suprasti tikrąją reikšmę tų keistų įvykių, nutikusių pastaruoju metu. Net to keisto pirmojo apsilankymo mano kambaryje tikslas tapo aiškus. Nenuostabu, kad mergina galėjo vaikščioti po pilį taip paslaptingai: ji gyveno toje pilyje visą gyvenimą ir buvo susipažinusi su slaptais įėjimais ir išėjimais. Visada maniau, kad pilyje turėtų būti slaptų koridorių galerijos. Nenuostabu, kad galėjo rasti kitiems nežinomą kelią prie dantytos sienos. Nenuostabu, kad galėjo susitikti su manimi prie vėliavos stiebo, kai taip to troško.

Galima būtų pasakyti, kad buvau sumišęs, bet tai per silpnai išreikštų mano būseną. Per visą nuotykių kupiną gyvenimą neteko to patirti... buvau devintame danguje – pakilusi skraistė atskleidė, kad manoji žmona kovojo visiškai nuoširdžiai nepaisydama baisiausių sunkumų ir pavojų, kad ji buvo ne vampyrė, ne lavonas, ne vaiduoklis ar šmėkla, o tikra moteris, iš kūno ir kraujo, švelni, mylinti ir aistringa. Pagaliau viską

vainikuos mano meilė, kai išgelbėjęs Teutą nuo pagrobėjų parsivesiu į namus, kur viešpataus santarvė ir paguoda, ir ji gyvens garbinama ir mylima kaip pridera laimingai žmonai – jei tik galėsiu suteikti jai ir sau tokią palaimą.

Tačiau tada toptelėjo baisi mintis, akimirksniu pavertusi mano džiaugsmą neviltimi ir širdį sustingdžiusi į ledą.

– Kadangi ji gyva moteris, turkų banditų rankose jai gresia didesnis, nei kada nors anksčiau, pavojus. Deja, jiems moteris yra ne daugiau nei avis, ir jei negalės jos nugabenti į sultono haremą, tai imsis kito, išmintingesnio, žingsnio – nužudys ją. Taip turkams būtų lengviau pasprukti. Išsivadavusi nuo Teutos grupė galėtų išsiskirstyti: vyrai, nutaikę progą pabėgtų po vieną, kas būtų neįmanoma grupei. Tačiau net jei nenužudytų jos ir jiems pavyktų pabėgti, ji būtų pasmerkta visų blogiausiam likimui – gyventi turkų hareme! Patirti visą gyvenimą trunkančią kančią ir neviltį – nepakeliama krikščionei moteriai. Ir jai, kilniai pasitarnavusiai savo šaliai, o vėliau laimingai ištekėjusiai, ši baisi gėdinga vergija būtų neįtikėtina kančia.

– Ją reikia kuo skubiau gelbėti! Pagrobėjai turi būti sučiupti greitai ir netikėtai, kad neturėtų nei laiko, nei galimybės jai pakenkti, kaip tikrai pasielgtų, jei būtų įspėti apie jiems gresiantį tiesioginį pavojų.

– Pirmyn! Pirmyn!

Visą tą siaubingą naktį skverbėmės per girią eidami pirmyn.

Tai buvo mano ir kalniečių lenktynės dėl to, kas bus pirmas. Dabar suprantu jausmą, kuris įkvėpė jiems gyvybės ir kuris išskyrė juos net iš jų ugningų draugų, kai tapo žinoma apie vaivadaitei gresiantį pavojų. Šie vyrai buvo neeiliniai varžovai net tokiose lenktynėse ir tvirti kaip aš, todėl labai stengiausi eiti priekyje jų. Jie buvo stiprūs ir greiti kaip leopardai. Jie energingai sklido po kalnus visa širdimi ir siela atsidavę vijimuisi. Neabejoju, jei vieno mūsų mirtis padėtų išlaisvinti mano žmoną, kovotume tarpusavy dėl garbės būti tuo didvyriu.

Dėl veiklos pobūdžio mūsų grupė turėjo laikytis kalvų viršūnėse. Turėjome ne tik sekti bėgančią grupę taip, kad jie mūsų nepastebėtų, bet ir visada būti tinkamoje vietoje, kad priimtume ir atsakytume į signalus, siųstus iš pilies ar kitų aukštumų.

Spazaco archimandrito Petrofo Vlastimiro laiškas poniai Džanetai Makelpi, gyvenančiai Visarione

Parašytas 1907 m. liepos 8 d.

KILNIOJI PONIA,

Valdytojas paprašė manęs jums parašyti, taip pat turiu arkivyskupo leidimą tai padaryti. Turiu garbės perduoti jums turkų šnipų, pagrobusių kilmingos Visarionų giminės atstovę vaivadaitę Teutą, persekiojimo aprašymą. Persekioti ėmėsi mūsų ponas Rupertas, kuris paprašė, kad eičiau su jo grupe, jis buvo toks malonus, nes pavadino mane „puikiai pažįstančiu šalį ir jos gyventojus", o šios žinios iš tikrųjų galėtų daug kuo pasitarnauti. Tiesa, kad gerai pažįstu Mėlynųjų kalnų kraštą ir jo žmones, kurių tarpe gyvenu ir kuriems skirtas visas mano gyvenimas. Tačiau man nereikėjo priežasties. Nėra Mėlynųjų kalnų krašte vyro, kuris nepaaukotų savo gyvybės dėl vaivadaitės Teutos, ir kai jie išgirdo, kad ji ne mirusi, kaip manė, bet tik buvo apimta transo ir kad būtent ją plėšikai pagrobė, nepaprastai susijaudino. Taigi kodėl turėčiau aš, kuriam buvo suteiktas atsakingas postas Spazaco vienuolyne, tokiu metu dvejoti? Nekantravau ir tuojau pat norėjau vykti į kovą su savo šalies priešais, ir puikiai žinojau, kad šviesiausiasis Rupertas, turintis ne tik milžino stotą, bet ir liūto širdį, skubės niekam neprilygstančiu greičiu. Mes, Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, neatsiliksime nuo priešų, esančių priešakyje; pusmėnulio[19] karuose prieš kryžių labiausiai buvome puolami mes, Rytų Bažnyčios pasekėjai!

Nepasiėmėme jokių daiktų ar pintinės su maistu; jokio apkloto, išskyrus tai, ką turėjome su savimi – nieko, tik savo durklus ir šautuvus bei pakankamai šaudmenų. Prieš pradedant šviesiausiasis perdavė skubius nurodymus signalizuodamas iš pilies, kad iš artimiausio kaimelio mums atsiųstų maisto ir šaudmenų (kai pasiųsime signalą).

Vidurdienį išvykome tik mes, dešimt tvirtų vyrų, nes mūsų vadas nepaėmė nė vieno, kuris nėra geras bėgikas ir

[19] Musulmonų religijos simbolis.

negali taikliai šaudyti ar pasinaudoti durklu, kai to reikės. Kadangi neturėjome mantos, tikėjomės eiti greitai. Iš Visariono signalizuotų pranešimų žinojome, kad mūsų priešai pagrobėjais pasirinko labai narsius vyrus. Žaliosios islamo vėliavos nešėjai puikiai tarnauja: nors turkas – kitatikis ir suktas latras, kartais būna narsus ir tvirtas. Išskyrus tada, kai peržengdavo Mėlynųjų kalnų krašto ribą, kad aktyviai veiktų: jei išdrįsę klaidžioti po mūsų kalvas kada nors grįždavo į savo kraštą, nežinome, ką namuose pasakodavo apie savo kovas su mumis. Vis dėlto negalima šių vyrų niekinti, todėl mūsų ponas, kuris yra išmintingas ir narsus vyras, įspėjo mus būti apdairius ir per daug neniekinti priešų. Padarėme, kaip jis patarė, ir todėl paėmėme dešimt vyrų, nes prieš mus stojo tik dvidešimt – ant kortos buvo pastatyta daugiau nei gyvybė, todėl nerizikavome. Taigi kai didysis laikrodis Visarione mušė vidurdienį, aštuoni greičiausi Mėlynųjų kalnų krašto bėgikai kartu su šviesiausiuoju Rupertu ir manimi leidosi į kelią.

Mums buvo signalizuota, kad kelias, kurį pasirinko pagrobėjai, ėjo zigzagais, įvairiais keistais kampais ir įvairiausiomis kryptimis. Mūsų vadas pažymėjo maršrutą, kad galėtume pastoti kelią priešams kirtę pagrindinę jų bėgimo kryptį, ir kol pasiekėme rajoną, nesustojome nė akimirkai ir visą naktį ėjome taip greitai, kaip galėjome. Iš tikrųjų lenktyniavome, tarsi senovės Graikijos Olimpinėse žaidynėse: kiekvienas stengėsi aplenkti bendražygį, nors ne pavydo, o džiugios dvasinės būsenos skatinamas kuo geriau pasitarnauti šaliai ir vaivadaitei Teutai. Tarsi senovės riteris visų priekyje ėjo mūsų ponas ir jokia kliūtis nebūtų jo suturėjusi. Nuolat mus ragino. Jis nebūtų sustojęs ar stabtelėjęs bent akimirkai, bet dažnai, kai abu bėgome šalia – ponia, jaunystėje buvau greičiausias iš visų savo tautos vyrų ir net dabar galiu vadovauti batalionui, kai pašauks pareiga – užduodavo man įvairių klausimų apie panelę Teutą ir jos keistą numanomą mirtį; kai atsakiau į jo klausimus, viskas pamažu paaiškėjo. Sulig kiekviena mano ištarta fraze jis sužinodavo vis daugiau ir vis labiau pradėdavo skubėti tarsi apsėstas piktųjų dvasių: mūsų kalniečiai, panašu, gerbia net piktąsias dvasias dėl jų radikalumo, taigi stengėsi

neatsilikti ir ėmė rodytis, kad juos taip pat apsėdo velnias. Ir net mane, tą, kuris ramiai triūsia dvasininko poste – įtempęs ausis ir išplėtęs kraują reginčias akis skubėjau į priekį kartu su geriausiais.

Tada šviesiausiasis ponas pasirodė iš tikrųjų esąs didis vadas: nes, kai kiti buvo pilni įsiūčio, jis prisivertė nurimti ir prisiminęs savo aukštą padėtį, buvo pasiruošęs sukurti tinkamą strategiją ir sutelkti mintis į kiekvieną netikėtumą, su kuriuo gali susidurti. Dėl to, kai mums reikėjo rasti naują kryptį, jis nė akimirką nedvejojo, kur eiti. Mes, devyni skirtingų charakterių vyrai, pajutome, kad turime šeimininką, todėl griežtai nusprendėme jam paklusti ir laisvai naudotis jo idėjomis, mintimis ir savo jėgomis – taip geriausia įvykdytume užduotį.

Kitą rytą po pagrobimo, šiek tiek prieš vidurdienį, aptikome bėgančių priešų pėdsaką. Buvo gana lengva matyti, nes toje vietoje piktadariai buvo susirinkę krūvon, ir mūsų pėdsekiai galėjo pasakyti daugiau apie praėjusią grupę. Akivaizdu, kad jie baisiai skubėjo, nes nesiėmė jokių atsargumo priemonių, būtinų trukdant persekioti, bet reikalaujančių laiko. Mūsų eiguliai pranešė, kad du ėjo priekyje, o du – užpakalyje. Daug žmonių ėjo viduryje, susispietę į krūvą tarsi suptų kalinę. Eiguliai nepamatė Teutos nė akies krašteliu – negalėjo, turkai apsupo ją labai glaudžiai. Tačiau mūsų eiguliai be būrio žmonių pamatė ir kitką: toliau ant tako, kuriuo buvo eita, palikti pėdsakai. Eiguliai žinojo, kad kalinė ėjo nenoromis – dar daugiau, vienas jų pranešė, kai pakilo iš vietos, kurią tyrinėjo:

– Niekingi šunsnukiai ragino vaivadaitę eiti savo jataganais! Nors pėdos įspaudas nekraujuotas, ant žemės yra kraujo lašų.

Tai išgirdęs mūsų ponas užsiplieskė. Sugriežęs dantimis ir giliai kvėpuodamas paliepė „Pimyn, pirmyn!" ir vėl pašokęs ant kojų ir ištraukęs durklą, nubėgo nurodytu keliu.

Netrukus tolumoje pamatėme grupę. Jie buvo toli apačioje, slėnyje, nors pėdsakas rodė, kad eita iš dešinės prie aukšto stataus skardžio, iškilusio prieš mus, papėdės. Netrukus perpratome jų mąstymą. Toli, slėnio, kurį jie kirto, apačioje pa-

matėme paskubomis iš šiaurės einančius asmenis, kurie tikriausiai buvo iš mūsų priešų būrio. Nors medžiai slėpė juos, negalėjome neteisingai suprasti. Pats buvau eigulys, todėl neturėjau pagrindo abejoti kraujo žymėmis. Vėl buvo įrodymų, kad jaunoji vaivadaitė nebegalėjo ilgiau keliauti tokiu baisiu greičiu, kuriuo jie ėjo. Tie kraujo pėdsakai patys bylojo už save! Ženklai reiškė, kad turkai priešinsis, jei bus aptikti.

Tada atsitiko taip, kad tas, kuris iš mūsų visų buvo labiausiai įpykęs ir pasiryžęs greitai persekioti, tapo ramiausias. Pakėlęs ranką, kad nutiltume, nors, Viešpats mato, po ilgo skubėjimo per girią buvome pakankamai tylūs, sušnabždėjo šaižiai, tarsi peiliu perskrodė tylą.

– Draugai, atėjo metas veikti. Ačiū Dievui, kuris atvedė mus čia, kad susidurtume akis į akį su savo priešais! Tačiau turime būti atsargūs – ne dėl savęs, nes nenorime nieko labiau nei veržtis į kovą ir nugalėti arba mirti, bet dėl jos, kurią mylite ir kurią aš taip pat myliu. Jai grės pavojus, jei įspėsime tuos nevidonus kaip nors išsiduodami. Jei jie sužinos ar bent akimirką įtars, kad esame šalia, nužudys ją...

Šioje vietoje jo balsas sekundėlei užsikirto pasiekęs aukščiausią aistros ir jausmų gilumo laipsnį – vargiai žinojau, dėl kurio; manau, dėl abiejų.

– Iš tų kraujo pėdsakų aišku, ką jie gali padaryti – net jai. – Jis vėl sugriežė dantimis, bet tęsė nesustodamas: – Renkimės kovai. Nors mus nuo jų skiria nedidelis atstumas nosies tiesumu, bet mums teks eiti tolimu keliu. Kiek matau, yra tik vienas takas, iš šios pusės vedantis į slėnį. Priešai juo praėjo ir tikrai jį saugos, bet kuriuo atveju – stebės. Išsiskirkime, kad apsuptume juos. Status skardis, link kurio jie eina, driekiasi toli kairėje be sprūdžių. Ploto dešinėje negalime iš čia matyti, bet iš vietos pobūdžio visai įmanoma, kad jis pasisuka šia kryptimi, sudarydamas šioje vietoje slėnio galą, panašų į didžiulę kišenę ar amfiteatrą. Kadangi jie išnagrinėjo erdvę kitose vietose, galėjo tai padaryti ir šioje, ir ateiti čia dėl to, kad žino, kaip išsigelbėti. Tegul vienas vyras, taiklus šaulys, lieka čia.

Jam tai sakant vienas vyras žengė į priekį. Žinojau, kad jis yra puikus šaulys.

– Kiti du tegul eina į kairę ir mėgina aptikti kelią priešais, kad būtų galima nusileisti žemyn stačiu skardžiu. Kai jie leisis į lygumą taku ar be tako, tegul žengia į priekį atsargiai, slėpdami paruoštus ginklus. Tačiau tegu nešaudo tol, kol to reikės. Nepamirškite, broliai, – tarė tiems, kurių vienas žengė žingsnį į priekį, o du turėjo eiti į kairę, – kad pirmas šūvis bus įspėjimas, kuris duos signalą nužudyti vaivadaitę. Tie vyrai nedvejos. Turėsite patys nuspręsti, kada šauti. Likusieji eis į dešinę ir mėgins ten aptikti taką. Jei slėnis iš tikrųjų primena kišenę tarp stačių skardžių, turėtume rasti būdą, kaip nusileisti į apačią, nes nėra tako!

Kalbant mūsų pono akys, nežadančios nieko gero tam, kas stos jam skersai kelio, spindėjo. Kai pasukome į dešinę, bėgau šalia jo.

Jo spėjimas dėl stataus skardžio pasitvirtino. Nuėję šiek tiek keliu, pamatėme, kaip uolota formacija krypo mums iš dešinės, kol galiausiai padariusi platų vingį, suko į kitą pusę.

Tai buvo baisus slėnis, kurio siauri ir aukštai iškilę šlaitai, atrodo, užvirs ant tavęs. Priešpriešiais dideli medžiai, kurie gaubė kalnų šlaitą, augo žemyn iki pat uolos krašto taip, kad jų išsidriekusios šakos kabėjo virš bedugnės. Kiek galėjome suprasti, tokia pat buvo ir kita slėnio pusė. Po mumis slėnyje buvo tamsu net dieną. Kurlink juda pagrobėjai galėjome geriau įspėti iš jų viduryje einančios belaisvės baltų įkapių blykstelėjimų.

Kai mūsų akys apsiprato su prieblanda, iš ten, kur buvome susitelkę, galėjome pakankamai gerai juos matyti per didelių medžių kamienus ant stačios uolos krašto. Labai skubėdami ir pusiau tempdami, pusiau nešdami vaivadaitę, jie kirto atvirą erdvę ir rado prieglobstį nedidelėje žole apaugusioje altanoje, kurią supo atžalynas, slepiantis vingiuotą įėjimą. Iš lygumos buvo neįmanoma aiškiai jų matyti, o iš aukštumos galėjome stebėti per skurdų atžalyną. Kai progumoje jie patraukė savo rankas nuo vaivadaitės, ji instinktyviai drebėdama pasitraukė į tolimą miškingo slėnio kampą.

Ir tada, o gėda jų vyriškumui! – nors jie buvo turkai ir pagonys – galėjome matyti, kad pažemino ją užkimšdami burną ir surišdami rankas!

Mūsų vaivadaitė Teuta surišta! Kiekvienam mūsų tai buvo kaip antausis. Girdėjau, kaip ponas Rupertas vėl sugriežė dantimis. Tačiau dar kartą susivaldęs, kad išliktų ramus, tarė:

– Tai didelis pažeminimas. Jie lėmė savo likimą, kurio greitai sulauks... Be to, suardė pagrindinius savo planus. Dabar, kai ji surišta, jie aprims ir vilkins žmogžudišką pasirinkimą iki paskutinės akimirkos. Tai mūsų proga išgelbėti ją!

Kelias akimirkas susimąstęs jis stovėjo taip ramiai tarsi būtų suakmenėjęs. Mačiau, kad kažin koks negailestingas sprendimas brendo jo galvoje – akys klaidžiojo aukštyn žemyn po medžių viršūnes virš stačios uolos; šį kartą labai lėtai, tarsi skaičiuodamas ir nagrinėdamas detales to, kas buvo priekyje, tarė:

– Jie tikisi, kad kita persekiojanti grupė negalės užeiti jiems už nugarų. Tai žinodami laukia. Jei tie kiti nenusileis į slėnį, eis toliau savo keliu. Jie lips tuo taku, kuriuo atėjo. Ten galime jų palaukti, pulti į jų vidurį, kai vaivadaitė bus priešais, ir išguldyti tuos, kurie ją supa. Tada kiti pradės šaudyti ir išvaduosime ją nuo turkų!

Kol jis kalbėjo, du mūsų grupės vyrai, kuriuos pažįstu kaip gerus, taiklius šaulius ir kurie sėdėjo nusiraminę ir nuleidę galvas, ką tik atsistojo pasiruošę šaudyti.

– Įsakyk mums, šviesiausiasis! – pasakė jie paprastai. – Ar turėtume eiti į tarpeklio kelio pradžią ir ten pasislėpti?

Jis mąstė maždaug minutę, kol stovėjome tylėdami kaip stabai. Galėjau girdėti, kaip plaka mūsų širdys. Tada atsakė:

– Ne, dar ne. Tam dar yra laiko. Jie nejudės ar nekurs jokių planų kol nežinos, kita grupė eina link jų ar ne. Iš čia daug anksčiau nei tie niekšai galėsime pamatyti, kokią kryptį kiti pasirinks. Tada galėsime viską suplanuoti ir laiku pasiruošti.

Ilgokai laukėme, bet nematėme jokių kitos persekiotojų grupės ženklų. Artindamiesi prie vietos, kur tikėjosi rasti priešą, akivaizdžiai ėmėsi didesnio atsargumo. Pagrobėjų susirūpinimas didėjo. Net per atstumą galėjome spręsti apie tai iš jų elgesio ir sujudimo.

Netrukus, kai nežinomybė per daug prislėgė, jie patraukė prie progumos įėjimo, kuris buvo tolimiausia vieta, į kurią

niekam, kas galėtų ateiti iš slėnio, nematant jie galėjo pasitraukti nuo belaisvės. Ten pasitarė. Iš jų gestų galėjome numanyti, apie ką kalba; kadangi nenorėjo, kad jų kalinė girdėtų juos tariantis balsu – gestikuliavo. Mūsų kalniečiai mato taip puikiai, kaip tik žmogus gali, o ponas – tarsi turėtų erelio akį. Trys vyrai stovėjo atokiai nuo likusių. Jie pasidėjo šautuvus taip, kad greitai galėtų juos pasičiupti. Tada išsitraukė riestus rytietiškus kardus ir stovėjo įsitempę tarsi sargyboje.

Be abejonių, jie buvo paskirti budeliais. Jie puikiai išmanė savo darbą; nors buvo erdvioje dykynėje, besiartinančius persekiotojus būtų iškart pastebėję, stovėjo taip arti belaisvės, kad joks pasaulyje kada nors gyvenęs ar dabartės taiklus šaulys – net pats Vilius Telis – negalėtų pakenkti nė vienam jų nesukeldamas bent menkiausio pavojaus belaisvei. Du iš jų pasuko vaivadaitę taip, kad jos veidas buvo atgręžtas į prarają – taip ji negalėjo matyti, kas vyksta – kol tas, kuris neginčijamai buvo gaujos vadas, mostais paaiškino, kad kiti eitų šnipinėti persekiotojų grupės. Kai nustatys persekiotojų vietą, jis ar vienas iš jo žmonių pasirodys proskynoje, kur duos ženklą – pakels ranką.

Tai reikštų perspėjimą perpjauti aukai gerklę – toks būdas (niekšiškas net pagonims žudikams) buvo pasirinktas jai nužudyti. Kai tapome liudininkais šio baisaus veiksmo, nebuvo nė vieno tarp mūsų, kuris negriežtų dantimis dėl sprendimo, taip išraiškingai parodyto turko, kai jis pakėlė suspaustą dešinę ranką tarsi laikytų joje jataganą ir perrėžtų gerklę.

Visa šnipų grupė sustojo progumos proskynoje, kol vadas skyrė kiekvienam jo vietą prie įėjimo į mišką, beveik tiesia linija kirtusio slėnį nuo vienos iki kitos stačios uolos.

Žemai pasilenkdami atviroje erdvėje ir akimirksniu pasinaudodami kiekvienu nedideliu iškilumu žemėje vyrai, atrodė, išnyko kaip vaiduokliai; neįtikėtinai greitai ėjo per lygią pievą ir dingo miške.

Kai jie dingo, mūsų ponas Rupertas atskleidė mums veikimo plano, apie kurį svarstė, smulkmenas. Paliepė mums sekti juo: skverbėmės tarp medžių kamienų laikydamiesi kartu, kol pasiekėme patį stačios uolos kraštą, iš kur visas slėnis buvo

kaip ant delno. Kai padarėme pakankamą vingį, kad matytume visą mišką slėnio lygumoje nepamesdami iš akių vaivadaitės ir jai paskirtų budelių, šviesiausiajam nurodžius sustojome. Ši vieta turėjo privalumą, nes galėjome matyti tiesiai į kalvą kylantį kelią, virš kurio kitoje pusėje ėjo kalnų tako tęsinys, kuriuo sekė plėšikai. Kažin kur tuo taku ėjo kita persekiotojų grupė, kuri tikėjosi pastoti kelią bėgliams.

Šviesiausiasis kalbėjo greitai, nors įsakmiai, kas teikia malonumo tikriems kareiviams.

– Broliai, atėjo laikas, kai galime atsiskaityti už Teutą ir kraštą. Jūs, taiklūs šauliai, užimkite pozicijas čia, pasisukę veidu į mišką. – Du vyrai atsigulė ir paruošė ginklus. – Pasiskirstykite miško plotą ir susitarkite dėl pozicijų ribų. Tą pačią akimirką, kai vienas iš plėšikų pasirodys, užpulkite jį prieš jam išeinant iš miško. Paskui ir toliau stebėkite ir elkitės panašiai, kad ir kas užimtų užpultojo vietą. Taip darykite, jei jie eis pavieniui, kol nė vieno neliks. Broliai, nepamirškite, kad vien narsios širdies nepakaks šią baisią lemiamą akimirką. Šią valandą geriausia apsauga vaivadaitei yra rami dvasia ir budri akis! – tada pasisuko į likusius ir pasakė man. – Plazaco archimandrite, tokios daugybės sielų maldų Dievui pasiuntiny, išmušė mano valanda. Jei negrįšiu, išreikškite mano meilę tetai Džanetai – panelei Makelpi, gyvenančiai Visarione. Mums liko vienintelis noras – išgelbėti vaivadaitę. Kai ateis metas, nueikite su šiais vyrais pas stebėtoją, esantį tarpeklio kelio viršuje. Kai pasigirs šūviai, išsitraukite durklus ir skubėkite į tarpeklį kirsdami slėnį. Broliai, gal spėsite laiku atkeršyti už vaivadaitę, jei negalėsite jos išgelbėti. Manau, turėtų būti įmanoma kaip nors greičiau nusileisti. Jei nėra ir nebus kelio, metas jį rasti, turiu kaip galima greičiau ten nusigauti. Gamta parūpino man taką, kuriuo žmogus, jei būtina, gali eiti. Ar matote tą milžinišką buksmedį, augantį virš proskynos, kur laikoma vaivadaitė? Štai mano takas! Kai iš čia pamatysite grįžtančius šnipus, duokite man ženklą kepure – nenaudokite nosinės, nes kiti gali pamatyti jos baltą mirgėjimą ir taip bus įspėti. Laikysiu tai ženklu man nusileisti lapų keliu. O jūs tada skubėkite į tą tarpeklį. Jei negaliu padaryti nieko kita, galiu sutraiškyti

budelius savo krintančio kūno svoriu, net jei taip nužudysiu ir ją. Bent jau mirsime kartu – ir laisvi. Paguldykite mus kartu į kapą Šv. Savos bažnyčioje. Sudie, jei matomės paskutinį kartą!

Jis numetė tuščią makštį, o apnuogintą ginklą įsikišo už nugaros, už diržo, ir nuėjo!

Tie mūsų, kurie nestebėjo miško, nenuleidome akių nuo didelio buksmedžio ir susidomėję stebėjome ilgą vijoklinę šaką, kuri kabėjo žemiau ir lingavo net papūtus silpnam vėjeliui. Kelias minutes, kurios, regis, truko stebėtinai ilgai, nematėme jokio savo pono buvimo ženklo. Tada aukštai ant vienos iš didelių šakų, kurią slėpė lapija, pamatėme lyg ką šliaužiantį. Jis siūbavo ant šakos kybodamas aukštai virš bedugnės. Pažvelgė į mus, pamojavau jam, kad žinotų, jog jį matome. Jis vilkėjo žalios spalvos drabužius – savo įprastus, skirtus eiti į girią drabužius – todėl mažai tikėtina, kad pašalinės akys galėtų jį pastebėti. Nusiėmiau kepurę ir laikiau ją rankoje pasiruošęs duoti ženklą, kai ateis laikas. Žvilgtelėjau žemyn į proskyną ir pamačiau stovinčią vaivadaitę, tebesaugomą ir taip glaudžiai apsuptą sargybinių, kad šie galėjo ją paliesti. Tada įbedžiau akis į mišką.

Staiga šalia manęs stovintis vyras čiupo mano ranką ir parodė. Per priekyje augančius medžius, kurie buvo žemesni nei kitose miško vietose, pamačiau turką, einantį vogčiomis, todėl pamojavau kepure. Tuo pat metu šautuvas apačioje pokštelėjo. Vėliau pasigirdo vienas ar du šūviai, ir atėjęs šnipas nukrito ant pilvo ir nebejudėjo. Tą pačią akimirką pažiūrėjau į buksmedį ir pamačiau netoliese kybojusią figūrą, kuri dabar pasikėlė ir laikydamasi šakos nuslydo į priekį. Tada pakilęs mūsų ponas metėsi į priekį ant vijoklinių šakų. Jis krito kaip akmuo, o mano širdis nusirito į kulnus.

Tačiau po akimirkos jis atgavo pusiausvyrą. Prieš krisdamas sugriebė plonas vijoklines šakas, o jam nusileidus ant žemės aplink jį prikrito daugybė nuplėštų lapų.

Apačioje vėl pokštelėjo šautuvas, tada vėl ir vėl, ir vėl. Pagrobėjai buvo įspėti ir artėjo būriu. Tačiau aš buvau įbedęs akis į medį. Milžiniškas mūsų pono kūnas pasirodė beveik kaip perkūnas iš giedro dangaus. Krisdamas jis spėjo sugriebti

vijoklines buksmedžio šakas, jos galėjo išlaikyti jo svorį, o paskui – kitą, menkesnę, išaugusią iš įtrūkimų uoloje, žalumą, kurios šakos buvo tamprios tarytum lynas.

Pagaliau – nors visa tetruko kelias sekundes, bet dėl akimirkos svarbos atrodė kaip amžinybė – mūsų ponas atsidūrė priešais uolas, triskart aukštesnes nei jis. Šviesiausiasis nė nestabtelėjo, bet įsisiūbavo taip, kad nukristų šalia vaivadaitės ir jos sargybinių. Atrodė, kad vyrai jo nepastebėjo, nes jų dėmesį patraukė miškas, kur tikėjosi išvysti pasiuntinį duosiant ženklą. Tačiau jie iškėlė jataganus pasiruošę. Šūviai įspėjo turkus ir šie ketino įvykdyti žmogžudystę – pasiuntiniui davus ženklą ar be jo. Nors vyrai nepastebėjo pavojaus iš viršaus, vaivadaitė pamatė. Vos pasigirdus pirmam garsui, ji greitai pažvelgė viršun. Net iš ten, kur buvome, ir prieš mums pradedant bėgti link tako, vedančio į tarpeklį, galėjau matyti pergalingą žvilgsnį jos nuostabiose akyse, kai atpažino vyrą, kuris, regis, nusileido tiesiai iš dangaus jai padėti. Ji ir mes galime kuo puikiausiai įsivaizduoti, ką šviesiausiasis Rupertas padarė – jei kada nors dangus buvo ištiesęs ranką, kad išgelbėtų ką nors žemėje, tai įvyko dabar.

Net per paskutinį kritimą nuo lapija apaugusios uolos mūsų ponas nepametė galvos. Nušokęs išsitraukė durklą ir beveik dar nepasiekęs žemės spėjo užsimoti ir nurėžti galvą vienam iš žudikų. Kai palietė žemę, suklupo tik akimirksnį, bet tai buvo palanku priešui. Du kartus žaibo greitumu buvo užsimota durklu ir kaskart galva nusirisdavo ant velėnos.

Vaivadaitė pakėlė surištas rankas. Vėl blykstelėjo durklas, šį kartą iš apačios viršun ir mergina buvo laisva. Negaišdamas nė akimirkos šviesiausiasis ištraukė kamšalą, kaire ranka apglėbė ją, o dešine laikė durklą ir stovėjo atsukęs veidą į gyvus priešus. Staiga vaivadaitė pasilenkė ir pakėlusi jataganą, iškritusį iš vieno mirusio pagrobėjo rankos, atsistojo apsiginklavusi šalia savo vyro.

Dabar šautuvai poškėjo greitai, nes pagrobėjai – tie jų, kurie liko gyvi – skubėjo į atvirą erdvę. Tačiau puikūs šauliai žinojo savo darbą. Nepamiršo savo pono įsakymo išlikti ramiais. Jie šaudė tik į priekyje esančius vyrus, todėl atrodė, kad

skubantys pirmyn taip niekada ir neišsiverš į priekį toliau nematomos linijos.

Nuskubėję į tarpeklio apačią galėjome viską aiškiai matyti. Tačiau dabar, kai pradėjome baimintis, kad neįvyktų nelaimė ir priešui pavyktų pasiekti proskyną, atsirado kita priežastis stebėtis – džiūgauti.

Iš miško pradžios netikėtai išėjo vyrų grupė. Visi dėvėjo tautines kepures, taip pažinome, kad tai mūsiškiai. Jie buvo apsiginklavę tik durklais ir artėjo tarsi tigrai. Žvelgė į nebepajėgiančius sprukti turkus, šie stovėjo ramiai – buvo išsekę, kaip vaikas po pamokos, per kurią jį išplūdo.

Po kelių sekundžių atėjo aukštas žmogus su barzda ir žilstelėjusiais ilgais juodais plaukais. Tie, kurie buvo slėnyje, nevalingai sušuko iš džiaugsmo. Kadangi tai buvo pats valdytojas Milošas Plamenacas.

Prisipažįstu, kad tiek daug žinodamas, buvau trumpam susirūpinęs, kad dėl didelio susijaudinimo, kuris mus apėmė, kas nors galėjo pasakyti arba padaryti ką nors, kas vėliau sukeltų rūpesčių. Nuostabus šviesiausiojo žygdarbis, kurio neišsižadėtų net senovinio riterių romano herojus, visus sujaudino. Jis tikriausiai pats labai susijaudino, kad pajėgė atlikti šią užduotį, ir nė iš vieno vyro nereikia tikėtis, kad tokią akimirką jis bus diskretiškas. Labiausiai bijojau pavojaus, kuris galėjo kilti iš vaivadaitės moteriško silpnumo. Kadangi nedalyvavau jos vedybose, negalėjau suprasti, ką ji turėjo jausti, kai jai tiek daug reiškiąs vyras išvadavo ją nuo baisaus likimo tokiu metu ir tokiu būdu. Būtų natūralu, jei šitokią dėkingumo ir džiūgavimo akimirką ji atskleistų paslaptį, kurią mes, Tautos taryba ir jos tėvo įgaliotiniai, taip stropiai saugojome. Tačiau nė vienas mūsų nepažinojo nei vaivadaitės, nei pono Ruperto taip, kaip dabar. Nuostabu, kad jie buvo tokie, kokie buvo, nes mūsų kalniečių nepasitikėjimas ir įtarumas net tokią akimirką ir taip ypatingai susijaudinus galėjo labai netinkamai pasireikšti. Aš ir valdytojas, tik mes žinojome paslaptį (siekdami apsaugoti tuodu tuojau pat susirūpinome), susižvalgėme sunerimę. Tačiau tą pačią akimirką vaivadaitė žvilgtelėjusi į vyrą pridėjo pirštą prie lūpų, o jis greitai supratęs, kame reikalas, patikino

ją tokiu pat ženklu. Tada ji atsiklaupė prieš jį ir pakėlusi jo ranką prie savo lūpų pabučiavo ją ir tarė:

– Šviesiausiasis Rupertai, esu dėkinga jums už viską, už ką tik moteris gali būti dėkinga, išskyrus tai, kas priklauso Dievui. Grąžinote man gyvenimą ir garbę! Negaliu atsidėkoti jums tinkamai už tai, ką padarėte, bet grįžęs mano tėvas pamėgins pareikšti dėkingumą už mane. Esu tikra, kad Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, kurie taip vertina garbę ir laisvę bei narsą, laikys jus savo širdyse per amžių amžius!

Tai buvo pasakyta taip švelniai, tokiu virpančiu balsu ir išreikšta sujaudintu žvilgsniu – akyse sužibėjo ašaros, taip nuoširdžiai moteriškai ir pagal mūsų tautos paprotį pagerbiant taip, kaip moterys gali išreikšti dėkingumą pagerbdama vyrą, kad mūsų kalniečiai buvo sujaudinti iki širdies gelmių. Jie išreiškė savo kilnų atviraširdiškumą ašaromis. Tačiau jei narsus mūsų ponas būtų bent akimirką pamanęs, kad taip verkti yra silpnumo požymis, tuojau pat būtume pakeitę tą jo klaidingą nuomonę. Kai vaivadaitė pakilo taip oriai kaip ir dera valdovei, vyrai apsupo šviesiausiąjį glaudžiai lyg banguojanti jūra ir po akimirkos iškėlę rankas tarsi ant didžiulių audringų bangų mėtė jį virš galvų į orą. Tarsi senovės vikingai, apie kuriuos teko girdėti ir kurių kraujas tekėjo Ruperto gyslomis, jie išsirinko vadą pagal seną būdą. Džiaugiausi, jog vyrai taip priėmė šviesiausiąjį, kad nepastebėjo akimirkos šlovės spindinčiose vaivadaitės akyse, nes priešingu atveju paslaptis galėjo atsiskleisti. Iš valdytojo žvilgsnio supratau, kad jis dalijasi mano pasitenkinimu, kaip kad dalijosi mano susirūpinimu.

Kai Rupertas kalniečių rankų buvo mėtomas aukštai į viršų, jų šūksniai įgavo tokį netikėtą stiprumą, kad aplink mus, kiek tik galėjau matyti, išsigandę paukščiai pakilo virš miško ir jų triukšmingas klegėjimas sustiprino susijaudinimą.

Visada dėmesingas kitiems mūsų ponas buvo pirmas, kuris nusiramino.

– Eime, broliai, – paragino jis. – Kopkime į kalvos viršūnę, kur galėsime signalizuoti į pilį. Būtų teisinga, jei visa tauta pasidalytų džiugia žinia, kad vaivadaitė Teuta iš Visarionų giminės yra laisva. Tačiau prieš eidami nuvilkite nuo pagrobėjų

maitų drabužius ir paimkite ginklus: vėliau galėsime jais pasinaudoti.

Kalniečiai atsargiai nuleido jį ant žemės. Paėmęs vaivadaitę už rankos ir pašaukęs valdytoją ir mane prieiti arčiau pradėjo eiti aukštyn tarpeklyje esančiu taku, kuriuo buvo nusileidę pagrobėjai, o iš ten per mišką užkopėme į iškilusios virš slėnio kalvos viršūnę. Iš proskynos galėjome matyti tolumoje stūksančias dantytas Visarionų pilies sienas. Tuojau pat mūsų ponas signalizavo ir akimirksniu sulaukėme atsakymo. Tada mūsų ponas pranešė apie džiugią naujieną. Atsakyta buvo kuo džiaugsmingiau. Iš taip toli mūsų nepasiekė joks garsas, bet galėjome matyti į viršų žvelgiančius veidus ir banguojančių rankų jūrą, todėl žinojome, kad viskas gerai. Tačiau po akimirkos viskas nurimo taip baimingai, kad netrukus semaforas ėmė dirbti kuo greičiau ir gavome blogų žinių. Sužinojus tas naujienas karti rauda kilo mūsų gretose, nes žinutė skelbė: „Turkai sučiupo grįžtantį vaivadą ir laiko jį Ilsine."

Per akimirką kalniečiai pasikeitė. Tarsi per akimirką vasarą pakeitė žiema, tarsi auksinės karūnos spindesį užklojo sniegas. Dar daugiau: lyg kas pastebėjo viesulo pėdsaką, kai girios milžinai ūgiu susilygino su veja. Kelias sekundes buvo tylu, paskui pasigirdo piktas riaumojimas, kaip Viešpaties balsas griaudint perkūnui – gimė tvirtas Mėlynųjų kalnų vyrų ryžtas. „Į Ilsiną! Į Ilsiną!" ir prasidėjo veržimasis į pietus. Garbinga ponia, galbūt jūs, kuri taip trumpai gyvenate Visarione, galite nežinoti, kad piečiausioje Mėlynųjų kalnų krašto dalyje yra nedidelis uostas Ilsinas, kuris buvo prieš daug amžių išplėštas iš turkų nagų.

Nugriaudėjęs šviesiausiojo Ruperto įsakymas „Stokite!" nuslopino veržimąsi. Visi instinktyviai sustojo. Šviesiausiasis Rupertas vėl prabilo:

– Ar nebūtų geriau sužinoti šiek tiek daugiau prieš pradedant kelionę? Pasinaudosiu semaforu, kad sužinočiau, ko dar nežinome. Eikite tyliai ir taip greitai, kaip įmanoma. Valdytojas ir aš palauksime čia, kol gausime naujienas ir perduosime tam tikrus nurodymus, kuriais seksime ir, jei galėsime, pavysime jus. Vienas dalykas: nė žodžio apie tai, kas įvyko. Sau-

gokite kiekvieną paslapties smulkmenėlę – net kaip gelbėsime vaivadą – išskyrus tai, ką perduosiu.

Netarusi nė žodžio, taip parodė begalinį pasitikėjimą, visa grupė, tiesa, ne pati didžiausia, nuėjo, o mūsų ponas pradėjo signalizuoti. Kadangi pats puikiai išmaniau kodą, man nereikėjo paaiškinimų, sekiau abiejų pusių siunčiamus klausimus ir atsakymus. Pirmi mūsų pono Ruperto signalizuoti žodžiai: „Laikykitės visiškos tylos ir elkitės išmintingai dėl visko, kas įvyko." Tada paklausė vaivados pagrobimo detalių. Buvo atsakyta taip: „Jį sekė iš Vlisingeno, visą kelią jo priešus informavo šnipai. Ragusoje buvo gana daug atvykėlių – tariamų keliautojų – atnešusių į denį ryšulį. Kai vaivada išlipo į krantą, atvykėliai taip pat išlipo ir atidžiai sekė jį, nors kol kas nežinome smulkmenų. Jis dingo Ilsine iš „Reo" viešbučio, kur buvo apsistojęs. Griežčiausiai laikantis tylos ir slaptumo buvo imtasi visų įmanomų veiksmų atsekti jo judėjimą."

Jis atsakė: „Gerai! Ir toliau tylėkite ir laikykite viską paslaptyje. Skubu grįžti. Praneškite arkivyskupui ir visiems Tautos tarybos nariams, kad kuo greičiau atvyktų į Gadarą. Ten juos pasitiks jachta. Praneškite Rukiui, kad kuo greičiau plauktų į Gadarą, pasitiktų ten arkivyskupą ir Tarybą, duokite jam vardų sąrašą ir pasakykite, kad kuo greičiau grįžtų. Paruoškite daug ginklų, šešias artilerijos eskadriles. Du šimtus vyrų, maisto atsargų trims dienoms. Laikykitės tylos, tylos. Viskas priklauso nuo jos. Pilyje viskas turi vykti kaip įprasta, išskyrus tuos, kurie žino paslaptį."

Kai buvo signalizuota, kad jo pranešimas gautas, mes trise – žinoma, vaivadaitė buvo su mumis, ji atsisakė palikti šviesiausiąjį – susiruošėme skubėti paskui draugus. Tačiau, kai nusileidome nuo kalvos, buvo aišku, kad vaivadaitė neatlaikys siaubingo tempo. Ji didvyriškai grūmėsi, bet ilga kelionė ir sunkūs išmėginimai bei nerimas, kuriuos teko patirti, atsiliepė jai. Mūsų ponas sustojo ir pasakė, jog būtų geriau, kad jis skubėtų, nuo to galbūt priklauso jos tėvo gyvybė, taigi jis neš ją.

– Ne, ne, – atsakė ji. – Eikite! Eisiu kartu su valdytoju. Tada galėsite parengti viską iki greito arkivyskupo ir Tarybos atvykimo.

Ji droviai pažvelgė į mane, tada jie pasibučiavo ir mūsų ponas labai greitai nuėjo paskui bendražygius. Dar kurį laiką galėjau jį trumpai matyti – kol pasivijo taip pat greitai ėjusius draugus. Kelias minutes jie bėgo kartu, jis kažką sakė – galėjau suprasti iš to, kaip jie buvo pasukę į jį galvas. Tada mūsų ponas paskubomis nuo jų atsiskyrė. Jis ėjo kaip elnias, kuris skinasi kelią per mišką, ir netrukus dingo iš akių. Akimirką ar dvi jie svyravo. Tada keli nubėgo toliau, o likusieji grįžo pas mus. Jie greitosiomis iš virvių ir šakų padirbo neštuvus ir primygtinai pareikalavo, kad vaivadaitė jais pasinaudotų. Per neįtikėtinai trumpą laiką vėl buvome kelyje ir labai greitai ėjome į Visarioną. Vyrai iš eilės nešė neštuvus, aš taip pat turėjau garbės prisidėti.

Maždaug likus trečdaliui kelio iki Visariono mus pasitiko minia mūsiškių. Jie buvo nepavargę ir kadangi užėmė mūsų vietą prie neštuvų, galėjome greičiau eiti. Todėl netrukus atvykome į Visarioną.

Ten radome visus subruzdusius tarsi bičių avilys. Jachta, kurią kapitonas Rukis laikė paruošęs nuo tada, kai šviesiausiojo vadovaujama persekiotojų grupė paliko Visarioną, buvo toli ir neįtikėtinu greičiu plaukė palei pakrantę. Šautuvai ir šaudmenys buvo sukrauti krantinėje. Lauko pabūklai taip pat buvo čia, o šaudmenų dėžės paruoštos pakrauti į laivą. Du šimtai vyrų rikiavosi pilnai ekipuoti ir pasiruošę išvykti, kai tik bus gauta žinia. Maisto atsargos trims dienoms paruoštos, o šviežio vandens statinės ridenamos, kad būtų pakrautos į laivą, kai jachta grįš. Viename krantinės gale taip pat stovėjo paruoštas pakelti į denį mūsų pono lėktuvas; apginkluotas, jei tektų skristi.

Džiaugiausi matydamas, kad vaivadaitė dėl savo baisios patirties neatrodė blogai. Ji tebevilkėjo įkapes, bet panašu, kad ši keistenybė neatkreipė niekieno dėmesio. Matyt, aplinkui pasklido gandas apie tai, kas įvyko. Tą dieną nugalėjo diskretiškumas. Ji ir šviesiausiasis Rupertas susitiko kaip du asmenys, kurie bendrai tarnavo ir kentėjo, bet džiaugiausi matydamas, kad abu taip valdėsi, jog niekas nė neįtarė, kokia paslaptis juos sieja: kad jie myli vienas kitą, dar daugiau – yra susituokę.

Laukėme taip kantriai, kaip galėjome, kol iš pilies bokšto

gavome pranešimą, kad šiaurėje pasirodė jachta ir kad laikydamasi pakrantės greitai artėja prie kranto.

Kai ji atplaukė, nudžiugome išgirdę, kad visi puikiai atliko savo darbą. Arkivyskupas ir Tautos taryba buvo laive, nė vieno netrūko. Mūsų ponas skubino juos eiti į didžiąją pilies menę, kuri tuo metu jau buvo paruošta. Aš taip pat nuėjau kartu, o vaivadaitė liko.

Kai visi atsisėdo, šviesiausiasis ponas atsistojo ir pasakė:

– Jūsų ekscelencija arkivyskupe, valdytojau ir visi Tarybos ponai, išdrįsau pakviesti jus tokiu būdu, nes laikas spaudžia ir vieno žmogaus – vaivados Visariono, kurį mylite, gyvybė yra pavojuje. Šis drąsus turkų mėginimas yra nauja seno puolimo išraiška. Tai naujas ir drąsesnis žingsnis, nei kokio kada nors buvo imtasi mėginant sučiupti jūsų mylimus vadą ir jo dukrą vaivadaitę. Laimei, pastarojo plano dalis žlugo. Vaivadaitė saugi ir yra su mumis. Tačiau vaivada laikomas įkalintas – jei jis dar gyvas. Jis turi būti kažkur netoli Ilsino, bet kur, tiksliai kol kas nežinome. Išvyksime jo gelbėti tą pačią akimirką, kai gausime jūsų pritarimą – jūsų įsakymus. Paklusime jūsų norams, nors tai mums kainuotų gyvybę. Tačiau tai skubu, todėl drįstu užduoti vieną klausimą; tik vieną: „Ar gelbėsime vaivadą bet kokia kaina, kokios bus pareikalauta?" Klausiu to, nes dabar tai tapo tarptautiniu reikalu ir, jei mūsų priešai yra tokie uolūs kaip mes, gali kilti karas!

Tai pasakęs mūsų ponas kilniai su neapsakomu veržlumu išėjo iš menės, o Taryba, paskyrusi raštininką – mano pasiūlytą vienuolį Kristoforą, – pradėjo tartis.

Arkivyskupas tarė:

– Mėlynųjų kalnų tarybos ponai, drįstu prašyti jūsų, kad ponui Rupertui nedelsiant būtų atsakyta „Taip!"; išreikškime padėką šiam narsiam anglui, kuris mūsų kovą pavertė savo kova ir taip šauniai išgelbėjo mūsų mylimą vaivadaitę iš negailestingų priešų rankų; pagerbkime jį.

Tuojau pat vyriausiasis Tarybos narys, Nikološas iš Voloko, pakilo ir metęs tiriamą žvilgsnį į visų veidus išvydo juose pritarimą, nors nė vienas žodis nebuvo ištartas – prie durų stovėjusiam vyrui paliepė:

– Nedelsiant pakvieskite poną Rupertą!

Kai Rupertas įėjo, jis pasakė:

– Šviesiausiasis Rupertai, Mėlynųjų kalnų krašto Taryba turi jums tik vieną atsakymą: „Tęskite!" Išgelbėkite vaivadą Visarioną, kad ir kokia būtų kaina! Nuo šiol rankoje laikote mūsų tautos durklą, drąsiai išgelbėjęs mūsų mylimą vaivadaitę įrodėte, kad jūsų krūtinėje plaka tikro kalniečio širdis. Nedelsdamas tęskite! Baiminuosi, kad duodame jums per mažai laiko, bet žinome, kad kaip tik to norite. Išduosime oficialų įgaliojimą, kad, kilus karui, mūsų sąjungininkai galėtų suprasti jus veikus dėl tautos, taip pat išduosime tokius akreditavimo raštus, kokių gali jums reikėti atliekant šią išskirtinę paslaugą. Juos gausite per valandą. Į savo priešus nekreipiame dėmesio. Matote, ištraukėme durklą, kad pasiūlytume jį jums.

Kaip vienas visi menėje būvę vyrai išsitraukė durklus, kurie blykstelėjo tarsi žaibas.

Neatrodė, kad nors akimirką būtų gaišta. Taryba išsiskirstė, o jos nariai susimaišę su kitais žmonėmis aktyviai dalyvavo rengiantis užduočiai. Nedaug praėjo laiko, kai jachta, apginkluota ir aprūpinta viskuo, kaip buvo tartasi, išskubėjo į užutėkį. Tiltelyje, šalia kapitono Rukio, stovėjo ponas Rupertas ir tebevilkinti įkapes vaivadaitė Teuta. Pats buvau apatiniame denyje su kareiviais ir aiškinau tam tikras ypatingas prievoles, kurias jiems gali tekti atlikti. Laikiau sąrašą, paruoštą paties pono Ruperto tuo metu, kol laukėme atplaukiančios iš Gadaro jachtos.

PETROFAS VLASTIMIRAS

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. liepos 9 d.

Plaukėme didžiuliu greičiu žemyn laikydamiesi pakrantės, kad, jei įmanoma, mūsų nepamatytų iš pietų. Šiauriau Ilsino priedanga mums buvo uolotas kyšulys. Pusiasalio šiaurėje yra nedidelis, iš visų pusių sausumos apsuptas gilių vandenų užutėkis. Jis pakankamai platus, kad į jį saugiai galėtų įplaukti

jachta, bet didesniam laivui tai būtų pražūtis. Įplaukėme ir netoli uoloto kranto – gamtos sukurto natūralaus uolų šelfo, kuris faktiškai yra prieplauka – išmetėme inkarą. Čia susitikome su vyrais, atsiliepusiais į mūsų anksčiau tą dieną duotą signalą ir atėjusiais iš Ilsino ir gretimų gyvenviečių. Gavome iš jų paskutinių žinių apie vaivados pagrobimą, kiekvienas vyras toje šalies dalyje tikrai niršo dėl to. Vyrai patikino mus, kad galime jais pasikliauti ne tik mirtinoje kovoje, bet ir saugant paslaptį. Kol jūreiviai pagal Rukio nurodymus nuplukdė lėktuvą į krantą ir rado jam nuo atsitiktinių akių paslėpti tinkamą vietą, iš kurios jis galėtų lengvai pakilti, valdytojas ir aš, žinoma, ir mano žmona, išgirdome tokias smulkmenas, kokios buvo žinomos apie jos tėvo dingimą.

Atrodė, jis keliavo slapta, kad išvengtų kaip tik to, kas įvyko. Niekas nežinojo, kad vaivada atvyksta, kol tas atvyko į Fiumą, iš kur išsiuntė užkoduotą žinią arkivyskupui, kuris vienas galėtų ją suprasti. Tačiau turkų agentai, matyt, visą laiką sekė jo pėdomis ir nekėlė abejonių, kad jų biuras buvo puikiai informuotas. Vaivada išlipo į krantą Ilsine iš gynybinio garlaivio, plaukusio iš Ragusos į Levantą.

Dvi dienas prieš jo atvykimą nedideliame uoste, kur keliautojai – retas dalykas, susirinko neįprastai daug atvykėlių. Paaiškėjo, kad mažame viešbutyje, vieninteliame pakankamai padoriame Ilsine, beveik neliko laisvų kambarių. Tebuvo likęs vienas kambarys, kurį vaivada rezervavo nakčiai. Smuklininkas nepažino jo dėl maskuotės, bet įtarė, kas jis buvo. Vaivada ramiai pavakarieniavo ir nuėjo miegoti. Jo kambarys buvo gale, apatiniame aukšte, langai išėjo į nedidelės Silva upės, kuri šioje vietoje įteka į uostą, krantą. Naktį nebuvo girdėti jokio bruzdėjimo. Vėliau ryte, kai pagyvenęs atvykėlis nepasirodė, buvo pasibelsta į jo duris. Šis neatsiliepė, todėl netrukus savininkas jėga atidarė duris ir pamatė, kad kambarys tuščias. Regis, vaivados bagažas buvo nepaliestas, tik dingo drabužiai, kuriais jis vilkėjo. Keistas dalykas: nors lovoje miegota ir dingo drabužiai, jo naktinių taip pat nebuvo; dėl to vietos valdžia, atėjusi atlikti tyrimo, įtarė, kad jis išėjo ar buvo pagrobtas iš kambario apsivilkęs tik naktiniais, o jo drabužiai buvo paimti

kartu. Vietos valdžiai, matyt, kilo baisus įtarimas, nes ji įsakė nė žodeliu neprasitarti apie viską, kas įvyko viešbutyje. Kai atėjo apklausti kitų svečių, buvo nustatyta, kad visi iki vieno apmokėję sąskaitas išvyko ryte. Nė vienas apsistojusių neturėjo bagažo ir nepaliko jokio pėdsako, pagal kurį juos būtų galima susekti ar kuris duotų kokią nors užuominą, kas tokie jie buvo. Vietos valdžia, išsiuntusi slaptą ataskaitą į vyriausybės būstinę, tęsė tyrimą ir net dabar visa turima pagalba buvo pasitelkta tyrimui atlikti. Kai signalizavau į Visarioną, prieš mums atvykstant per dvasininkiją buvo atsiųstas pranešimas, jog į visus gerus žmones kreiptasi pagalbos, kad būtų ištirta kiekviena žemės pėda toje Mėlynųjų kalnų krašto dalyje. Naktinis sargas patikino uosto kapitoną, kad joks didelis ar mažas laivas naktį neįplaukė į uostą ir neišplaukė iš jo. Iš to kilo išvada, kad vaivados pagrobėjai nuėjo su juo į krašto gilumą – jei nepasislėpė mieste ar jo apylinkėse.

Kartu su įvairiais pranešimais atėjo ir toks, jog manoma, kad būrys yra Nebyliajame bokšte. Puikiai pasirinkta vieta tokiam sumanymui. Tai buvo didžiulis labai tvirtas bokštas, pastatytas kaip atminimas – ir kaip „pagrindinis bokštas" – po vieno turkų įsiveržimo skerdynių.

Jis stovėjo uoloto kauburėlio viršūnėje maždaug už dešimties mylių nuo Ilsino uosto, krašto gilumoje. Kaip paprastai, tai buvo apsaugota vieta, o kraštas aplink jį buvo toks sausringas ir dykas, kad šalia nebuvo nė vieno gyventojo. Kadangi bokštas buvo laikomas valstybės naudojimui ir galėjo būti naudingas karo metu, buvo įstatytos didžiulės geležinės durys, visada užrakintos, išskyrus tam tikras progas. Raktai buvo vyriausybės būstinėje Plazace. Todėl, jei turkų pagrobėjams nežinia kaip pavyko gauti raktus, mėginti išvaduoti vaivadą – sunkus ir pavojingas uždavinys. Jo buvimas su turkais kėlė grėsmę bet kokiai juos puolančiai jėgai, nes turkai galėjo grasinti nužudyti vaivadą.

Tuojau pat aptariau su valdytoju, ką būtų geriausia daryti. Nusprendėme, kad šiuo metu neturėtume pulti, o aplink bokštą saugiu atstumu, kad nekeltų įtarimo, išstatysime sargybinių užtvarą.

Toliau ištyrėme, ar per praėjusias kelias dienas kaimynystėje buvo pastebėtas koks nors laivas. Buvo pranešta, kad netoli pietuose kartą ar du buvo pastebėtas karo laivas. Tai neabejotinai tas pats, kurį Rukis matė skubėdamas žemyn pakrante po vaivadaitės pagrobimo ir kurį jis atpažino kaip turkų. Laivas pasirodydavo dieną, todėl nebuvo įrodymų, kad naktį be šviesų būtų priplaukęs prie kranto. Valdytojas ir aš buvome patenkinti, kad turkų laivas stebimas: išvien veikė dvi pagrobėjų grupės ir gal ketino plukdyti kokius nors atvykėlius ar jų grobį, kurie galėjo pasiekti Ilsiną nesusekti. Iš pat pradžių rodės aišku, kad taip ketino padaryti Teutos pagrobėjai, visu greičiu traukiantys į pietus. Tačiau tik iki tos akimirkos, kai supratome, kad jie patraukė į šiaurę ir apimti nevilties ieškojo kokios nors galimybės kirsti sieną. Toji plieninė sargybos užtvara kol kas puikiai tarnavo.

Liepiau pakviesti Rukį ir išdėsčiau jam reikalą. Apmąstydamas tai priėjau tokią pat išvadą, kaip ir jis. Jo išvados buvo tokios:

– Nepaleiskime užtvaros ir stebėkime bet kokius signalus, kurie gali sklisti iš Nebyliojo bokšto. Turkai pavargs anksčiau nei mes. Stebėsiu turkų karo laivą. Naktį be šviesų plauksiu į pietus ir stebėsiu jį, net jei tektų laukti iki aušros. Jie gali mus pamatyti, bet, jei pamatys, nuplauksiu taip greitai, kad nesupras, kokiu greičiu plaukiame. Prieš saulei nusileidžiant jie neabejotinai priplauks arčiau, nes, būkite tikras, kad šnipų biuras informavo turkus laive ir jie žino, kad šaliai pabudus jų planai išaiškėjo ir su kiekviena diena jiems gresia vis didesnis pavojus. Iš turkų atsargumo sprendžiu, kad nerizikuos pasirodyti ir kad nenori atvirai skelbti karo. Jei taip, kodėl turėtume slėptis nuo jų ir negalėtume jėga išspręsti problemos, jei reikės?

Kai aš ir Teuta gavome progą likti vieni, aptarėme kiekvieną susiklosčiusios padėties etapą. Vargšelė baisiai nerimavo dėl tėvo saugumo. Iš pradžių vargiai galėjo tarti bent žodelį ar net aiškiai mąstyti. Kalbėjo prislopintu balsu, o jos mąstymą kaustė pasipiktinimas. Tačiau netrukus dėl kovingo savo tautos kraujo ji atgavo gebėjimus ir tuomet jos greita moteriška nuovoka nė kiek nenusileido vyriškai. Matydamas, kad ji visa

degė nekantrumu išvaduoti tėvą, sėdėjau ramiai ir laukiau, kad jos nepertraukčiau. Gana ilgai ji sėdėjo ramiai, kol pradėjo temti. Jos aštrus protas sudėliojo veikimo planą, kai prakalbo – jau žinojo, ko imtis.

– Turime greitai veikti. Kiekvieną valandą mano tėvui gresia vis didesnis pavojus. – Čia jos balsas akimirką užsikirto, bet ji atsigavo ir tęsė. – Jei eisi į laivą, nevyksiu su tavimi. Nereikia, kad kas mane pamatytų. Kapitonas neabejotinai žino apie abu pasikėsinimus: mano ir mano tėvo pagrobimą. Kol kas jis nežino, kas įvyko. Tu ir tavo narsių, ištikimų vyrų būrys savo darbą atliko taip puikiai, kad jokia žinia nepasklido. Be to, kol karinio jūro laivyno kapitonas mano kitaip, lauks iki paskutinės minutės. Tačiau jei pamatys mane, supras, kad toji avantiūros dalis žlugo. Mus pamatęs padarys išvadą, kad žinome, jog mano tėvas pagrobtas, o tada supras, kad pagrobėjams nepavyko, ir įsakys nužudyti belaisvį.

Taip, brangusis, galbūt rytoj geriau susitikti su kapitonu, bet šiąnakt turime pamėginti išgelbėti mano tėvą. Manau, žinau kaip. Turi lėktuvą. Prašau, paimk mane į Nebylųjį bokštą.

– Nieku gyvu! – atsakiau pašiurpęs.

Ji paėmė mane už rankos ir laikė tvirtai suspaudusi, kol tęsė:

– Brangusis, žinau, žinau! Tikėk manimi. Tai vienintelė išeitis. Žinau, gali ten patekti ir naktį. Tačiau jei eisi ten, tai įspės mūsų priešus, o mano tėvas nesupras. Nepamiršk, kad jis nepažįsta tavęs, niekada nėra tavęs matęs ir, spėju, kol kas net nežino, kad esi. Mane iš karto pažins, kad ir kokį drabužį vilkėčiau. Gali virve iš lėktuvo nuleisti mane ant bokšto. Kol kas turkai nežino, kad juos vejamės, ir neabejotinai pasitiki, bet kuriuo atveju tik iš dalies, bokšto sutvirtinimais ir saugumu. Dėl to jų sargyba nebus tokia budri, kokia, anksčiau ar vėliau, taps. Papasakosiu tėvui visas smulkmenas, ir mes skubiai susiruošime. Dabar, brangusis, kartu apsvarstykime planą. Padėk man savo sumanumu ir patirtimi, ir išgelbėsime mano tėvą!

Kaip galėjau pasipriešinti tokiam prašymui – net jei jis atrodytų neišmintingas? Tačiau jis buvo išmintingas ir aš, tas,

kuris žino, ką gali mano pilotuojamas lėktuvas, iš karto suvokiau plano praktiškumą. Žinoma, baisiai rizikavau, jei reikalai pakryptų į bloga. Tačiau gyvename pavojų kupiname pasaulyje, o jos tėvo gyvybė pastatyta ant kortos. Todėl apglėbiau brangią žmoną ir pasakiau, kad mano protas, siela ir kūnas priklauso jai. Pradžiuginau ją pasakydamas, jog manau, kad mums gali pavykti.

Liepiau pakviesti Rukį ir papasakojau jam apie naują nuotykį. Jis pritarė man dėl jo išmintingumo. Tada pasakiau, kad ryte, jei negrįšiu, jis plauktų ir susitiktų su turkų karo laivo kapitonu.

– Einu susitikti su valdytoju, – pasakiau. – Jis ves mūsų kariuomenę pulti Nebyliojo bokšto. Palieku spręsti jums, kaip pasielgti su karo laivu. Paklauskite kapitono, kokiai tautai priklauso jo laivas. Jis tikrai vengs atsakyti. Tuomet paminėkite jam, kad, jei jis plaukioja be vėliavos, jo laivas laikomas piratų laivu ir kad jūs, pavaldus Mėlynųjų kalnų krašto kariniam jūrų laivynui, elgsitės su juo taip, kaip būtų elgiamasi su piratu – jokio pasigailėjimo. Jis vilkins ir galbūt mėgins dumti akis, bet, kai dalykai pakryps į blogą pusę, išlaipins pajėgas arba mėgins jas panaudoti ir gali net pasiruošti apšaudyti miestą. Beje, kapitonas grasins. Tada elkitės su juo taip, kaip manysite esant geriausia, arba taip, kaip galėsite.

Jis atsakė:

– Įgyvendinsiu jūsų norus net jei tai man kainuotų gyvybę. Tai teisingas uždavinys. Joks panašus tipelis niekada nepastos man kelio. Jei puls mūsų tautą kaip turkas ar kaip piratas, nušluosiu jį nuo žemės paviršiaus. Dar pamatys, ką mūsų nedidelis laivas gali padaryti. Be to, joks pagrobėjas, kuris įžengė į Mėlynųjų kalnų kraštą iš jūros ar kitu keliu, niekada neištrūks jūra! Manau, kad mano įgula pridengs puolančiųjų būrį. Nuliūsime, jei tai įvyks mums nematant jūsų ir vaivadaitės, nes tokiu atveju suprasime, kad įvyko blogiausia! – Rukis susijaudino, nors buvo tvirtas vyras.

– Tai jau taip, Ruki, – atsakiau. – Žinome, kad naudojamės beviltiška proga. Tačiau pats atvejis yra beviltiškas! Visi turime atlikti savo pareigą, kad ir kas atsitiktų. Mūsų ir jūsų pa-

reiga pavojinga, bet kai ją atliksime, gyvenimas bus lengvesnis kitiems – tiems, kurie liks.

Prieš jam išeinant paprašiau atsiųsti man tris Mastermano neperšaunamus drabužius, kuriuos pristatys į jachtą.

– Po vieną vaivadaitei ir man, – pasakiau, – o trečiuoju apsivilks vaivada. Vaivadaitė paims jį su savimi, kai lėktuvu nusileisime ant bokšto.

Kol buvo šviesu, nuėjau ištirti sausumos. Mano žmona norėjo eiti kartu, bet neleidau.

– Ne, – pasakiau, – turėsi kuo geriau atlikti baisią užduotį, kuri pareikalaus jėgų ir nervų. Kai lipsi į lėktuvą, norėsi būti kuo žvalesnė. – Kaip gera žmona, ji pakluso ir atsigulė pailsėti jai skirtoje nedidelėje palapinėje.

Paėmiau vietinį gyventoją, kuris pažinojo vietą ir patikino, kad tylės. Turėjome padaryti didelį lankstą, kad prieitume prie Nebyliojo bokšto taip arti, kiek galėjome, kad nebūtume pastebėti. Pasižymėjau kompaso rodomą kryptį ir viską, kas galėjo pasitarnauti kaip orientyras. Grįžęs atgal buvau beveik patenkintas: jei viskas klostysis gerai, tamsoje galėsiu lengvai priskristi prie bokšto. Tada pasikalbėjau su žmona ir daviau jai išsamius nurodymus.

– Kai sklandysime virš bokšto, – tariau, – nuleisiu tave ilga virve. Turėsi ryšulėlį maisto ir spirito tėvui, jei jis būtų išvargęs ar nusilpęs ir, žinoma, neperšaunamą drabužį, kurį jis turės nedelsiant apsivilkti. Taip pat turėsi pritvirtintas prie diržo trumpas virves – viena skirta tavo tėvui, kita tau. Kai apsuksiu lėktuvą ir grįšiu, turėsi paruošti žiedą, kuris bus vidury tų trumpų virvių. Kabliu, kuris bus pritvirtintas nuleistos virvės gale, užkabinsi tą žiedą. Kai baigsi, pakelsiu jus abu gerve, kad būtų daugiau vietos, išmesiu pasiimtą balastą ir nuskrisime! Atsiprašau, kad tai kels nepatogumų jums abiems, bet nėra kito būdo. Kai paliksime bokštą, užkelsiu abu ant platformos. Jei būtina, nusileisiu, kad tai padaryčiau – ir tada skrisime į Ilsiną.

Kai būsime saugūs, mūsų vyrai puls bokštą. Turime leisti tai padaryti, nes jie to tikisi. Kelis vyrus, kurie persirengs iš tavo pagrobėjų paimtais drabužiais ir apsiginkluos jų ginklais, persekios kiti mūsiškiai. Viskas parengta. Persirengėliai

paprašys turkų juos įleisti ir, jei pastarieji nepastebės, kad tavo tėvas pabėgo, galbūt tai padarys. Įėję mūsiškiai pamėgins atverti vartus. Vargšai vaikinai, turi mažai galimybių! Tačiau jie yra savanoriai ir mirs kovodami, o jei pasiseks, jų lauks didelė šlovė.

Mėnulis šiąnakt nepakils iki pat vidurnakčio, todėl turime marias laiko. Pradėsime dešimtą. Jei viskas bus gerai, susitiksi su tėvu mažiau nei po ketvirčio valandos. Kelių minučių reikės, kad jis apsirengtų neperšaunamu drabužiu ir apsijuostų diržu. Nenuskrisiu toli nuo bokšto daugiau nei kelioms minutėms ir, melskime Dievo, kad prieš vienuoliktą būtume saugūs. Tada puldami galėsime padėti mūsų kalniečiams atsikovoti bokštą. Galbūt, kai karo laive išgirs šūvius – nes ten tikrai bus šaudoma, – kapitonas pamėgins išlaipinti į krantą būrį. Tačiau Rukis pastos jam kelią ir, jei gerai pažįstu vyrus ir „Damą", šiąnakt nebeturėsime rūpesčių su turkais. Vidurnaktį tu ir tavo tėvas būsite pakeliui į Visarioną. Ryte apklausiu karinio jūrų laivyno kapitoną.

Mano žmona laikėsi nepaprastai drąsiai ir puikiai valdėsi. Pusvalandį prieš nustatytą laiką jau buvo pasiruošusi mūsų nuotykiui. Ji papildė planą smulkmenomis. Apsijuosė diržą ir apsivijo virvę aplink juosmenį, todėl tesugaišime apjuosdami jos tėvą. Ji laikys ant nugaros pritvirtintą ryšulį su neperšaunamu drabužiu, kad dar nepasiekus platformos ir pasitaikius palankiai progai tėvas galėtų jį apsivilkti, jei norės. Nenutolsiu nuo bokšto, bet lėtai apskrisiu jį ir prieš nuskrisdamas užkelsiu belaisvį ir jo narsią dukterį. Iš vietinių sužinojau, kad bokštas buvo kelių aukštų. Įėjimas apačioje, kur buvo didelės geležimi apkaltos durys, tada ėjo bendrasis kambarys ir sandėlis, o bokšto viršuje buvo atvira erdvė. Manoma, kad, ko gero, tai geriausia vieta kaliniui laikyti, nes ji buvo giliai įdubusiose didžiulėse sienose, kur nebuvo jokių šaudomųjų angų. Jei iš tikrųjų taip yra, tai kuo puikiausia atitiktų mūsų planą. Tuo metu sargybiniai būtų bokšte, tikriausiai daugelis jų ilsėtųsi, todėl tikėtina, kad niekas negalės pastebėti atskrendančio lėktuvo. Bijojau net patikėti, kad visa galėjo taip puikiai susiklostyti, nes tada mūsų uždavinys būtų pakankamai lengvas žmogaus jėgoms ir mus vainikuotų sėkmė.

Pradėjome dešimtą. Teuta neparodė nė menkiausios baimės ar net nerimo, nors tai buvo pirmas kartas, kai matė veikiantį lėktuvą. Ji gimusi būti puikia keleive. Ji stovėjo labai ramiai, tiksliai ten, kur nurodžiau, ir laikėsi už mano pritvirtintų virvių.

Naudojausi orientyrais ir kompasu, tamsioje dėžutėje, apšvietęs jį elektrine šviesele turėjau laiko apsižvalgyti. Kad ir kur žiūrėjau – į žemę, jūrą ar dangų – viskas skendėjo tamsoje. Tačiau tamsa buvo santykinė: nors kiekvieną vietą ir tašką gaubė tamsa, taip tamsu, kad nors į akį durk, galėjau atskirti, pavyzdžiui, žemę nuo jūros, nesvarbu, kaip aukštai buvau nuo jų. Pažvelgiau į viršų, dangus buvo tamsus; vos pakako šviesos, kad būtų galima matyti ir net išskirti didelius objektus. Buvo nesunku įžiūrėti bokštą, kurio link skridome ir kuris, šaip ar taip, buvo pagrindinis mūsų tikslas. Skridome lėtai, labai lėtai, oras buvo ramus ir naudojausi tik mažiausiu slėgiu, kurio reikėjo varikliui. Manau, dabar pirmą kartą supratau šio ypatingo variklio, kuriuo aprūpintas mano „Kitsonas", vertę. Jis veikė be garso, beveik nieko nesvėrė ir leido lėktuvui skristi taip lengvai kaip jau nebenaudojamam oro balionui, kuriuo skraidyta prieš vėją. Teuta, kuri iš prigimties labai gerai matė, geriau nei aš, man priskridus arčiau bokšto atviros viršūnės, sukruto ruošdamasi vykdyti savo užduoties dalį. Išvyniojo ilgą virvę, paruoštą nusileisti. Viskas vyko pakankamai sklandžiai. Teuta, kaip ir aš, vylėsi, kad galėsiu išlaikyti pusiausvyrą virš išlinkusios sienos; jei ji būtų tiesi tai tikrai įmanoma, bet kur kas sunkiau išlaikyti pusiausvyrą pasvirus tam tikru kampu.

Lėtai skridome į priekį – vis pirmyn! Aplink bokštą nesimatė jokios šviesos ir nesigirdėjo nė menkiausio garso, kol beveik priskridome prie iškilusios sienos; tada išgirdome į džiaugsmą panašų, bet dėl atstumo ir storų sienų prislopintą garsą. Nusiraminome, nes tai bylojo, kad mūsų priešai susirinko apatiniuose kambariuose. Jei tik vaivada būtų viršutiniame aukšte, viskas būtų puiku.

Lėtai, beveik colis po colio ir kankinančioje nežinioje įveikėme maždaug dvidešimt ar trisdešimt pėdų virš bokšto.

Galėjau matyti, kaip priartėjome prie niūriai įspėjančios dantytos baltų lopų linijos, kur senais laikais buvo iškeliamos ant baslių pamautos sutriuškintų turkų galvos. Matydamas, kad sunku nusileisti ant bokšto plokštumos, pakreipiau lėktuvą taip, kad sklandydamas virš bokšto, galėčiau pagriebti juos nuo sienos lauke. Dar kelios sekundės ir buvo galima nuleisti platformą, kad ji šlietųsi prie bokšto sienos. Ten pritvirtinau ją paruoštais gnybtais.

Kol tai dariau, Teuta pasilenkė per vidinį platformos kraštą ir sušnibždėjo taip švelniai, tarsi vėjelis dvelktelėjo: „Ššš! Ššš!" Maždaug dvidešimčia pėdų žemiau mūsų buvo taip pat atsakyta – sužinojome, kad kalinys buvo vienas. Tuojau pat užkabinau karabinu pririštos virvės žiedą, prie kurio buvo pritvirtintas jos diržas, ir nuleidau žmoną. Jos tėvas neabejotinai pažino dukters šnibždesį ir buvo pasiruošęs. Iš tuščiavidurio bokšto – viduje lygaus cilindro – sklido silpni garsai, kai buvo šnibždama:

– Tėve, tai aš – Teuta!

– Mano vaike, mano narsioji dukra!

– Tėve, greičiau užsijuoskite diržą. Patikrinkite, ar jis pritvirtintas. Mus pakels į orą, jei reikės. Laikykimės kartu. Rupertui bus lengviau užkelti mus į lėktuvą.

– Rupertui?

– Vėliau paaiškinsiu. Greičiau, greičiau! Negalime prarasti nė sekundės. Jis nepaprastai stiprus ir gali pakelti mus abu, bet turime padėti jam ir nejudėti, kad nereikėtų pasinaudoti gerve, kuri gali girgždėti. – Kalbėdama truktelėjo virvę – tai buvo iš anksto sutartas signalas – kad kelčiau juos. Baiminausi, kad gervė sugirgždės ir jos rūpestingai patartas apsiprendžiau. Pasilenkiau, ir po kelių sekundžių jie buvo platformoje, ant kurios Teutos siūlymu prigludo kiekvienas skirtingoje pusėje, kad kuo geriau būtų išlaikyta pusiausvyra.

Atleidau gnybtus, perkėliau balastą ant sienos, kad nesigirdėtų krentančių maišų garso, ir įjungiau variklį. Įrenginys pajudėjo į priekį kelis colius, kad palinktų palei išorinę sieną. Palinkau į platformos priekį ir smailiu kampu pradėjome leistis žemyn. Dar akimirka ir tyliai panirome į tamsą. Tada mums

kylant variklis ėmė veikti visu pajėgumu, mes apsisukome ir netrukus nuskridome tiesiai į Ilsiną.

Kelionė tetruko keletą minučių. Rodės tarsi nepraėjo nė trupučio laiko, kai apačioje pamatėme mirgančias šviesas ir daugybę vyrų, stovinčių karinėje rikiuotėje. Ėmėme lėčiau skristi ir galiausiai nusileidome. Minią gaubė kapų tyla, bet kai atsidūrėme joje, nereikėjo nė sakyti, kad nuoširdumas ar džiaugsmas liejosi per kraštus. Aiškiai tai mačiau, kai apsupę mus spaudė rankas ir su atsidavimu bučiavo vaivados ir jo dukters rankas ir kojas, nors pats nesidalinau šiuo jų dėkingu džiūgavimu.

Džiūgvimo vidury pasigirdo Rukio, prasiskynusio kelią prie vaivados, žemas ir rūstus balsas.

– Dabar atėjo metas pulti bokštą. Broliai, pirmyn, bet tyliai. Teneišsprūsta joks garsas, kol nebūsite šalia vartų; tada suvaidinkite nedidelę bėgančių pagrobėjų komediją. Esantiems bokšte tai bus ne komedija. Pone Selindžeri, jachta paruošta rytojaus rytui: jei išėjęs kautis negrįšiu, kai atvyks karo laivyno jūreiviai, jachtą turėsite valdyti pats. Tesaugo jus Viešpats, mano pone, ir jus taip pat, vaivada! Pirmyn!

Kapų tyloje paniurusi nedidelė armija pajudėjo į priekį. Rukis su vyrais dingo tamsoje – nuėjo Ilsino uosto link.

Iš vaivados Peterio Visariono užrašų

1907 m. liepos 7 d.

Leisdamasis į kelionę negalėjau nė pagalvoti, kad baigsiu ją taip keistai. Net aš, kuris nuo vaikystės sukosi nuotykių, intrigų ar diplomatijos – kad ir kaip pavadinsi – valstybės valdymo meno ir karo sūkuryje, turėjau pagrindo stebėtis. Tikrai maniau, kad užsirakinęs viešbučio kambaryje Ilsine pagaliau turėsiu, nors ir trumpai, ramybę. Kol vyko užsitęsusios derybos su įvairiomis tautomis ir kelionės metu namo buvau įsitempęs, kad tik paskutinę akimirką neatsitiktų kas blogo mano misijai. Manau, kad Mėlynųjų kalnų krašte, kur tik draugai galėjo mane supti, pasijutau saugus vos padėjęs galvą ant pagalvės.

Buvau baisiai sukrėstas, kai pabudau pajutęs šiurkščią ranką ant burnos. Mane tvirtai laikė tiek daug rankų, kad negalėjau pajudinti nė vienos galūnės. Paskui viskas priminė baisų sapną. Mane suvyniojo į didelį kilimą taip ankštai, kad vargiai galėjau kvėpuoti, jau nekalbu apie tai, kad negalėjau šaukti. Iškeltas daugybės rankų per langą, kurį girdėjau tyliai atidaromą, o paskui uždaromą, buvau nuneštas į valtį. Mane paguldė lyg ir ant neštuvų, kuriuos toli, bet labai greitai nešė. Paskui vėl iškėlė ir pernešė per tarpdurį – girdėjau, kaip sužvangėjo uždaromos durys. Tada kilimas buvo išvyniotas ir pamačiau, kad tebevilkiu naktiniais ir esu apsuptas vyrų. Jų buvo dvi dešimtys, visi turkai, tvirti, ryžtingi, iki dantų apsiginklavę. Mano drabužiai, paimti iš kambario, buvo numesti šalia ir man buvo liepta jais apsirengti. Kadangi turkai išėjo iš kambario, forma primenančio požemį, kuriame buvome, paskutinis iš jų, atrodo, lyg ir karininkas, pasakė:

– Jei šauksite arba kelsite triukšmą, kol esate šiame bokšte, mirsite anksčiau nei jums skirta!

Netrukus man atnešė šiek tiek maisto ir vandens bei porą antklodžių. Susisupau į jas ir miegojau iki pat aušros. Man atnešė pusryčius ir tie patys vyrai įėjo vorele į kambarį. Jų akivaizdoje tas pats karininkas pasakė:

– Man buvo duoti nurodymai: jei kelsite triukšmą ar atskleisite savo buvimo vietą bet kam už šio bokšto sienų, arčiausia stovintis vyras nedelsiant nutildys jus savo jataganu. Jei pažadėsite man, kad laikysite liežuvį už dantų, kol būsite bokšte, kaip nors galėsiu suteikti jums daugiau laisvės. Ar pažadate?

Pažadėjau, kaip jis pageidavo; nebuvo reikalo imtis griežtesnių kalinimo būdų. Neturėjau jokios galimybės pabėgti ir atgauti laisvę. Nors buvau pagrobtas labai slaptai, žinojau, kad netrukus prasidės persekiojimas. Todėl laukiau taip kantriai, kaip galėjau. Man buvo leista užlipti į viršutinį aukštą – įsitikinau, kad pasiūlymas atitiko mano pagrobėjų norą patiems jaustis patogiai.

Nelabai džiūgavau, nes dieną teko pripažinti sau, kad net už mane jaunesniam ir energingesniam vyrui būtų beveik

neįmanoma lipti šiomis sienomis. Bokštas buvo pastatytas kalinti, todėl nė katė negalėtų įkišti nago tarp akmenų. Kiek galėjau susitaikiau su likimu. Susisupęs į antklodę atsiguliau ir žiūrėjau į dangų. Norėjau matyti jį, kol galiu. Kai tik atsiguliau miegoti, neapsakomą tylą kartais pertraukdavo kažkokios mano pagrobėjų kambaryje, esančiame po manimi, išsakytos pastabos – virš manęs kažkas pasirodė. Buvo taip keista, kad atsisėdau ir žiūrėjau išplėtęs akis.

Šiek tiek aukščiau virš bokšto lėtai ir tyliai artinosi didelė platforma. Nors naktis buvo tamsi, o bokšto dauboje dar tamsiau, bet tikrai galėjau matyti tai, kas buvo virš manęs. Žinojau, kad tai lėktuvas – vienas tokių, kokį mačiau Vašingtone. Viduje sėdėjo vyras ir pilotavo, o šalia jo stovėjo nebyli, baltai apsivilkusi moteris. Mano širdis ėmė smarkiau plakti, kai ją pamačiau, nes figūra ji priminė manąją Teutą, bet buvo stambesnė, ne taip dailiai sudėta. Ji pasilenkė ir sušnibždėtas „Tšš!" pasiekė mano ausis. Atsakiau taip pat. Ji atsitiesė ir vyras nuleido ją ant bokšto. Tada pamačiau, kad tai mano brangi duktė, kuri atvyko tokiu nuostabiu būdu manęs gelbėti. Labai skubėdama padėjo man apsijuosti diržą, pritvirtintą prie virvės, kuri buvo apvyniota aplink jos liemenį, ir tada vyras, kuris buvo milžino jėgos ir stoto, užkėlė mus abu ant lėktuvo platformos ir negaišdamas nė akimirkos paleido variklį.

Per kelias sekundes ir neišsiduodami, kad pabėgau, dideliu greičiu nuskriejome jūros link. Priekyje degė Ilsino šviesos. Vis dėlto prieš pasiekdami miestą nusileidome vidury nedidelės mano žmonių kariuomenės, pasiruošusios žygiuoti į Nebylųjį bokštą, ir, jei reikės, išvaduoti mane jėga. Būčiau turėjęs mažai galimybių likti gyvas, jei ši kova būtų įvykusi. Laimei, brangios dukters ir jos narsaus bendražygio ištikimybė ir drąsa užkirto kelią tokiam žygiui. Buvo keista, kad draugai sutiko mane išreikšdami džiūgavimą tik šnibždesiu, nebuvo laiko klausinėti, aiškintis ir suprasti – buvau linkęs priimti dalykus tokius, kokie jie buvo, ir laukti išsamesnių paaiškinimų.

Viską supratau vėliau, kai mano duktė ir aš galėjome pasikalbėti akis į akį.

Kai kariuomenė iššygiavo į Nebylųjį bokštą, Teuta ir aš nuėjome į jos palapinę. Paskui mus sekė jos milžinas bendražygis, kuris vos laikėsi neužmigęs, nors neatrodė labai pavargęs. Kai įėjome į palapinę, šalia kurios sargyboje stovėjo mūsų kalniečiai, jis pasakė man:

– Pone, ar galėčiau jūsų paprašyti, kad leistumėte man pasitraukti kuriam laikui, vaivadaitė paaiškins jums reikalą... Žinau, ji padės man, nes reikia dar tiek daug nuveikti, kol mums nebegrės pavojus. Vos galiu laikytis neužmigęs. Tris naktis nemiegojau, bet visą tą laiką buvau užsiėmęs ir labai nerimavau. Nebegaliu ilgiau laukti, nes auštant turėsiu vykti į karo laivą, dreifuojantį netoliese. Jis priklauso turkams, nors to nepripažino, ir tai tas laivas, kuris atplukdė čia tiek jūsų dukros, tiek jūsų pagrobėjus. Turiu vykti, nes gavau asmeninį Tautos tarybos įgaliojimą imtis bet kokio veiksmo, kurio gali reikėti jums apsaugoti. Vykdamas turiu blaiviai mąstyti, nes per tą susitikimą gali kilti karas. Būsiu gretimoje palapinėje ir ateisiu iš karto, kai pakviesite, jei norėsite mane matyti prieš aušrą.

Šioje vietoje įsiterpė mano duktė:

– Tėve, paprašykite jo likti čia. Esu tikra, kad netrukdysime jam kalbėdamiesi. Be to, jei žinotumėte, kokia dėkinga esu jam už drąsą ir stiprybę, suprastumėte, kad saugiau jaučiuosi, kai jis yra šalia, nors esame apsupti mūsų narsių kalniečių kariuomenės.

– Bet, dukra, – tariau, nes dar visko nežinojau, – esama paslapčių tarp tėvo ir dukters, kurių niekas kitas negali girdėti. Kai ką žinau, bet noriu žinoti viską, ir bus geriau, kad jokio pašalinio asmens – kad ir kokio narsaus ir nesvarbu, kaip su mumis susijusio – neturėtų čia būti.

Mano nuostabai, toji, kuri visada buvo sukalbama, užginčijo šį menkutį mano norą.

– Esama kitų paslapčių, kurių taip pat turi būti paisoma. Brangus tėve, prašau luktelėti, kol papasakosiu jums viską, ir esu tikra, kad sutiksite su manimi. Prašau, tėve.

Tai išsprendė klausimą ir, kiek galėjau matyti, narsus ponas, kuris išgelbėjo mane, vos laikėsi ant kojų kol pagarbiai laukė mano sprendimo. Pasakiau jam:

– Likite su mumis, pone. Sergėsime jūsų miegą.

Tada turėjau padėti, nes jis beveik tą pačią akimirką susmuko: teko palydėti jį prie patiestų ant žemės kilimų. Po kelių sekundžių jis giliai miegojo. Stovėjau žiūrėdamas į jį, kol suvokiau, kad jis tikrai miega. Negalėjau nesižavėti Gamtos dosnumu: ji teikė jėgų net tokiam vyrui, kol šis iki paskutinės akimirkos kovėsi, o kai viskas baigėsi ir jis galėjo ramiai ilsėtis, leido jam taip greitai atsipalaiduoti.

Jis tikrai nuostabus vaikinas. Manau, kad gyvenime nesu regėjęs tokio patrauklaus vyro. Jei tik jo veidas sako tiesą, ir jis toks pats doras širdyje, koks yra išorėje.

– Dabar, – pasakiau Teutai, – esame beveik vieni. Papasakok man viską, kas įvyko, kad galėčiau suprasti.

Tada duktė, pasodinusi mane, atsiklaupė priešais ir papasakojo man nuo pradžios iki galo nuostabiausią istoriją, kokią kada nors teko girdėti ar skaityti. Mažumėlę jau žinojau iš arkivyskupo Palealogo siųstų laiškų, bet apie daug ką nenutuokiau. Tolimuosiuose Vakaruose už Atlanto ir vėl Rytų jūrų krašte buvau iki pačių širdies gelmių sujaudintas dukters begalinės ištikimybės ir tvirtumo, kurių laikėsi dėl savo šalies patirdama baisiai sunkų išbandymą kriptoje; sužinojau apie tautos sielvartą, kai buvo pranešta apie vaivadaitės mirtį; kad žinia apie nelaimę buvo išmintingai ir kiek tik įmanoma ilgai slepiama gailintis manęs; apie antgamtiškus gandus, kurie įsišaknijo taip giliai; bet nė žodžio ar užuominos nebuvo pasakyta apie vyrą, kurio gyvenimo kelias susikirto su mano dukters gyvenimo keliu, visiškai nieko apie tai, kas iš to išėjo. Nežinojau nei apie jos pagrobimą, nei apie labai narsų išgelbėjimą. Nenuostabu, kad taip palankiai galvojau apie jaunuolį, net pirmą akimirką, kai užmigęs susmuko prieš mane, susidariau aiškią nuomonę. Na, tas vyras turėtų būti stebuklas. Net mūsų kalniečiai negali prilygti jam ištverme. Duktė papasakojo, kaip ji, iškamuota ilgo laukimo kape ir pabudusi suvokė, kad yra viena, kaip prasidėjus potvyniui, kuris užtvindė net kriptą, rado saugią ir šiltą vietą kitur; kaip naktį nuėjo į pilį ir rado ten keistą vyrą, kuris buvo vienas. Tariau:

– Dukra, tai buvo pavojinga, be to, nepadoru. Toks narsus ir pasiaukojantis vyras kaip jis turės atsakyti man – tavo tėvui.

Dėl to ji labai nuliūdo ir prieš tęsdama pasakojimą rankomis prisitraukė mane arčiau ir sušnibždėjo:

– Tėve, būkite man kilniaširdis, nes turėjau daug iškęsti. Ir būkite geras jam, nes mano širdis plaka jo krūtinėje!

Nuraminau ją švelniai apglėbdamas – nereikėjo žodžių. Tada duktė papasakojo apie savo santuoką ir kaip jos vyras, kuris tikėjo, kad ji – vampyrė, pasiryžo grąžinti jai net jos sielą, ir kaip ji vestuvių naktį paliko sutuoktinį ir nuėjo į kapą iki galo vaidinti baisios komedijos, kol grįšiu; ir kaip kitą naktį po vestuvių, kai pilies sode, nes ėjo, kaip drovėdamasi pasakė man, pažiūrėti, ar viskas gerai jos vyrui, buvo slapta sučiupta, apvyniota, surišta ir pagrobta. Čia ji stabtelėjo ir susimąstė. Matyt, apimta kažkin kokios baimės, kad neužsipulčiau jaunuolio, nes tęsė:

– Supraskite, tėve, Rupertas vedė mane pagal visas taisykles ir mūsų papročius. Prieš mums susituokiant, išsakiau arkivyskupui savo norą. Jis, kaip jūsų atstovas, kol jūsų nėra, sutiko ir pranešė apie tai valdytojui ir archimandritams. Jie taip pat sutiko pareikalavę, manau, labai teisingai, kad šventai pasižadėčiau tvirtai laikytis užsibrėžto uždavinio. Pati santuoka vyko pagal stačiatikių bažnyčios apeigas – nors iš dalies jos buvo neįprastos, nes atliktos naktį ir beveik tamsoje, tebuvo apeigoms skirtas apšvietimas. Arkivyskupas arba Spazaco archimandritas, kuris padėjo ir atstovavo kaip pajaunys: bet kuris jų ar net visi pateiks jums smulkmenas. Jūsų atstovai surinko visą informaciją apie Rupertą Selindžerį, gyvenantį Visarione. Jis nežinojo, kas aš buvau arba kuo, jo nuomone, buvau. Tačiau turiu papasakoti apie savo išgelbėjimą.

Ir ji tęsė pasakodama apie tą bergždžią kelionę į pietus su savo pagrobėjais; apie tai, kaip jos pagrobėjai sutriko aptikę užtvarą, kurią Rupertas išstatė gavęs pirmą žinią apie pavojų, gresiantį „mūsų vado dukrai", nors mažai nutuokė, kas tas „vadas" ar kas jo „duktė"; apie tai, kaip žiaurūs pagrobėjai durklais vertė ją greičiau eiti ir kaip vedama tolyn sužeista paliko

kraujo pėdsakų ant žemės; paskui apie sustojimą slėnyje, kai pagrobėjai sužinojo, kad jų kelias į šiaurę kels grėsmę, jei dar neužtvertas; apie tai, kaip buvo išrinkti budeliai ir kaip ji buvo saugoma, kol jų bendras nuėjo ištirti padėties, ir apie tai, kaip narsiai ją išgelbėjo kilnus vaikinas, jos vyras – mano sūnus, kaip jį nuo šiol vadinsiu ir, ačiū Dievui, kad galiu patirti tokią laimę ir tokią garbę!

Toliau duktė papasakojo apie spartų grįžimą į Visarioną, kai Rupertas ėjo visų priekyje – kaip turėtų elgtis vadas; apie arkivyskupo ir Tautos tarybos sušaukimą ir apie tai, kaip jie įdėjo į Ruperto ranką nacionalinį durklą; apie kelionę į Ilsiną ir savo bei Ruperto – dabar mano sūnaus – skrydį lėktuvu.

Likusią dalį žinojau.

Kai ji baigė, miegantis vyras sujudėjo ir prabudo, o jau po akimirkos buvo visai pabudęs – neabejotinas ženklas, kad vyras pratęs prie žygių ir nuotykių. Tik žvilgtelėjęs prisiminė viską, kas įvyko, ir pašoko ant kojų. Prieš tardamas žodį kelias sekundes stovėjo pagarbiai priešais mane. Tada prakalbo atvirai, nuoširdžiai šypsodamasis:

– Matau, pone, kad viską žinote. Ar man atleista – dėl Teutos ir manęs?

Tuo metu pats stovėjau. Toks vyras kaip jis užkariavo mano širdį. Mano duktė taip pat atsistojo ir stovėjo šalia manęs. Ištiesiau ranką ir paspaudžiau jo žaibiškai ištiestą, kaip galėtų tik fechtuotojas, ranką.

– Džiaugiuosi, kad esi mano sūnus! – tariau. Tai buvo viskas, ką galėjau ir norėjau pasakyti. Šiltai paspaudėme vienas kitam rankas. Teuta buvo laiminga; ji pabučiavo mane ir tada atsistojo laikydama viena ranka manąją, o kita paėmė vyro ranką.

Jis pašaukė vieną sargybinių ir liepė pakviesti kapitoną Rukį. Pastarasis buvo pasiruošęs, kad jį pakvies, ir tuojau pat atėjo. Kai per praskleistą palapinės kraštą pamatėme jį ateinantį, Rupertas – taip dabar turiu jį vadinti, nes Teuta to nori ir pats mielai tai darau – pasakė:

– Turiu būti turkų laivo denyje prieš jam priplaukiant prie kranto. Sudie, pone, jei nebeteks pasimatyti. – Paskutinius ke-

lis žodžius ištarė taip tyliai, kad tik aš galėjau juos girdėti. Tada pabučiavo žmoną ir pasakęs jai, kad pusryčių tikisi grįžti laiku, išėjo. Pasitiko Rukį – kol kas vargiai galiu vadinti jį kapitonu, nors iš tikrųjų jis nusipelnė pagyrimo dėl veiksmų sargybinių užtvaros pasienyje, ir jie greitai nuėjo link uosto, kur leisdama garą plūduriavo jachta.

SEPTINTA KNYGA – ORO IMPERIJA

Karo raštininko Kristoforo ataskaita Tautos tarybai

1907 m. liepos 7 d.

Kai ponas Rupertas ir kapitonas Rukis priplaukė prie keisto laivo ne daugiau, kad būtų girdėti žmogaus balsas, ponas šūktelėjo iš eilės angliškai, vokiškai, prancūziškai, rusiškai, turkiškai, graikiškai, ispaniškai, portugališkai ir dar viena kalba, kurios nemokėjau, manyčiau, kad amerikiečių. Tuo metu palei visą denio turėklą pasirodė turkų veidai. Kai mūsų ponas turkiškai paprašė pakviesti kapitoną, pastarasis užlipęs trapu sustojo. Jis vilkėjo uniformą, kokią dėvi turkų karinio jūrų laivyno jūrininkai, galiu prisiekti, bet ženklais parodė, kad nesupranta, kas jam sakoma; tada ponas Rupertas vėl prabilo, bet šį kartą prancūziškai. Perteikiu žodis žodin jų pokalbį; daugiau niekas jame nedalyvavo. Stenografavau jį.

PONAS RUPERTAS: Ar jūs šio laivo kapitonas?
KAPITONAS: Taip.
PONAS RUPERTAS: Kokiai tautai priklausote?
KAPITONAS: Nesvarbu. Esu šio laivo kapitonas.
PONAS RUPERTAS: Turėjau omenyje jūsų laivą. Su kokia vėliava plaukiojate?
KAPITONAS (pakeldamas akis į rangautą ir takelažą): Nematau, kad ten plėvesuotų kokia nors vėliava.
PONAS RUPERTAS: Manyčiau, kad kaip kapitonas galėtumėte leisti man ir dviem mano palydovams įlipti į jūsų denį?
KAPITONAS: Galiu, jei bus pateiktas tinkamas prašymas!
PONAS RUPERTAS (nusiimdamass skrybėlę): Pagarbiai prašau, kapitone. Esu Mėlynųjų kalnų krašto, kurio vandenyse

šiuo metu esate, Tautos tarybos įgaliotinis ir jos akredituotas pareigūnas, todėl jų vardu prašau duoti man oficialų sutikimą; reikalas skubus.

Turiu pripažinti, kad turkas, kuris kol kas buvo ganėtinai mandagus, davė reikiamas komandas savo karininkams, tada buvo nuleisti trapas, platforma ir laipteliai, kaip įprasta priimant gerbiamą svečią karo laive.

KAPITONAS: Prašom, pone. Kaip pageidavote: jūs ir du jūsų palydovai.

Mūsų ponas nusilenkė. Tuojau pat buvo parūpintas takelažas bei įranga ir nuleista valtis. Ponas Rupertas ir kapitonas Rukis, paėmę kartu ir mane, sėdo į valtį ir nusiyrė prie karo laivo, kur buvome pagarbiai sutikti. Denyje buvo daugybė vyrų, jūreiviais apsimetę kareiviai. Jie labiau priminė į karinę ekspediciją išsiruošusį laivą nei kovos laivą taikos metu. Kai įlipome į denį, jūreiviai ir jūrų pėstininkai iškėlę rankas kaip rikiuotėje pagerbė mus ginklu. Ponas Rupertas pirmas žengė link kapitono, o kapitonas Rukis ir aš sekėme paskui jį. Mūsų ponas tarė:

– Esu Rupertas Selindžeris, Jo didenybės Didžiosios Britanijos karaliaus pavaldinys, gyvenantis Mėlynųjų kalnų krašte, Visarione. Šiuo metu esu Tautos tarybos įgaliotas veikti sprendžiant visus klausimus. Štai mano akreditavimo raštai! – tai sakydamas padavė kapitonui laišką. Jis buvo surašytas penkiomis kalbomis – serbų-kroatų, turkų, graikų, anglų ir prancūzų. Kapitonas atidžiai jį visą perskaitė, pamiršęs akimirkai, kad tariamai negali suprasti mūsų pono turkiškai užduoto klausimo. Paskui atsakė:

– Matau, kad dokumentas yra užbaigtas. Ar galėčiau paklausti, dėl ko norėjote mane matyti?

PONAS RUPERTAS: Esate čia, karo laive, kuris yra Mėlynųjų kalnų krašto vandenyse, ir vis dar plaukiate be jokios tautos vėliavos. Valtimis į krantą išlaipinote ginkluotus vy-

rus, o tai jau karo veiksmas. Mėlynųjų kalnų krašto tautos taryba įsakė sužinoti, kokiai tautai tarnaujate ir kodėl pažeidėte tarptautinės teisės įsipareigojimus.

Atrodė, kad kapitonas laukia, ką mūsų ponas toliau kalbės, bet šis tylėjo, tada pirmasis pasakė.

KAPITONAS: Atsakau tik savo viršininkams. Atsisakau atsakyti į jūsų klausimą.

Mūsų ponas tuojau pat atsakė.

PONAS RUPERTAS: Tokiu atveju, pone, jūs kaip laivo – ir ypač karo laivo – kapitonas, turėtumėte žinot, kad taip šiurkščiai pažeisdamas, šalies ir jūrinius įstatymus jūs ir visi, esantys šio laivo denyje, esate kaltinami piratavimu. Tai net nėra piratavimas atviruose vandenyse. Nesate tik teritoriniuose vandenyse, bet įsiveržėte į šalies uostą. Kadangi atsisakote atskleisti, kokiai tautai priklauso jūsų laivas, pripažįstu, kaip, atrodo, ir pats pripažįstate, jus piratu ir atitinkamu laiku veiksiu atitinkamai.

KAPITONAS (akivaizdžiai priešiškai nusiteikęs): Prisiimu atsakomybę už savo veiksmus. Nesutinku su jūsų požiūriu ir sakau jums, kad imdamasis bet kokių veiksmų statote save ir tą savo Tautos tarybą į pavojų. Be to, turiu priežasčių manyti, kad mano vyrai, pasiųsti į krantą atlikti ypatingos užduoties, apsiausti bokšte, kurį galima matyti iš laivo. Šį rytą prieš auštant iš tos pusės girdėjosi šūviai, todėl darau išvadą, kad juos užpuolė. Kadangi jų buvo mažai, jie tikriausiai žuvo. Jei taip, sakau jums, kad jūs ir jūsų apgailėtina Mėlynųjų kalnų tauta, kaip jūs ją vadinate, sumokės už tai krauju taip gausiai, kaip nė negalite įsivaizduoti. Atsakau už tai ir tai bus dydis kerštas; šlovė Alachui! Jums neužteks viso jūsų karo laivyno – jei iš viso tokį turite – galios susidoroti net su vienu tokiu laivu kaip šis, kuris yra vienas iš daugelio. Nukreipsiu ginklus į Ilsiną, dėl kurio atplaukiau prie šios pakrantės. Jums ir jūsų palydovams leidžiama

grįžti į uostą, nes atplaukėte su balta vėliava. Jums reikės penkiolikos minučių grįžti ten, iš kur atvykote. Eikite! Nepamirškite, kad ir ką galėtumėte padaryti savo kalnų tarpekliuose, jūroje negalėsite net apsiginti.

PONAS RUPERTAS (lėtai ir skambiai): Mėlynųjų kalnų kraštas turi savų gynybos priemonių jūroje ir sausumoje. Jo žmonės žino, kaip apsiginti.

KAPITONAS (išsitraukdamas laikrodį): Greitai išmuš penkias valandas. Išmušus vieną minutę po penktos, pradėsime šaudyti.

PONAS RUPERTAS (ramiai): Mano paskutinė pareiga – įspėti jus, pone, ir įspėti visus, esančius šiame laive, kad daug gali atsitikti net prieš išmušant vieną minutę po penktos. Įspėju laiku, kad atsisakytumėte šio piratiško puolimo ir grasinimo, dėl ko gali būti pralieta daug kraujo.

KAPITONAS (įsiutęs): Kaip drįstate grasinti man ir, neįtikėtina, mano laivo įgulai? Užtikrinu jus, kad šiame laive esame vieni ir greičiau visi iki paskutinio mano vyrai paaukos savo gyvybę nei šis sumanymas žlugs. Eikite!

Nusilenkęs mūsų ponas apsisuko ir nulipo laipteliais, mes nusekėme paskui jį. Jau po kelių minučių jachta plaukė uosto link.

Iš Ruperto dienoraščio

1907 m. liepos 10 d.

Kai po mano audringo pokalbio su kapitonu piratu – šiuo metu negaliu jo kitaip vadinti, pasukome į krantą, Rukis davė nurodymus vairininkui tiltelyje ir „Dama", šiek tiek pasisukusi šiaurės kryptimi, plaukė Ilsino uosto link. Rukis ir dar keli vyrai nuėjo vairinėn į laivagalį.

Kai buvo netoli uolų, šioje vietoje vandenys tokie gilūs, kad negresia pavojus užplaukti ant seklumos ar uolų – laivas ėmė plaukti lėčiau, judėjome pasroviui į pietus, uosto link. Stovėjau tiltelyje ir galėjau matyti, kas vyksta denyje. Taip

pat galėjau matyti pasirengimus karo laive. Liukai buvo atidaryti, o didieji pabūklai bokšteliuose – nuleisti šaudyti. Kai dešiniuoju bortu buvome pasisukę į karo laivą, pamačiau, kaip kairiajame borte atsidarė vairinės liukas, o Rukis ir jo vyrai sėdėjo kažkokiame daikte, panašiame į didžiulį pilkos spalvos krabą, kuris iš vairinės atsargiai laivavirvėmis buvo leidžiamas į jūrą. Jachta užstojo šį procesą, todėl esantieji karo laive negalėjo nieko matyti. Liukas vėl užsidarė ir jachta pradėjo greičiau plaukti. Pasiekėme uostą. Numaniau, kad Rukis sumanė kažin ką rizikingo. Juk ne veltui laikė vairinėje uždarytą šį paslaptingą krabą.

Nuo pat pradžių krantinėje buvo susirinkusi didelė minia nekantraujančių vyrų. Jie maloniai paliko tuščią nedidelį molą pietinėje įplaukoje, kur pastatytas bokštelis, o jo apvalioje viršūnėje patalpintas signalizavimo pabūklas, kuriuo galiu nevaržomai naudotis. Išlipęs ant to pylimo nuėjau iki bokšto, įėjęs siaurais laiptais užkopiau ant nuožulnaus stogo. Stovėjau ten, nes nusprendžiau parodyti turkams, kad neišsigandau – jie tą supras vos pradėję bombarduoti. Buvo telikusios kelios minutės iki lemtingos valandos – vienos minutės po penkių. Buvau beveik apimtas nevilties. Buvo baisu galvoti apie visas tas vargšes sielas mieste, kurios nieko blogo nepadarė ir turės žūti per šį artėjantį kraugerišką, beprasmišką puolimą. Priglaudžiau prie akių žiūronus, kad matyčiau, kaip rengiamasi karo laive.

Pažvelgęs akimirką išsigandau, kad akys mane apgauna. Nukreipęs žiūronus į karo laivo denį akimirksnį mačiau, kaip jūreiviai artileristai laukė komandos pradėti bombardavimą didžiaisiais ginklais su barbetais. Kitą akimirką temačiau tuščią jūrą. Paskui laivas vėl pasirodė kaip anksčiau, bet detalės buvo miglotos. Pasisukau į signalizavimo pabūklą ir vėl pažvelgiau. Prabėgo ne daugiau nei dvi, daugiausia trys, sekundės. Tuo metu puikiai mačiau laivą. Kai pažvelgiau, iš pradžių laivo priekis ir laivagalis, o pakui ir jo šonai pradėjo smarkiai drebėti. Laivas priminė patyrusio terjero kratomą žiurkę. Paskui jis liovėsi drebėti – tai buvo vienintelis matomas ramus objektas, nes jūroje, atrodė, verda maži atskiri verpetai ir vandens srovė per silpna, kad juos išsklaidytų.

Žiūrėjau toliau ir, kai denis buvo, ar atrodė, kad buvo – putojantis vanduo purtė laivą ir per žiūronus buvo sunku įžiūrėti – visiškai ramus, pastebėjau, kad niekas nejudėjo. Prie pabūklų stovėję vyrai dabar gulėjo ant denio; vyrai karo marsuose lingavo tai į priekį, tai atgal, o jų nuleistos rankos tabaravo bejėgės. Visur vyravo tuštuma – tiek, kiek tai buvo susiję su gyvenimu. Net mažas talismanas – rudas pliušinis meškinas, kuris buvo pasodintas ant paruoštos šaudyti patrankos, pašokęs nukrito ant denio ir gulėjo ten – nejudėjo. Buvo akivaizdu, kad kažkoks siaubingas sukrėtimas ištiko galingąjį karo laivą. Net nespėjęs suabejoti ar pagalvoti, kodėl taip darau, nukreipiau žiūronus ten, kur plūduriavo „Dama", pasisukusi bortu, kur yra liukas, į uosto įplauką. Dabar turėjau raktą paslaptingų Rukio pasiruošimų su didžiuoju pilku krabu mįslei įminti.

Pažvelgęs atviroje jūroje pamačiau tik ploną skrodžiamo vandens liniją. Kas akimirką mačiau tai vis aiškiau, kol plieninis diskas su stiklinėmis, saulėje spindinčiomis akimis iškilo į vandens paviršių. Jis buvo maždaug bičių avilio dydžio ir forma jį priminė. Jis tiesia linija plaukė prie jachtos laivagalio. Tuo pat metu, pagal tam tikrą komandą, duotą taip greitai, kad nė neišgirdau, vyrai nusileido ten – jų buvo nedaug, jie atvėrė liuką kairiajame borte. Per toje pusėje nuleistą trapą ištraukė takelažą; ant didelio kablio žemiau kabėdamas ant grandinės balansavo žmogus. Po kelių sekundžių jis vėl pasirodė. Grandinė įsitempė, didžiulis pilkas krabas iškilo virš denio galo ir buvo įtrauktas į vairinę, liukas užsidarė ir jį užrakino keli vyrai.

Laukiau labai ramiai. Po kelių minučių iš vairinės išėjo kapitonas Rukis, vilkintis savo uniformą. Įlipo į nuleistą valtelę ir nusiyrė prie molo laiptų. Išlipęs į krantą patraukė tiesiai prie signalizavimo posto. Užlipęs laiptais ir atsistojęs šalia manęs atidavė pagarbą.

– Na? – paklausiau.

– Viskas puiku, sere, – atsakė jis. – Manau, nebeturėsime rūpesčių su ta šutve. Įspėjote tą piratą – norėčiau, kad jis būtų buvęs tikras, doras, tiesus piratas, o ne niekingas turkų stuob-

rys, koks buvo. Manė galįs kažin ką padaryti vieną minutę po penktos. Na, kažin kas ir įvyko jam ir visai jo įgulai – ir ši minutė po penktos niekada jiems nebeišmuš. Viešpats kovoja už kryžių prieš pusmėnulį! Vardan Alacho. Amen! – pasakė tai oficialiai, su patosu, tartum per ceremoniją. Kitą akimirką tęsė kasdieniškai įprastai, kas buvo jam būdinga. – Ar galėčiau paprašyti paslaugos, pone Selindžeri?

– Nors ir tūkstančio, brangus Ruki, – atsakiau. – Galite prašyti manęs bet ko, ką galėčiau mielai duoti. Kalbu kaip Tautos tarybos atstovas. Šiandien išgelbėjote Ilsiną ir tinkamu laiku Taryba padėkos jums už tai.

– Man, pone? – paklausė jis nuoširdžiai nustebęs. – Jei taip manote, tada gerai. Atsitokėjęs pabūgau, kad teisite mane karo lauko teisme!

– Teisime karo lauko teisme! Už ką? – dabar aš nustebęs klausiau.

– Už tai, kad atidėjau pareigą, sere! Dalykas tas, kad po praeitos nakties Nebyliojo bokšto puolimo buvau išsekęs, kai kalbėjotės su piratu – visi geri piratai atleis man už tokią šventvagystę! Amen! – ir sužinojau, kad viskas klostosi sklandžiai, įėjau į vairinę ir trumpam dingau. – Jam tai sakant veide nekrustelėjo nė vienas raumenėlis, tik akys mirksėjo, dėl ko padariau išvadą, kad norėjo, jog tylėčiau. Kol mėginau atgauti žadą taip galvodamas, jis tęsė. – Dėl to prašymo, sere. Palikęs jus ir vaivadą, žinoma, ir vaivadaitę Visarione kartu su kitais, kuriuos pasirinkote pakviesti čia, ar galėčiau kuriam laikui pasiskolinti jachtą? Manau, kad reikia gerai apsitvarkyti, „Damos" įgula ir aš tai padarysime. Naktį turėtume grįžti į įlanką.

– Darykite, kaip manote esant geriausia, admirole Ruki, – atsakiau.

– Admirole?

– Taip, admirole. Dabar galiu skirti šį laipsnį jums tik preliminariai, bet esu tikras, kad rytoj Tautos taryba jį patvirtins. Baiminuosi, mielas drauge, kad kol kas jūsų eskadrą sudarys tik flagmanas, bet vėliau sutvarkysime šį reikalą.

– Gerbiamas pone, kiek tik būsiu admirolas, neturėsiu kito flagmano, išskyrus „Damą". Nebesu jaunuolis, bet, jaunas

aš ar senas, mano vimpelas neplėvesuos virš kito denio. Pone Selindžeri, ar galiu paprašyti dar vienos paslaugos? Ji yra pirmosios rezultatas, todėl nesivaržau. Ar galiu paskirti jaunesniuoju leitenantu Desmondą, dabartinį savo pirmąjį kapitono padėjėją, vadovauti šarvuotlaiviui? Žinoma, pirma jis vadovaus tik užgrobto laivo įgulai; tokiu atveju jis sąžiningai tikėsis, kad jo laipsnis vėliau bus patvirtintas. Sere, galbūt bus geriau, jei pasakysiu, kad jis – labai gabus jūrininkas, ragavęs visų mokslų, kurių reikia šarvuotlaiviui vadovauti, ir jis apsigimęs būti geriausiu karinio jūrų laivyno karininku pasaulyje.

– Žinoma, admirole. Manau, galiu pažadėti, kad šis jūsų paskyrimas bus patvirtintas.

Daugiau nepratarėme nė žodžio. Grįžome jo valtimi į „Damą", prišvartuotą prie doko sienos, kur mus sutiko audringais džiaugsmo šūksniais.

Nuskubėjau pas žmoną ir vaivadą. Rukis, pasikvietęs Desmondą, užlipo į „Damą", kuri apsisuko ir nuplaukė nuostabiu greičiu prie šarvuotlaivio, jau dreifuojančio šiaurės kryptimi.

Iš Mėlynųjų kalnų krašto Tautos tarybos raštininko Kristoforo ataskaitos

1907 m. liepos 8 d.

Liepos 6 d. buvo pratęstas Tautos tarybos posėdis, kuris įvyko prieš vaivadaitės Visarion išgelbėjimą; tą naktį Tarybos nariai įsikūrė Visarionų pilyje. Kai anksti ryte jie susitiko džiūgavo, nes vėlai naktį iš Ilsino signalizuojant ugnimi buvo pranešta džiugi žinia, kad vaivada Peteris Visarionas saugus, kad pasinaudoję lėktuvu šį labai drąsų žygdarbį atliko jo duktė ir tautos pašauktas šviesiausiasis Rupertas – ponas Rupertas Selindžeris, kaip vadina ir kreipiasi į jį britai.

Kol Taryba posėdžiavo, buvo gautas pranešimas, kad Ilsino miestas išvengė didelio pavojaus. Karo laivas, kuris nepriklausė jokiai tautai, ir dėl to manyta jį esant piratų laivu, grasino subombarduoti miestą, bet kaip tik prieš nustatytą laiką, kai šis ketino įvykdyti savo grasinimą, buvo sudrebintas

kažin kokios povandeninės jėgos tokiu mastu, kad nors pats, regis, nenukentėjo, jo denyje neliko nė gyvos dvasios. Tesaugo juos Viešpats! To ir kito įvykio svarstymai nukelti, kol ateis vaivada ir ponas Rupertas bei kiti, kurie jau ėjo čia.

Tęsinys (užrašyta vėliau tą pačią dieną)

Ketvirtą valandą Taryba tęsė posėdį. Vaivada Peteris Visarionas ir vaivadaitė Teuta su „šviesiausiuoju Rupertu", kaip jį (poną Rupertą Selindžerį) vadina kalniečiai, atplaukė šarvuota jachta, kurią jis pavadino „Dama". Vaivadai įėjus į menę, kurioje vyko Tautos tarybos posėdis, buvo išreikštas didis pasitenkinimas. Atrodė, vaivada buvo labai patenkintas tokiu sutikimu. Taryba išreiškė norą, kad ponas Rupertas Selindžeris dalyvautų posėdyje. Jis atsisėdo menės gale ir, atrodė, buvo linkęs ten likti, nors Tarybos pirmininkas paprašė jo atsisėsti krikštasuolėje kartu su vaivada.

Kai šios Tarybos posėdžio formalumai buvo baigti, vaivada Tautos tarybos vardu padavė pirmininkui ataskaitos apie slaptą misiją į užsienio teismus memorandumą. Tada išsamiai papasakojo įvairiems Tarybos nariams pagrindinius misijos etapus. Pasakė, kad buvo visiškai patenkintas rezultatu. Visur jį sutiko pagarbiai ir maloniai, užjausdami išklausė. Kelios valstybės prieš duodamos galutinį atsakymą užtruko tardamosi, bet paaiškino, kad tai buvo būtina, nes kilo naujų svarstymų dėl tarptautinių sudėtingumų, kurie buvo visame pasaulyje nagrinėjami įvairiais atžvilgiais ir žinomi kaip „Balkanų krizė". Vis dėlto (tęsė vaivada) šie klausimai buvo iš dalies laiku paskelbti, kas leido laukiančioms valstybėms sudaryti apibrėžtą sprendimą – žinoma, jie nepaskelbė sprendimo jam – paskutinio veiksmo. Galutinis rezultatas – jei šiame pirminiame etape toks parengtinis požiūrių išdėstymas gali būti taip pavadintas – jis grįžo kupinas vilčių (pasakė pagrįsdamas savo dovanotiną įsitikinimą), kad didžiosios valstybės visais atžvilgiais visur pasaulyje – šiaurėje, pietuose, rytuose ir vakaruose – visiškai palaikė Mėlynųjų kalnų krašto laisvės troškimą.

– Taip pat esu įpareigotas, – jis tęsė, – perduoti jums didžios tautos tarybos apsaugos patikinimą, jei būtume negarbingai užpulti esamos didžios kaimyninių tautų jėgos.

Kol jis kalbėjo, mūsų ponas Rupertas užrašė kelis žodžius popieriaus juostelėje, kurią perdavė pirmininkui. Kai vaivada baigė kalbėti, įsivyravo užsitęsusi tyla. Pirmininkas pasakė, kad Taryba norėtų išklausyti pono Ruperto Selindžerio, kuris pasisakys dėl neseniai nutikusių tam tikrų įvykių.

Ponas Rupertas Selindžeris atsistojo ir pranešė, kaip nuo tada, kai Taryba patikėjo jam išgelbėti vaivadą Peterį iš Visarionų giminės, jis, padedamas vaivadaitės, išlaisvino vaivadą iš Nebyliojo bokšto ir tą naktį po šio laimingai pasibaigusio žygio kalniečiai, sudarė didžiulę užkardą aplink bokštą vos tik sužinoję, jog vaivada išlaisvintas, šturmavo. Kadangi pagrobėjai, kurie naudojo bokštą kaip prieglobstį, ryžtingai priešinosi, nė vienas jų nepabėgo. Tada papasakojo apie pokalbį su keisto karinio laivo kapitonu, kuris, plaukdamas be jokiai šaliai priklausančios vėliavos, įsiveržė į mūsų vandenis. Jis paprašė pirmininko pašaukti mane, kad perskaityčiau to susitikimo pranešimą. Sudariau jį pono Ruperto nurodymu. Nuolankus Tarybos murmesys reiškė, kad ji visiškai pritarė pono Selindžerio žodžiams ir veiksmams.

Kai atsisėdau, ponas Selindžeris papasakojo, kaip prieš „pirato kapitono" – nuo tada, kai jis taip pasakė, nė vienas kalbėtojas jo kitaip nevadino – nustatytą laiką karo laivą ištiko tam tikra povandeninė avarija, kuri pražudė visus jo denyje buvusius žmones. Paskui pasakė dar kelis žodžius, kuriuos perteikiu pažodžiui, nes, esu tikras, kad po kurio laiko kiti norėtų juos tiksliai prisiminti:

– Beje, pirmininke ir Tarybos ponai, viliuosi, kad galiu prašyti jūsų patvirtinti šarvuotos jachtos „Dama" kapitono Rukio paskyrimą Mėlynųjų kalnų krašto eskadros admirolu, o kapitoną (preliminariai paskirtą) Desmondą, buvusį pirmąjį „Damos" kapitono padėjėją – vadovauti kitam, kol kas neturinčiam vardo, flotilės karo laivui, kurio būvęs kapitonas grasino subombarduoti Ilsiną. Garbieji ponai, admirolas Rukis puikiai pasitarnavo Mėlynųjų kalnų kraštui ir nusipelnė, kad

laipsnis būtų suteiktas jam tuojau pat. Esu tikras, kad jis bus puikus karininkas. Toks, kuris iki paskutinio atodūsio gerai ir ištikimai tarnaus.

Kai jis atsisėdo, pirmininkas išdėstė Tarybai nutarimus, kurie buvo audringai priimti. Admirolas Rukis buvo paskirtas vadovauti kariniam jūrų laivynui, o kapitonui Desmondui suteiktas kapitono rangas ir jis buvo paskirtas vadovauti naujam laivui, kuris tolesniu nutarimu buvo pavadintas „Ponu Rupertu".

Dėkodamas Tarybai už tai, kad ji pritarė jo prašymui ir už jam suteiktą didelę garbę pavadinti laivą jo vardu, ponas Selindžeris pasakė:

– Ar galėčiau paprašyti, kad Tautos taryba tautos vardu priimtų šarvuotą jachtą „Dama" kaip dovaną vaivadaitės Teutos išlaisvinimo proga?

Atsakydamas į galingą Tarybos džiaugsmo šūksnį, kuriuo ši puiki dovana buvo priimta, mūsų ponas Rupertas – ponas Selindžeris – nusilenkė ir tylėdamas išėjo iš kambario.

Kadangi nebuvo sudaryta jokia posėdžio darbotvarkė, laiką skyrėme asmeniškesniems pokalbiams. Po kurio laiko atsistojo vaivada, tada įsivyravo kapų tyla. Visi klausėsi nekantriai įsitempę, kol jis kalbėjo.

– Tarybos pirmininke ir ponai, arkivyskupe ir valdytojau, per menkai rodžiau jums savo pagarbą, nes pasitaikius pirmai progai dvejojau jums pranešti apie tam tikrus dalykus, kurie svarbūs ne tik man, bet ir yra neseniai įvykusių įvykių pasekmė; taip elgdamasis neatsižvelgiau į tautos reikalus. Kol to nepadarysiu, nesijausiu atlikęs misijos, ilgai vykdytos dėl jūsų ir jūsų pirmtakų. Viliuosi, atleisite man, nes nuslėpiau tik valstybės valdymo tikslais. Ar prisimenate 1890 metus, kai pradėjome kovoti prieš otomanų užpuolimą, vėliau taip sėkmingai užbaigtą. Tuo metu atsidūrėme beviltiškoje padėtyje. Mūsų iždas taip ištuštėjo, kad negalėjome nusipirkti net duonos. Dar daugiau, dėl tautos iždo negalėjome įgyti to, ko geidėme labiau nei duonos – šiuolaikinių ginklų, nes vyrai gali kęsti alkį ir puikiai kovoti, kaip nuolat įrodydavo šlovinga mūsų šalies praeitis. Tačiau kai mūsų priešai yra geriau

apsiginklavę nei mes, tai siaubinga bausmė tautai, tokiai mažai kaip mūsų, nesvarbu, kokios narsios širdys plaktų jos gyventojų krūtinėse. Būdamas šioje sunkioje padėtyje slapta surinkau pakankamą sumą, kad įsigytume ginklų, kurių mums reikėjo. Kreipiausi pagalbos į didį stambų pirklį, kurį mūsų tauta ir aš pažinojome. Jis pasitiko mane kilniaširdiškai, kaip ir kitas kovojančias tautas per ilgą ir dorą savo profesinę veiklą. Kai įsipareigojau pateikti jam kaip užstatą savo dvarą, jis norėjo suplėšyti įkaitinį raštą ir tik verčiamas sutiko patenkinti mano norus. Tarybos ponai, dosniai duota paskola – jo pinigai, už kuriuos įsigijome ginklų ir išsikovojome laisvę.

Ne taip seniai tas kilnus pirklys... – ir čia, viliuosi, atleisite man už tai, kad taip susijaudinau ir galbūt atrodo, kad nerodau tinkamos pagarbos šiai didžiai Tarybai – ...šis kilnus pirklys nesiekė naudos – artimiausiam giminaičiui jis paliko savo sukauptą karališką turtą. Vos prieš kelias valandas tas nusipelniusio mūsų šalies geradario giminaitis pranešė man, kad visi tie turtai, į kuriuos seniai netekau teisės, nes baigėsi išpirkimo terminas ir aš negalėjau įvykdyti savanoriškai įkaitiniu raštu prisiimtų sąlygų, priklauso man. Liūdėjau mąstydamas, jog taip ilgai laukiau: nepasakojau jums apie šio didžio vyro geras mintis, norus ir veiksmus. Tačiau tai buvo jo išmintingas patarimas, paremtas mano sprendimo, todėl tylėjau, nes tikrai bijojau, kad šiais neramiais laikais tam tikros abejonės už mūsų šalies sienų ar net sukels nepasitikėjimą mano tikslų, atliekamų visuomenės labui, dorumu – nebebuvau vienas tų, kurio visas turtas investuotas į mūsų kraštą. Šis stambus pirklys, didis anglas Rodžeris Meltonas – tegul jo vardas amžiams įsirėžia į mūsų žmonių širdis! – tylėjo iki gyvenimo pabaigos ir pareikalavo kitų, kurie atėjo po jo, laikyti paslaptyje nuo Mėlynųjų kalnų krašto vyrų šią paskolą, suteiktą man mūsų visų labui; kad jūsų akyse aš, kuris stengėsi būti jūsų draugas ir padėjėjas, nenukentėčiau nuo prastos reputacijos. Laimei, jis paliko man galimybę pasiteisinti jūsų akyse. Be to, pagal tam tikrus nenumatytus praėjusius atvejus, sutvarkė reikalus taip, kad atgaučiau dvarą, kurį iš pat pradžių pats perleidau; neturėjau garbės atgauti perleisto turto, o tai galėtų

būti ir šalies reikalas. Visa tai dabar priklauso jam, nes tai buvo jo pinigai, ir tik jo, už kuriuos įsigijome šalies ginkluotę.

Jau pažįstate jo nusipelniusį giminaitį: nors jis gyvena tarp mūsų ne taip seniai, jau atliko gerų darbų. Jis – tas, kuris, kaip galingas karys, atsakė į valdytojo kvietimą, kai nelaimė užgriuvo mano namus priešams pagrobus mano brangią dukterį vaivadaitę Teutą, kurią visi mylite; tas, kuris, pasirinktas jūsų brolių būrio, persekiojo pagrobėjus ir savo poelgiu, drąsa ir šaunumu, kuriuos poetai ateityje apdainuos, išgelbėjo ją iš jų negailestingų rankų ir grąžino mums, kai atrodė, jog netekome paskutinės vilties; tas, kuris pelnytai nubaudė niekšus, išdrįsusius taip ją skriausti. Jis – tas, kuris vėliau išlaisvino mane, jūsų tarną, iš kalėjimo, kur kita turkų niekšų gauja laikė nelaisvėje; išgelbėjo mane padedamas mano dukters, kurią jau buvo išlaisvinęs. Dokumentai su tarptautinėmis paslaptimis liko pas mane, nes nepatyriau kratos pažeminimo.

Dabar žinau, ko nežinojau: kaip jis, pasitelkęs mūsų naujo admirolo įgūdžius ir ištikimybę, sunaikino pagiežingus priešus. Jūs, kurie gavote tautai nuostabią dovaną, nedidelį karo laivą, kuris jau atstovauja naujai karinio jūrų laivyno ginkluotės epochai, galite suprasti didžiadvasį dosnumą vyro, kuris grąžino didelį turtą mano šeimai. Keliaujant čia iš Ilsino, Rupertas Selindžeris papasakojo man apie savo kilnaus dėdės Rodžerio Meltono patikos sąlygas ir – tikėkite, jis padarė tai kilniai, su džiaugsmu, kuris viršijo manąjį – grąžino paskutiniam Visarionų giminės vyriškosios lyties palikuoniui visą šios kilmingos giminės palikimą.

Tarybos ponai, priėjau prie kito klausimo, kurį man sunku kelti, nes žinau, kad apie tam tikrus dalykus žinote daugiau nei aš. Turiu omenyje savo dukters santuoką su Rupertu Selindžeriu. Man žinoma, kad apie tai jums papasakojo arkivyskupas, kuris, kaip mano dukters globėjas, kol buvau išvykęs tarnauti tautai, norėjo gauti jūsų pritarimą, nes laikinai, kol grįšiu, vaivadaitė buvo jam patikėta globoti. Nutiko taip, kad, tai ne mano nuopelnas, ji pati ėmėsi beveik neįtikėtino sunkumo užduoties tarnaudama mūsų tautai. Garbieji ponai, jei ji būtų kito tėvo vaikas, liaupsinčiau jos narsą, pasiaukojimą,

ištikimybę kraštui, kurį ji myli. Kodėl tuomet turėčiau varžytis kalbėti apie jos poelgį, atliktą vardan tautos? Kodėl turėčiau tylėti, kai mano, kaip niekieno kito šiame krašte, pareiga šlovinti jį? Neturėčiau gėdytis jos, ar net savęs, tylėdamas, kai tokia pareiga kaip vaivados, kaip mūsų tautos pasiuntinio, kaip tėvo, ragina mane kalbėti. Nuo to laiko amžius ištikimi mūsų Mėlynųjų kalnų krašto vyrai ir moterys dainuos apie jos poelgius ir pasakos apie žygdarbius. Jos vardas, Teuta, kuriuo vadino didžią karalienę, gerbtą visų vyrų, jau šventas šiuose kraštuose, ateityje bus moters ištikimybės simbolis ir pavyzdys. O, garbieji ponai, nuėjome gyvenimo kelią, geriausieji iš mūsų tik trumpai žygiuojame į šviesą, pasirodžiusią tarp tamsos ir nusiminimo, ir per tą žygį turime nuspręsti dėl ateities. Ši narsi moteris riteriškai pagarsėjo kaip bet kuris senovės paladinas. Todėl sutiko savęs vertą vyrą; jūs, kurie laikote savo rankose šalies saugumą ir garbę, pritarsite man. Jums buvo suteikta garbė įvertinti geraąsias šio narsaus anglo, dabar mano sūnaus, savybes. Įvertinote jį prieš tai, kai pamatėte jo narsą, jo jėgą ir įgūdžius, kuriuos jis pasitelkė tautos reikalui atlikti. O, broliai, išmintingai nusprendėte ir iš visos širdies jums visiems už tai dėkoju. Savo vėlesniais darbais jis pateisino jūsų parodytą pasitikėjimą. Kai remdamasis valdytojo kvietimu sutelkė tautą ir apjuosė mūsų pasienį plieniniu žiedu, darė taip nežinodamas, kad pavojus grėsė tai, kuri buvo jam brangiausia pasaulyje. Jis išgelbėjo mano dukters garbę, suteikė laimę ir saugumą savo narsiu poelgiu, pranokusiu aprašytus istorijoje. Paėmė mano dukterį kartu, kad išvaduotų mane iš Nebyliojo bokšto ant sparnų, kai žemėje negalėjo manęs išlaisvinti. Aš jau tada turėjau dokumentus, susijusius su kitomis šalimis, kurias sultonas mielai prijungtų prie savo imperijos.

Tarybos nariai, nuo šiol šis narsus vyras visada bus man kaip sūnus ir viliuosi, kad mano vaikaičiai gerbs jo vardą, kuris išgarsino mano protėvius šlovingomis dienomis. Jei žinočiau, kaip atsidėkoti jums už jūsų rūpinimąsi mano vaiku, šis dėkingumas kiltų iš pačių širdies gelmių.

Vaivados kalba buvo sutikta iš makščių ištrauktais ir iškeltais durklais – šlovinant Mėlynuosius kalnus.

Iš Ruperto dienoraščio

1907 m. liepos 14 d.

Beveik savaitę laukėme kokių nors žinių iš Konstantinopolio tikėdamiesi, kad mums bus paskelbtas karas arba bus imtasi kokio nors tyrimo, po kurio karas būtų neišvengiamas. Tautos taryba liko Visarione kaip svečiai vaivados, kuriam remdamasis dėdės testamentu parengiau dokumentus, pagal kuriuos jam grąžinamas visas jo prieš tai perleistas turtas. Beje, iš pradžių vaivada nenorėjo priimti turto ir sutiko tik tada, kai parodžiau jam dėdės Rodžerio laišką ir paprašiau perskaityti Grąžinimo aktą, kurį apdairiai parengė ponas Trentas, kad taip galėčiau įtikinti. Galiausiai pasakė:

– Kadangi jūs, mano geri draugai, taip viską parengėte, turiu sutikti, bet darau tai tik gerbdamas velionio norus. Atminkite, kad tik šį kartą taip darau pasilikdamas sau laisvę vėliau atsisakyti, jei to norėsiu.

Konstantinopolis tylėjo. Visas niekingas planas buvo viena „gudrybių", kuri yra dalis kokio nors valstybės valdžios įsakymo atlikti purviną darbą. Planas priimamas, jei pasiseka; atmetamas, jei žlunga.

Reikalai klostėsi taip: Turkija metė kauliuką – ir pralaimėjo. Jos vyrai žuvo; ji neteko laivo. Maždaug po dešimties dienų, kai karo laivas buvo paliktas be priežiūros su visais gyvaisiais, tiksliau, buvusiais gyvais – su nusuktais sprandais, kaip man pranešė Rukis, kai plukdė laivą užutėkiu žemyn ir išmetė inkarą doke, už šarvuotų vartų – laikraštyje „Roma" perskaitėme pranešimą, perspausdintą iš liepos 9 d.dienraščio „Konstantinopolis" numerio.

OSMANŲ ŠARVUOTIS
NUSKENDO KARTU SU ĮGULA

Konstantinopolyje buvo gauta žinia, kad naktį iš liepos 4-osios į liepos 5-ąją per audrą šiek tiek nutolęs nuo Kabreros, Balearų, kartu su įgula nuskendo vienas naujausių ir puikiausių karo laivų Turkijos flotilėje – šarvuotis „Mahmudas", kurio kapitonas buvo Ali Ali. Laivai – „Pera" ir „Mustafa",

kurie prisijungė prie gelbėjimo operacijos, nuodugniai apieškoję pakrantę ir gavę pranešimų iš kitų salų nerado išgyvenusiųjų ar kokių nors laivo žūties pėdsakų. „Mahmude" buvo dvigubai daugiau žmonių, nes jis plukdė aukščiausios rūšies įgulą, pasiųstą atlikti mokomosios išvykos geriausiai tyrimams įrengtame karo laive, kuris kada nors tarnavo Vidaržemio jūroje.

Kai vaivada ir aš aptarėme šį klausimą, jis pasakė:

– Šiaip ar taip, Turkija yra įžvalgi valstybė. Atrodo, neabejotinai suvokia, kad yra nugalėta, ir neketina daryti nieko, ką pasaulis gali vertinti kaip blogį.

Na, tai blogi gandai, nelementys nieko gero. Kadangi „Mahmudas" nuskendo prie Balearų, jis negalėjo būti čia, kad išlaipintų pagrobėjus į krantą ir nukreiptų pabūklus į Ilsiną. Dėl to manome, kad pastarasis turėjo būti piratų laivas ir kadangi paėmėme jį apleistą savo vandenyse, dabar jis yra mūsų visomis prasmėmis. Šiaip ar taip, jis mūsų ir yra pirmasis tokio tipo laivas Mėlynųjų kalnų krašto kariniame jūrų laivyne. Manau, kad net jei jis buvo arba tebėra turkų laivas, admirolas Rukis nelinkęs išleisti jo iš savo rankų. Manau, kapitonas Desmondas išeitų iš proto, jei kas pasiūlytų net pagalvoti apie tokią galimybę.

Gaila, jei turėsime daugiau rūpesčių, nes visi gyvename čia labai laimingai. Vaivada primena svajose paskendusį vyrą. Teuta labai laiminga ir jaučiasi artima tetai nuo pat pirmo jų susitikimo. Džiaugiuosi prisiminęs, kad papasakojau Teutai apie tetą Džanetą, kad joms susitikus mano žmona kaip nors neapdairiai nesukeltų širdgėlos ir nebūtų kančios priežastis. Tačiau tą akimirką, kai Teuta pamatė tetą, nubėgo tiesiai prie jos ir pakėlė ją stipriomis jaunomis rankomis, o pakėlusi, kaip kas nors pakelia vaiką, pabučiavo. Tada pasodino ją į savo kėdę, nuo kurios pakilo, kai įėjome į kambarį, atsiklaupė priešais ir padėjo galvą jai ant kelių. Teta Džaneta buvo giliai susimąsčiusi; pats vargiai galėjau pasakyti, kuris iš jausmų, nuostaba ar džiaugsmas, tą pirmą akimirką vyravo. Tačiau vėliau jos jausmais neabejojau. Teta, atrodė, švytėjo iš laimės. Kai Teuta atsiklaupė priešais, teta tegalėjo pasakyti:

– Brangioji, mieloji, džiaugiuosi! Ruperto žmona, jūs ir aš labai stipriai pamilsime viena kitą.

Matydamas, kad jos juokiasi ir verkia viena kitos glėbyje, pamaniau, kad bus geriau pasišalinti ir palikti jas vienas. Nė kiek nesijaučiau vienišas, net kai nebemačiau jų. Žinojau, kad ten, kur yra šios dvi moterys, yra mano širdis.

Kai grįžau, Teuta sėdėjo ant tetos Džanetos kelių. Atrodė, kad tai greičiau buvo stebuklas senai poniai, nes Teuta yra tokia nuostabi; net kai sėdi ant mano kelių ir aš žvilgteliu į mūsų atspindį veidrodyje, negaliu nepastebėti, kad ji yra labai daili mergina.

Mano žmona vos tik mane pamačiusi norėjo atsistoti, bet teta Džaneta laikė ją tvirtai ir tarė:

– Nejudėk, mieloji. Man tokia laimė, kad esi šalia. Rupertas visada buvo mano „mažasis berniukas" ir nepaisant, kad užaugo milžinas, toks ir liks. Tu, kurią jis myli, taip pat turi būti mano maža mergytė. Nors tu jauna ir stipri – sėdėk man ant kelių, kol galėsiu pasisodinti mažylį, kuris bus brangus mums visiems ir leis man vėl prisiminti jaunystę. Kai pirmą kartą tave pamačiau, nustebau, nes, nors niekada nesu tavęs mačiusi ar net girdėjusi apie tave, atrodė, pažinau tavo veidą. Sėdėk, mieloji. Tai tik Rupertas – ir abi jį mylime.

Teuta pažvelgė į mane apimta džiaugsmo, bet sėdėjo tyliai ir priglaudė žilą senos ponios galvą sau prie krūtinės.

Džanetos Makelpi užrašai

1907 m. liepos 8 d.

Maniau, kad jei Rupertas vestų ar paskelbtų, kad ketina susižadėti, būčiau sutikusi jo būsimą žmoną su tuo švelnumu, kurį visada jam jaučiau. Tačiau dabar žinau, kad tai, kas buvo mano galvoje, iš tikrųjų buvo pavydas ir kad tikrai kovojau su savo instinktais ir apsimetinėjau, kad nepavydžiu. Jei būčiau bent numaniusi, kad Teuta bus tokia šauni, kokia yra, toks jausmas niekada nebūtų kilęs. Nes nuostabu, kad mano brangus berniukas ją myli, nes, tiesą sakant, aš taip pat ją

pamilau. Nemanau, kad kada nors būčiau sutikusi žmogų – žinoma, turiu omenyje moteriškos lyties žmogų – turintį tiek daug nuostabių savybių. Net baugu prisipažinti, kad pati sau neatrodyčiau bloga, bet manau, kad ji yra tokia puiki moteris, koks puikus vyras yra Rupertas. Ką galiu dar pasakyti? Manau, myliu ir pasitikiu ja ir sužinojau apie ją tiek, kiek pajėgiau sužinoti iki šio ryto.

Buvau savo kambaryje, jis vis dar taip vadinamas. Nors Rupertas slapta prasitarė, kad pagal dėdės testamentą visas Visarionų turtas – pilis ir visa joje – iš tikrųjų priklauso vaivadai ir nors Rupertas įkalbinėjo vaivadą priimti turtą, šis (vaivada) neleis, kad kas nors būtų pakeista. Net nenori girdėti apie tai, kad išvykčiau, pakeisčiau kambarį arba padaryčiau ką kita. Ką turėčiau daryti, išskyrus tai, kad leisčiau brangiesiems eiti savo keliu?

Šį rytą, kai Rupertas ir vaivada dalyvavo Tautos tarybos posėdyje, vykusiame Didžiojoje menėje, pas mane atėjo Teuta ir (uždariusi duris ir užstūmusi skląstį, kas mane šiek tiek nustebino) priėjusi atsiklaupė priešais ir įsikniaubė į mano kelius. Glostydama jos gražius juodus plaukus tariau:

– Kas yra, širdele? Ar atsitiko kokia bėda? Kodėl užstūmei skląstį? Ar kas nors atsitiko Rupertui?

Kai pažvelgė į mane, pamačiau, kad jos gražios akys, kuriose spindėjo žvaigždės, buvo pilnos ašarų. Ji šypsojosi pro ašaras, šios nenuriedėjo skruostais. Kai pamačiau jos šypseną, man palengvėjo ir negalvodama tariau:

– Širdele, ačiū Dievui, kad Rupertui viskas gerai.

– Teta Džaneta, ir aš dėkoju Viešpačiui! – pasakė ji švelniai; apglėbiau ją ir priglaudžiau galvą prie krūtinės.

– Mieloji, tęsk, – paraginau, – papasakok man, kas neduoda tau ramybės?

Šį kartą, kai ji nulenkė galvą ir paslėpė nuo manęs veidą, pamačiau, kaip nukrito ašaros.

– Teta Džaneta, baiminuosi, kad apgaudinėjau jus ir man neatleisite – negalėsite atleisti.

– Apsaugok Viešpatie, vaikeli! – sušukau. – Nėra nieko, ką galėtum padaryti, už ką negalėčiau atleisti ir neatleisčiau.

Niekada nepadarytum nieko, kas būtų niekšiška, nes tai vienintelis dalykas, kurį sunku atleisti. Pasakyk man, kas neduoda tau ramybės.

Ji be baimės pažvelgė man į akis, šį kartą jose nebuvo ašarų, tik jų pėdsakai, ir išdidžiai prakalbo:

– Teta Džaneta, jokio niekšiškumo. Mano tėvo duktė nenorėtų būti niekše. Nemanau, kad galėtų. Be to, jei kada nors būčiau pasielgusi niekšiškai, dabar manęs čia nebūtų, nes... nes... niekada nebūčiau tapusi Ruperto žmona!

– Kas tada? Mieloji, papasakok senai tetai Džanetai.

Vietoj atsakymo ji paklausė:

– Teta Džaneta, ar žinote, kas esu ir kaip pirmą kartą susitikau su Rupertu?

– Esi vaivadaitė Teuta Visarion – vaivados duktė – tiksliau, buvai ja; dabar esi ponia Teuta Selindžer. Kadangi Rupertas tebėra anglas ir geras mūsų karaliaus pavaldinys.

– Taip, teta Džaneta, – tarė ji, – dabar esu Selindžer ir tuo didžiuojuosi; didžiuojuosi labiau nei tuo, kad esu senovės karalienės bendravardė. Bet ar žinote, kokiomis aplinkybėmis ir kur pirmą kartą pamačiau Rupertą?

Nežinojau ir atvirai jai apie tai pasakiau. Todėl pati atsakė į savo klausimą:

– Pirmą kartą pamačiau jį naktį jo kambaryje.

Širdyje žinojau, kad ir ką ji padarė, tame nebuvo nieko blogo, todėl atsisėdau netarusi nė žodžio ir laukiau, ką ji toliau kalbės.

– Man grėsė pavojus ir aš labai bijojau. Baiminausi, kad galiu mirti, nebijau mirties, bet reikėjo, kad kas nors suteiktų man pagalbą ir šilumą. Nevilkėjau to drabužio, kurį vilkiu dabar!

Akimirksniu suvokiau, kodėl jos veidas pasirodė pažįstamas, kai pirmą kartą ją išvydau. Ji pasitikėjo manimi, todėl norėjau padėti išvengti nemalonaus jai pokalbio.

– Mieloji, regis, žinau. Vaikeli, ar apsivilktum tą suknelę... drabužį... kostiumą, kurį vilkėjai tą naktį, ir leistum man pamatyti tave su juo? Vaikeli, prašau ne iš smalsumo, o dėl daug daug svarbesnio tikslo nei tokia tuščia kvailystė.

– Teta Džaneta, luktelėkite minutėlę, – pasakė ji atsistojusi. – Ilgai neužtruksiu. – Tada išėjo iš kambario.

Po kelių minučių grįžo. Jos išvaizda būtų išgąsdinusi bet kurį žmogų, nes ji vilkėjo tik įkapes. Buvo basa ir perėjusi kambarį imperatorienės eisena atsistojo priešais mane kukliai nuleidusi akis. Tačiau, kai netrukus pažvelgė į mane ir sugavo mano žvilgsnį, jos veidą nušvietė šypsena. Ji dar kartą atsiklaupė priešais mane ir apkabinusi pasakė:

– Mieloji, baiminausi, kad galite išsigąsti.

Patikinau ją:

– Nesijaudink, brangoji. Iš prigimties nesu baili. Esu kilusi iš karingos giminės, kurioje gimsta didvyriai, ir priklausau šeimai, apdovanotai aiškiaregyste. Kodėl turėčiau bijoti? Žinoma! Betgi anksčiau esu mačiusi tave, vilkinčią šį drabužį. Teuta, mačiau tavo ir Ruperto vestuves!

Šį kartą, atrodė, sutriko ji.

– Matėte mus tuokiantis! Kaip sugebėjote ten patekti?

– Nebuvau ten. Regėjau jas daug anksčiau nei jos įvyko! Brangioji, pasakyk man, kurią dieną arba, tiksliau, naktį įvyko tas pirmasis susitikimas su Rupertu?

Ji liūdnai atsakė:

– Nežinau. Deja! Pamečiau dienų skaičių, kol gulėjau kape toje niūrioje kriptoje.

– Ar tavo... tavo drabužis tą naktį buvo permirkęs? – paklausiau.

– Taip. Turėjau išeiti iš kriptos, nes prasidėjo didelis potvynis, apsėmęs bažnyčią. Turėjau ieškotis pagalbos – šilumos, nes baiminausi, kad galiu mirti. Ak, kaip minėjau, nebijau mirties. Tačiau ėmiausi siaubingos užduoties, kurią įsipareigojau įvykdyti. Dariau tai dėl tėvo ir krašto ir jaučiau, kad dalis mano pareigos – likti gyvai. Todėl gyvenau, kai mirtis suteiktų man palengvėjimą. Šiandien atėjau į jūsų kambarį, kad papasakočiau apie tai. Tačiau kaip galėjote matyti mane... mus tuokiantis?

– Ak, vaikeli! – atsakiau, – tai atsitiko prieš įvykstant pačioms vedyboms. Rytą, kuris išaušo po tos nakties, kai atėjai permirkusi, susirūpinusi dėl slėpiningo sapno, kurį regėjau, nuėjau pas Rupertą pažiūrėti, ar jam viskas gerai, bet pamiršau apie sapną, nes kilimas buvo šlapias ir tai atkreipė mano dėmesį. Tačiau vėliau, kitą rytą, kai Rupertas pirmą kartą

užkūrė savo kambaryje židinį, papasakojau jam apie tai, ką sapnavau, nes, mieloji, brangioji, mačiau tave kaip nuotaką tose vestuvėse, apsigaubusią nuostabiu šydu, dengiančiu įkapes, o į juodus plaukus buvai įsipynusi apelsinmedžio žiedų ir kitų augalų, mačiau žvaigždes tavo gražiose akyse. Akyse, kurias myliu. Ak, brangioji, bet, kai pamačiau įkapes, žinojau, ką tai galėtų reikšti, todėl tikėjausi pamatyti aplink tavo kojas šliaužiojančias kirmėles. Paprašyk vyro, kad tau papasakotų apie tai, ką papasakojau jam tą rytą. Tau bus įdomu išgirsti, ką žmonių širdys gali sužinoti per sapnus. Ar jis kada nors pasakojo apie tai?

– Ne, gerbiamoji, – atsakė ji paprastai. – Manau, galbūt bijojo, kad viena ar kita, jei ne abi, galime nusiminti dėl to, jei tai padarytų. Matote, nieko jums nepasakojo apie mūsų susitikimą, nors esu tikra, kad apsidžiaugs, kai sužinos, kad abi viską pasipasakojome viena kitai.

Ji buvo labai miela ir dėmesinga, todėl pasakiau tiesą, manau, tai turėjo jai suteikti malonumą.

– Ak, meilute, štai kokia turėtų būti žmona, štai kaip ji turėtų elgtis. Rupertas palaimintas ir laimingas, kad jo širdis yra patikimose rankose.

Iš jos bučinio nuoširdumo supratau, kad tai, ką pasakiau, jai buvo labai malonu.

Ernesto Rodžerio Halbardo Meltono, gyvenančio Humokrofte, Šropšyro grafystėje, laiškas Rupertui Selindžeriui, gyvenančiam Visarione, Mėlynųjų kalnų krašte

1907 m. liepos 29 d.

GERBIAMAS PUSBROLI RUPERTAI,

Teko girdėti tokius nuostabius pasakojimus apie Visarioną, kad atvykstu jo pamatyti. Kadangi dabar esi žemvaldys, suprasi, kad svečio atvykimas visai neteikia malonumo. Pirmiausia tai yra pareiga. Kai mano tėvas mirs, būsiu šeimos – šeimos, kuri buvo ir dėdės Rodžerio, per kurį esame giminės – galva. Todėl norėčiau susipažinti ir surinkti žinių apie tai, ką turėčiau

žinoti apie mūsų šeimos šakas ir jų gyvenamąsias vietas. Neduodu tau laiko daug jaudintis, todėl netrukus atvyksiu, tiesą sakant, atvyksiu beveik taip greitai, kaip ateis šis laiškas. Norėčiau užklupti tave darbo metu. Girdėjau, kad Mėlynųjų kalnų krašto merginos – tikros gražuolės, todėl neišsiųsk jų visų, kai sužinosi, jog atkeliauju!

Atsiųsk jachtą į Fiumą, kad pasitiktų mane. Girdėjau, kad Visarione turite visokiausių lėktuvų. Girdėjau apie Maskelpi, pasakojo, jog sutikai ją kaip karalienę; todėl labai tikiuosi, kad taip pasitiksi ir savo tikrą giminaitį ir būsimą šeimos galvą. Nesivešiu didelės palydos. Senasis Rodžeris nepaliko man milijonų, todėl tegaliu pasiimti kuklų „ištikimą tarną", kurio vardas Dženkinsas ir kuris yra koknis. Neturiu tiek daug aukso apvadų ir rytietiškų kardų deimantais puoštomis rankenomis kaip gerasis draugužis, priešingu atveju jis norės paties blogiausio – kad pakelčiau atlyginimą. Ak, tas senasis gerasis Rukis, kuris pasitiko panelę Mas. ir kurį turėjau progos matyti pas advokatą, gali atplukdyti mane iš Fiumo. Senasis džentelmenas, pagal Parlamento priimtą aktą ponas Binghemas Trentas (spėju, šiuo metu jis rašo visą šia tiradą su brūkšneliu), pasakojo man, kad panelė Mas. džiaugėsi, kad buvo patikėta Rukiui, ji net „didžiavosi" tuo. Būsiu Fiume trečiadienį vakare ir apsistosiu „Europoje", manau, prabangiausiame viešbutyje toje vietoje. Taigi žinai, kur mane rasti arba bet kuris iš tavo patarnautojų velnių žinos, jei tektų kęsti „pakaitinį aptarnavimą".

Tave mylintis pusbrolis
ERNESTAS RODŽERIS HALBARDAS MELTONAS

Admirolo Rukio laiškas šviesiausiajam Rupertui

1907 m. rugpjūčio 1 d.
SERE,

Remdamasis jūsų tiksliais nurodymais, pasitikau poną Ernestą R. H. Meltoną Fiume ir drįstu pranešti jums tiksliai, kas įvyko, „nieko nenuslėpdamas" – kaip, pamenate, esate sakęs.

Plaukiau garu varoma jachta „Trentas" į Fiumą ir atvykau ten ketvirtadienio rytą. 11.30. Nuėjau pasitikti iš Anglijos St. Peterio miesto atvykstančio traukinio, kurio laukiau 11.40. Jis šiek tiek vėlavo ir atvyko, kai tik laikrodis pradėjo mušti vidurnaktį. Ponas Meltonas buvo jame su savo kamerdineriu Dženkinsonu. Turiu pasakyti, jog atrodė, kad jis buvo nepatenkintas kelione ir išreiškė didelį nusivylimą, kad nepamatė jūsų šviesybės, laukiančio jo. Kaip ir nurodėte, paaiškinau jam, kad kartu su vaivada Visarionu ir valdytoju turėjote dalyvauti Tautos tarybos posėdyje, kuris vyko Plazace, priešingu atveju suteiktumėte sau malonumą atvykdamas jo pasitikti. Žinoma, rezervavau jam kambarius (Velso princo apartamentus) „Vengrijos karaliuje" ir pasamdžiau karietą, kurią valdytojas buvo pateikęs Velso princui, kai šis buvo čia apsistojęs. Ponas Meltonas paėmė kartu kamerdinerį (tas atsisėdo pasostėje), o aš vykau su bagažu ir *Stadtwagen'e*. Kai atvykau, radau *maître d'hôtel*[20] apstulbusį iš susirūpinimo. Jis pasakė, kad anglų bajoras kabinėjosi prie visko ir vartojo kalbą, prie kurios jis nėra pratęs. Nuraminau jį pasakęs, kad atvykėlis nepratęs prie užsienio kelių, ir patikinau, kad jūsų šviesybė visiškai juo pasitiki. Dėl tokio mano paaiškinimo jis liko patenkintas ir laimingas. Tačiau pastebėjau, kad skubiai perdavė visus darbus metrdoteliui pasakęs jam patenkinti poną bet kokia kaina ir išvyko nežinia kokiais skubiais reikalais į Vieną. Sumanus vyrukas!

Ryte pranešiau ponui Meltonui apie jūsų nurodymus dėl jo ir paklausiau, ar esama ko nors, ko jis norėtų. Jis paprasčiausia šūktelėjo man:

– Eik po velnių ir uždaryk paskui save duris!

Jo tarnas, kuris, atrodo, labai šaunus vyrukas, nors ir pasipūtęs kaip povas, ir kalba baisiuoju kokni dialektu, išėjo paskui mane į koridorių ir savaip paaiškino, kad jo ponaitis „ponas Ernestas" buvo nusiminęs dėl ilgos kelionės ir kad neturėčiau imti į galvą jo elgesio. Nenorėjau sukelti nepatogumų, todėl paaiškinau, kad nieko neimu į galvą, išskyrus tai, ką jūsų

[20] Viešbučio administratorius, metrdotelis (*pranc.*).

šviesybė pageidavo, kad atsiminčiau; kad garu varoma jachta bus paruošta 7.00 ir kad nuo tos valandos lauksiu viešbutyje tol, kol ponas Meltonas pageidaus išvykti, ir pristatysiu jį į laivą.

Ryte laukiau, kol tarnas Dženkinsonas atėjo ir pasakė, kad ponas Ernestas išvyks dešimtą. Paklausiau, ar jis pusryčiaus laive; šis atsakė, kad išgers *café-complet* viešbutyje, o pusryčiaus laive.

Išvykome dešimtą, paskui motorine valtimi nuplaukėme į „Trentą", kuris stovėjo reide pasiruošęs išplaukti. Kaip jis pageidavo, laive buvo patiekti pusryčiai ir netrukus užlipome į tiltelį, kur vadovavau. Jis atsivedė tarną Dženkinsoną. Matydamas mane ten ir (spėju) nesuvokdamas, kad esu šio laivo kapitonas, familiariai įsakė man nusileisti į denį. Iš tikrųjų įvardijo daug žemesnę laivo vietą. Daviau stovėjusiam prie vairo viršilai vairininkui, kuris suprato, kas buvo pasakyta ir, baiminuosi, ketino padaryti tam tikrą įžūlią pastabą, ženklą, kad tylėtų. Netrukus atėjo Dženkinsonas, kuris lyg ir pasiaiškino dėl savo ponaičio nemandagumo (dėl kurio akivaizdžiai buvo susigėdęs), jei ne *amende*:

– Šį rytą ponas netveria savo kailyje iš įsiūčio.

Kai pasiekėme Miletą, ponas Meltonas pasiuntė manęs pakviesti. Kai atėjau, paklausė, kur išsilaipinsime į krantą. Atsakiau, kad plaukiame į Visarioną, nebent norėtų pasielgti priešingai, nes man buvo duoti nurodymai išlaipinti jį bet kuriame pageidaujamame uoste. Tada ponas Meltonas pasakė, kad norėtų nakčiai likti tam tikroje vietoje, kur galėtų pamatyti „gyvybę". Malonėjo dar pridurti, ką, spėju, manė esant juokinga, kad galėčiau „talkinti" jam tokiuose dalykuose, nes neabejotinai net „toks senas vilkas kaip jūs" dar dairosi į gražias merginas. Atsakiau taip pagarbiai, kaip tik galėjau: kad neturiu supratimo apie tokius dalykus, kurie galbūt gali dominti jauną vyrą, bet ne mane. Daugiau nieko nekalbėjome, palaukęs kitų nurodymų, bet negavęs pasakiau:

– Spėju, sere, kad plauksime į Visarioną?

– Plauk pas patį velnią, jei nori! – atsakė nusisukdamas. Kai įplaukėme į užutėkį Visarione, jis atrodė romesnis, ne

taip agresyviai elgėsi, bet kai išgirdo, kad užtrukote Plazace, gerokai „pažvalėjo" – vartoju amerikietišką žodį. Labai baiminausi, kad prieš mums pasiekiant pilį įvyks rimta nelaimė, nes doke buvo atsakingo už vyno rūsį Maiklo žmona Džulija, kuri, kaip žinote, yra labai graži. Atrodė, ji krito į akį ponui Meltonui, o ji, giriama atvykusio džentelmeno ir jūsų šviesybės giminaičio, nepaisė daugeliui Mėlynųjų kalnų krašto moterų būdingo santūrumo. Tada ponas Meltonas užsimiršęs apglėbė ją ir pabučiavo. Akimirksniu kilo triukšmas. Ten buvę kalniečiai išsitraukė durklus ir beveik per minutę tarp mūsų ėmė šmėkščioti gresiančios mirties šešėlis. Laimei, vyrai laukė; Maiklas, sužinojęs apie įžeistą garbę, atbėgo krantinės pasieniu mosuodamas durklu ir ketindamas nurėžti pono Meltono galvą. Čia pat – apgailestauju sakydamas, nes tai labai prastas poelgis – apimtas paniškos baimės ponas Meltonas susmuko ant kelių. Tuo geriau, nes kelioms sekundėms viskas sustojo. Per tą laiką mažasis koknis kamerdineris, kurio krūtinėje plaka vyro širdis, išsiveržė į priekį ir atsistojo priešais savo ponaitį, tarsi ketintų boksuotis, šaukdamas:

– Ei, jūs! Nedarykite jam nieko blogo. Jis nuoširdžiai pabučiavo merginą, kaip bet kuris vyras padarytų. Jei norite nurėžti kam nors galvą, nurėžkite manąją. Nebijau!

Tai buvo taip nuoširdžiai vyriška ir puiki priešybė bailumui (atleiskite man, jūsų šviesybe, bet pageidaujate tiesos!), kad apsidžiaugiau, jog jis yra anglas. Kalniečiai suprato jo dvasią ir pagerbė jį durklais, tarp jų buvo net Maiklas. Pusiau pasukęs galvą mažasis vyras įsakmiai sušnibždėjo:

– Traukitės, pone! Atsistokite arba jie papjaus jus! Čia yra ponas Rukis; jis nepaliks jūsų bėdoje.

Tuo metu vyrai apsiramino ir, kai priminiau jiems, kad ponas Meltonas yra jūsų šviesybės pusbrolis, įsikišo durklus į makštis ir grįžo prie savo darbų. Pasakiau ponui Meltonui, kad sektų paskui mane, ir palydėjau jį į pilį.

Priėję prie didžiojo įėjimo į sienų apsuptą kiemą pamatėme, kad susirinko daug tarnų, o tarp jų daugybė kalniečių, kurie ėjo sargybą aplink pilį nuo tada, kai pagrobė vaivadą.

Kadangi tiek jūsų šviesybė, tiek vaivada buvote išvykę į Plazacą, tuo metu sargyba buvo padvigubinta. Kai prievaizdas išėjo ir atsistojo tarpduryje, tarnai šiek tiek prasiskyrė, o kalniečiai atsitraukė toliau prie kiemo kampų. Žinoma, vaivadaitei buvo pranešta, kad atvyksta svečias (jūsų pusbrolis), ir ji išėjo jo pasitikti pagal seną Mėlynųjų kalnų krašto paprotį. Kadangi jūsų šviesybė neseniai atvykote į Mėlynųjų kalnų kraštą ir nuo tada nepasitaikė proga pamatyti šį paprotį, nes vaivada buvo išvykęs, o vaivadaitė tuo metu buvo laikoma mirusia, galbūt aš, kuris gyvena čia taip ilgai, galėsiu jums paaiškinti: kai seniau į Mėlynųjų kalnų krašto namą užeidavo svečias, kurį norima pagerbti, ponia, kaip čia vadinama namų šeimininkė, išeidavo prie durų – arba greičiau už durų – asmeniškai pasitikti svečio, kad pati galėtų palydėti jį į vidų. Tai graži ceremonija ir sakoma, kad seniau, karalių laikais, monarchas visada laikė tai labai svarbiu dalyku. Paprotys yra toks: priartėjusi prie gerbiamo svečio (kuris nebūtinai turi būti karališko kraujo) moteris nusilenkia arba, teisingiau būtų pasakyti, nusilenkia jam ir pabučiuoja jo ranką. Istorikai aiškina, kad tai simbolizuoja moters, paklūstančios savo vyrui (kaip visada daro ištekėjusi Mėlynųjų kalnų krašto moteris), rodomą paklusnumą ir vyro svečiui. Papročio visada laikomasi iki mažiausių smulkmenų, kai jauna moteris pirmą kartą priima svečią ir ypač tą, kurį jos vyras nori pagerbti. Be abejo, vaivadaitė žinojo, kad ponas Meltonas yra jūsų giminaitis ir, savaime suprantama, norėjo atlikti pagerbimo ceremoniją, kad viešai parodytų esanti verta savo vyro.

Kai svečias įėjo į kiemą, žinoma, atsitraukiau, nes pagerbiama asmeniškai ir niekada ceremonija nerodoma niekam kitam, nesvarbu, koks nusipelnęs tas kitas asmuo būtų. Savaime suprantama, ponas Meltonas nežinojo, kaip reikia elgtis tokiomis aplinkybėmis, ir dėl to nereikia jo kaltinti. Jis pasišaukė savo kamerdinerį pamatęs, jog kažkas eina prie durų, ir žengė į priekį. Pamaniau, kad ketina mestis prie jį sutinkančiojo. Nors ne pagal ritualą, būtų suprantama, kad jaunas giminaitis nori pagerbti šeimininko nuotaką, ir tai būtų atleistina. Tuo metu man netoptelėjo, kad gal svečias nežinojo, jog vedėte,

todėl tikiu, kad vertindamas jauną džentelmeną turėsite tai omenyje. Nelaimei, vis dėlto svečias neparodė jokio kantrumo. Priešingai, atrodė, kad pamanė, jog jam rodomas abejingumas. Manau, kad nematydamas nieko, kas būtų geros nuomonės apie jį, ėmėsi, kaip jis manė, saugios progos susigrąžinti gerą nuomonę apie save, kurią prarado dėl įvykio su atsakingo už vyno rūsį Maiklo žmona.

Jūsų šviesybe, vaivadaitė neabejotinai nusprendė pridėti naujos šlovės savo sveikinimui: apsivilko suknelę, kurią visa jos tauta dabar pamilo ir priima kaip ceremonijai tinkantį garbės drabužį. Vilkėjo įkapes. Tai sujaudino visų mūsų, mačiusių ją, širdis ir gerbėme vaivadaitę, kad vilkėjo įkapes tokia proga. Tačiau ponui Meltonui tai nerūpėjo. Vaivadaitė ėjo artyn, pradėjo klauptis ir jau klūpojo, kai jis buvo už kelių jardų. Ten jis sustojo ir pasisukęs kažką pasakė savo kamerdineriui, užsidėjo akinius ir apsižvalgė, pažiūrėjo į viršų ir į apačią – visur, išskyrus kilniąją ponią, kuri klūpojo priešais jį laukdama, kad galėtų pasveikinti. Tų kalniečių, kuriuos mačiau, akyse įžiūrėjau kylantį pyktį; todėl vildamasis numalšinti bet kokią jo išraišką, kuri, žinau, pakenktų jūsų šviesybei ir vaivadaitei, pažvelgiau tiesiai visiems į akis suraukęs antakius ir atrodė, kad jie suprato, nes atsigavo ir išlaikė įprastą orų ramumą. Turiu pastebėti, kad vaivadaitė nuostabiai ištvėrė išmėginimą. Nė vienas žmogus negalėtų pasakyti, ar ji kentėjo, ar buvo nustebusi. Ponas Meltonas stovėjo žvalgydamasis taip ilgai, kad pats turėjau pakankamai laiko atgauti ramybę. Galų gale jis, atrodė, suvokė, kad kai kas laukia jo, ir neskubėdamas grįžo. Buvo tiek daug įžūlumo – turėkite omenyje, ne įžūlumo, kurį ketinta parodyti kaip tokį – jo judesyje, kad kalniečiai pradėjo slinkti į priekį. Kai jis buvo arti vaivadaitės ir ji ištiesė savo ranką, kad paimtų jo, jis ištiesė vieną pirštą! Galėjau girdėti, kaip vyrai ėmė šnopuoti, dabar visai arti, nes taip pat paėjau į priekį. Maniau, kad bus geriau būti arčiau mūsų svečio, kad nieko jam neatsitiktų. Vaivadaitė ir toliau neprarado savitvardos. Pakeldama svečio ištiestą pirštą taip pat pagarbiai tarsi jis būtų karaliaus ranka nulenkė galvą ir pabučiavo jį. Mandagioji pareigos dalis buvo atlikta, vaivadaitė ruošėsi pakilti, kai

tas įkišo ranką į kišenę ir, ištraukęs sovereną, pasiūlė jai. Jo kamerdineris ištiesė ranką tarsi ketindamas sulaikyti šeimininką, bet buvo per vėlu. Jūsų šviesybe, esu tikras, kad neketino nieko įžeisti. Neabejotinai pamanė, kad rodo geranoriškumą: taip daroma Anglijoje, kai kas nors namų šeimininkei „duoda arbatpinigių". Vis dėlto tai, kuri atsidūrė tokioje situacijoje, tai buvo neslepiamas ir akivaizdus įžeidimas, užgauliojimas. Į tai atsakė kalniečiai – durklai blykstelėjo kaip vienas. Akimirksniu į tai atsakė net vaivadaitė – pašoko ant kojų, jos veidas nusidažė raudoniu, o akyse suspindėjo ryškios ugnelės. Tačiau tą pačią akimirką ji atsigavo ir visa išvaizda rodė, kad teisėtas pyktis praėjo. Pasilenkusi paėmė svečio ranką, pakėlė ją – žinote, kokia ji stipri – ir laikydama palydėjo jį pro tarpdurį. Pasakė:

– Mano vyro giminaiti, sveiki atvykę į mano tėvo namus, kurie dabar yra ir mano vyro namai. Abu jie sielojasi, kad pareiga pašaukė išvykti kuriam laikui ir jie negali būti čia ir padėti man jus pasveikinti.

Manau, jūsų šviesybe, kad tai buvo savigarbos pamoka, kurios bet kuris, ją matęs, niekada neužmirš. Tokio senio kaip aš kūnas virpėjo, o širdis daužėsi iš susižavėjimo.

Ar galėčiau kaip ištikimas tarnas, sukaupęs per gyvenimo metus daug patirties, patarti jums, jūsų šviesybe, neparodyti, bent jau šį kartą, kad žinote ką nors apie įvykius, kuriuos aprašiau, kaip pageidavote. Būkite tikras, kad vaivadaitė maloningai papasakos jums šį tą, ką norės, kad žinotumėte. Toks jūsų tylėjimas suteiks jai laimės, net jei pats jausitės nelaimingas.

Kaip pageidavote, žinote viską ir turite laiko susivaldyti, kad ir ką manysite, taip bus geriausia pasielgti. Išsiųsiu jums šį laišką tuojau pat su greitakoju pasiuntiniu. Jei čia būtų lėktuvas, pats jį jums atskraidinčiau. Netrukus išvyksiu, kad palaukčiau sero Kolino Otrante.

Jūsų šviesybės ištikimas tarnas

RUKIS

Džanetos Makelpi užrašai

1907 m. rugpjūčio 9 d.

Man atrodo, pati Apvaizda padarė taip, kad Ruperto nebuvo namie, kai atvyko bjaurus jaunuolis Ernestas Meltonas, nors tikėtina, jei Rupertas būtų čia, tas neišdrįstų elgtis taip prastai. Žinoma, apie visa išgirdau iš tarnaičių; iš Teutos lūpų neišsprudo nė vienas žodis. Gana bloga ir kvaila buvo jam mėginti pabučiuoti tokią šaunią jauną moterį kaip Džulija, kuri yra tokia paklusni ir tokia kukli kaip mūsų aukštumų mergaitės, bet jis sumanė užgaulioti Teutą! Maža bjaurybė! Net kvailių karalius iš „Pusiaujo bepročių namų" elgtųsi geriau! Jei atsakingas už vyno rūsį Maiklas norėjo jį nužudyti, įdomu, ką darytų mano Rupertas? Esu tikrai dėkinga, kad jo nėra. Taip pat dėkoju, kad manęs nebuvo, nors turėjau pasirodyti, o tai nepatiktų Rupertui. Ernestas – maža bjaurybė! Kad įvyko kažkas nepaprasto, galima suprasti iš drabužio, kuriuo vilkėjo širdelė. Tačiau dėl vieno norėčiau ją pamatyti. Sakoma, kad ji kilni kaip karalienė ir kad jos nuolankumas priimant vyro giminaitį buvo pamoka kiekvienai krašto moteriai. Turiu elgtis apdairiai, kad Rupertas nesužinotų, jog man buvo pranešta apie įvykį. Vėliau, kai užsimirš ir jaunuolis saugiai iškeliaus, papasakosiu apie tai. Ponas Rukis – turiu pridurti lordas vyriausiasis admirolas Rukis – turi būti nuostabus žmogus, kad pajėgė tramdytis, nes iš pasakojimų teko girdėti, kad jaunystėje velnio neštas ir pamestas. Ponas Ernestas Rodžeris Halbardas Meltonas iš Humkrofto, Šropšyro grafystės, mažai nutuokia apie tai, kaip arti buvo to, kad jam būtų „nusuktas sprandas".

Laimei, girdėjau apie jo susitikimą su Teuta prieš jam ateinant pas mane, nes dar nebuvau grįžusi iš pasivaikščiojimo iki jam atvykstant. Teutos kilnumas buvo man pavyzdys, todėl nusprendžiau, kad bet kokiomis aplinkybėmis taip pat paisysiu gerų manierų. Tačiau nežinojau, koks jis šlykštus. Mąsčiau apie tai, kai jis pasakė, kad tikriausiai didžiuojuosi Ruperto padėtimi čia, nes buvau jo globėja. Iš pradžių pasakė „auklė", bet suklupo sakydamas, matyt, ką nors prisiminė. Džiaugiuosi

sakydama, kad nė nemirktelėjau. Gaila, kad nėra dėdės Kolino, nes nuoširdžiai tikiu, kad, jei būtų čia, „nusuktų sprandą" tam storžieviui. Ponaitis Ernestas turėtų mažai galimybių pasprukti, nes šįryt Rupertas gavo iš Gibraltaro siųstą pranešimą, kuriame sakoma, kad dėdė atkeliauja su savo klano nariais ir kad jie atvyks netrukus, kai bus gautas šis laiškas. Jis parašys iš Otranto, jei plaukiant į Visarioną įvyks kas nors nenumatyta. Dėdė papasakojo man viską apie tai, kaip jaunasis storžievis ištiesė jam pirštą pono Trento biure, nors, žinoma, neleido pasipūtėliui suprasti, kad tai pastebėjo. Neabejoju, kad, kai jis atvyks, tas jaunuolis, jei tebebus čia, supras, kaip turėtų elgtis, jei tik seras Kolinas nuspręs jį pamokyti.

Tęsinys (vėliau)

Vargiai galėjau baigti rašyti, kai stebėtojas bokšte pranešė, jog „Teuta" – taip Rupertas pavadino savo lėktuvą – pastebėta kirtusi kalnus iš Plazaco pusės. Nuskubėjau pasitikti jo pirma, nes dar neteko matyti jo lėktuve. Ponas Ernestas Meltonas taip pat atėjo. Žinoma, Teuta jau buvo ten. Atrodo, kad ji instinktyviai pajuto, jog Rupertas atskrenda.

Tai buvo nuostabus reginys: mažas lėktuvas su išskleistais sparnais tarsi paukštis skrido aukštai virš kalnų. Pūtė priešinis vėjas, lėktuvas planiravo, kad prieš jam nutupiant turėtume laiko užlipti į bokštą.

Vis dėlto, kai lėktuvas pradėjo suktis prie netoliese esančių kalnų krašto ir pasirodė kalnų fone, skrido nepaprastu greičiu. Žinoma, negalėjome pasakyti kokiu. Tačiau iš to, kaip greit praskrisdavo kalnus ir kalvas apačioje, galėjome padaryti tam tikras išvadas. Įveikęs prieškalnes, kurios yra maždaug už dešimties mylių, lėktuvas pradėjo taip greitai leistis, jog atrodė, kad jis privažiuos prie mūsų. Būdamas pakankamai arti jis pakilo tiek, kad buvo kiek aukščiau bokšto, į kurį skrido taip tiesiai kaip iš lanko paleista strėlė, ir nusileido prie lynų. Rupertas nuleido svirtį, kuri, atrodė, pasuko sklendes į vėją, ir lėktuvas sustojo kaip įbestas. Šalia Ruperto sėdėjo vaivada,

turiu pripažinti, jog atrodė, kad jis tvirčiau laikė priekyje jo esantį užšovą nei Rupertas laikė pavarą.

Kai jie išlipo, Rupertas labai maloniai pasveikino pusbrolį, atvykusį į Visarioną.

– Matau, – pasakė jis, – susipažinote su Teuta. Dabar, jei norite, galite mane pasveikinti.

Ponas Meltonas pasakė ilgą giriamąją kalbą apie jos grožį, bet netrukus suklupo ir pasakė nei šį, nei tą apie tai, kad pasirodyti vilkint įkapėmis yra nelaimę pranašaujantis ženklas.

Rupertas nusijuokė ir patapšnojo jam per petį sakydamas:

– Tokio sukirpimo suknelė greičiausia taps tautiniu ištikimų Mėlynųjų kalnų krašto moterų drabužiu. Suprasite sužinojęs, ką dabar šis drabužis reiškia mums visiems. Tuo tarpu manykite, kad šioje tautoje nėra žmogaus, kuris negerbtų šio drabužio ir Teutos už tai, kad juo vilki.

Į tai storžievis atšovė:

– O, tikrai! Maniau, kad rengiamasi kokiam kaukių baliui.

Rupertas savo ruožtu labai piktai pastebėjo:

– Ernestai, nepatarčiau taip galvoti, kol esate šioje pasaulio dalyje. Čia vyrai buvo užkasti gyvi ir už mažesnius dalykus.

Atrodė, kad kažkas, galbūt tai, ką pasakė Rupertas, arba kaip jis tai pasakė, padarė įspūdį storžieviui, nes šis tylėjo kelias sekundes prieš prabildamas.

– Rupertai, esu pavargęs po ilgos kelionės. Tikiuosi, tu ir ponia Selindžer neprieštarausite, jei eisiu į savo kambarį ir atsigulsiu miegoti? Mano tarnas paprašys puodelio arbatos ir sumuštinio man.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. rugpjūčio 10 d.

Kai Ernestas pasakė, kad pageidauja eiti miegoti, tai buvo išmintingiausias dalykas, kurį jis galėjo pasakyti ar padaryti, ir tai visiškai patenkino tiek Teutą, tiek mane. Pastebėjau, kad

vargšelė dėl kažko jaudinosi, todėl pamaniau, kad jai bus geriau nurimti ir nesijaudinti dėl to, kad būtų mandagi tam storžieviui. Nors jis – mano pusbrolis, negaliu kitaip apie jį galvoti. Vaivada ir aš turėjome aptarti neatidėliotinus reikalus netrukus vyksiančiame Tarybos posėdyje, o kai baigėme, jau buvo naktis. Kai pamačiau Teutą mūsų kambariuose, ji tuojau pat pasakė:

– Brangusis, ar neprieštarauji, kad šiandien likčiau su teta Džaneta? Ji labai nusiminusi ir susinervinusi, ir, kai pasisiūliau likti pas ją, įsitvėrusi laikė mane ir pradėjo verkti iš palengvėjimo.

Todėl pavakarieniavęs su vaivada nusileidau į savo patalpas Sodo kambaryje ir anksti nuėjau miegoti.

Pabudau prieš aušrą, kai atėjo garsus bėgikas, karingasis vienuolis Teofrastas, kuris atnešė man skubų pranešimą: Tai buvo Rukio jam įteiktas laiškas, kurį jis turėjo perduoti man. Rukis įspėjo, kad vienuolis įteiktų pranešimą man ir niekam kitam, kad rastų mane kad ir kur būčiau ir perduotų man į rankas. Kai vienuolis atvyko į Plazacą, jau buvau išskridęs, todėl grįžo į Visarioną.

Kai perskaičiau Rukio pranešimą apie Ernesto pasibjaurėtiną elgesį, supykau ant jo labiau nei galiu aprašyti. Iš tikrųjų prieš tai nemaniau, kad galiu ant jo pykti, nes visada jį niekinau. Tačiau šį kartą jis perlenkė lazdą. Vis dėlto suvokiau Rukio patarimo išmintingumą ir išvykau, kad įveikčiau pyktį ir atgaučiau savitvardą. Lėktuvas „Teuta" tebebuvo bokšte, todėl užlipau ten ir išskridau.

Nuskridęs maždaug šimtą mylių pasijutau geriau. Vėjo dvelksmas ir greitas, sklandus skrydis mane atgaivino ir pajutau, kad galiu susidoroti su ponaičiu Ernestu; kad ir kaip graužčiausi, neišsiduosiu. Kadangi Teuta pamanė, kad bus geriau tylėti dėl Ernesto užgauliojimų, jaučiau, kad neturėčiau jų minėti, vis dėlto nusprendžiau atsikratyti juo prieš tai, kai įdienos.

Papusryčiavęs nusiunčiau pas jį tarną pranešti, kad ateisiu į jo kambarius, ir netrukus nuėjau paskui pasiuntinį.

Jis vilkėjo šilkinę pižamą, kokia net Saliamonas būdamas

šlovės viršūnėje nebuvo pasipuošęs. Prieš prabildamas uždariau paskui save duris. Jis klausėsi, iš pradžių nustebo, paskui sutriko, tada supyko ir galiausiai susigūžė kaip į kailį gavęs šunėkas. Jaučiau, kad štai toji proga atvirai pasisakyti. Toks pasipūtęs asilas kaip jis, sąmoningai užgauliojantis visus, su kuriais susikerta jo gyvenimo kelias, nevertas nei gailesčio, nei pasigailėjimo. Visi užgauliojimai tyčiniai, o ne dėl paprasčiausio nežinojimo, jis nevertas gyventi, o turėtų būtų nutildytas tuojau pat, kaip šių dienų Kalibanas. Rodyti jam užuojautą, pakantumą ir gerumą reikštų beprasmybę. Kiek pamenu, pasakiau kažin ką panašaus į tai:

– Ernestai, kaip pats minėjote, turite išvykti; kaip suprantate, išvykti negaišdamas nė akimirkos. Manau, kad jums šis kraštas primena barbarų šalį ir manote, kad bet kuris jūsų kilnus rafinuotumas veltui švaistomas čia gyvenantiems žmonėms. Na, gal ir taip. Be abejo, šalies santvarka grubi; kalnai gali simbolizuoti tik ledynmetį. Iš kai kurių jūsų žygdarbių – kol kas man žinoma tik nedidelė jų dalis – galiu padaryti išvadą, kad atstovaujate daug toliau pažengusiai epochai. Panašu, viešai rodote mūsų žmonėms roplių išsivystymo stadijoje esančio chuligano linksmumą, bet Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai tokie storžieviai kokie yra, pakilo iš savo pirmykštės purvynės ir net dabar siekia geresnių manierų. Jei pageidaujate, jie gali būti grubūs, prasčiokiški, barbariški, primityvūs, bet nenusileis taip žemai, kad kęstų jūsų moralę ar skonį. Gerbiamas pusbroli, čia jūsų gyvybei gresia pavojus! Man buvo pranešta, kad dar vakar kai kurie užsigavę kalniečiai vos susilaikė nuo to, kad sumažintų jūsų ūgį nurėždami nuo pečių galvą. Kita jūsų žavios viešnagės diena nesulaikytų jų nuo šio ketinimo, o tada kiltų skandalas. Pats esu čia atvykėlis, neseniai atvykau, tad neleisiu kilti skandalui, todėl negaišinsiu jūsų išvykimo. Gerbiamas pusbroli Ernestai Rodžeri Halbardai Meltonai iš Humkrofto, Šropšyro grafystės, tikėkite manimi, kad esu nepaguodžiamas dėl jūsų skubaus išvykimo, bet negaliu nepaisyti jo išmintingumo. Kol kas tai lieka tarp mūsų ir kai išvyksite – jei tai bus padaryta negaištant nė akimirkos, – visi tylės vardan namų, kuriuose

esate svečias, bet jei bus laiko pasklisti paskaloms gyvas ar miręs, tapsite Europos pajuokos objektu. Todėl numatęs jūsų norus, liepiau parengti greitą garu varomą jachtą, kad ji nuplukdytų jus į Ankoną arba bet kurį kitą uostą, kur pageidausite išsilaipinti. Jachtai vadovaus vieno mūsų šarvuotlaivių kapitonas Desmondas – ryžtingiausias karininkas, kuris vyks bet kuria jam nurodyta kryptimi. Tai užtikrins jūsų saugumą, kol plauksite Italijos teritoriniuose vandenyse. Keli tarnautojai rezervuos jums specialią kupė iki Vlisingeno ir kajutę garlaivyje iki Kvinboro. Vienas mano vyrų keliaus traukiniu ir garlaiviu su jumis ir pasirūpins, kad jums būtų suteikta viskas, kad ir ko pageidautumėte – maistas ar patogumai. Žinoma, suprantate, gerbiamas pusbroli, jog, kol neatvyksite į Londoną, esate mano svečias. Neprašau Rukio jūsų lydėti, nes buvo klaida siųsti jį jūsų pasitikti. Jums tikrai galėjo grėsti pavojus, apie kurį nepagalvojau, užtikrinu jus, gana bereikalingas pavojus. Tačiau, laimei, admirolas Rukis, nors emocionalus vyras, puikiai moka valdytis.

– Admirolas Rukis? – paklausė jis. – Admirolas?

– Žinoma, admirolas, – atsakiau. – Bet neeilinis, vienas iš daugelio. Jis yra tas admirolas – Mėlynųjų kalnų krašto lordas vyriausiasis admirolas, kuriam vienam pavaldus tas padidėjęs karinis jūrų laivynas. Kai su tokiu vyru elgiamasi kaip su patarnautoju, gali... Tačiau kodėl kalbame apie tai? Viskas baigta. Tenoriu pasakyti, kad jei kas nors panašaus atsitiktų su kapitonu Desmondu, kuris yra jaunas ir dėl to turbūt ne taip gerai moka užgniaužti jausmus...

Mačiau, kad jis suprato, ir daugiau nieko nesakiau.

Buvo kita priežastis, kad jis išvyktų, kurios nepaminėjau. Seras Kolinas Makelpis turėjo atvykti su savo klano nariais, o aš žinojau, kad jis nemėgo Ernesto Meltono. Puikiai prisimenu tą epizodą, kai tas ištiesė vieną pirštą senajam džentelmenui pono Trento biure, be to, įtariau, kad teta Džaneta nusiminė dėl šio storžievio šiurkštumo, apie kurį nenorėjo pasakoti. Jis tikrai nepakenčiamas jaunuolis ir kuo toliau nuo šios šalies jis bus, tuo geriau. Jei liktų čia, tikrai įvyktų kokia nors tragedija.

Turiu pasakyti, kad pajutau didžiulį palengvėjimą, kai pamačiau jachtą, kurios tiltelyje stovėjo kapitonas Desmondas, o šalia jo pusbrolis, visu greičiu plaukiančią iš užutėkio.

Kitokie jausmai užplūdo mane, kai po valandos į užutėkį įplaukė „Dama", o jos tiltelyje stovėjo lordas vyriausiasis admirolas, o šalia jo puikiausiai ir kariškiau nei kada nors anksčiau atrodantis seras Kolinas Makelpis. Ponas Trentas taip pat stovėjo tiltelyje.

Generolas labai didžiavosi visais, kuriuos atsivežė kartu ir kurie baigė treniruotis namuose. Būrys, kuris beveik sudaro pulką. Kai likome vieni, paaiškino man, kad viskas parengta vadovauti puskarininkiams, bet, kai turėsime tinkamą progą aptarti klausimą, reikia nuspręsti dėl karininkų. Paaiškino man savo paprastus ir nenuginčijamus motyvus. Anot jo, karininkai yra skirtingų laipsnių ir pripratę prie skirtingo gyvenimo būdo, pareigų ir poreikių. Jie dalyvavo sunkiuose žygiuose ir ilgai to siekė.

– Nėra prasmės, – pasakė jis, – kelti sau rūpesčių dėl senų karininkų sustabarėjusių įpročių. Savo tikslui turėtume rinktis jaunus vyrus – t. y. nesenus vyrus, bet vyrus, kurie turi patirties – žinoma, vyrus, kurie žino, kaip reikia elgtis, priešingu atveju (nors mažai esu susipažinęs su Mėlynųjų kalnų krašto vyrais) jie ilgai neužtruks čia, jei elgsis taip, kaip kai kurie jų elgėsi kitur. Kaip pageidavai, kad padaryčiau, brangus berniuk, liksiu su tavimi ir Džaneta, jei Visagalis duos, kad padėčiau sukurti naują „tautą" – britų tautos sąjungininkę, kuri bus bent jau mūsų tautos kolonija ir mūsų rytinio kelio sergėtoja. Kai karo reikalai bus sutvarkyti ir įtvirtinti, jei galėsi apsieiti be manęs, norėčiau kelioms savaitėms grįžti į Londoną. Kol esu čia, surinksiu įvairių karininkų išvykimui. Žinau, kad jų daug reikės. Veiksiu lėtai ir atsargiai ir kiekvieną atsivežtą vyrą rekomenduos man kuris nors senas kareivis, kurį pažįstu ir kuris pažįsta rekomenduojamą asmenį ir matė, ką šis gali. Manau, kad turėsime kariuomenę, dydžiu vienintelę tokią pasaulyje, ir gali išaušti diena, kai tavo tėvynė didžiuosis tavo naujaisiais namais. Dabar eisiu apžiūrėti, ar viskas parengta mano žmonėms – dabar tavo žmonėms.

Padėjau klano vyrams ir moterims patogiai įsikurti, bet žinojau, kad tikras senas kareivis asmeniškai patikrins, ar jo vyrais gerai pasirūpinta. Ne veltui jis buvo – yra – labai mylimas visos Britanijos armijos generolas.

Kai generolas išėjo ir aš likau vienas, įėjo ponas Trentas, kuris, matyt, laukė progos pas mane ateiti. Kai pasikalbėjome apie vedybas ir Teutą, kuri, atrodo, padarė jam puikų įspūdį, staiga paklausė:

– Manau, esame visiškai vieni ir mums niekas nesutrukdys?

Pašaukiau už durų stovintį vyrą – šalia manęs, kad ir kur būčiau, visada yra sargybinis – ir pasakiau, kad man netrukdytų, kol neduosiu naujų nurodymų.

– Jei, – tariau, – atsitiks kas nors neatidėliotino ar svarbaus, praneškite apie tai vaivadaitei arba panelei Makelpi. Jei viena iš jų atsiųs pas mane ką nors, įleiskite.

Kai likome visai vieni, ponas Trentas išėmė iš šalia jo esančio krepšio popierius ir kai kuriuos dokumentus. Tada perskaičiau juose išvardytus punktus, išdėstytus dokumentuose, kaip jis pats užrašė.

1. Netrukus turi būti pasirašytas naujas testamentas dėl santuokos.
2. Teisinio atgalinio Visarionų turtų perdavimo Peteriui Visarionui, kaip nurodyta Rodžerio Meltono testamente, dokumento nuorašas.
3. Susirašinėjimo su Slaptąja valstybės tarnyba ataskaita ir jos darbo eiga.

Pakeldamas paskutinį dokumentą nurišo raudoną juostelę ir laikydamas ją rankoje, tęsė:

– Kadangi vėliau galbūt norėsite išnagrinėti darbo detales, padariau įvairių laiškų nuorašus, kurių originalai yra saugiai padėti į mano seifą, iš kur, žinoma, visada galėsite juos paimti, jei pageidausite. Dabar pateiksiu apytikrę darbo, turinčio ryšį su šiuo dokumentu, santrauką.

Gavęs jūsų laišką su nurodymais pateikti Slaptajai valsty-

bės tarnybai prašymą sutikti keisti jūsų tautybę remiantis Rodžerio Meltono testamentu, susirašinėjau su Slaptosios valstybės tarnybos raštininku, ir pranešiau, jog pageidaujate, kad tinkamu laiku jums būtų suteikta Mėlynųjų kalnų krašto pilietybė. Po šio trumpo susirašinėjimo gavau kvietimus dalyvauti minėtos Tarybos posėdyje.

Dalyvavau jame kaip pareikalauta, pasiėmęs visus būtinus dokumentus ir tokius, kokius, manau, buvo išmintinga pateikti, jei reikės.

Lordas pirmininkas pranešė man, kad dabartinis Tarybos posėdis buvo specialiai sušauktas remiantis Karaliaus, kuris pasitarė dėl savo asmeninių norų šiuo klausimu, pasiūlymu. Tada pirmininkas kalbėjo toliau pranešdamas man oficialiai, kad visas Slaptosios valstybės tarnybos darbas vyksta visiškai slaptai ir jo turinys jokiomis aplinkybėmis neturėtų būti viešai paskelbtas. Jis buvo pakankamai malonus, kad papildytų:

– Vis dėlto šios bylos aplinkybės yra unikalios ir kadangi veikiate kito asmens vardu, įsitikinome, kad išmintinga išplėsti jūsų leidimą ir leisti jums laisvai bendrauti su jūsų vykdytoju. Kadangi tas džentelmenas apsigyveno pasaulio dalyje, kur tuomet, ir galbūt vėliau, jį ir tos šalies tautą vienijo tam tikra bendra nauda, Jo didenybė linki ponui Selindžeriui būti tikram, kad Didžioji Britanija išreiškia gerą valią Mėlynųjų kalnų kraštui ir net asmeninį Jo didenybės pasitenkinimą, kad tokios pasižymėjusios giminės džentelmenas, parodęs stiprią valią, tai įeina į jo kompetenciją, bus jungiamąja grandimi tarp tautų. Šiuo tikslu jis maloniai pranešė, kad, jei Slaptosios valstybės tarnybos sutiks priimti prašymą dėl denacionalizavimo, jis asmeniškai pasirašys privilegijų raštą.

„Dėl to įvyko slaptas Slaptosios valstybės tarnybos posėdis, kurio metu buvo aptarta daug klausimų ir nutarta, kad pokytis gali ne pakenkti, o galbūt tam tikru būdu pasitarnauti dviem tautoms. Taigi Slaptoji valstybės tarnyba nutarė patenkinti prašymą ir Tarybos pareigūnai išsprendė klausimą išduodami leidimą. Taigi jūs, sere, liksite patenkintas, kad, kai tik formalumai – žinoma, kuriuos reikės atlikti prašytojui

oficialiai pasirašant tam tikrus dokumentus – bus sutvarkyti, jums bus suteiktas leidimas ir privilegijų raštas."

Padaręs šį oficialių pareiškimą mano gerbiamas draugas tęsė familiariau:

– Taigi, brangus Rupertai, viskas padaryta ir netrukus gausite laisvę, kurios reikia remiantis testamentu, ir galėsite imtis bet kokio reikiamo žingsnio, kad gautumėte savo naujos šalies pilietybę.

Beje, pasakysiu, kad keli Tarybos nariai labai giriamai atsiliepė apie jus. Man uždrausta minėti vardus, bet paminėsiu faktus. Vienas senas feldmaršalas, kurio vardas žinomas visam pasauliui, pasakė, kad daug kur tarnavo su jūsų tėvu, kuris buvo labai narsus kareivis, ir kad džiaugėsi, jog Didžioji Britanija ateityje turės naudos iš jūsų tėvo sūnaus draugiškoje šalyje, dabar esančioje pakraščiuose, bet ateityje galbūt vėl priklausysiančioje mūsų imperijai.

Štai tiek apie Slaptąją valstybės tarnybą. Šiuo metu negalime daugiau nieko daryti, kol nepasirašysite ir nepaliudysite dokumentų, kuriuos atsivežiau.

Dabar oficialiai galime baigti Visarionų turto paskyrimą, kurį reikia atlikti, kol esate Britanijos pilietis. Taip pat su testamentu, oficialesniu ir užbaigtu, kuris užėmė vietą trumpesniajame, išsiųstame man kitą dieną po jūsų santuokos dokumente. Galbūt bus būtina ar patartina, kad vėliau, kai priimsite šios šalies pilietybę, surašytumėte naują testamentą griežčiausiai laikydamasis vietos įstatymų.

Teutos Selindžer dienoraštis

1907 m. rugpjūčio 19 d.

Šiandien vykome į kelionę, kuri buvo tikrai nuostabi. Daugiau nei savaitę jos laukėme. Rupertas ne tik norėjo, kad oras būtų puikus, bet ir kad dar atvežtų naują lėktuvą. Jis daugiau nei du kartus didesnis už turimą didžiausią lėktuvą. Visa grupė, kurios pageidavo Rupertas, netilptų nė į vieną iš turimų lėktuvų. Kai sužinojo, kad jis gabenamas į Vitbį, kur

buvo atvežtas iš Lidso, telegrafavo, kad nereikia jo plukdyti į Otrantą, nes iš Vitbio pats atskraidins jį čia. Norėjau vykti kartu, bet jis pamanė, kad bus geriau, jei liksiu. Pasakė, kad Brindisi per daug judri vieta, kad būtų galima ką nors nuslėpti, o jis tikrai nori išlaikyti tai paslaptyje, nes mašina sukurta naujam radžio varikliui. Nuo tada, kai buvo aptikta radžio mūsų kalvose, Rupertą apsėdo mintis apie eskadrilę mums apsaugoti. Po šiandien įgytos patirties manau, kad jis teisus. Kadangi norėjo iš karto ištirti visą kraštą, kad būtų sudarytas bendras gynybos planas, turėsime pakankamai didelį ir greitą lėktuvą, kad visi tilptų ir negaišdami tuojau pat atliktume darbą. Be Ruperto, mano tėvo ir manęs dar skrido seras Kolinas ir lordas vyriausiasis admirolas Rukis (man patinka išvardyti visus šio nuostabaus vyro laipsnius!). Kariuomenės ir karo jūrų laivyno ekspertai pasiėmė įvairių mokslinių prietaisų, taip pat kamerų ir tolimačių, kad galėtų pasižymėti savo žemėlapiuose, kai to reikės. Rupertas, žinoma, pilotavo, o aš buvau jo padėjėja. Tėvas, kuris dar neįprato prie kelionių oru, užėmė vietą (kurią Rupertas dėmesingai jam paruošė) viduryje, kur silpnai jaučiama mašinos eiga. Turiu pasakyti, kad nustebau matydama, kaip senas kareivis seras Kolinas laikėsi. Jam dar neteko skristi lėktuvu, bet vis tiek jis išliko toks ramus tarsi sėdėtų ant akmens. Aukštis ir mašinos eiga nekėlė jam jokių rūpesčių. Atrodė, kad jis visą laiką tikrai jautė malonumą. Admirolas yra beveik ekspertas, taigi esu tikra, nejautė nerimo, tarsi sėdėtų krabe, apie kurį man papasakojo Rupertas.

Išskridome, kai tik išaušo, ir patraukėme į pietus. Kai pasiekėme Ilsino rytus, laikėmės pasienio ribos ir skridome į šiaurę ar rytus, priklausomai nuo pasienio krypties, krašto gilumoje virš kalnų darydami atsitiktines kilpas grįžome atgal. Kai šiaurėje pasiekėme tolimiausią mūsų krašto vietą, pradėjome skristi lėčiau. Seras Kolinas paaiškino, kad likusiai daliai paliktume gynybą iš jūros pusės; jei bet kuri kita užsienio valstybė, ne turkų, užpultų mus iš jūros, kartu su admirolu, kurio patarimas dėl jūros gynybos būtų neįkainojamas, norėtų apžiūrėti pakrantę labai atidžiai.

Rupertas buvo šaunuolis. Bet kas žavėtųsi juo matydamas, kaip jis sėdėjo perkeldamas svirtus ir priversdamas didelę mašiną paklusti kiekvienam judesiui. Jis buvo atsidavęs savo darbui. Netikiu, kad kol dirbo, buvo pagalvojęs apie mane bent akimirką. Jis yra nuostabus!

Grįžome kaip tik saulei leidžiantis už Kalabrijos kalnų. Aukštai skrendant lėktuvu atsiveria nuostabus besikeičiantis horizontas. Rupertas ketina išmokyti mane pilotuoti ir, kai įgusiu, užsakys pastatyti specialiai man skirtą lėktuvą.

Manau, ir aš atlikau kelis gerus darbus – bent jau turiu gerą mintį, gimusią per šiandienos kelionę. Manoji ne apie karą, o apie taiką ir, manau, kad regiu būdą, kuriuo galėtume nuostabiai vystyti šalį. Vakare, kai liksime vieni, pasidalysiu šia mintimi su Rupertu. Tuo tarpu seras Kolinas ir admirolas Rukis apmąstys savo planus atskirai, o rytoj ryte aptars juos drauge. Kitą dieną pasidalys mintimis su Rupertu ir mano tėvu ir tada jie ką nors nutars.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1907 m. rugpjūčio 21 d.

Šią popietę įvykęs mūsų susitikimas dėl šalies gynybos puikiai pavyko. Iš viso buvome penkiese, nes leidus vaivadai ir dviem kariams, vienas atstovavo karo jūrų laivynui, o kitas – kariuomenei, atsivedžiau Teutą. Ji sėdėjo šalia manęs labai ramiai ir nė karto nepasakė jokios pastabos, kol nuodugniai buvo svarstomas gynybos klausimas. Tiek seras Kolinas, tiek admirolas Rukis visiškai sutiko, kad reikia imtis neatidėliotinų veiksmų apsiginti. Pirmiausia reikėjo tinkamai reikiamose vietose sutvirtinti pakrantę ir didžia dalimi sustiprinti karinį jūrų laivyną. Kadangi nuėjome taip toli, paprašiau Rukio papasakoti apie karinio jūrų laivyno pajėgų padidinimą, kurio jau imtasi. Rukis paaiškino: kadangi mūsų nedidelis šarvuotlaivis „Dama" puikiai tinka pakrantei ginti tik teritoriniuose vandenyse ir yra tinkamo dydžio pasislėpti, kai būtina, bet kokiose mūsų pakrantės vietose užsakėme pastatyti dar devynis

tokio tipo laivus. Pirmus keturis jau turime ir jie labai greitai atplauks. Tada generolas papildė jį pasakydamas, kad didieji pabūklai galėtų būti išdėstyti apgalvotuose, pasirinktuose pakrantės, kuri buvo tokia trumpa, kad nereikėjo daug ginklų, taškuose.

– Galime gauti, – pasakė jis, – galingiausių jau pagamintų puikiausios kokybės ginklų ir panaudoti juos naujausio tipo sausumos baterijai. Vienas rimtas uždavinys, kurio turime imtis, yra uosto – kol kas jis nepakankamai išvystytas – kuris žinomas kaip Mėlynosios žiotys, gynyba. Po mūsų kelionės oru kartu su admirolu Rukiu nuplaukėme „Dama" į jūrą, iš kur apžiūrėjau pakrantę, o tada patį krantą su valdytoju, kuris gimė šioje pakrantėje ir žino kiekvieną jos colį.

Uostą verta įtvirtinti – ir gerai įtvirtinti, nes šiam uostui nėra lygių Vidužemio jūrose. Pasaulio karinio jūrų laivyno laivai gali įplaukti į jį, iš visų pusių apsuptą sausumos, ir net pasislėpti, kad jų nesimatytų iš jūros. Uostą supantys kalnai savaime yra puiki apsauga. Be to, laivus galima užpulti tik iš mūsų kranto. Žinoma, vaivada, jūs suprantate, kad, kai sakau „mūsų", turiu omenyje Mėlynųjų kalnų kraštą, nes man rūpi jo saugumas ir gerovė. Bet kokiam laivui, plaukiančiam į Mėlynųjų kalnų kraštą, teks turėti labai ilgą inkaro grandinę – vandenys čia gilūs.

Kai tinkami ginklai bus išdėstyti reikiamuose įplaukos stačiuose skardžių šlaituose šiaurėje ir pietuose, o uolota salelė tarp jų bus šarvuota ir apginkluota kaip būtina, Žiotys taps neįveikiamos. Tačiau neturėtume priklausyti vien tik nuo įplaukos ginkluotės. Tam tikrose išsikišusiose vietose – jas pažymėjau šiame žemėlapyje – turėtume pastatyti šarvuotus įdubusius fortus su įtvirtinimais. Kalvų šlaituose turėtų būti paslėptų fortų – taip bus apsaugotos viršūnės. Taip galėsime atremti puolimą iš bet kokios pusės arba iš visų pusių – iš jūros arba sausumos. Tas uostas dar duos tautai gerovės ir stiprybės, todėl bus puiku jį tinkamai apsaugoti. Netrukus tai atliksime, o kol kas laikykime tai didžiausioje paslaptyje, kad šis darbas netaptų tarptautinio susirūpinimo reikalu.

Šioje vietoje Rukis trenkė į stalviršį.

– Vardan Dievo, tai tiesa! Pats apie tai svajojau visus savo gyvenimo metus.

Įsivyravo tyla, po kurios sekė melodingas, švelnus Teutos balsas, skambantis tarsi varpelis.

– Ar galėčiau tarti žodį? Mane padrąsino nuostabus sero Kolino pasakojimas ir tai, kad lordas vyriausiasis admirolas nedvejodamas pasidalino savo svajonėmis. Taip pat turiu svajonę, tiksliau, svajonių, kurios gimė akimirksniu, bet dėl to nėra nė kiek menkesnės. Tai įvyko, kai skridome virš Mėlynųjų žiočių. Akimirką man atrodė, kad matau tą gražią vietą, kokia ji kada nors bus – simboliškai, kaip pasakė seras Kolinas, duos šiai tautai gerovę ir stiprybę; bus varžytinių salė pasauliui, kur mainai vyks dėl didžios Mėlynųjų kalnų krašto gerovės. Šis kraštas yra kol kas neišvystytas. Tačiau toji diena ne už kalnų, todėl galime pradėti nuo uosto. Mūsų kalnuose ir jų slėniuose auga puikūs medžiai, turime neįkainojamos vertės girių, kur nėra įžengusi žmogaus koja; tvirtos įvairių rūšių medienos, geresnės nerasite visame pasaulyje. Uolienose, nors kol kas giliai po žeme, slypi daugybė įvairių rūšių naudingųjų iškasenų. Peržiūrėjau geologinius Tyrinėjimo komisijos, kurią mano vyras įkūrė ką tik persikėlęs čia gyventi, ekspertų ataskaitas ir, remiantis jomis, visose mūsų kalnų grandinėse slūgso didžiuliai kiekiai naudingųjų iškasenų, vertingesnių pramonei nei sidabras ar auksas yra vertingi prekybai – nors auksas tikrai nėra reta naudingoji iškasena. Kai tik mūsų darbas bus atliktas ir uostas bus apsaugotas nuo bet kokio užsienio šalių bandymo jį užpulti, turėtume pamėginti rasti būdą gabenti šiuos miškų ir rūdynų turtus žemyn prie jūros.

Ir tada galbūt mūsų kraštas smarkiai suklestės – apie ką visi svajojame.

Ji sustojo visa virpėdama, vos nustygdama vietoje dėl ją užplūdusių jausmų. Visi susijaudinome. Pats buvau sujaudintas iki širdies gelmių. Užsidegimas užgožė viską, ir jo paveiktas suvokiau, kad mano vaizduotė ėmė kurti planus. Remdamasis patirtimi tariau:

– Yra būdas. Matau jį. Kol mūsų brangi vaivadaitė kalbėjo, radau būdą. Mačiau Mėlynųjų žiočių galą, kur jos eina gilyn į stačius skardžius, prie didžiojo urvo angos, kuri driekiasi aukštyn virš stataus šlaito, iki jis pereina į pirmą plynaukštę anapus apsuptos stačių skardžių virtinės. Čia eis staigus skirtingame aukštyje išdėstytų bėgių nuolydis, pastatytas iš obliuotos medienos ir nutiestų per erdvę trosų, ir greitinamųjų vamzdžių, iškasenos bus transportuojamos virš žemės ir po ja; kadangi mūsų kraštas yra kalnuotas ir kalnai kyla iki pat debesų, gabenti juos prie jūros bus lengva ir pigu, kai tik mechanizmai bus sumontuoti. Kadangi tas, kas daug sveria, veikiamas traukos dėsnio leidžiasi žemyn, pagrindinio uosto tunelio vagonetės kils į viršų be papildomų išlaidų: jas kels žemyn besileidžiančiųjų svoris. Galime puikiai valdyti iš kalnų tekančio vandens gausą, kuri duos mums neišsenkamą vandens galią, todėl visas uostas ir miesto įrengimai, kurie bus sumontuoti, galės veikti.

Šio darbo galime imtis tuojau pat. Kai tik vieta bus tinkamai ištirta ir bus parengti inžineriniai planai, galėsime pradėti nuo pagrindinio tunelio, dirbdami aukščiau jūros lygio, taip reikmenų transportavimas beveik nieko nekainuos. Šis darbas gali tęstis, kol statomi fortai; nereikės veltui švaistyti laiko.

Be to, ar galėčiau kai ką pasakyti dėl šalies gynybos? Nors seniai užsitarnavę garbę, tarp didžiųjų valstybių esame jauna tauta kovoje už vietą po saule. Todėl turėtume parodyti jaunos tautos drąsą ir energiją. Dar neužkariautas dangus – oro imperija. Kodėl neturėtume pretenduoti į ją? Kadangi mūsų kalnai aukšti, tai būtų pirmoji puolimo ar gynybos jėga. Pasirinktose vietose aukštai tarp debesų galime įkurti karo lėktuvų, kuriais galėtume greitai užpulti ir smogti mūsų priešams sausumoje ar jūroje, bazes. Tikėkimės gyventi taikoje, bet vargas tiems, kurie įtrauks mus į karą!

Neabejoju, kad Visarionai yra karinga giminė.

Kai kalbėjau, Teuta paėmė mano ranką ir tvirtai ją suspaudė. Senasis vaivada, kurio akys sublizgėjo, pakilo ir atsistojo šalia manęs, ir kiti juo pasekė. Du pagyvenę sausumos ir jūros kariai atsistojo ir išreiškė pagarbą.

Tai buvo pradžia to, kas galų gale tapo „Krašto gynybos ir plėtros komitetu".

Galvoje sukūriau kitų ir galbūt didesnių planų ateičiai, bet dar neatėjo laikas apie juos kalbėti.

Man atrodė ne tik patartina, bet ir būtina pastebėti, kad dabar mūsų mažos grupės nariai laikėsi didžiausio diskretiškumo. Mėlynųjų kalnų krašte kilo tam tikro naujo nerimo. Tarybos nariai nuolat posėdžiauja, bet nevyko joks oficialus Tarybos posėdis, toks kaip paskutinis, kuriame dalyvavau. Kalniečiai, visada grupėmis, mažomis ar didelėmis, nuolat ateina ir išeina. Teuta ir aš, nors labai užsiėmę lėktuvu, abu tai pastebėjome. Tačiau kažkaip mes – t. y. vaivada ir aš – aptarėme viską, bet kol kas nė žodžio neužsiminėme apie tai niekam kitam. Vaivada pastebėjo, bet nieko nepasakė, todėl ir aš tylėjau, ir Teuta tylėjo, kad ir ko klausiau. Seras Kolinas nematė nieko, išskyrus darbą, kuriuo yra užsiėmęs – Mėlynųjų žiočių gynybos planavimą. Jo senamadiški kaip inžinieriaus mokslai ir didžiulė karų ir apsiausties patirtis – nes apie penkiasdešimt metų praleido kaip karininkas visuose žymiuose karuose – atrodo, buvo nukreipti į tą tikslą. Jis neabejotinai nuostabiai viską suplanavo. Beveik nuolat tariasi su Rukiu dėl laivybos klausimų. Lordas vyriausiasis admirolas stebėjo visą gyvumą ir labai mažai svarbių dalykų praslydo pro jo akis, todėl galėjo pasidalyti didžia gynybinių įtvirtinimų statymo išmintimi. Manau, jis pastebėjo, kad kažkas vyksta aplink mus, bet ryžtingai tylėjo.

Negalėjau atspėti, kas per sujudimas vyko. Jis nepanašus į nerimą, koks buvo prieš Teutos ir vaivados pagrobimus, bet daug iškalbingesnis. Nerimas galėjo sukelti tam tikrų įtarimų. Tai teigiamas dalykas ir turi aiškią reikšmę. Spėju, apie tai viską sužinosime laiku. Tuo tarpu dirbome toliau. Laimei, visos Mėlynosios žiotys ir kalnai aplink jas priklauso man nuosavybės teise, tai dalis, kurią seniai įsigijo dėdė Rodžeris – išskirtinis Visarionų turtas. Paprašiau vaivados leisti man perleisti jį jam, bet šis ryžtingai atsisakė ir gana kategoriškai uždraudė man kada nors vėl iškelti šį klausimą.

– Jau pakankamai padarei, – pasakė jis. – Jausiuos nesmagiai, jei neleisiu tau toliau jo valdyti. Nemanau, kad leisi savo

žmonos tėvui patirti šį jausmą po ilgo gyvenimo, kurį jis mėgino gyventi garbingai.

Nusilenkiau ir nieko nebesakiau. Taigi liko kaip yra, ir turiu pasirinkti savo kelią. Apžiūrėjau apylinkes ir nusprendžiau statyti į uostą vedantį tunelį.

AŠTUNTA KNYGA – BLYKČIOJANT DURKLAMS

Slapto įvairių Tautos tarybos narių posėdžio, vykusio 1907 m. rugpjūčio 26 d. Mėlynųjų kalnų krašto tarybos rūmų menėje, Plazace, memorandumas (pagal dalyvavusiųjų nurodymus užrašė Tarybos raštininkas Kristoforas)

Kai slaptai Tautos tarybos nariai susirinko Rotušės tarybos menėje Plazace, preliminariai vieningai buvo nuspręsta, kad dabar ar ateityje jokie posėdyje dalyvavusių asmenų vardai neturi ir neturės būti paminėti ir kad turi būti nurodytos šio posėdžio tikslams tik paskirtų pareigūnų užimamos pareigos, o visų dalyvaujančių asmenų vardai nuslėpti.

Pagrindinis svarstymas prasidėjo neoficialiai ir dėl to nebuvo užrašytas. Galutinis rezultatas – vienbalsiai išreikšta nuomonė, kad atėjo metas, apie kurį ilgai svarstė daugelis asmenų visoje tautoje, kai turėtų būti pakeisti Konstitucija ir valstybės valdymo mechanizmas; kad dabartinė nereguliariai renkamos Tarybos valdymo forma nebuvo pakankama ir kad turėtų būti pasirinkta tokia valdymo forma, kuri atitinka laiko dvasią. Šiuo tikslu tinkamiausia atrodė Didžiojoje Britanijoje galiojanti konstitucinė monarchija. Galiausiai buvo nuspręsta, kad kiekvienas Tarybos narys apsvarstytų ir aptartų šį klausimą su savo apygardos rinkėjais ir per kitą posėdį, nukeltą į kitą savaitę, rugsėjo 2 d., pateiktų nuomones ir pageidavimus. Prieš išsiskiriant buvo nuspręsta išrinkti asmenį, kuris turės būti paskirtas karaliumi, jei tauta priimtų naują idėją. Bendru sutarimu nuspręsta pasiūlyti titulą vaivadai Peteriui Visarionui, kuris būtų paskirtas karaliumi, jei priimtų šias aukštas

pareigas. Buvo pareikalauta, kadangi jo duktė vaivadaitė Teuta ištekėjusi už anglo Ruperto Selindžerio – kalniečių paprasčiausia vadinamo „šviesiausiuoju Rupertu" – šis būtų vaivados, kai Viešpats pasikvies stoti prieš jį, įpėdinis – įpėdinis, kuris visais atžvilgiais vertas pakeisti karalių. Bendrai sutikus to pareikalavo keli kalbėtojai, nes ponas Selindžeris jau pasitarnavo valstybei tiek, kad būtų vertas tapti naujos dinastijos pradininku; bet kadangi jis yra vaivados Peterio Visariono giminaitis, pirmumo teisę turėtų gauti vyresnis asmuo, šios tautos sūnus.

To paties tęsinys

Atidėtas tam tikrų Tautos tarybos narių posėdis buvo pratęstas 1907 m. rugsėjo 2 d., pirmadienį, Rotušės menėje, Plazace. Visų prašymu pirmininku buvo paskirtas tas pats asmuo ir įrašo sudarymui galiojo ta pati taisyklė.

Įvairūs Tarybos nariai iš eilės pagal valstybės registrą pateikė savo ataskaitas. Kiekviena apygarda turėjo savo atstovą. Ataskaitose buvo vienbalsiai pasisakyta už naujos Konstitucijos priėmimą ir visi be išimties tarybos nariai pranešė, kad kaskart labai entuziastingai buvo sutiktas pasiūlymas paskirti vaivadą Peterį Visarioną pirmuoju karaliumi, kuris turi būti karūnuotas pagal naują Konstituciją, ir kad titulo perėmimo teisė turės pereiti šviesiausiajam Rupertui (kalniečiai tik norėtų gauti įstatymais nustatytą vardą kaip alternatyvą; visi be išimties pasisakė, kad jie ir tauta vadins jį „Rupertu" – amžiams).

Minėtas klausimas buvo maloniai išnagrinėtas ir nuspręsta, kad oficialus Tautos tarybos posėdis įvyktų po savaitės nuo šios dienos Rotušėje, Plazace, ir kad vaivada Peteris Visarionas turėtų būti paprašytas atvykti į Rotušę pasirengęs dalyvauti posėdyje. Taip pat buvo nuspręsta duoti nurodymus Aukštajam šalies įstatymo teismui, kad jis parengtų ir turėtų naujos Konstitucijos rašto metmenis, kurie turi remtis Didžiosios Britanijos proceso teisės normomis ir Konstitucija,

iš dalies tas pats gali būti taikoma tradicinėms laisvos vyriausybės idėjoms Mėlynųjų kalnų krašte.

Paskui vienbalsiai šis slaptas ir nereguliarus „Tautos tarybos narių" posėdis buvo paleistas.

Pirmajame Mėlynųjų kalnų krašto tautos tarybos posėdyje, vykusiame 1907 m. rugsėjo 2 d., pirmadienį, Plazace, svarstyta: naujos Konstitucijos priėmimas ir nuolatinio įgaliojimo dėl anksčiau minėto, jei ir kaip nuspręsta anksčiau, suteikimas (užrašyta Tautos tarybos raštininko vienuolio Kristoforo)

Atidėtas posėdis įvyko nustatytu laiku, kaip buvo sutarta. Dalyvavo visi Tarybos nariai, taip pat valdytojas, arkivyskupas, Spazaco, Ispazaro, Domitano ir Astrago archimandritai; kancleris, iždininkas, Aukštojo šalies įstatymo teismo pirmininkas, Teisingumo tarybos pirmininkas ir kiti aukšti pareigūnai, kuriuos labai svarbiomis progomis įprasta kviesti dalyvauti Tautos tarybos posėdyje. Visų dalyvavusiųjų vardai bus paminėti pilnoje ataskaitoje, kur bus pateikti *ipsissima verba* įvairūs pareiškimai, pateikti aptariant klausimus, ir kas stenografuota, kuklios šios santraukos, surašytos Tarybos narių ir kitų asmenų patogumui, sudarytojo.

Nuolankiai paklusęs Tarybos prašymui, vaivada Peteris Visarionas atvyko į Rotušę ir laukė „Aukštųjų pareigūnų salėje", kol ateis metas ir jis bus pakviestas ateiti ir stoti prieš Tarybą.

Pirmininkas iškėlė Tautos tarybai naujos Konstitucijos klausimą, bendrais bruožais nusakydamas jos antraštes, kaip buvo sudaryta Aukštojo šalies įstatymo teismo, ir Konstitucija oficialiai buvo priimta Tautos tarybos *nem. con.*[21] tautos vardu; pirmininkas pateikė svarstyti klausimą pasiūlyti karūną vaivadai Peteriui Visarionui su teise perleisti titulą „šviesiausiajam Rupertui" (teisiškai Rupertui Selindžeriui), vientelės vaivados dukters vaivadaitės Teutos vyrui. Pasiūlymas taip pat buvo entuziastingai sutiktas ir priimtas *nem. con.*

21 Nemine contradicente – niekam nepriešta raujant (*lot.*).

Tuoj po to Tarybos pirmininkas, arkivyskupas ir valdytojas veikdami kartu kaip delegacija nuėjo prašyti vaivados Peterio Visariono skirti jiems dėmesio.

Kai vaivada įėjo, visa Taryba ir pareigūnai atsistojo ir kelias sekundes laukė nulenkę galvas, pagarbiai tylėdami. Paskui, tarsi bendro akstino pastūmėti, netarę nė žodžio ir nedavę jokio ženklo, išsitraukė durklus ir stovėjo ramiai, nukreipę durklų smaigalius ir briaunas į priekį.

Vaivada stovėjo nejudėdamas. Galbūt labai susijaudino, bet puikiai valdėsi. Vienintelė akimirka, kai atrodė, kad netenka savitvardos, buvo, kai dar kartą su keistu darnumu visi dalyvavusieji iškėlė durklus ir sušuko:

– Sveikas, Peteri, karaliau! – paskui nuleido smaigalius, kol šie beveik palietė grindis, ir dar kartą nulenkė galvas.

Kai nusiramino, vaivada Peteris Visarionas tarė:

– Broliai, kaip galėčiau jums atsidėkoti, o per jus atsidėkoti Mėlynųjų kalnų krašto žmonėms už šiandien man suteiktą garbę? Tai neįmanoma ir dėl to prašau jūsų apsvarstyti ir išmatuoti mano dėkingumą savo širdžių didybe. Apie tokią garbę, kokią siūlote man, nė vienas blaiviai mąstantis vyras niekada nėra pagalvojęs ar svajojęs. Ji tokia didi, kad prašau jūsų, tokios širdies ir proto vyrų, kaip esate, suteikti man kaip tolesnę jūsų didžiadvasiškumo išraišką šiek tiek laiko apie tai pagalvoti. Neversiu jūsų laukti, nes jau dabar apšviestas garbės aureolės, nors ir vargiai regimos, matau šaltą pareigos šešėlį. Leiskite man mažiau nei valandą pabūti vienam – daugiausia valandą – jei dėl to neprailgtų šis jūsų posėdis. Galbūt reikės mažiau laiko, bet kuriuo atveju pažadu, kad priėmęs teisingą ir tinkamą sprendimą tuojau pat grįšiu.

Tarybos pirmininkas apsižvalgė ir matydamas visur nulenktas galvas kaip sutikimo ženklą tarė pagarbiai ir oriai:

– Kantriai lauksime, kad ir kiek reikės. Viešpats, kuris valdo visų vertų žmonių širdis, ves jus prie šio ketinimo!

Taip visiems tylint vaivada nuėjo už kalvos.

Iš savo vietos šalia lango galėjau matyti, kaip jis ėjo, kaip vienodais žingsniais įkopė į kalvą, iškilusią už Rotušės, ir dingo miško šešėlyje. Tada mano darbas šaukėsi manęs, nes

norėjau kuo greičiau užrašyti viską, kol tai buvo gyva atmintyje. Taryba laukė kapų rimtyje, nė vienas vyras neklausė kaimyno nuomonės net žvilgsniu.

Į posėdį vaivada grįžo beveik po valandos. Jis ėjo lėtai ir oriai; taip pradėjo vaikščioti nuo tada, kai amžius ėmė varžyti judesius, kurie jaunystėje buvo tokie tipiški. Visi Tarybos nariai atsistojo nusiėmę skrybėles ir taip stovėjo, kol jis pranešė, ką nusprendė. Kalbėjo lėtai ir, kadangi jo atsakymas yra vertingas įrašas šalies ir tautos istorijoje, užrašiau jį žodis žodin, palikdamas kai kur vietos aprašymui ir pastaboms, kurias paskui užpildžiau.

– Tautos tarybos nariai, arkivyskupe, valdytojau, Teisingumo ir šalies įstatymo tarybos ponai, archimandritai ir visi mano broliai, nuo tada, kai palikau jus, kad galėčiau pamąstyti nuošalioje miško vietoje ir pasitarti su Dievu, Jis bei Jo maloninga išmintis lydėjo mane svarstant pasiūlymą, kai sužinojau apie jūsų ketinimą, iš pat pradžių buvusį pranašišką ženklą mano širdžiai. Broliai, žinote – priešingu atveju ilgas gyvenimas praėjo bergždžiai – kad mano širdis ir protas, mano patirtis, mano gyvenimas, mano durklas – visa priklauso tautai. Ir kai viskas priklauso jai, kodėl neturėčiau panaudoti jos labui savo pribrendusio sprendimo, nors tai prieštarautų mano ambicijoms? Dešimt amžių mano giminė vykdė savo pareigą. Prieš amžius vyrai patikėjo mano protėvių rankoms karaliaus valdžią kaip dabar jūs, jų vaikai, patikite tą valdžią man. Tačiau taip turėčiau pagrindą, net patį mažiausią, išduoti šį pasitikėjimą. Priimčiau karūnos garbę, kurią siūlote, jei nebūtų kito jos verto asmens. Jei jo nebūtų, atsiduočiau jūsų valiai. Nebeprieštaraučiau pats sau ir paklusčiau jums, kad neaptemdyčiau jūsų troškimo. Tačiau yra toks asmuo, kuris brangus jums atliktais žygdarbiais, o man dvigubai brangesnis nuo tada, kai tapo man sūnumi per mano dukters meilę jam. Jis – jaunas, o aš – senas. Jis stiprus ir narsus bei ištikimas, o mano stiprumo ir narsos dienos baigiasi. Ilgai svarsčiau, kad likusias dienas norėčiau nugyventi ramiai viename iš mūsų vienuolynų, kur galėsiu stebėti pasaulyje vykstančius įvykius ir būti jaunesnių guvesnio proto vyrų patarėju. Broliai,

žengiame į pilną įvykių laikotarpį. Visur matau jo ženklus. Šiaurė ir pietūs – sena ir nauja tvarka susiduria, o mes esame tarp priešingų jėgų. Tiesa ta, kad turkas po tūkstančius metų trukusių karų praranda savo reikšmingumą. Tačiau iš šiaurės, iš kur ateina užkariavimai, link mūsų Balkanų slenka galingesnės sąjunginės šalies vyrai. Jie žygiuoja tvirčiau ir sustiprina kiekvieną nueito kelio atkarpą. Dabar jie neabejotinai artėja ir jau pradėjo ryti regionus, kuriuos ką tik atkovojome iš Mahometo sekėjų valdžios. Austrai stovi prie pat mūsų vartų. Nuslopinti Italijos iredentistų judėjimo taip susiburkavo su didžiosiomis Europos valstybėmis, kad šią akimirką yra neįveikiamas ir reikšmingas priešas. Turime tik vieną viltį – suvienyti Balkanų pusiasalio jėgas meistriškai nukreipdami frontą į šiaurę ir vakarus, taip pat į pietus ir rytus. Ar senio rankos gali imtis tokio uždavinio? Ne, rankos turi būti jaunos ir miklios, o protas lankstus, širdis tvirta, kad ir kas išdrįstų įsiveržti. Jei priimsiu karūną, tai tik vilkintų atlikimą to, kas galų gale turės būti atlikta. Kokia bus mano karaliavimo nauda, kai amžiams užmerksiu akis – mano dukra bus pirmojo naujos dinastijos karaliaus žmona? Pažįstate tą vyrą ir iš jūsų ataskaitų sužinojau, kad trokštate, jog jis būtų karalius, mano įpėdinis. Kodėl nepradėti nuo jo? Jis kilęs iš didžios tautos, kur laisvės principas – esminis principas, pagreitinantis visus reikalus. Toji tauta ne kartą parodė mums savo draugiškumą ir neabejotinai pats faktas, kad anglas taps mūsų karaliumi ir galės perduoti mūsų Vyriausybei dvasią ir paprotinę teisę, kurie padarė jo paties šalį didžia, daug pasitarnaus atgaivinant seną draugystę ir net užmezgant naują, kuri pavojų laikais atvestų britų flotilę į mūsų vandenis ir britų durtuvus paremti mūsų durklų. Žinau, nors kol kas jums nėra paskelbta, kad Rupertas Selindžeris jau įgijo privilegijų raštą, pasirašytą paties Anglijos karaliaus, kuriuo jam leidžiama atsisakyti Anglijos pilietybės, kad galėtų tuojau pat kreiptis dėl pilietybės suteikimo čia. Taip pat žinau, kad jis atsivežė čia milžinišką turtą, kuriuo pradeda sutvirtinti mūsų rankas karui, jei jis kiltų. Tai paliudydamas pasakysiu, kad jis užsakė pastatyti dar devynis karo laivus tokio tipo, koks jau pastatytas ir veiksmingai

pasitarnavo nugalint turką, ar piratą, kad ir kas jis buvo. Rupertas Selindžeris ėmėsi Mėlynųjų žiočių gynybos savo sąskaita, kad sustiprintų jas labiau nei Gibraltarą ir apsaugotų mus nuo visko, ko galėtų griebtis austrai pasitelkdami milžiniškas jėgas, jau sutelktas Kotoro įlankoje. Mūsų aukščiausiose keterose jau stato bazes karo lėktuvams, kurie buvo pastatyti jam užsakius. Štai toks vyras kaip jis padarys mūsų tautą didžią. Esu įsitikinęs, kad jo rankose ši nuostabi žemė ir mūsų kilnūs, laisvę mylintys žmonės suklestės ir taps galia pasaulyje. Todėl, broliai, leiskite man, kaip vienam iš tų, kuriam ši tauta ir jos istorija bei ateitis yra brangūs, paprašyti jūsų suteikti mano dukters vyrui garbę, kurią suteikėte man. Už ją galiu kalbėti kaip už save. Ji neturi kentėti dėl abiejų kilnumo. Jei tikrai būčiau karalius, ji, kaip mano dukra, būtų pasaulio princesė. Kai tai įvyks, ji bus draugė ir karalienė didžiam karaliui ir savo giminei, kuri yra mano giminė ir kuri suklestės visu naujos dinastijos spindesiu.

– Dėl to, broliai, dėl visų, dėl mūsų brangaus Mėlynųjų kalnų krašto, padarykite šviesiausiąjį Rupertą, kuris taip aukojosi, savo karaliumi. Ir suteikite man laimės pasitraukti į vienuolyną.

Kai vaivada baigė kalbėti, visi tylėjo ir stovėjo. Tačiau buvo matyti, kad jie sutinka patenkinti šį kilniausią prašymą. Tarybos pirmininkas puikiai paaiškino bendrą norą.

– Tautos tarybos nariai, arkivyskupe, valdytojau, Teisingumo ir šalies įstatymo tarybų ponai, archimandritai ir visi čia esantys, ar esame pasirengę laisva valia duoti prideramą atsakymą vaivadai Peteriui iš istorinės Visarionų giminės, kad sutinkame patenkinti jo norą?

Į tai vienbalsiai buvo atsakyta:

– Taip.

Pirmininkas tęsė:

– Toliau. Ar turėtume prašyti šviesiausiojo Ruperto iš Selindžerių giminės, kuris yra Visarionų giminė per santuoką su vaivadaite Teuta, vieninteliu vaivados Visariono palikuoniu, ateiti čia rytoj? Ir, kai jis bus tarp mūsų, suteiksime jam karūną ir Mėlynųjų kalnų krašto karaliaus valdžią?

Vėl pasigirdo atsakymas:

– Taip.

Šį kartą tai nuskambėjo kaip milžiniško trimito garsas ir blykstelėjo ištraukti durklai.

Posėdis buvo paleistas vienai dienai.

To paties tęsinys

1907 m. rugsėjo 10 d.

Kai šiandien Tautos taryba susirinko, vaivada Peteris Visarionas užėmė vietą tarp jų, bet taip toli, kad iš pradžių sunkiai pastebėta, jog jis yra. Po būtinų parengtinių derybų buvo paprašyta, kad ateitų šviesiausiasis Rupertas – ponas Rupertas Selindžeris – kuris, kaip buvo pranešta, laukė „Aukštųjų pareigūnų salėje". Buvo pasiųsta delegacija jam atvesti ir jis tuojau pat buvo palydėtas į menę. Kai pasirodė tarpduryje, tarybos nariai atsistojo. Jie išreiškė savo džiūgavimą ir vėl blykstelėjo durklai. Akimirką jis stovėjo tylėdamas, pakėlęs ranką tarsi rodydamas, kad nori tarti žodį. Kai tik tai buvo pastebėta, posėdyje įsivyravo tyla, ir jis tarė:

– Meldžiu jus, ar galėtų vaivadaitė Teuta iš Visarionų giminės, kuri atlydėjo mane čia, įeiti, kad išgirstų jūsų norus?

Susirinkusieji tuojau pat džiugiai sutiko. Ponas Rupertas Selindžeris nusilenkė dėkodamas ir išėjo, kad ją atsivestų.

Ji buvo sutikta plojimais, panašiai kaip buvo sutiktas šviesiausiasis Rupertas, kuriam ji nusilenkė oriai ir švelniai. Ją ir jos vyrą pirmininkas, kuris priėjo prie jų, palydėjo ant pakylos. Tuo tarpu greta šviesiausiajam skirtos buvo pastatyta ir vaivadaitei skirta kėdė, ir jie atsisėdo.

Tada pirmininkas oficialiai pareiškė tautos vardu „šviesiausiajam Rupertui" Tarybos norą – pasiūlė jam Mėlynųjų kalnų krašto karūną ir karaliaus valdžią. Žinia buvo išdėstyta beveik žodis žodin kaip vakar, siūlant titulą vaivadai Peteriui Visarionui, tik skyrėsi aplinkybės. Šviesiausiasis Rupertas klausėsi nebylus. Be abejo, jam tai buvo nauja, bet jis puikiai valdėsi. Kai buvo pranešta apie vakarykštį pasiūlymą vaivadai ir

pastarojo norą, Peteris Visarionas pakilo, kad tartų žodį. Menėje įsivyravo tyla. Rupertas Selindžeris keliais trumpais žodžiais padėkojo, bet paskui staiga tapo keistai ramus.

– Tačiau prieš mėgindamas prideramai atsakyti norėčiau žinoti, ar svarstyta, kad mano brangi sutuoktinė vaivadaitė Teuta Visarion, kuri taip nuostabiai įrodė savo vertingumą užimti bet kurią vietą šalies valdyme, dalysis su manimi šia didele garbe. Esu linkęs...

Jį pertraukė vaivadaitė, kuri atsistojo šalia ir laikydama jo kairę ranką tarė:

– Pirmininke ir ponai, nemanykite, kad negerbiu savo vyro, kai Mėlynųjų kalnų krašte taip branginama žmonos pagarba vyrui, kad drįstu jį pertraukti. Esu čia ne tik kaip žmona, bet ir kaip vaivadaitė Visarion, ir visų kilnių šios kilmingos giminės moterų atminimui esu suvaržyta didžios pareigos. Mes, Visarionų giminės moterys, per ilgą mūsų krašto istoriją niekada nesivaržėme su savo vyrais. Žinau, kad mano brangus vyras atleis man kaip žmonai, jei klystu, bet kreipiuosi į jus, Tautos taryba, jumis remiuosi ir jus turiu omenyje. Baiminuosi, kad mano vyras nežino, kaip žinome jūs ir aš, kad nuo seno šios šalies istorijoje, kai mūsų kraštą valdė karaliai pagal įstatymą, kuris bėgant amžiams tapo žinomas kaip *Lex Salica*, sostą paveldėdavo vyriškosios lyties atstovai. Mėlynųjų kalnų krašto Tarybos nariai, esu Mėlynųjų kalnų krašto žmona – kol kas jauna žmona, bet mano gyslomis teka keturiasdešimties ištikimų moterų kartų kraujas. Mane, žmoną, gerbiančią savo vyrą – žmoną vyro, kurį gerbiate – užgautumėte, jei nusižengtumėte senoviniam papročiui, kurio garbingai laikomasi tūkstančius metų ir kuris yra Mėlynųjų kalnų krašto moteriškumo didybė. Koks tai būtų pavyzdys amžiuje, kai kitų tautų moterys, skatinamos savanaudiškumo, pamiršta savo moteriškumą stengdamosi niekuo nenusileisti vyrams! Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, kai sakau, kad labiausiai vertiname savo vyrų šlovę, kalbu visų moterų vardu. Būti jūsų draugėmis – mūsų laimė, būti jūsų žmonomis – mūsų gyvenimo tikslas, būti jūsų vaikų motinomis – šlovė, kuria dalijamės ir su jumis.

Todėl meldžiu jūsų, Mėlynųjų kalnų krašto vyrų, leisti būti man tokiai pat žmonai kaip kitos mūsų šalies moterys, lygiai kaip ir jos džiaugtis namų laime, kuri yra mūsų, moterų, sritis, ir jei ši neįkainojama garbė būtų man suteikta, ir aš būsiu verta ir galėsiu, prisiimsiu šią privilegiją kaip moters dorumo pavyzdį. – Žemai, kukliai ir grakščiai nusilenkusi atsisėdo.

Nekilo abejonių dėl jos karališko kilnumo, kai ji atsisakė priimti titulą. Ji buvo pagerbta supratingu, galingu šūksniu, vienbalsiai išsiveržusiu iš vyrų krūtinių ir iškeltais aukštyn durklais, o tai reiškė daugiau nei bet kokia karūna, kuri galėtų vainikuoti moters galvą.

Nevalingas šviesiausiojo Ruperto veiksmas taip pat visus pradžiugino – priderama pasekmė to, kas buvo padaryta anksčiau. Jis atsistojo ir apglėbęs žmoną pabučiavo ją visų akivaizdoje. Jie atsisėdo ant savo kėdžių droviai laikydamiesi už rankų kaip įsimylėjusiųjų pora.

Paskui pakilo Rupertas – dabar jis yra Rupertas; nuo šiol tik taip jį vadins tauta. Su atviru nuoširdumu, kuris, atrodė, švytėjo jo veide, paprastai tarė:

– Ką galiu pasakyti, išskyrus tai, kad visais atžvilgiais, dabar ir per amžius, paklusiu jūsų norams. – Tada iškėlęs durklą ir laikydamas jį priešais save pabučiavo jo rankeną tardamas: – Taip prisiekiu būti doras ir teisingas – būti, tepadeda man Dievas, toks karalius, kokio pageidaujate – tiek, kiek man duota jėgų. Amen.

Taip buvo užbaigtas posėdyje svarstytas klausimas ir Taryba parodė neišmatuojamą džiaugsmą. Vėl ir vėl blykstelėdavo durklai, kai pagal britų būdą triskart po tris nuskambėdavo „Valio!"

Kai Rupertas – minėjau, kad neturiu rašyti „karalius Rupertas", kol jis nebus oficialiai karūnuotas spalio 16 d., trečiadienį – ir Teuta išėjo, vaivada Peteris Visarionas, pirmininkas ir Taryba sudarė komisiją Aukštojo šalies įstatymo ir teisingumo teismų taryboms aptarti formalumus, kurių turėtume laikytis per karaliaus karūnavimo ceremoniją, ir kaip oficialiai pranešti apie ją užsienio šalims. Šis aptarimas užlaikė juos iki išnaktų.

Iš „Londono kurjerio"
MĖLYNŲJŲ KALNŲ KRAŠTO
KARŪNAVIMO CEREMONIJOS IŠKILMĖS
(mūsų ypatingojo korespondento pranešimas)

1907 m. spalio 14 d., Plazacas

Atsisėdęs už skurdžiai padengto pusryčių stalo Austrijos rytų keleivinio garlaivio „Pranciškus Juozapas" denyje, širdyje (beje, paminėsiu kitas savo vidinio negalavimo priežastis) apraudojau „Imperatoriškojo" viešbučio Trieste patogumą ir kulinarijos prabangą. Trumpas šios ir vakar dienos meniu palyginimas duos skaitytojui nuostabią pamoką.

Trieste	*Garlaivyje*
Kiaušiniai, virti atskirai grietinėlėje	Plakta kiaušinienė ant skrebučio
Vištiena, troškinta su paprika	Šalta vištiena
Vestfalijos kumpio (virto vyne) griežinėliai su aštriais prieskoniais	Šaltas kumpis
Sūdytas tunas	Bismarko silkės
Ryžiai, sumaišyti su grietine	Šutinti obuoliai
Gvajavos želė	Šveicariškas sūris

Rezultatas: vakar jaučiausi gerai, buvau laimingas ir manęs laukė saldus miegas naktį, ryte pabudau žvalus. Šiandien esu išglebęs ir nerangus, taip pat neramus ir esu įsitikinęs, kad miegant mano kepenys neduos man ramybės.

Kelionė į Ragusą, o iš ten į Plazacą paliko „neišdildomą" įspūdį bent jau vieno žmogaus širdyje. Geriau patylėsiu! Tai išminčiai Teisingumas ir Gailestingumas tegali ištiesti ranką.

Plazacas – apgailėtina vieta. Čia nėra net padoraus viešbučio. Galbūt dėl to, kad naujasis karalius Rupertas pastatė tariamam savo svečių žurnalistų patogumui nemažai didelių laikinų viešbučių, tokių kaip Sent Luiso parodoje. Čia kiekvie-

nam svečiui buvo paskirtas kambarys, panašus į svirną „Routono" viešbutyje. Praleidęs ten pirmą naktį dabar žinau, kokias kančias patiria trečios klasės „kalinys". Vis dėlto turiu pasakyti, kad valgomasis ir registratūra, nors nejaukiai paprasti, atitiko laikiną paskirtį. Laimei, neturėsime daugiau kęsti čionykščių valgių, nes rytoj pietausime su karaliumi Rotušėje ir kadangi virtuvei vadovaus *cordon bleu*, Gastonas de Fo Pa, kuris taip ilgai lėmė kulinarinį (taip pat galima sakyti gastonominį) „Deimantinio karaliaus" likimą Vandomo aikštėje, manau, galime tikėtis, kad neisime gulti alkani. Kol laukėme, žvalgiausi po mūsų skurdžius miegamojo patogumus, kurių nesuvokiau per pietus šįvakar. Mūsų didžiai nuostabai buvo patiekti puikūs pietūs, nors, žinoma, vyravo šalti valgiai (kuriuos visada laikau blogu maistu savo kepenims). Kai tik baigėme pietauti, karalius (paskirtasis) atėjo pas mus su neoficialiu vizitu ir nuoširdžiai pasveikinęs pakvietė kartu išgerti vyno. Priėmėme jo kvietimą ir mėgavomės puikaus (greičiau saldaus) *Cliquot'93* taure. Tada karalius Rupertas (paskirtasis) pakvietė mus vėl atsisėsti. Jis vaikščiojo tarp stalų atpažindamas kai kuriuos draugus žurnalistus, su kuriais buvo susitikęs anksčiau, kai keliavo. Atrodė, vyrai kalbėjo jausdami pasitenkinimą – tikriausiai pasitenkinimą savimi. Aš tai laikau gana blogu tonu! Džiaugiuosi, kad nebuvau anksčiau su juo susitikęs taip kasdieniškai, nes tai apsaugojo mane nuo pažeminimo – būti taip viešai globojamu būsimo karaliaus, kuris tokiu negimė (teisiškai). Autorius, kuris pagal profesiją yra advokatas, džiaugiasi būdamas grafystės bajoras ir istorinio dvaro paveldėtojas senovinėje Šropšyro grafystėje ir gali pasigirti priklausąs didesnei tautai nei esama Mėlynųjų kalnų krašte.

REDAKCIJOS PASTABA. Prašome skaitytojų mums atleisti už išspausdintą pranešimą, atsiųstą iš Plazaco. Jo autorius nėra mūsų etatinis darbuotojas. Jis paprašė leisti parašyti šį pranešimą, nes yra Mėlynųjų kalnų krašto karaliaus Ruperto giminaitis ir dėl to buvo ten, kad gautų išskirtinę informaciją ir pateiktų aprašymą „iš vidaus", kaip minėjo. Perskaitę pranešimą telegrafavome, kad atšaukiame jį ir kad, jei jis nepaklus mums, tuojau pat bus iškeldintas.

Taip pat telegrafavome garsiam korespondentui ponui Mordredui Butui, kuris, mūsų žiniomis, buvo Plazace savo tikslais, atsiųsti mums išsamias (ir reikiamas) įvykio detales. Manome, mūsų skaitytojai norės vaizdingo pasakojimo apie ceremoniją, o ne pigaus meniu kratinio, pastabų dėl kepenų būklės ir menkinančio apibūdinimo žygdarbių, atliktų tokio kilnaus būdo anglo, kurį kylanti tauta pasirinko savo karaliumi ir kurį mūsų tauta gerbia. Žinoma, neminėsime mūsų nevykusio korespondento vardo, nebent būsime priversti kokio nors ateityje pateikto prašymo.

Iš „Londono kurjeris"
MĖLYNŲJŲ KALNŲ KRAŠTO KARALIAUS RUPERTO KARŪNAVIMO CEREMONIJOS IŠKILMĖS
(mūsų ypatingojo korespondento Mordredo Buto pranešimas)

1907 m. spalio 17 d., Plazacas

Plazacas negali pasigirti turįs katedrą ar kitą pakankamai didelę bažnyčią, kad joje būtų galima surengti atitinkamo dydžio karūnavimo ceremoniją. Todėl Tautos taryba, karaliui sutikus, nusprendė, kad ceremonija turėtų vykti senoje Šv. Savos bažnyčioje Visarione – ankstesniuose karalienės namuose. Tinkamai pasiruošta, kad karūnavimo rytą visi tautos svečiai būtų nuplukdyti ten karo laivu. Šv. Savos bažnyčioje vyks religinė ceremonijos dalis, po kurios bus rengiami kviestiniai pietūs Visarionų pilyje. Paskui svečiai grįš karo laivu į Plazacą, kur vyks iškilmės, čia vadinamos „tautiniu karūnavimu".

Senais laikais, kai būta karalių, Mėlynųjų kalnų krašte buvo paprotys rengti dvi ceremonijas – vieną tvarkė oficiali tautinės Bažnyčios, graikų bažnyčios, galva; kitą – žmonės, pagal jų pačių priimtas apeigas, daugiausia panašias į germanų liaudies susirinkimą. Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai – konservatyvi tauta. Tradicijų, buvusių prieš tūkstančius metų, turi būti laikomasi šiandien – žinoma, kiek tai įmanoma keičiantis gyvenimo būdui.

Šv. Savos bažnyčia yra labai sena ir labai graži, pastatyta pagal senų graikų bažnyčių, pilnų vertingų Mėlynųjų kalnų krašto praeities paminklų, pavyzdį. Vis dėlto, žinoma, nei ji, nei šiandien joje vykusi ceremonija prabanga neprilygsta tam tikroms kitoms iškilmėms – pavyzdžiui, caro karūnavimui Maskvoje, Alfonso XII karūnavimui Madride, Karloso I karūnavimui Lisabonoje.

Bažnyčios papuošimai labai priminė Vestminsterio abatiją, kai joje buvo karūnuojamas karalius Edvardas VII, nors, žinoma, šiandien dalyvavo mažiau žmonių ir pastatas turėjo daug savito puošnumo. Iš tikrųjų dalyvių, išskyrus tuos, kurie privalėjo čia būti, ir pasaulio spaudos atstovus, buvo vos keli.

Įspūdingiausia ceremonijoje dalyvaujanti asmenybė šalia karaliaus Ruperto, didingo stoto vyro (jo ūgis – septynios pėdos) buvo karaliaus žmona Teuta. Ji sėdėjo mažos galerijos, padarytos šiuo tikslu kaip tik priešais sostą, priekyje. Ji yra nepaprasto grožio moteris, aukšta ir puikiai sudėta, juodų kaip degutas plaukų ir panašių į juodus deimantus akių, turinčių ypatingą savybę – jose spindi žvaigždės, kurios, atrodo, suteikia akims vis kitokią spalvą, atspindinčią kiekvieną stiprią emociją. Tačiau svarbiausia net ne jos grožis ar žvaigždės akyse, kurios patraukia dėmesį vos tik žvilgtelėjus į jas. Grožis išryškėdavo pasižiūrėjus iš arti, bet iš toli dėmesį traukė jos suknelė. Niekada anksčiau jokia moteris – nei karalienė, nei valstietė – nedėvėjo tokio kostiumo šventės proga.

Ji vilkėjo tik baltomis įkapėmis. Girdėjau istoriją, pasakojamą apie tą keistą apdarą, vėliau ją atsiųsiu.*

Kai per didžiąsias vakarines duris į bažnyčią įėjo procesija, nematomas choras pritariant vargonams ir paskui prisijungus karinės muzikos instrumentams sugiedojo Mėlynųjų kalnų

* *Redakcijos pastaba.* Šeštadienio kassavaitiniame leidinyje pateiksime visą pono Mordredo Buto atsiųstą romantiško pasakojimo apie karalienę Teutą ir jos įkapes aprašymą, kurį iliustravo mūsų ypatingasis dailininkas ponas Neilsonas Braunas, pono Buto *bendradarbis* pateikiant pranešimą apie karaliaus Ruperto karūnavimo ceremonijos iškilmes.

krašto himną „Vesk mus per tamsą, Viešpatie". Arkivyskupas, apsirengęs iškilmių rūbais ir pasiruošęs, stovėjo priešais altorių, o šalia jo – keturių didžiųjų vienuolynų archimandritai. Valdytojas stovėjo Tautos tarybos narių priekyje. Šiek tiek šone jų buvo aukštų pareigūnų grupė, Šalies įstatymo ir Teisingumo tarybų pirmininkai, kancleris ir kiti – visi vilkėjo nuostabiais senoviniais drabužiais – bei vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų maršalas ir vyriausiasis admirolas lordas.

Kai viskas buvo parengta karūnavimo ceremonijai, arkivyskupas pakėlė ranką, muzika tuojau pat nutilo. Pasisukęs taip, kad stovėtų priešais karalienę, kuri taip pat atsistojo, karalius išsitraukė iš makšties durklą ir išreiškė pagarbą jai Mėlynųjų kalnų krašto papročiu – iškėlė smaigalį taip aukštai, kiek tai buvo įmanoma, o tada staigiai nuleido žemyn ir šis beveik pasiekė grindis. Kiekvienas vyras bažnyčioje, net dvasininkai, nešiojasi durklą. Sekdami karaliumi per akimirką išsitraukė iš makštų blykstelėjusį ginklą. Buvo kažin kas simboliško ir jaudinančio šioje pagarbos išraiškoje, lydėjusioje karalių. Karaliaus durklo ašmenys galingi ir šio stotingo vyro rankoje iškilo be galo aukštai, rodės, iki pat bažnyčios skliautų. Įkvepiantis reginys. Nė vienas, kas jį matė, kaip gyvas nepamirš to puikių ašmenų blykstelėjimo – tūkstančio metų senumo pagarbos išraiškos...

Karūnavimo ceremonija buvo trumpa, paprasta ir įspūdinga. Rupertas priklaupė, kol arkivyskupas po trumpos, karštos maldos uždėjo jam ant galvos bronzinę pirmojo Mėlynųjų kalnų krašto karaliaus Peterio karūną. Ją padavė valdytojas, kuriam karūną perdavė Tautos iždo aukštų pareigūnų procesija. Ceremonija baigėsi naujo karaliaus ir karalienės Teutos palaiminimu. Pirma, ką padarė pakilęs Rupertas – išsitraukė durklą ir išreiškė pagarbą žmonėms.

Po ceremonijos Šv. Savos bažnyčioje procesija persirikiavo ir patraukė į Visarionų pilį, kuri yra šiek tiek toliau, už vaizdingos įlankos, kitoje pusėje apsuptos stačių, į svaiginantį aukštį iškilusių uolų. Karalius rodė kelią, karalienė ėjo greta ir laikė jo ranką... Visarionų pilis labai sena ir neįtikėtinai vaizdinga. Vėliau atsiųsiu jos aprašymą kaip atskirą straipsnį...

„Karūnavimo puota", kaip ji pavadinta valgiaraštyje, vyko erdvioje didžiojoje menėje. Pridedu meniu nuorašą, nes mūsų skaitytojams gali būti įdomu smulkiau sužinoti, kaip tokios puotos švenčiamos šioje pasaulio dalyje.

Viena pokylio ypatybių ypač verta dėmesio. Kadangi Tautos pareigūnai buvo karaliaus ir karalienės svečiai, juos asmeniškai aptarnavo ir jiems patarnavo patys karalius ir karalienė. Likusią svečių dalį, tarp jų ir mane, aptarnavo dvariškiai.

Kai visi atsistojo, buvo pasakytas tik vienas tostas. Ir tas pats karaliaus.

– Mėlynųjų kalnų krašto žmonės, visi galime atlikti savo pareigą šaliai, kurią mylime!

Prieš ištuštinant taures galingas karaliaus durklas vėl blykstelėjo ir po akimirkos už kiekvieno stalo, kur sėdėjo Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, žybtelėjo plienas. Tarp kita ko, durklas yra jų tautinis ginklas. Nežinau, ar Mėlynųjų kalnų krašto vyrai ir miega su juo, bet neabejotinai visur ir visada jį nešiojasi. Atrodo, jo turėjimas atspindi visą tautos gyvenimą...

Vėl įlipome į karo laivus – didžiulį, šarvuotą karo laivą, naujausią iki paskutinės detalės, ir kitą – tobulą ir nepaprastai greitą šarvuotą jachtą. Karalius ir karalienė, Tarybos nariai, įvairaus rango dvasininkai ir aukšti pareigūnai plaukė jachta, kurią valdė neįprastai ryžtingo veido lordas vyriausiasis admirolas. Kiti karūnavimo ceremonijos dalyviai plaukė karo laivu. Nors pastarasis plaukė greitai, jachta visą kelią buvo priekyje. Vis dėlto karaliaus grupė palaukė mūsų Mėlynųjų žiočių prieplaukoje. Nuo čia funikulierius nuvežė visus į Rotušę Plazace. Čia procesija persitvarkė ir nuvingiavo savo keliu į artimiausią tuščią kalvą. Karalius ir karalienė – ant karaliaus galvos tebebuvo senovinė bronzinė karūna, kurią jam uždėjo arkivyskupas Šv. Savos bažnyčioje – arkivyskupas, valdytojas ir keturi archimandritai stovėjo kartu kalvos viršūnėje, be abejo, karalius ir karalienė stovėjo priekyje. Mandagus jaunas džentelmenas, kuris buvo man paskirtas dienos pradžioje – visais svečiais labai rūpinamasi – paaiškino man: tautos iškilmės kaip priešprieša religinei ceremonijai, čia vadovavimą perima

valdytojas, kuris yra oficialus pasauliečių atstovas. Matėme dvasininkus, kurie stovėjo priekyje. Jie atėjo iš pagarbos tautai, kuri juos labai mylėjo.

Tada prasidėjo kita nepaprasta ceremonija, kuri tikrai galėtų puikiai prigyti Vakarų šalyse. Kaip galėjome matyti, vyrai susiskirstė į apytiksliai vienodas grupes, vilkėdami ne uniformomis, o tautiniais rūbais ir apsiginklavę tik durklais. Kiekvienos šios grupės ar padalinio priekyje stovėjo atitinkamos srities Tautos tarybos narys, kurio oficialų statusą pabrėžė oficialus drabužis ir grandinė. Tokių padalinių iš viso buvo septyniolika. Skaičius buvo nevienodas: kai kur jų daugiau, kai kur mažiau, negalėtum tikėtis tokios didelės Tarybos tokioje mažoje kalnuotoje šalyje. Kaip minėjau, iš viso dalyvavo per šimtą tūkstančių vyrų. Žiūrėdamas į vyrų grupes iš patirties galiu spręsti, kad apytiksliai jų buvo būtent tiek. Buvau šiek tiek nustebęs matydamas daugybę žmonių, nes geografijos knygose neminima, kad Mėlynųjų kalnų krašto gyventojų yra tiek daug. Kai pasiteiravau, kas dabar saugo pasienį, man pasakė:

– Daugiausia moterys. Turime ir vyrų sargybą, kuri saugo visą pasienį, išskyrus vietą, kuri ribojasi su jūra. Kiekvienas vyras vadovauja šešioms moterims, todėl visa linija nenutrūkstamai apsaugota. Be to, sere, įsidėmėkite, kad Mėlynųjų kalnų krašto moterys yra išmokytos naudotis ginklais taip pat kaip vyrai – taip, jos paliks gerą įspūdį ir atsilaikys prieš bet kurį priešą, jei šis mus užpultų. Mūsų istorija rodo, ką moterys gali padaryti gindamosi. Užtikrinu, kad šiandien turkų būtų daugiau, jei ne moterys, kurios mūsų pasienyje nuo seno kovojo gindamos savo namus!

– Nenuostabu, kad per tūkstančius metų ši tauta neprarado savo laisvės, – atsakiau.

Tautos tarybos pirmininkui davus ženklą vienas iš dalinių žengė į priekį. Tai buvo ne paprastas ėjimas, o smarkus, drąsių ir puikiai ištreniruotų vyrų puolimas, atliktas veržliai ir energingai. Jie ėjo ne paprasčiausiai skubėdami, o tarsi puldami. Rankose laikydami durklus metėsi į priekį. Tegaliu palyginti jų puolimą su artilerijos ataka arba susitelkusių kavalerijos

batalionų puolimu. Man pasisekė, kad anksčiau regėjau Madžentos, vėliau Sadovos mūšį, todėl žinau, ką tokia vaizdinga scena reiškia. Taip pat galiu pridurti, kad mačiau apsiausties nutraukimo koloną, kai Robertsas puolė miestą siekdamas išvaduoti iš apsupties Mafikengą; ir visi, kas turėjo malonumo matyti šį įkvepiantį lekiančios armijos judėjimą išvaduojant savo draugus iš bėdos, pasakys, koks gali būti ginkluotų vyrų puolimas. Pašėlusiu greičiu jie bėgo į kalvą ir supo ratu pasukdami į kairę, taip aukščiausioje plynaukštėje, kur stovėjo karalius, susidarė žiedas. Žiedas buvo beveik sudarytas, bet visi ėjo ratu, kol paskutiniai vyrai susijungė su pirmais ir ratas užsivėrė. Tuo tarpu kitas dalinys nusekė paskui pirmąjį, jo vadas sustojo arti pirmojo dalinio galo. Tada pribėgo dar du daliniai. Nenutrūkstama grandinė vis supo ir supo ratu kalvą. Jų atrodė be galo daug, kol visas šlaitas buvo užtvindytas judančių vyrų, apsirengusių tamsiais drabužiais ir laikančių nesuskaičiuojamą daugybę blizgančių ašmenų. Kai visi daliniai apsupo karalių, akimirką tvyrojo tyla – tokia ramuma, kad beveik atrodė, tarsi pati Gamta nusčiuvo. Mes, žiūrovai, beveik bijojome kvėpuoti.

Tada staiga, kiek galėjau aprėpti žvilgsniu, be jokio vado nurodymo ar žodinės komandos visi tos didžiulės vyrų kariuomenės durklai darniai blykstelėjo nukreipti į viršų ir tarsi griaustinis pasigirdo maldaujantis Tautos šūksnis:

– Mėlynųjų kalnų kraštas ir pareiga!

Po šio šūksnio minia keistai nuslūgo, kas kliudė stebėtojams žiūrėti. Atrodė, tarsi visa kovingų vyrų masė pusiau susmego į žemę. Paskui suvokėme, kokia nuostabaus nuoširdumo išraiška tai buvo – visa tauta klūpojo priešais išrinktą karalių, stovintį tiesiai.

Vėl įsivyravo tyla, kai karalius Rupertas nusiėmęs karūną pakėlė ją kaire ranka, o dešine aukštai iškėlęs savo puikųjį durklą sušuko tokiu galingu balsu, kad šis nuskambėjo per tą glaudžiai susispietusią žmonių minią kaip trimito garsas:

– Kovosiu už mūsų tautos laisvę ir laisvę joje. Prisiekiu!

Tai pasakęs taip pat atsiklaupė, kol visi nesąmoningai nusiėmėme skrybėles.

Tyla truko kelias sekundes; paskui be jokio ženklo, visi iki vieno veikė instinktyviai, minia atsistojo. Tuojau pat prasidėjo judėjimas. Nieko panašaus per visą kareivio ir karo patirtį neteko regėti – tam neprilygo nei Rusijos imperatoriškosios sargybos atiduodama pagarba carui per jo karūnavimo ceremoniją, nei Kečvaijo zulų genties pulkui, besisukančiam per kaimelio šventinimo ceremoniją.

Sekundę ar dvi visa minia, atrodė, rangėsi ar trūkčiojo ir tada, štai! Visi daliniai vėl sudarė visumą, jų Tarybos nariai stovėjo šalia karaliaus, o patys daliniai buvo išsidėstę spinduliais leisdamiesi į kalvos apačią, kas priminė pleištus.

Taip baigėsi ceremonija ir visi susiskirstė į grupes. Vėliau mano draugas pareigūnas pasakė, kad paskutinis karaliaus veiksmas – duota priesaika, kai jis atsiklaupė – buvo naujovė. Viskas, ką galiu pasakyti: jei ateityje šis paprotys neprigis visiems laikams, o liks tik svarbia patriotinės karūnavimo ceremonijos dalimi, Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai įrodys, kad yra ne tokie protingi, nei atrodo dabar.

Karūnavimo iškilmių pabaiga buvo ypač džiaugsminga. Tauta iškėlė pokylį karaliui ir karalienei; tautos svečiai buvo įtraukti į karališkąją grupę. Tai buvo unikali ceremonija. Neįprasta šimto tūkstančių asmenų, beveik vien vyrų, iškyla. Tikriausiai visa tauta iš anksto daug ir kruopščiai ruošėsi. Nors kiekviena grupė atsinešė pakankamai maisto sau ir kelis ypatingus patiekalus svečių stalui, atsineštas maistas nebuvo skirtas vien tik jį atsinešusiai grupei.

Aišku, suplanuota taip, kad visi gautų maisto iš bendrų atsargų. Tokiu nepaprastu būdu siekiama išlaikyti brolybės ir bendros nuosavybės jausmą.

Tebuvo matyti tik svečiams skirti stalai. Didžioji dalis puotaujančiųjų sėdėjo ant žemės. Rankų darbo medinius stalus ir kėdes iš anksto atsinešė ir sustatė patys vyrai – jokio aptarnavimo. Iš kiekvieno miestelio ir kaimo namų ūkių buvo atneštos staltiesės ir indai. Anksti tą rytą kalnuose vaikai priskynė gėlių, kurios buvo įmerktos į auksinius ir sidabrinius bažnyčių indus. Kiekvienas patiekalas ant svečių stalo buvo iš eilės patiektas kiekvienos grupės vyrų.

Atrodė, kad visa gaubė džiaugsmo, taikos, brolybės nuotaika. Taip būtų įmanoma tiksliai perteikti tą nuostabią sceną: visa tauta puikių vyrų, apsupusių savo naujus karalių ir karalienę, atsidavusius jiems ir juos gerbiančius. Išsibarsčiusios po tą milžinišką minią vaikščiojo muzikantų, išrinktų iš pačių kalniečių tarpo, grupės. Iškyla apėmė tokią milžinišką erdvę, kad būta kelių vietų, iš kur girdėjosi muzika.

Po pietų atsisėdome ir užsirūkėme; ėmė groti greičiau vokalinė nei instrumentinė muzika – nebegirdėjome, kad koks nors instrumentas skleistų garsą. Težinodamas kelis žodžius Balkanų pusiasalio kalbomis negalėjau suprasti dainų, bet manau, kad jose buvo pasakojamos legendos ar istoriniai įvykiai. Mane globojantis jaunas draugas, kuris buvo šalia visą šią įsimintiną dieną, pasakė, kad klausėmės istorinės Mėlynųjų kalnų krašto baladės. Nekantraujančioms ausims buvo papasakotas milžiniškas kiekvieno įsidėmėtino dešimties amžių istorijos epizodas.

Buvo vėlu. Saulė lėtai leidosi už Kalabrijos kalnų ir kerinti prieblanda užvaldė šį reginį. Atrodė, kad niekas nė nepastebėjo, jog artinasi naktis, kuri apgaubė mus nenusakomai paslaptingai. Dar ilgai sėdėjome ramiai, daugelio liežuvių klegesys, paveiktas reginio kerų, ėmė tilti. Saulė leidosi vis žemiau, kol tik vakaro žara nudažė dangų rožine šviesa; tada ji greitai užgeso ir netrukus stojo naktis.

Galų gale kai vos galėjome įžiūrėti šalia sėdinčiųjų veidus, tuo pat metu prasidėjo judėjimas. Vietomis ant šlaito ėmė įsižiebti šviesos. Iš pradžių atrodė mažytės kaip švytinčios gyvatėlės, kurias vasarą galima pamatyti miške, bet pamažu šviesų daugėjo, kol erdvę užpildė maži šviesos ratai. Jų vis daugėjo, daugėjo, buvo vis šviesiau. Liepsnos ėmė šokinėti nuo malkų krūvos, buvo uždegti ir aukštai iškelti deglai. Tada vėl pradėjo groti muzika, iš pradžių švelniai, bet paskui vis garsiau, kai muzikantai ėmė rinktis į vidurį, kur sėdėjo karalius ir karalienė. Muzika buvo laukinė ir pusiau barbariška, bet pilna švelnių melodijų. Atrodė, kad prieš mus atsivėrė žila senovė; visi iki vieno, priklausomai nuo vaizduotės stiprumo ir žinių bagažo, regėjome epizodus ir seniai praėjusių dienų įvykius. Grojo nuostabi ritmiška muzika, beveik chorinė,

skambėjo smarki nesenstanti melodija, dėl ko beveik neįmanoma nusėdėti vietoje. Tai buvo kvietimas šokti; toks, kokio man nėra tekę girdėti jokioje tautoje. Tada aplink ėmė rinktis šviesos. Dar kartą kalniečiai sudarė žiedą, panašų į ankstesnį – per karūnavimo ceremoniją. Ten, kur sėdėjo karališkoji pora, buvo lygi pieva, kurioje augo šiugždanti, trumpa žolė, ir aplink ją susidarė tai, ką puikiai galėtume pavadinti tautos žiedu.

Muzika grojo vis garsiau. Kiekvienas kalnietis, kuris neturėjo uždegto deglo, užsidegė tokį ir visi kildami apšvietė kalvos šlaitą. Karalienė atsistojo, netrukus po jos atsistojo ir karalius. Kai jie pakilo, vyrai žengė į priekį ir patraukė jų kėdes arba, tiksliau, sostus. Karalienė padavė karaliui ranką – tai, atrodo, yra žmonos privilegija, reiškianti išsiskyrimą iš bet kokių kitų moterų. Valdovų kojos pagavo muzikos taktą ir jie nuėjo į žiedo vidurį.

Šis šokis taip pat buvo įsimintinas; prisiminimas, įsirėžęs į atmintį tą keistą dieną. Iš pradžių karalius ir karalienė šoko vieni. Pradėjo didingais judesiais, bet muzikai greitinant tempą jų kojos laikėsi takto, todėl kūnai sukosi vis greičiau ir greičiau apimti ekstazės su kiekvienu dūžiu tol, kol, kaip priimta šokti Balkanų pusiasalio šalyse, šokis ėmė virsti aistringų judesių agonija.

Pasiekusi šį tašką muzika vėl ėmė lėtėti ir kalniečiai prisijungė prie šokančių. Iš pradžių lėtai, vienas po kito įsitraukdavo į šokį, valdytojas ir aukštieji dvasininkai ėjo priešakyje; tada visur visa didžiulė minia pradėjo šokti, kol žemė po mumis, rodos, ėmė drebėti. Šviesos virpėjo, spirgėjo, liepsnojo, kilo ir leidosi, kai šis šimtas tūkstančių vyrų, kiekvienas laikydamas deglą, pakildavo ir nusileisdavo šokio ritmu. Vis greičiau grojo muzika, sparčiau minė ir dundėjo kojos ir atrodė, kad visą tautą pagavo ekstazė.

Stovėjau šalia valdytojo ir šio galutinio pašėliusio šokio viduryje pamačiau, kaip jis išsitraukė iš už diržo trumpą, plonąją fleitą; tada pridėjo ją prie lūpų ir išpūtė vien natą – garsią, trumpą natą, kurios garsas perskrodė orą stipriau nei nugriaudėjęs pabūklo šūvis. Per sekundę visi vyrai numetė deglus sau po kojomis.

Akimirksniu mus visiškai apgaubė tamsa, aišku, kad numesti deglai buvo sutrypti šokio taktu. Muzika tebegrojo ritmiškai, bet jau lėčiau. Pamažu šį taktą ėmė pabrėžti plojimai – iš pradžių keli, bet jų vis daugėjo, kol visi dalyviai lėtai plojo pagal muziką. Tai truko kurį laiką. Žvalgydamasis aplinkui pastebėjau blankią šviesą, kylančią iš už kalvų. Tekėjo mėnulis.

Vėl iš valdytojo fleitos pasigirdo nata – viena švelni ir subtili, kurią galiu palyginti tik su lakštingalos giedama labai garsia nata. Ji buvo garsesnė už plojimų griausmą ir per sekundę garsai nutilo. Netikėta tyla ir tamsa buvo tokie įspūdingi, kad beveik galėjau girdėti, kaip plaka mūsų širdys. Tada tamsoje pasigirdo gražiausias ir įspūdingiausias kada nors girdėtas garsas. Ši minia be jokio vado nurodymo ėmė tyliai, aistringai dainuoti tautinį himną. Iš pradžių taip tyliai, tarsi grotų didelis būrys smuikininkų su dusikliais. Tačiau garsas pamažu stiprėjo, kol oras virš mūsų, atrodo, pradėjo pulsuoti ir drebėti. Kiekvienas skiemuo, kiekvienas žodis, skambantis unisonu, buvo taip aiškiai tariami didžiulės minios, tarsi dainuotų vienas balsas.

– Vesk mus per tamsą, Viešpatie...

Šis iš pačių širdies gelmių sujaudinęs himnas liks mūsų atmintyje kaip paskutinis puikios dienos akordas. Nesigėdiju prisipažinti, kad verkiau kaip vaikas. Iš tikrųjų nepajėgčiau to perteikti žodžiais; tai palaužė mano vyriškumą!

* * *

Anksti ryte, kol kalnai buvo greičiau pilki nei mėlyni, funikulierius nuvežė mus į Mėlynąsias žiotis, kur sulipome į karaliaus jachtą „Dama", nuplukdysiančią mus per Adrijos jūrą tokiu greičiu, kokio ligi šiol maniau esant neįmanoma pasiekti. Karalius ir karalienė atėjo mūsų išlydėti. Jie stovėjo kartu dešinėje raudonu kilimu dengto trapo pusėje ir spaudė kiekvienam svečiui ranką, kai šis kildavo į denį. Kai paskutinis keleivis įlipo į denį, trapas buvo pakeltas. Lordas vyriausiasis admirolas, kuris stovėjo tiltelyje, pakėlė ranką, ir mes nulėkėme link įlankos įplaukos. Žinoma, visi nusiėmė

skrybėles ir mes džiaugsmingai ir audringai atsisveikinome. Galiu nuoširdžiai pasakyti, kad, jei karalius Rupertas ir karalienė Teuta kada nors nuspręstų įsteigti Mėlynųjų kalnų krašte diplomatinę atstovybę ir žurnalistų koloniją, tie, kurie buvo jų svečiai šiose iškilmėse, visi iki paskutinio vyro pasisiūlys savanoriais. Manau, senasis Hempetčas, kuris yra veteranas tarp anglakalbių žurnalistų, puikiai išreiškė mūsų jausmus, pasakydamas:

– Telaimina Dievas juos maloningai, suteikia jiems laimės ir tesiunčia klestėjimą šaliai ir žmonėms, kuriuos jie valdo!

Manau, karalius ir karalienė išgirdo mūsų džiaugsmo šūksnius, nes pasisuko ir pažvelgė į skriejantį laivą.

DEVINTA KNYGA – BALKA

Ruperto dienoraščio tęsinys (po ilgos pertraukos)

1908 m. vasario 10 d.

Praėjo tiek daug laiko nuo tada, kai buvau prisiminęs šį dienoraštį, kad vargiai bežinau, nuo ko pradėti. Dažnai girdėjau sakant, kad vedęs vyras – labai užsiėmęs žmogus, bet nuo tada, kai vedžiau, nors man tai naujas gyvenimas, esu neapsakomai laimingas, žinau, koks tai gyvenimas. Tačiau neturėjau nė menkiausio supratimo, kad karaliaus pareiga bus kuo nors panaši į tą, kurią prisiėmiau. Dėl jos nebeturiu nė akimirkos sau – arba, kas blogiau, Teutai. Jei karalių smerkėjai padirbėtų savo gyvenimo bent mėnesį šiose pareigose, susidarytų nuomonę, kuri skirtųsi nuo tos, kurios jie laikosi. Būtų naudinga turėti karaliavimo dėstytoją anarchistų koledže – kai tik tas bus įkurtas!

Mums puikiai sekasi, esu laimingas tai sakydamas. Teutos sveikata puiki, nors ji tik neseniai beveik atsisakė skraidyti savo lėktuvu. Žinau, kad tai buvo didis pasiaukojimas, nes ji ką tik tapo šios srities eksperte. Čia sakoma, kas ji yra viena geriausių piločių Mėlynųjų kalnų krašte. Ir pasaulyje – patys padarėme tokią išvadą. Nuo tada, kai Didžiajame tunelyje aptikome urano rūdos kišenių ir radome paprastą būdą radžiui iš jo išgauti, toliau nustatinėjome naudingųjų iškasenų dislokacijas ir ribas. Kai Teuta pirmą kartą pasakė man, kad kurį laiką nepilotuos lėktuvo, pamaniau, kad elgiasi išmintingai ir palaikiau ją: pilotuoti lėktuvą – sunkus ir įtemptas darbas. Tik tada sužinojau atsargumo priežastį – įprastą jaunai žmonai. Tai buvo prieš tris mėnesius ir tik šį rytą pasakė man, kad

neskraidys net su manimi tol, kol galės tai daryti „saugiai" – ji neturėjo omenyje savęs. Teta Džaneta žinojo, ką ji turėjo omenyje, ir patarė jai griežtai laikytis savo sprendimo. Todėl kitus kelis mėnesius skraidysiu vienas.

Viešieji darbai, kuriuos pradėjome tuojau pat po karūnavimo ceremonijos iškilmių, sparčiai atliekami. Pradėjome nuo pat pradžių detaliai parengdami sistemą. Pirma, atitinkamai sustiprinti Mėlynąsias žiotis. Kol buvo statomi įtvirtinimai, karo laivai stovėjo reide įlankoje. Kai pasiekėme saugumo tašką, laivai budėjo plaukiodami palei krantą, kol vyrai dalyvavo pratybose jūroje. Ėmėmės įgyvendinti planą pamažu apmokyti visus jaunus vyrus tarnybos jūroje, kad galų gale visi gyventojai išmoktų kovoti jūroje, kaip yra išmokyti kovoti sausumoje. Kadangi taip pat mokome juos pilotuoti lėktuvus, tarp visų gaivalų jie jausis kaip žuvis vandenyje – žinoma, išskyrus ugnį, nors, jei reikės, užkariausime ir ją!

Toliau nuo jūros esančioje Mėlynųjų žiočių teritorijoje pradėjome kasti Didįjį tunelį; pasukome į rytus atitinkamu 45 laipsnių kampu, kad, kai baigsime, tunelis eitų tiesiai per pirmą kalvų grandinę, išeinančią į Plazaco plynaukštę. Ši plynaukštė nėra labai plati – daugiausia pusės mylios pločio – ir toliau kasime kitą tunelį, kuris prasidės rytinėje pusėje. Šis naujas tunelis pakreiptas mažesniu kampu, nes turės eiti kiaurai kitą kalvą – šį kartą kalną. Kai išeis rytinėje pusėje, sudarys tikrai našią zoną. Čia auga puikiausios kokybės kietmedis ir slūgso didžiausi naudingųjų iškasenų telkiniai. Ši plynaukštė yra neįtikėtinai ilga ir driekiasi iš šiaurės į pietus aplink didįjį centrinį kalnų masyvą, todėl laikui bėgant, kai nutiesime žiedinę geležinkelio liniją, galėsime pasitelkę minimalias sąnaudas gabenti į viršų ar žemyn visų rūšių medžiagas. Šioje vietoje pastatysime didžiules gamyklas karo reikmenims gaminti. Kalnuose, kur slūgso didžiuliai anglių klodai, iškasime tunelius. Vagonetės įvažiuos ir išvažiuos viename lygyje ir gausime puikią vėdinimo sistemą patyrę mažai išlaidų ir pasitelkę minimumą darbo jėgos. Jau kasame anglį, kurią naudojame tik savo šalies viduje, bet, jei pageidausime, galime po metų eksportuoti didžiąją jos dalį. Didieji šių

tunelių nuolydžiai suteikia mums būtiną ypatingą trauką ir, kadangi tiekiame neišsenkamą vandens kiekį į didžiuosius vamzdžius naudodami vandens jėgą, galime daryti kad ir ką užsigeisime. Kadangi Europos ir Azijos tautos viena po kitos pradeda mažinti karinę pramonę, per savo agentus perimame jų darbininkus, todėl jau turime didesnę nei kur nors kitur pasaulyje galima būtų rasti našių kvalifikuotų darbininkų grupę. Manau, mums pasisekė, kad taip greitai atliekame darbus karo pramonei, nes jei kuri nors iš „didžiųjų valstybių", kaip jos save vadina, žinotų apie mūsų esamos produkcijos mastą, negaišdama nė akimirkos mėgintų imtis aktyvių veiksmų prieš mus. Tokiu atveju turėtume su jomis kovoti, kas mus gaišintų. Jei galėtume dar bent metus gyventi ramiai, kiek tai susiję su karo reikmenimis, ateityje galėsime nepaisyti bet kokios tautos pasaulyje. Jei, kai baigsime statybos darbus ir konstruoti mašinas, ateis taikos metas, galėsime pagaminti šaudmenų ir reikmenų visoms Balkanų pusiasalio tautoms. Tada ateis geri laikai... bet tai tik svajonė.

Tuo tarpu reikalai puikiai klostosi. Pastatėme pabūklų liejyklas, jos jau veikia. Baigiame darbus. Žinoma, pirmieji mūsų ginklai nėra labai dideli, bet jie geri. Vėliau pagaminsime didžiųjų ir ypač apgulties ginklų. Kai esminiai darbai bus baigti, o gręžimo ir vielos vyniojimo mašinos veiks, galėsime nerūpestingai tęsti darbus. Spėju, kad iki to laiko visa žemutinė plynaukštė primins pramoninį miestelį – po ranka turime labai daug žaliavos. Atrodo, hematito rūdynai neišsenkami ir, kadangi rūdos iškėlimas atsieina pigiai ir nėra alinantis darbas naudojant mūsų ypatingąją vandens energiją, o anglys nuleidžiamos į plynaukštę traukai veikiant funikulierius, galime naudotis gamtos teikiamais turtais, kurių vargiai rastumėte dar kur nors pasaulyje – visus vienoje vietoje kaip čia. Toji Mėlynųjų žiočių apžvalga iš paukščio skrydžio, kai skridome lėktuvu ir kai Teuta regėjo ateities viziją, nebuvo veltui. Lėktuvai statomi nuostabiai našiai. Lėktuvas – didelis ir matomas produktas; nesupainiosi su niekuo, kai jį matai! Jau turime didelę ir tinkamai parengtą eskadrilę. Žinoma, gamyklos sprogmenims gaminti yra toli tuščiame slėnyje, kur

atsitiktiniai poveikiai sumažinti iki minimumo. Taip pat vykdomi radžio gavybos darbai, kur gali slypėti nežinomas pavojus. Turbinos tunelyje duoda mums visą energiją, kurios reikia dabar ir reikės vėliau, kai baigsime kasti naują tunelį, kurį vadiname „vandens tuneliu". Energija, kurią gausime, bus milžiniška. Visi šie darbai stabdo pervežimą, bet ateičiai turime didelių vilčių.

Štai tiek apie mūsų materialią gerovę. Tačiau su tuo ateina platesnis gyvenimas ir didesnės viltys. Beveik nebeslegia šių didžių darbų organizavimas ir statybos darbai. Kadangi jie atliekami ne atskirai, bet labai našiai, visas rūpestis dėl šalies sąnaudų yra minimalizuotas. Todėl labiau nei visi kiti galiu sutelkti dėmesį į tuos dalykus, kurie šaliai svarbesni už pirminį jos vystymąsi. Tai tiesioginė jėga, nuo kurios priklausys mūsų šalis.

Mąsčiau apie didžiąją Balkanų federaciją. Paaiškėjo, kad Teuta seniai apie tai svajoja, ir Plazaco archimandritas, kuriuo šiuo metu yra jos tėvas. Nuo tada, kai paskutinį kartą rašiau šiame dienoraštyje, jis paskyrė save šventojo gyvenimui ir atsistatydinus Petrofui Vlastimirui buvo Bažnyčios vienuolių ir žmonių valia paskirtas šioms didžioms pareigoms.

Mintis apie tokią federaciją ilgai kybojo ore. Mačiau, kad iš pat pradžių tai buvo neišvengiama. Šiuolaikinės tautų sąjungos užpuolimai, interpretuoti remiantis praeities istorija, atsižvelgiant į situaciją Italijoje, rodė tokios gynybinės priemonės būtinumą. Dabar, kai Serbija ir Bulgarija siekia praplėsti savo valdas ir užkariauti turkų periferiją, laikinai saugomą Berlyno sutarties; kai atrodytų, kad Juodkalnija turėjo prarasti viltis susigrąžinti Kotorą, kurį prieš amžius išsikovojo ir išlaikė ginklu, kol didžiosios valstybės remdamosi prastu įsitikinimu perdavė jį savo kaimynei Dalmatijai; kai Novipazaro sandžakui buvo grasinama pražūtimi, kuri, atrodė, jau ištiko Bosniją ir Hercogoviną; kai narsi nedidelė Juodkalnija jau buvo atskirta nuo jūros Dalmatijos, kuri tarsi aštuonkojis supo pastarąją palei vakarinę pakrantę; kai Turkija neteko savo ankstesnės svarbos politinėje arenoje; kai Graikija jau tik simboliškai buvo taip vadinama ir kai Albanija kaip tauta – nors

vis dar formaliai turėjo šalies statusą – dar gyvavo ir tai teikė daug vilčių ateičiai, nekilo abejonių, kad kažkas įvyks, jei Balkanų pusiasalio tautos nebus prarytos po kąsnelį šiaurinių kaimynių. Supratau, kad daugelis iš jų pasiruošusios sudaryti gynybinę sąjungą kaip paskutinę apsaugos priemonę.

Kadangi tikroji gynyba neatskiriama nuo apgalvoto puolimo, neabejoju, kad tuo remiantis sudaryta sąjunga galiausiai turės pasitarnauti visų tikslams. Sunkiausia buvo įtikinti Albaniją, nes jos santykiai su siuzerenais buvo sudėtingi ir susimaišę su pačių žmonių išdidumu ir įtarumu. Tapome apdairūs iki kraštutinumų. Vienintelė išeitis – įtikinti Albanijos valdovus, kad jie suprastų, jog nesvarbu tautos išdidumas ir narsa, nesustabdomo puolimo iš šiaurės atveju galų gale šalis bus sutriuškinta.

Prisipažįstu, kad šis žemėlapio sudarymas buvo nervinantis darbas, nes negalėjau nepaisyti fakto, jog Vokietija aistringai plečia savo teritoriją puldama Austriją. Tris didžiąsias Vidurio Europos valstybes užvaldė mintis plėsti savo valdas. Rusija patraukė į Rytus, vildamasi pasiglemžti turtingąsias šiaurryčių Kinijos provincijas, kol galiausiai įsiviešpatautų visoje Šiaurės Europoje ir Azijoje – nuo Suomijos įlankos iki Geltonosios jūros. Vokietija nori apjungti Šiaurės ir Viduržemio jūras ir nenutrūkstamai driektis kirsdama Europą iš šiaurės į pietus.

Jei Gamta nuspręstų nutraukti imperijos viešpatavimą, valdos, kaip tikros įpėdinės, slinktų į pietus per vokiškai kalbančias žemes. Todėl Austrija, kuri, žinoma, nepraneštų apie kaimynės galutinius tikslus, turėtų plėstis į pietus. Vakaruose kelią jai užkirto Italijoje kilęs iredentizmo judėjimas, dėl kurio ji turėjo atsitraukti už Karintijos, Krajinos ir Istrijos sienų.

Svajojau sudaryti naują žemėlapį sukurdamas „Balką" – Balkanų pusiasalio federaciją – kuri galiausiai apimtų visą pietinę ribą, nubrėžtą nuo Gyvačių salos iki Akvilėjos. Kils, turėtų kilti sunkumų įgyvendinant tokį planą. Žinoma, Austrijai teks atsisakyti Dalmatijos, Istrijos ir Slavojinos bei dalies Kroatijos ir Banato. Preišingu atveju ji negali tikėtis, kad pietuose amžių amžius viešpataus taika. Tačiau taika būtų tvirtesnė ir netektų per daug paaukoti, jei kiekviena valstybė suvoktų jos vertę.

„Balka" kaip visuma taptų ilgalaikių interesų, kurie šiuo metu susiduria, susitarimu ir dalytųsi nauja didžia pasauline jėga. Kiekviena valstybė šioje visumoje būtų absoliučiai savivaldė ir nepriklausoma būdama sąjungoje tik bendros gerovės tikslais. Turėjau vilties, kad net Turkija ir Graikija suprasdamos tą naudą ir saugumą anksčiau ar vėliau įstotų į federaciją išlaikydamos ir net nesumažindamos savo savitumo. Klausimas iš dalies aptartas ir nuspręsta, kad per mėnesį įvairių valstybių vadovai, kurie įtraukti į sumanymą, atvyks slapta neoficialiai susitikti. Neabejotina, kad tada bus plėtojamas tam tikras didesnis planas ir tolesni veiksmai. Kol spręsime šį klausimą, bus neramu visame šiame regione ir net valstybėse už jo ribų. Kol klausimas bus vienaip ar kitaip išspręstas, karo reikmenų gamyba ir toliau vyks.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1908 m. kovo 6 d.

Galiu laisviau atsikvėpti. Susitikimas vyko Visarione. Formalaus susitikimo priežastis – medžioklė Mėlynųjų kalnų krašte. Nebuvo tvarkomi jokie oficialūs reikalai. Medžioklėje nedalyvavo jokie valstybių kancleriai, ministrai ar diplomatai. Tik vyriausiųjų valdybų atstovai. Juk tai buvo tikra medžioklė. Atvyko gerų sportininkų, buvo surengta daug žaidimų, pasamdytas visas pulkas varovų – viskas buvo tinkamai organizuota ir sulaukėme įspūdingų rezultatų. Manau, visi patyrėme malonumą sportuodami, o politinė pasekmė buvo visiškas tikslo ir ketinimo vieningumas, nebuvo jokios galimos priežasties skųstis.

Taigi viskas nuspręsta. Viskas ramu. Nėra užuominos, kad kils karas, sukilimas ar gresia koks nors kitas konfliktas. Kitais metais ir toliau dirbsime taip, kaip dirbome siekdami asmeninių tikslų, taip darėme ir iki šiol. Pamatysime, kad mūsų pačių namų ūkiuose įsivyraus tvarka. Manoma, kad visa tai bus veiksminga, jei laikysimės tinkamos darbo tvarkos, kad ir kaip sunku šiuo metu būtų. Tai skirta apsaugai ir gynybai. Su-

prantame vieni kitus. Tačiau, jei bet koks nerangus pašalietis sumanytų kištis į mūsų krašto reikalus, akimirksniu turėsime susivienyti, kad sutvarkytume reikalus taip, kaip norime. Turėsime būti pasiruošę. Alfredo taikos principas turės dar kartą būti pavyzdžiu. Tuo tarpu mūsų kalnuose esančios gamyklos turės dirbti viršvalandžius, o pagaminta produkcija bus naudojama bendram mūsų ypatingos bendruomenės labui: kaip apmokėti sąskaitą vėliau draugiškai išspręsime. Vargu ar skirtingai galvosime, kai kiti bus mūsų gaminių pertekliaus vartotojai. Esame gamintojai, pirmiausia gaminantys sau, o tik paskui tiekiantys prekes ribotai rinkai Žiedo viduje. Kadangi įsipareigojome saugoti mūsų pasienį – jūrą ir sausumą – ir galime tai padaryti, sandėliuosime produkciją Mėlynųjų kalnų krašte tol, kol jos reikės – jei iš viso kada nors reikės – kad pateiktume ją pasauliui ir ypač Europos rinkai. Jei viskas puikiai seksis ir rinkos bus aktyvios, prekės turės būti tinkamai pristatytos pirkėjams, kaip sutarta.

Štai kiek daug reikalų su prekyba.

Vaivadaitės Džanetos Makelpi užrašai

1908 m. gegužės 21 d.

Kadangi tapęs karaliumi Rupertas apleido savo dienoraštį, nusprendžiau palikti jį rašyti kitiem. Tačiau vieno neturiu palikti kitiems – tai mažasis Rupertas. Mažylis Rupertas ir Teuta yra per daug brangūs ir apie juos turi būti kalbama tik su meile, ir ne dėl to, kad, savaime suprantama, mažasis bus karalius! Turėjau pažadėti Teutai, kad viskas, kas bus išdėstyta šiame įraše apie pirmąjį Selindžerių dinastijos karalių ar jo didenybę princą, turi būti užrašyta arba mano, arba jos ranka. Teuta įgaliojo mane tvarkyti šį reikalą.

Mūsų brangus mažasis princas gimė laiku ir sveikas kaip ridikas. Jį saugantys angelai labai juo rūpinosi ir prieš jį palikdami apdovanojo viskuo, kas geriausia. Jis mielas! Panašus į mamą ir tai daug ką pasako. Manau, kad jis gimė būti karaliumi! Jam nežinomas baimės jausmas ir jis galvoja daugiau apie

viską aplinkui nei pats apie save. Jei šie dalykai nerodo tikros karališkos prigimties, nežinau tada, kas galėtų...

Tai perskaitė Teuta. Ji pakėlė pirštą įspėdama ir tarė:

– Miela teta Džaneta, tai tiesa. Jis – mielas, jis – karalius ir angelas! Tačiau kol kas neturime per daug apie jį kalbėti. Ši knyga turi būti apie Rupertą. Todėl mūsų mažasis vyras gali būti tik tuo, ką turėtume vadinti princu.

Taigi yra taip, kaip yra.

Turėčiau paminėti, kad parašyti knygą sumanė Teuta. Prieš gimstant mažajam Rupertui, ji nuostabiai valdėsi darydama tik tai, ką manė esant geriausia remiantis susiklosčiusiomis aplinkybėmis. Pastebėjau, kad jai bus lengviau ramiai laukti, jei sudominsiu tuo, kas jos nenuvargintų, todėl peržiūrėjau (žinoma, Rupertui leidus) visus senus Ruperto laiškus ir dienoraščius, taip pat žurnalus ir ataskaitas – viską, ką išsaugojau per tuos jo nuotykių metus. Iš pradžių šiek tiek bijojau, kad tekstai gali Teutai pakenkti, nes kartais ji taip susijaudindavo dėl kai kurių dalykų, kad turėdavau ją įspėti. Čia vėl pasireiškė Teutos puikus gebėjimas valdytis. Manau, labiausiai raminantis argumentas, kurį pateikdavau, buvo atkreipti dėmesį į tai, kad brangus berniukas įveikė visus pavojus ir buvo su mumis, tarp kitko, stipresnis ir kilnesnis nei anksčiau.

Keletą kartų perskaitę visą medžiagą – kai kas buvo beveik nauja ir man, pati buvau beveik tokia pat susijaudinusi kaip Teuta, nors pažįstu Rupertą ilgiau – priėjome išvadą, kad iš šios atrinktos medžiagos sudarysime atskirą knygą. Ten pakankamai medžiagos apie Ruperto darbą, kad būtų parašyta daug knygų, ir sumanėme kurią nors dieną išleisti ambicingą literatūrinį projektą – visų jo surinktų darbų *édition de luxe*. Tai bus retenybė. Tačiau knyga visa turi būti apie Rupertą, kad ateityje aprašydami jo gyvenimą biografai galėtų remtis šiuo leidiniu.

Netrukus priėjome dalį, kai turėjome užduoti Rupertui klausimų; ir jis buvo taip susidomėjęs Teutos darbu – jis tikrai prisirišęs prie savo gražiosios žmonos kūnu ir siela ir nenuostabu, kad turėjome jam viską papasakoti. Jis pažadėjo, kad padės mums leisdamas pasinaudoti jo vėlesniais užrašais ir

laiškais bei dokumentais, nes slapta saugojo juos. Pasakė, kad duos su viena sąlyga – perteikiu žodis žodin:

– Kadangi jūs, dvi man brangios moterys, būsite mano redaktorės, turėsite pažadėti, kad perteiksite viską tiksliai kaip parašyta. Draudžiu ką nors pagražinti. Nenoriu, kad elgtumėtės neprotingai ar būtumėte paskatintos savanaudiško švelnumo dėl man jaučiamos meilės. Viskas perteikta nuoširdžiai ir, jei klydau, tai neturi būti slepiama. Jei tai bus istorija – turi būti tiesa, net jei jūs ir aš ar kuris nors iš mūsų dėl to nutolsime vienas nuo kito.

Pažadėjome.

Taip pat pasakė, kad baronetas seras Edvardas Binghemas Trentas – kaip jis dabar vadinamas – tikrai turės šiokios tokios medžiagos, kuri mums patiktų, todėl parašys jam ir paprašys atsiųsti. Pridūrė, kad ponas Ernestas Rodžeris Halbardas Meltonas, gyvenantis Humkrofte, Šropšyro grafystėje (Ernestas visada pateikia pilną vardą ir adresą, taip parodydamas panieką Rupertui), neabejotinai turėtų turėti su juo, Rupertu, susijusios medžiagos ir kad parašys jam dėl to. Kaip pasakė, taip padarė. Pirmasis pasiuntinybės sekretorius parašė jam pačiu pompastiškiausiu stiliumi. Ponas E. R. H. Meltonas, gyvenantis H., Š., atsakė atgaliniu paštu. Jo laiškas – iškalbingas dokumentas.

Humkroftas, Šropšyras

1908 m. gegužės 30 d.

GERBIAMAS PUSBROLI KARALIAU RUPERTAI,

Esu pagerbtas dėl užklausos, pateiktos man tavo vardu tavo karalystės lordo vyriausiojo pasiuntinybės sekretoriaus, kad įneščiau savo literatūrinį indėlį į veikalą, kurį mano giminaitė, karalienė Teuta, padedama tavo buvusios auklės panelės Makelpi, ketina parašyti. Norėčiau patenkinti tavo prašymą, nes suprantama, kad pageidauji tame darbe pateikti tam tikrus amžininko įrašus, padarytus Meltonų šeimos galvos, su kuriuo esi susijęs giminystės ryšiais, nors tik iš motinos pusės.

Tai pakankamai suprantamas troškimas, net iš barbarų – arba galbūt pusiau barbarų – karaliaus, tebūnie aš kaip šeimos galva suteiksiu tau tokią geidžiamą privilegiją. Galbūt dar nežinai, kad esu šeimos galva: mano tėvas mirė prieš tris dienas. Pareigos verčiamas pasiūliau motinai naudotis našlės rezidencija, į kurią jai suteikta teisė jos santuokos susitarimu. Tačiau ji nusprendė apsigyventi savo dvare Kafakse, Kento grafystėje. Išvyko širyt po laidotuvių. Leidžiu naudotis savo rankraščiu tik su viena išlyga, kurios, tikiuosi, bus griežtai laikomasi. Pageidauju, kad viskas, ką parašiau toje knygoje, būtų perteikta *in extenso*. Nenoriu, kad kuris nors mano įrašas būtų iškreiptas, idant patenkintų kitas versijas nei tos, kurios yra oficialiai pateiktos, ir pakenktų mano ar mano šeimos garbei. Gerbiamas Rupertai, manau, atkreipei dėmesį į tai, kad šeimų istorijų sudarytojai dažnai vedami pavydo pakeičia turinį daugiau nei jiems yra leista siekdami savo tikslo arba patenkinti tuštybę. Manau, teisinga bus pasakyti, jog turiu patvirtintą nuorašą, padarytą prekiautojų raštinės reikmenimis, skirtais teisės įstaigoms, Peterio ir Galpino, kad galėčiau patikrinti, ar mano išlygos garbingai laikomasi. Knygą, kuri, savaime suprantama, yra vertinga, kruopščiai supakavau ir persiųsiu ją advokatui baronetui serui Edvardui Binghemui Trentui (kuriuo jis yra dabar – jei taip galima pasakyti!). Prašau pasirūpinti, kad jis grąžintų ją man tinkamos būklės. Jam neleidžiama persispausdinti jokio jos turinio, kuriame jis minimas. Tos klasės žmonės yra linkę skelbti bet kokius faktus dėl pastebėjimų, padarytų apie juos. Parodysiu išspausdintą rankraštį ir kuriam laikui suteiksiu tau šiokią tokią pramogą, tik tavo gyvenime esama tokių storžievių, spėju, vadini juos žmonėmis, kad tarp jų džentelmenui vargu ar saugu gyventi. Niekada nebuvau sutikęs nieko, kas taip neišmanėliškai vertintų sąmojį, išskyrus juos. Beje, kaip Teuta? Ji – viena jų. Girdėjau apie išperėjimo reikaliuką. Tikiuosi, vaikiūkščiui viskas gerai. Pasakysiu tik tau, todėl nepasipūsk, berneli. Dar nesu niekieno krikštatėvis. Pagalvok apie tai, Heda! Žinoma, jei pasirinkai kitą krikštatėvį ir krikštamotę, nenoriu per daug siūlytis! Supranti? Pabučiuok Teutą ir pyplį nuo manęs. Kiek

vėliau – kai bus tinkamas pristatyti ir mokės neįkyrėti – turi atsivežti berniuką čia. Jam išeis į naudą pamatyti tokį išskirtinį Anglijos dvarą kaip Humkroftas. Įpratusiam prie duobėtų kelių ir skurdaus gyvenimo asmeniui dvaro prabanga įsimins taip, kad laikui bėgant pasitarnaus kaip pavyzdys, kurį verta laikyti galvoje. Netrukus parašysiu. Nesivaržyk prašyti bet kokios paslaugos, kurią galiu tau suteikti. Kol kas tiek!

Tavo pusbrolis
ERNESTAS RODŽERIS HALBARDAS MELTONAS

Ištrauka iš E. Binghemo Trento laiško Mėlynųjų kalnų krašto karalienei Teutai

...Todėl pamaniau, kad geriausias būdas pasitarnauti tam pasibaisėtinam storžieviui – perteikti jo žodžius ir pateikti visą jo literatūrinį indėlį. Padariau ir patvirtinau „Įrašo" nuorašą, kaip jis jį vadina, kad apsaugočiau jus nuo rūpesčių. Siunčiu ir pačią knygą, nes baiminuosi, kad, jei savo akimis neperskaitysite jo ranka parašytų žodžių, nepatikėsite, kad jis ar kas kitas galėjo rimtai rašyti dokumentą, kuris taip inkriminuotų patį autorių. Esu įsitikinęs, kad tikriausiai pamiršo, ką parašė, nes net toks bukaprotis kaip Ernestas Meltonas sąmoningai negalėtų paviešinti tokio dalyko... Toks tipas keršija pats sau tuo atveju, jei keršto vykdytojai yra jo *ipsissima verba*.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1909 m. vasario 1 d.

Viskas vyksta kuo puikiausiai. Rusijos caras, slavų paprašytas (kaip buvo sutarta) būti „Balkanų susitarimo" arbitru, atsisakė remdamasis tuo, kad pats yra suinteresuotųjų pusėje, todėl Balkanų pusiasalio šalių valdovai vienbalsiai sutarė, kad reikia paprašyti Vakarų karalių būti arbitru, nes visi suinteresuotieji visiškai pasitikėjo jo išmintingumu ir teisingumu. Karalius maloniai sutiko patenkinti jų norą. Jau daugiau nei

šeši mėnesiai, kai jis nagrinėja šį klausimą ir stengiasi surinkti visą galimą informaciją. Per savo pirmąjį pasiuntinybės sekretorių pranešė mums, kad beveik parengė sprendimą ir susisieks su manimi, kai tik tai bus įmanoma.

Kitą savaitę Visarione rengiame dar vieną medžioklę. Teuta laukia jos nepaprastai susidomėjusi. Per medžioklę Teuta viliasi pristatyti Balkanų pusiasalio šalių broliams mūsų mažąjį sūnų ir trokšta sužinoti, ar jie pritars jos motiniškai nuomonei apie princą.

Ruperto dienoraščio tęsinys

1909 m. balandžio 15 d.

Pirmasis Vakarų karaliaus pasiuntinybės sekretorius asmeniškai perdavė mums arbitro sprendimą kaip ypatingą draugiškumo ženklą. Jis buvo sutiktas visiems entuziastingai pritarus. Ministras pirmininkas dalyvavo su mumis medžioklėje, kuri buvo viena iš linksmiausių progų, kokią kada nors teko patirti. Visi buvome puikiai nusiteikę, nes dabar Balkanų pusiasalio tautų ateitis yra užtikrinta. Liovėsi tūkstantį metų trūkę vaidai – vidaus ir išorės – ir dabar žvelgiame su viltimi į ilgus ir laimingus ateities laikus. Sekretorius atsinešė visus pranešimus, kuriuose išreiškiamas palankumas ir kilnumas bei draugiškumas. Kai aš, kaip šalies atstovas, paklausiau jo, ar galėtume pasiteirauti Jo didenybės, ar jis pagerbtų mus savo apsilankymu per oficialią Balkanų pusiasalio šalių susitarimo paskelbimo ceremoniją, sekretorius atsakė, kad karalius įgaliojo jį pasakyti, jog mielai atvyks, jei mes to pageidaujame, o jei atvyks, tai kartu su flotile kaip savo palyda. Sekretorius taip pat pasakė man, kad gal būtų įmanoma pakviesti ir kitas tautas, kurioms tokia svarbia proga atstovautų ambasadoriai ir net jų flotilės, nors patys monarchai tikriausiai negalės atvykti. Užsiminė, kad būtų puiku, jei iškelčiau šį klausimą. (Jis tai laikė savaime suprantamu dalyku; nors buvau tik vienas iš kelių, klausimas paliekamas spręsti man – tikėtina, kad pasirinko mane kaip tą, kuriuo pasitiki, nes buvau gimęs pa-

šaliečiu.) Kai aptarėme tai, sekretoriaus entuziazmas išaugo ir galiausiai jis pasakė, kad, kai karalius imasi vadovauti, neabejotinai visos žemės tautos draugiškai sutiks dalyvauti ceremonijoje. Todėl iš tikrųjų tikėtina surengti nepakartojamą tarptautinę ceremoniją. Tautai patiks ir visi turime padaryti, ką galime.

Džanetos Makelpi užrašai

1909 m. birželio 1 d.

Mūsų brangi Teuta užsiėmusi artėjančios Balkanų federacijos iškilmių, kurios įvyks šį mėnesį, organizavimu, nors, manau, iškilmės įgavo tokius užmojus, kad pradedu jausti tam tikrą neapibrėžtą baimę. Atrodo šiurpokai. Rupertas jau kurį laiką nepaliaujamai dirba. Atrodė, kad praeitas savaites dieną ir naktį skrido lėktuvu apžiūrėdamas šalį, spręsdamas klausimus ir įsitikindamas, kad atlikta tai, kas buvo numatyta. Dėdė Kolinas ir admirolas Rukis visada šalia jo. Dabar ir Teuta kartais išvyksta su Rupertu. Šiai jaunai moteriai – visai kaip Rupertui – svetimas baimės jausmas. Atrodo, jie susirūpinę, kad mažasis Rupertas bus toks pat. Iš tikrųjų, jis toks ir yra. Prieš kelias aušras Rupertas ir Teuta rengėsi skristi nuo pilies viršūnės vos prieš išbrėkštant. Mažasis Rupertas buvo ten – jis visada pabunda anksti, taip anksti kaip bitutė. Laikiau jį ant rankų ir kai Teuta atsisveikindama pasilenkė jo pabučiuoti, jis ištiesė rankeles į ją taip, tarsi aiškiai sakytų: „Paimkite mane kartu."

Ji maldaujamai pažvelgė į Rupertą, kuris linktelėjo ir pasakė:

– Gerai. Paimk jį, brangioji. Kurią nors dieną turės išmokti, ir kuo anksčiau, tuo geriau.

Mažylis klausiamai žvelgė tai į vieną, tai į kitą – tokį klausimą kartais galima įžvelgti kačiuko ar šuniuko akyse, bet, žinoma, už jų nesimato energingos sielos – pamatė, kad jam leidžiama vykti, ir beveik įšoko į motinos rankas. Manau, Teuta tikėjosi, kad mažasis princas vyks kartu, nes iš jo auklės

Margaritos paėmė odinį kostiumėlį ir didžiuodamasi ėmė jį rengti. Kai laikydama sūnų ant rankų Teuta įlipo į lėktuvą ir užėmė savo vietą viduryje už Ruperto, jauni vyrai iš įpėdinio sargybos pritariamai sušuko, o Rupertas vidury šio šūksmo patraukė svirtį ir jie nuskriejo aušros link.

Kalniečiai įsteigė įpėdinio sargybą jo gimimo dieną. Buvo išrinkta dešimt kilniausių ir stipriausių bei sumaniausių jaunų tautos vyrų, kurie buvo prisaikdinti per labai įspūdingas iškilmes saugoti jaunąjį princą. Jie taip pasiskirstė ir sutvarkė budėjimą, kad mažiausia du iš jų visada turi būti šalia princo arba šalia tos vietos, kur jis yra, kad matytų įpėdinį. Visi dešimt prisiekė, kad paskutinis jų, likęs gyvas, paaukos savo gyvybę dėl princo saugumo. Žinoma, Teuta ir Rupertas suprato. Šie jauni vyrai visoje pilyje yra daugiausia privilegijų turintys asmenys. Jie – šaunūs vaikinai, kiekvieną iš jų ir visus juos drauge mylime ir gerbiame. Jie tiesiog dievina mažylį.

Nuo to ryto, išskyrus metą, kuris skirtas jo miegui, mažylis Rupertas išvykdavo su motina. Manau, bet kuri kita valstybė prieštarautų, kad visa karališkoji šeima taip rizikuoja, bet Mėlynųjų kalnų krašte negalvojama apie pavojų ir baimę – iš tikrųjų jie vargiai rastų šiuos žodžius savo kalboje. Tikrai manau, kad vaikas patiria didesnį malonumą nei jo tėvai. Jis kaip paukščiukas, kuris mėgina skraidyti. Telaimina jį Viešpats!

Manau, ir man ne pro šalį būtų šiek tiek pasimokyti karališkojo dvaro etiketo. Tiek daug tautų į Balkanų susitarimo iškilmes atsiųs savo atstovus ir atvyks tiek daug karalių ir princų bei visokiausių įžymybių, jog privalome viskuo pasirūpinti, kad nepadarytume jokių klaidų. Kitaip spaudos atstovai mus išjuoks. Kartais vakarais, kai esame per daug pavargę dirbti, pas mane ateina Rupertas ir Teuta, ir mes sėdime ir ilsimės aptardami klausimus. Rupertas sako, kad bus per penkis šimtus spaudos atstovų; kad prašymai leisti atvykti siunčiami taip greitai, jog, kai išauš iškilmių diena, tikriausiai susirinks visas tūkstantis. Praeitą naktį jis sustojo vidury kalbos ir tarė:

– Mane aplankė mūzos! Noriu tūkstančio spaudos atstovų, bet kiekvienas jų norės pralenkti varžovus, ir visi jie trokš pasitelkti blogio jėgas išskirtinei informacijai gauti! Vienintelis

vyras, kuris pasirūpintų šiuo reikalu, yra Rukis. Jis žino, kaip elgtis su vyrais, ir kadangi dabar turime daug darbuotojų, kurie gali pasirūpinti svečiais žurnalistais, vadovaus jiems ir paskirs padėjėjus. Kai kur kartais ir taikos palaikymas pareikalaus energijos ir ryžto, o Rukis yra šiam darbui tinkamas vyras.

Visi buvo susirūpinę dėl vieno dalyko, savaime suprantama, svarbaus žvelgiant moters akimis: kokį drabužį vilkės Teuta? Praeityje, kai šalį valdė karaliai ir karalienės, jie neabejotinai vilkėjo ką nors prašmatnaus ar įspūdingo, bet kad ir ką vilkėjo, tai prieš amžių amžius virto dulkėmis ir iš tų senovinių laikų mūsų nepasiekė jokie piešiniai. Teuta energingai kalbėjosi su manimi apie tai suraukusi puikius gražius antakius, kai Rupertas, kuris skaitė kažkokių dokumentų šūsnį, pažvelgė į ją ir paklausė:

– Brangioji, juk vilkėsi savo įkapes?

– Puiku! – atsakė suplodama rankomis kaip laimingas vaikas. – Pats tas, ir žmonėms patiks.

Prisipažįstu, kad akimirką nuliūdau. Įkapės buvo siaubingas moters meilės ir ištikimybės išbandymas. Tuo metu, kai ji linksmins karalius ir įžymybes savo namuose – ir, be abejonės, jie bus pasidabinę puošniais drabužiais – pasirodys vilkėdama tokį apdarą! Suprantama, nieko gražaus, jau nekalbant apie puošnumą! Pasakiau Rupertui, ką manau, nes baiminausi, kad Teuta gali nuliūsti, nors ji galėjo to neparodyti, bet prieš jam ištariant bent žodį, Teuta atsakė:

– Ak, labai ačiū tau, brangusis! Jas rinkčiausi pirmiausia, bet nenorėjau siūlyti, kad nepamanytum, jog išpuikau ar per daug sau leidžiu, nes, Rupertai, tikrai labai didžiuojuosi šiuo drabužiu ir tautos požiūriu į jį.

– Kodėl ne? – tarė Rupertas kaip visada atvirai. – Įkapėmis visi didžiuojamės ir tauta jau priima jas kaip tautinį simbolį – kaip mūsų narsos ir atsidavimo bei patriotizmo simbolį, kurį, tikiuosi, visada brangins mūsų dinastijos vyrai ir moterys.

Vėliau vakare sulaukėme keisto tautos valios pritarimo. Kalniečių Tautos delegacija nepateikusi jokio oficialaus įspėjimo ar prisistatymo vėlai vakare atvyko į pilį taip, kaip paskelbė Rupertas „Laisvės deklaracijoje“, kuria visiems piliečiams

buvo suteikta teisė siųsti karaliui delegacijas kada tik panorės ir atvykti asmeniškai dėl bet kokio valstybės svarbos reikalo. Šią delegaciją sudarė septyniolika vyrų, po vieną išrinktą iš kiekvienos politinės grupės, kad grupė kaip visuma atstovautų visai tautai. Nors buvo visų socialinių ir materialinės padėties sluoksnių, daugiausia tai buvo vyrai „iš tautos". Jie kalbėjo neryžtingai – galbūt dėl to, kad ten buvo Teuta ar net aš – bet akivaizdžiai nuoširdžiai. Jie kreipėsi prašydami tik vieno, kad svarbia Balkanų federacijos įsteigimo proga karalienė vilkėtų valstybės įkapes. Kreipdamasis į karalienę delegatas tarė tvirtai iškalbingai:

– Jūsų didenybe, savaime suprantama, kad moterys turi teisę reikšti savo nuomonę šiuo klausimu, todėl, žinoma, aptarėme tai su jomis. Pasitarusios tarpusavyje, o paskui su mumis, ir neradusios trūkumų sutiko, kad tai bus gerai tautai ir moteriškumui, kurį išreiškiate šiuo drabužiu. Konkrečiai parodėte joms ir pasauliui, ką moterys turi daryti, ką jos gali padaryti. Taigi jos jūsų didžiam poelgiui atminti nori, kad įkapės būtų išdidumo ir garbės drabužis moterims, kurios daug nusipelnė savo šaliai. Ateityje juo galės vilkėti tik privilegijuotos moterys, kurios užsitarnavo šią teisę. Tačiau jos viliasi ir mes viliamės kartu su jomis, kad šia proga, kai mūsų tauta eina pasaulio priešakyje, visos mūsų moterys gali vilkėti įkapes tą dieną; taip viešai parodys savo pasiryžimą atlikti pareigą, net jei reikėtų mirti. Ir todėl... – šioje vietoje jis pasisuko į karalių – ...Rupertai, tikimės, kad Jos didenybė karalienė Teuta supras, kad patenkindama Mėlynųjų kalnų krašto moterų norą, ji iš naujo užsitarnaus karalienei rodytą ištikimą atsidavimą, kurio nusipelnė kaip vaivadaitė. Nuo šiol ir visada įkapės bus garbės drabužis mūsų šalyje.

Teuta žiūrėjo visa švytėdama, su meile ir išdidumu bei atsidavimu. Žvaigždės jos akyse spindėjo kaip baltos ugnelės, kai pasitikėdama savimi juos užtikrino, kad patenkins jų prašymą. Baigė trumpa kalba:

– Baiminausi, kad jei vykdyčiau savo norą, tai atrodytų puikybė, bet Rupertas išreiškė tokį pat pageidavimą ir dabar manau, kad esu laisva vilkėti šį drabužį, kuris grąžino mane

jums ir Rupertui... – šioje vietoje džiugiai nusišypsojo man ir ištiesė ranką – ...paremti; taip darau atsižvelgdama į jūsų norus ir savo vyro karaliaus įsakymą.

Rupertas apglėbė ją ir pabučiavo švelniai visų akivaizdoje tardamas:

– Broliai, pasakykite savo žmonoms ir kitoms Mėlynųjų kalnų krašto moterims, kad toks yra atsakymas vyro, kuris myli ir gerbia savo žmoną. Visas pasaulis pamatys per „Balkos" federacijos ceremonijos iškilmes, kaip mes, vyrai, mylime ir gerbiame savo moteris, kurios yra ištikimos ir gali paaukoti gyvybę atlikdamos pareigą. Dar, Mėlynųjų kalnų krašto vyrai, kurią nors dieną įgyvendinsime šią didžią mintį ir įvesime šį dalyką – tas įkapių įsakymas yra didžiausias atpildas; kilnios širdies moterys galės jas vilkėti.

Kelioms akimirkoms Teuta dingo ir grįžo laikydama ant rankų įpėdinį. Kiekvienas delegacijos narys paprašė leisti pabučiuoti princą. Vyrai tai padarė atsiklaupę.

„BALKOS" FEDERACIJA

Parengta „Laisvosios Amerikos" korespondentų

„Laisvosios Amerikos" redaktoriai pamanė, kad būtų puiku nuosekliai pateikti mūsų ypatingųjų korespondentų, kurių buvo ne mažiau nei aštuoni, parašytas ataskaitas ir aprašymus. Nė vienas jų užrašytas žodis nėra praleistas, bet atskiros jų ataskaitų dalys yra išdėstytos skirtinga tvarka: padarėme taip, kad skaitytojas galėtų sekti įvykius, užrašytus skirtingų rašytojų, kurie turėjo palankiausią galimybę stebėti iškilmes ir išreikšti savo požiūrį. Kadangi susirinko tiek daug žurnalistų – jų buvo per tūkstantį – visi negalėjo susirinkti vienoje vietoje, todėl mūsų vyrai pasitarę sutarė išsiskirstyti, kad apimtų visą įvykį iš įvairių „patogių pozicijų", rinkdamiesi šiuos taškus rėmėsi savo įgūdžiais ir patirtimi. Vienas stebėjo aukščiausio lygio susitikimą bokšte, esančiame prie įplaukos į Mėlynąsias žiotis; kitas sekė įvykius „Spaudos laive", pririštame prie karaliaus Ruperto šarvuotos jachtos „Dama", kuriame susirinko

į federaciją įstoję įvairių Balkanų šalių karaliai ir valdovai, borto; trečiasis kartu su keliaujančiais įgaliotiniais plaukė greitame minininke, kuris pagal prašymą kreisavo aplink uostą; ketvirtasis įkopė į aukštų kalnų viršūnę, kuri stūkso virš Plazaco, ir taip galėjo stebėti iš viršaus, kaip rengiamasi iškilmėms; penktasis ir šeštasis įsikūrė vienas kairiajame, kitas dešiniajame Mėlynųjų kalnų krašto fortuose; septintasis buvo paskirtas stebėti įėjimą į Didįjį tunelį, kuris eina nuo vandens tiesiai per kalnus į plynaukštę, kur yra išdėstytos kasyklos ir gamyklos; aštuntasis gavo privilegijuotą vietą lėktuve ir galėjo visur skristi ir viską matyti. Šį lėktuvą pilotavo senas „Laisvosios Amerikos" ypatingasis korespondentas, kuris buvo mūsų išskirtinis atstovas Japonijos ir Rusijos kare, o dabar dirba Mėlynųjų kalnų krašto „Oficialiajame laikraštyje".

1909 m. birželio 30 d., Plazacas

Dvi dienas prieš iškilmes į Mėlynųjų kalnų kraštą pradėjo rinktis svečiai. Pirmieji daugiausia buvo žurnalistai, kurie atvyko beveik iš visų pasaulio kampelių. Karalius Rupertas, kuris puikiai pasidarbavo, pastatė stovyklą specialiai jiems. Kiekvienas gavo atskirą palapinę – žinoma, nedidelę, nes čia buvo per tūkstantį spaudos atstovų. Aplink buvo išbarstytos bendrai naudotis skirtos didelės palapinės: valgyklos, skaitymo ir rašymo kambariai, biblioteka, poilsio kambarys ir t. t. Skaitymui ir rašymui skirtuose darbo kambariuose, kuriais visi bendrai naudojosi, buvo laikraščių (paskutinieji atsiųsti iš viso pasaulio) federacijos dokumentų rinkinių, vadovų ir visokiausių pagalbinių priemonių – visa apdairiai paruošta. Mus aptarnavo kelių šimtų sumanių tarnų, aprengtų specialia uniforma su prisegtais identifikavimo numeriais, grupė – karalius Rupertas tikrai „puikiai mumis pasirūpino", kad tik nerašytume dviprasmybių.

Buvo kitų stovyklaviečių specialiam aptarnavimui, visos puikiai sutvarkytos ir siūlančios daugybę galimybių dirbti. Kiekvienas iš monarchų, įstojusių į federaciją, turėjo savo stovyklavietę, kur stovėjo nuostabios palapinės. Karaliui, kuris

veikė kaip arbitras sprendžiant federacijos klausimą, karalius Rupertas pastatė tikrus rūmus, kurie galėtų priminti Aladino, nors užtikrinu, vos prieš kelias savaites čia buvo tyrlaukiai. Karalius Rupertas ir jo karalienė Teuta turėjo atskirą palapinę, kuri panaši į likusių Balkanų federacijos narių palapines, tik ji šiuolaikiškesnė tiek dydžiu, tiek papuošimais.

Visur matėme Mėlynųjų kalnų krašto sargybinių, apsiginklavusių tik durklais, kurie yra jų tautinis ginklas. Jie vilkėjo tautinius drabužius, bet taip išdėstę spalvas ir ekipuotę, kad vienodas bendras vaizdas priminė griežtą uniformą. Tikriausiai jų būta mažiausiai septyniolikos ar aštuoniolikos tūkstančių.

Pirmą dieną detaliai apžiūrinėjome atvykėlius. Kitą dieną atvyko didžiųjų federacijos narių palyda. Kai kurios iš šių palydų buvo milžiniškos. Pavyzdžiui, sultono (nors jis ką tik tapo federacijos nariu) palydą sudarė daugiau nei tūkstantis žmonių. Jie pasirodė didingai, tai puikūs, tobulai išmuštruoti vyrai. Kai jie išdidžiai žengia kartu, po vieną ar visi iš karto, vilkėdami savo ryškiaspalvius švarkus ir apsmukusias kelnes, užsidėję šalmus, kuriuos puošia auksinis pusmėnulis, atrodo, kad negalėtum jausti neapykantos priešui. Žurnalistas Nestoras Landrekas Martinas pasakė man, kai stovėjome žvelgdami į juos:

– Šiandien esame naujo Mėlynųjų kalnų krašto istorijos etapo liudininkai. Pirmą kartą per tūkstantmetį regime, kad tokia didelė turkų grupė įžengė į Mėlynųjų kalnų kraštą ir taikiai iš jo išeis atėjus laikui.

1909 m. liepos 1 d.

Šiandiena, iškilmių diena, palanki Mėlynųjų kalnų kraštui, kur šiuo metų laiku oras beveik visada puikus. Mėlynųjų kalnų krašto tauta keliasi anksti, o šiandien sujudo dar prieš aušrą. Kviečiama čia medžioklės ragais: viskas čia organizuojama skelbiant muzikiniais instrumentais – trimitais ar medžioklės ragais, ar būgnais (jei būgną galima vadinti muzikiniu instrumentu) – ar šviesomis, kai sutemsta. Mes, žurnalistai, jau buvome pasiruošę; kava ir sviestu sutepta duonos riekė buvo

rūpestingai anksti atneštos į mūsų miegui skirtas palapines, o palapinėse-valgyklose visą tą laiką mūsų laukė prašmatnūs pusryčiai. Iš anksto apsižvalgėme, o tada bendrai papusryčiavome. Apspitome puikų – tikrai įsimintina akimirka – maistą, kuris buvo mums patiektas.

Iškilmės turėjo prasidėti vidurdienį, bet dešimtą valandą visi jau sujudo – ne paprasčiausia prasidėjo bruzdėjimas, o tikras judėjimas; visi užėmė savo vietas didžiosiose iškilmėse. Artėjant vidurdieniui, susijaudinimas smarkėjo ir jis truko ilgai. Vienas po kito ėmė rinktis įvairūs federacijos signatarai. Jie nuėjo prie jūros; tie, kurie turėjo pakrantėse savo flotiles, susibūrė aplink jas. Tie, kurie neturėjo laivyno, buvo palydėti prie vieno iš Mėlynųjų kalnų krašto šarvuočių. Jaučiu pareigą pasakyti, kad gyvenime nesu regėjęs pavojingesnio laivyno nei šie nedideli Mėlynųjų kalnų krašto karaliui Rupertui priklausantys karo laivai. Kai jie įplaukė į Mėlynąsias žiotis, kiekvienas laivas užėmė jam skirtą vietą, plukdžiusieji signatarus laikėsi kartu sudarydami atskirą grupę įlankėlėje, kurią tolimiausiuose nuošaliuose didžiulio uosto kampeliuose beveik visą supo stačios uolos. Šarvuota karaliaus Ruperto jachta visą laiką dreifavo netoli pakrantės įplaukos, šalia Didžiojo tunelio, kuris eina tiesiai iš kalnų, iš plačios plynaukštės, ir iš dalies yra natūralus urvas, o iš dalies žmogaus rankų darbo iš didžiulių akmens luitų sukrautas tunelis. Man pasakė, kad būtent čia pagaminta šalyje produkcija nuleidžiama į šiuolaikinį Plazaco uostą. Kai tik laikrodžiai išmušė pusvalandį prieš vidurdienį, jachta įplaukė į įplaukos platybes. Paskui ją sekė dvylika didelių, karališkai išpuoštų ir drapiruotų kiekvieno signataro tautine vėliava admirolo katerių. Į kiekvieną jų valdovas lipo su savo sargyba ir buvo plukdomas į Ruperto jachtą, ten užlipdavo į tiltelį, o jo palyda likdavo apatiniame denyje. Tuo tarpu pietuose pasirodė visos flotilės; tautos siuntė savo laivynus pakrikštyti „Balką"! Tokia nuostabia tvarka, kokios tik galima tikėtis iš karo laivų eskadros; didžiulė minia siūbtelėjo į Mėlynąsias žiotis ir grupėmis užpildė savo vietas. Vienintelės didžiosios valstybės ginkluotoji jėga, kurios dar trūko, buvo Vakarų karalius. Tačiau

dar buvo laiko. Ir tikrai, kai tik minia ėmė žiūrėti į savo laikrodžius, šiaurėje nuo Italijos pakrantės pusės pasirodė ilga laivų virtinė. Jie plaukė dideliu – maždaug dvidešimties mazgų – greičiu. Tai tikrai nuostabus reginys – penkiasdešimt puikiausių pasaulyje laivų; naujausia karinio jūrų laivyno išraiška, kiekvienas atitiko savo tipą – drednoutai, kreiseriai, eskadriniai minininkai. Forma primindami pleištą jie įplaukė kartu su karaliaus jachta, kurios viršuje plaikstėsi karališkoji vėliava. Kiekvienas eskadros laivas plaukė su Didžiosios Britanijos prekybos laivyno vėliava, kuri buvo tokia ilga, kad leisdamasi nuo stiebo viršūnės siekė vandens paviršių. Iš šarvuoto bokšto šalia vandens kelio galėjai matyti nesuskaitomą daugybę veidų – spindinčių tarsi baltos žvaigždžės tiek sausumoje, tiek jūroje – dabar didžiulis uostas atgijo: vandenyje ir laivuose be išimties virė gyvenimas.

Staiga be jokios akivaizdžios priežasties baltoji masė ėmė tamsėti – visi pasisuko ir žiūrėjo į kitą pusę. Apsižvalgiau po įlankėlę ir toli, pačioje kalno viršūnėje – didžiulio kalno, kurio šlaitai kyla iki pat dangaus, ketera po keteros – ant didžiulio stiebo, kuris buvo panašus į šviesos stulpą, plevėsavo Mėlynųjų kalnų krašto vėliava. Stiebas buvo dviejų šimtų pėdų ilgio, nudažytas balta spalva, o jo plieninės atramos buvo nematomos dėl atstumo, todėl didingai stovėjo vienišas. Jo apačioje matėme už baltos erdvės susitelkusią tamsią masę, negalėjau suprasti, kas tai, kol nepasinaudojau lauko žiūronais.

Tuomet supratau, kad tai karalius Rupertas ir karalienė, kurie buvo vidury kalniečių grupės. Jie stovėjo aviacijos bazėje už aviacinės paltformos, kuri spindėjo – spindėjo, o ne blizgėjo – tarsi būtų padengta aukso plokštėmis.

Veidai vėl pasisuko į vakarus. Prie Mėlynųjų žiočių įplaukos artėjo Vakarų eskadra. Jachtos tiltelyje stovėjo Vakarų karalius, apsivilkęs admirolo uniformą, o šalia jo – karalienė, vilkinti purpurinės spalvos drabužius, papuoštus auksu. Vėl žvilgtelėjau į viršukalnę, o ten vyko sujudimas. Atrodė, kad visa artilerija netikėtai atgijo, aplink kiekvieną sukiojosi pasiruošęs pakilti ekipažas. Grupėje, vėliavos stiebo apačioje, galė-

jome įžiūrėti karalių Rupertą; jo milžino ūgis ir stotas išskyrė jį iš visų jį supančių žmonių. Šalia jo buvo balta figūra, padarėme išvadą, kad tai tikriausiai karalienė Teuta, kurią Mėlynųjų kalnų krašto gyventojai tiesiog dievina.

Tuo metu šarvuota jachta, plukdanti signatarus (išskyrus karalių Rupertą) į „Balką", patraukė įplaukon ir dreifavo rami ir tyli, laukdama karališkojo arbitro atvykimo, kurio visa flotilė sumažino greitį ir beveik dreifavo kunkuliuojančiame vandenyje, kuris raibuliavo dėl įjungtų pagalbinių variklių.

Kai vėliava, kuri buvo jachtos pirmagalyje, atsidūrė beveik priešais šarvuotą jachtą, Vakarų karalius iškėlė plono pergamentinio popieriaus ritinį, kurį jam padavė vienas iš karininkų. Mes, žiūrovai, sulaikėme kvapą, nes tą akimirką vyko tokia scena, kokią vargu ar kada vėl teks regėti.

Vakarų karaliui pakėlus ranką kalno viršūnėje, kur iškilo didžiulis stiebas su Mėlynųjų kalnų krašto vėliava, iššovė pabūklas. Tada nugriaudėjo pabūklų salvė, ryškūs blyksniai ir šūvių garsas, aidu atsiliepęs kalvų šlaitų apačioje nenutylančia seka. Nugriaudėjus pirmam šūviui, kuriuo buvo duotas signalas, į paslaptingai iškilusio stiebo viršų pakilo sujungtos į federaciją „Balkos" vėliava ir ėmė plevėsuoti šalia Mėlynųjų kalnų krašto vėliavos.

Tuo pat metu dingo Ruperto ir Teutos figūros; jie užėmė savo vietas lėktuve. Po akimirkos jis lyg didelis auksinis paukštis šovė į orą ir nuleidęs priekį ėmė lėtai leistis. Galėjome matyti karalių ir karalienę daugiau virš liemens – Mėlynųjų kalnų krašto karalius vilkėjo žalios spalvos drabužius, o karalienė – baltas įkapes ir glaudė prie krūtinės savo vaiką. Kai toli nuo viršukalnės ir virš Mėlynųjų žiočių pakilo didelės panašios į paukštį mašinos sparnai ir uodega, lėktuvas ėmė kristi kaip akmuo; taip buvo, kol iki vandens paviršiaus teliko keli šimtai pėdų. Tada sparnai ir uodega nusileido nemažindami greičio. Žemiau plokštumos buvo matyti karalius ir karalienė, sėdintys kartu ant mažytės valdomos platformos, kuri tikriausiai buvo nuleista; ji sėdėjo už vyro, kaip būdinga Mėlynųjų kalnų matronoms. Šis skrydis lėktuvu buvo nuostabiausias tą puikią dieną įvykęs epizodas.

Planiravus kelias sekundes ėmė veikti varikliai, nors platformos darniai, vienu metu grįžo į pradinę padėtį. Auksinis lėktuvas ėmė saugiai planiruoti. Tuo pat metu pakilo valdoma platforma, todėl dar kartą esantieji ant jos buvo ne apačioje, o virš lėktuvo. Dabar jie buvo maždaug tik šimtą pėdų virš vandens. Skrisdami iš tolimojo Mėlynųjų žiočių galo link įplaukos į tarpą tarp dviejų gretų skirtingoms tautoms priklausančių kovos laivų, kurių visi dabar turėjo valdyti užtvaras – manevras, kurį atlikus pradėta šaudyti iš pirmo viršukalnėje esančio ginklo. Kai lėktuvas skrido į priekį, visi jūrininkai ėmė jį džiaugsmingai sveikinti – taip sveikino tol, kol karalius ir karalienė atsidūrė prie Vakarų karaliaus laivo taip arti, kad du karaliai ir dvi karalienės galėtų pasveikinti vieni kitus. Nuo viršukalnės papūtė vakarų vėjas, nešantis garsus link šarvuoto forto, todėl kartais galėjome išskirti šiuos džiaugsmingus skirtingų tautų sveikinimus, tarp kurių energingiau nei kitų skambėjo švelnus japoniškas šūkis „Banzai!"

Karalius Rupertas laikydamas valdymo svirtis sėdėjo tarsi būtų iškaltas iš marmuro. Už jo buvo gražioji žmona, vilkinti įkapes ir laikanti ant rankų mažąjį įpėdinį. Ji taip pat priminė statulą.

Neklystančios Ruperto rankos pilotuojamas lėktuvas švelniai nusileido ant užpakalinės Vakarų karaliaus jachtos denio dalies, o karalius Rupertas išlipęs ant denio padėjo išlipti karalienei Teutai su kūdikiu ant rankų. Tik kai Mėlynųjų kalnų krašto karalius atsistojo tarp kitų vyrų, galėjau suvokti, koks jis milžinas. Jis tiesiogine prasme buvo galva ir pečiais aukštesnis už visus ten buvusius vyrus.

Nors lėktuvas buvo paliktas kaip našta, Vakarų karalius ir jo karalienė nusileido nuo tiltelio. Šeimininkas ir šeimininkė susikibę už rankų – atrodė, kad tai jiems įprasta – nuskubėjo pasitikti svečių. Susitikimas buvo jaudinantis savo paprastumu. Du monarchai paspaudė vienas kitam rankas, o jų žmonos, gražiausios šiaurės ir pietų tautų atstovės, pabučiavo viena kitą. Tada karalienė Teuta žengė link Vakarų karaliaus, atsiklaupė priešais jį padariusi maloningą reveransą, kaip Mėlynųjų kalnų krašto šeimininkė, ir pabučiavo jo ranką.

Jos sveikinimo žodžiai buvo:

– Malonu jus matyti Mėlynųjų kalnų krašte. Esame jums dėkingi už viską, ką padarėte dėl „Balkos", jums ir Jos didenybei už tai, kad pagerbėte mus savo dalyvavimu.

Atrodė, karalius susijaudino. Įpratęs prie ritualų svarbiomis progomis, nesitikėjo, kad šiuo senu rytų papročiu bus pasveikintas taip šiltai, nuoširdžiai ir maloningai nuolankiai, todėl jis, monarchas, nors lankėsi didžiuose kraštuose ir daugelyje Tolimųjų Rytų tautų, susijaudino. Impulsyviai sulaužė karališkojo dvaro etiketą ir pasielgė taip, kad kaip, man pasakė, nuo tada amžiams laimėjo ypatingą vietą Mėlynųjų kalnų krašto žmonių gerose širdyse. Priklaupęs priešais gražiąją įkapėmis vilkinčią karalienę pakėlė jos ranką ir pabučiavo ją. Šį veiksmą matė visi ten buvę ir aplink Mėlynąsias žiotis susirinkę žmonės; netrukus pasigirdo galingas džiaugsmo šūksnis, kuris kilo ir stiprėjo pasklisdamas toli ir plačiai kalnų šlaitais, kol nuslopo tolimoje viršukalnėje, kur buvo didingai iškeltas didžiulis vėliavos stiebas, o jo viršuje plevėsavo Balkanų pusiasalio federacijos vėliava.

Niekada nepamiršiu šio nuostabaus tautos entuziazmo protrūkio, kuris taip giliai įsirėžė į atmintį. Tas švarus denis tarsi tobulumo kariniame jūrų laivyne simbolis; didingiausios žemėje tautos[22] karalius ir karalienė priėmė naują karališkąją porą. Karalių ir karalienę, kurie sukūrė imperiją, todėl kito karaliaus pareiga priimti valdovą kaip brolį monarchą. Čia buvo kuriama istorija: kai anksčiau nežinoma pasaulio jėga, naujojo karaliaus globojama, staigiai išvydo šį pasaulį. Šviesiaplaukė šiaurės karalienė tamsiaplaukės spindinčių akių pietų karalienės glėbyje. Įprasta šiaurės drabužio didybė prieš tą beveik valstietišką milžino pietų karaliaus neišskirtinumą. Tačiau dėl Teutos įkapių paprastumo viskas nublanko – net Vakarų karaliaus kilmė, Ruperto įgimtas stotas ir šiaurės karalienės karališka laikysena, orumas ir švelnumas. Ne vienas iš visos tos gausios minios žinojo nuostabią Teutos istoriją ir ne vienas

[22] Didingiausios karalystės („Laisvosios Amerikos" redaktoriaus pastaba).

galėjo pasidžiaugti ir didžiuotis tuo, kad tokia kilni moteris iškovojo imperiją pasitelkusi savo narsą, net įveikusi mirties kapo nasrus.

Šarvuota jachta su likusiais Balkanų pusiasalio federacijos signatarais priplaukė arčiau, ir valdovai žengė į laivą pasveikinti arbitro Vakarų karaliaus; dabar Rupertas nebebuvo privatus šeimininkas, o prisijungė prie jų. Jis ėjo kukliai grupės gale ir vėl nusilenkė gavęs naują kompetenciją.

Netrukus priplaukė kitas karo laivas – „Balka". Jame buvo užsienio valstybių ambasadoriai ir kancleriai bei aukšti Balkanų pusiasalio tautų pareigūnai. Paskui jį sekė karo laivų flotilės, kiekviena atstovavo Balkanų pusiasalio valstybei. Didelė Vakarų flotilė sukomplektavo rėjas ir stovėjo savo vietoje, neskubėjo dalyvauti posėdyje.

Atvykėlio denyje Balkanų pusiasalio monarchai užėmė savo vietas, o kiekvienos šalies pareigūnai išsirikiavo pagal rangą už savo valdovo. Ambasadoriai sudarė grupę, kuri sėdėjo pačiame priekyje.

Paskutinis atėjo Vakarų karalius, beveik vienas (jei neskaičiuosime dviejų karalienių) nešdamas plono pergamentinio popieriaus ritinėlį – arbitro raštą. Pradėjo jį skaityti, jo nuorašai įvairiomis kalbomis jau buvo įteikti kiekvienam dalyvavusiam monarchui, ambasadoriui ir pareigūnui. Tai buvo ilgas pareiškimas, bet proga buvo tokia stulbinama – tokia rimta – kad laikas greitai pralėkė. Akimirksniu liovėsi džiaugsmingi šūksniai ir įsivyravo kapų tyla, kai arbitras išvyniojo ritinėlį.

Kai jis baigė skaityti, Rupertas pakėlė ranką ir tuojau pat nugriaudėjo kurtinanti pabūklų salvė ne tik iš uoste buvusių laivų, bet, matyt, iš visur: nuo aukščiausio ir kitų kalnų šlaitų, ir už jų.

Kai džiaugsmingi šūksniai, kuriuos lydėjo saliutas, šiek tiek susilpnėjo, buvę denyje pradėjo kalbėtis ir apsikeitė dovanomis. Tuo metu kateriai nuplukdė svečius prie šarvuoto forto įplaukoje į Mėlynąsias žiotis. Čia, priekyje, buvo pasirengta progai, buvo paruoštos platformos lėktuvams pakilti. Už jų buvo sustatyti įvairūs sostai, skirti Vakarų karaliui ir karalienei bei įvairiems „Balkos" valdovams – nes gimė nauja

Balkanų pusiasalio federacija – *de juire* ir dabar *de facto*. Už jų atsisėdo likę svečiai. Visur matėsi tamsiai raudonos spalvos gaisas ir aukso spindesys. Mes, spaudos atstovai, laukėme, nes akivaizdžiai buvo rengiamasi iškilmėms, bet niekas nežinojo detalių. Kol kas tegalėjau spręsti iš veidų, kad dalyviai buvo, geriausiu atveju, tik iš dalies informuoti. Jie tikrai nežinojo visų smulkmenų ir net visos dienos programos. Tvyrojo laukimo nerimas.

Lėktuvas, kuriuo karalius ir karalienė nusileido nuo kalno, buvo atplukdytas ant platformos, kuriai vadovavo aukštas jaunas kalnietis, tuojau pat nuo jos nulipęs. Karalius Rupertas padavė ranką savo karalienei (kuri tebelaikė kūdikį) ir pasodino ją į vietą, tada užėmė savąją ir nuleido svirtį. Lėktuvas pradėjo judėti į priekį ir atrodė, krenta nosimi nuo forto. Tebuvo neriama žemyn, vis dėlto toks įgudęs pilotas neįkris į negilius vandenis, nes lėktuvas padarė kreivę aukštyn ir per kelias sekundes nuslydo paviršiumi pakildamas į viršų ir nuskriedamas link vėliavos stiebo. Nepaisant vėjo nuskrido ten per neįtikėtinai trumpą laiką. Šį kartą didesnis lėktuvas planiravo ant platformos. Prie jo nedelsiant priėjo dešimties aukštų, puikiai sudėtų jaunų vyrų grupė. Pilotas nuleido svirtį ir lėktuvas tuojau pat pakilo ir nuskrido paskui karaliaus. Tai stebėjęs Vakarų karalius paklausė lordo vyriausiojo admirolo, kuris pats davė komandas karo laive ir dabar stovėjo netoliese už jo:

– Kas tie vyrai, admirole?

– Jaunojo princo sargyba, Jūsų didenybe. Juos paskyrė tauta.

– Pasakykite, admirole, ar jie turi kokių nors ypatingų pareigų?

– Taip, Jūsų didenybe, turi, – patvirtino šis, – mirti dėl mažojo princo, jei reikės!

– Visiškai teisingai! Tai puiki tarnyba. Tačiau kaip būtų, jei kuris nors iš jų žūtų?

– Jūsų didenybe, jei vienas iš jų žūtų, yra dešimt tūkstančių, kurie trokšta užimti jo vietą.

– Puiku, puiku! Gerai, kai turi bent vieną vyrą, kuris trokšta atiduoti savo gyvybę dėl pareigos. Tačiau dešimt tūkstančių! Štai kas vienija tautą!

Kai karalius Rupertas pasiekė vėliavos stiebo platformą, po ja buvo iškelta Mėlynųjų kalnų krašto karališkoji vėliava. Rupertas atsistojo ir pakėlė ranką. Akimirksniu šalia jo stovėjęs pabūklas iššovė, tada greitai kaip mintis, vienas po kito, tarsi vienas užsitęsęs šviesos blyksnis, iššovė kiti pabūklai. Dundesys buvo nenutrūkstamas, bet sprogimo sukeltas garsas slopo dėl atstumo, galėjome girdėti, kad perduodamas jis tarsi tolsta ratu, kol einanti į šiaurę linija grįžo iš pietų, sustodama ties paskutiniu pabūklu, buvusiu į pietus nuo vėliavos stiebo.

– Koks nuostabus ratas tai buvo? – paklausė Vakarų karalius lordo vyriausiojo admirolo.

– Tai, Jūsų didenybe, Mėlynųjų kalnų krašto pasienio linija. Ten Rupertas išdėstė dešimt tūkstančių pabūklų.

– Kas tada šaudė? Maniau, kad visa kariuomenė turėtų būti čia.

– Moterys, Jūsų didenybe. Šiandien jų pareiga budėti pasienyje, kad vyrai galėtų ateiti čia.

Kaip tik tada vienas įpėdinio sargybinių atnešė prie karaliaus lėktuvo šono kažin ką panašaus į guminį kamuoliuką su virvele. Karalienė padavė jį kūdikiui, kurį laikė ant rankų, tas čiupo kamuoliuką. Sargyba atsitraukė. Tikriausiai paspaudus šį kamuoliuką buvo duotas signalas, nes akimirksniu pabūklas buvo pakeltas statmenai ir iš jo buvo iššauta. Sviedinys nulėkė tiesiai į viršų, į didžiulį aukštį. Sviedinys sprogo ir iš jo išsiveržė šviesa, tokia ryški, kokios nepamatysi dieną, ir pasklido raudonos spalvos dūmai, kuriuos galėjai matyti iš Kalabrijos kalnų viršūnių Italijoje.

Kai sviedinys sprogo, atrodė, kad karaliaus lėktuvas dar kartą atsiplėšė nuo platformos ir pakilo į orą, paskui vėl smigo žemyn ir nuskriejo virš Mėlynųjų žiočių taip greitai, kad žvelgiant į jį užgniaužė kvapą.

Kai karalius Rupertas atskrido lydimas jaunojo princo sargybos ir grupės kitų lėktuvų, visas kalno šlaitas tarytum atgijo. Visur iki pat tolimiausių matomų viršukalnių pikiravo lėktuvai, kol jų šeimininkas baisiu greičiu pralėkė pro Vakarų karalių. Karalius pasisuko į karalienę Teutą ir neabejotinai kažką pasakė, nes ji pašaukė įpėdinio sargybos kapitoną, kuris

vietoj to, kad sektų virš jų atviru keliu tarp karo laivų, pakilo aukštyn virš išorinės linijos. Vienas lėktuvo keleivių pradėjo kažin ką mėtyti, kas krito žemyn kaskart nusileisdamas ant laivo tiltelio, virš kurio lėktuvas praskrido.

Vakarų karalius vėl paklausė pono Rukio (lordo vyriausiojo admirolo!):

– Tikriausiai reikia tam tikrų įgūdžių, kad numestum laišką taip tiksliai.

Ramia išraiška admirolas atsakė:

– Lengviau numesti bombas, Jūsų didenybe.

Lėktuvų skrydis buvo įsimintinas reginys. Jis padėjo kurti istoriją. Nuo šiol jokia tauta, siekianti apsiginti ar pulti, negali tikėtis, kad jai pavyks, jei nebus meistriškai įvaldžiusi oro stichijos.

Dabar ir vėliau, tol, kol Rupertas ir Teuta gyvena tų žmonių širdyse ir jungia juos į nenugalimą vienybę, Viešpats tepadeda tautai, kuri užpuls „Balką" ar bet kurią jos dalį.

PABAIGA

TURINYS

PIRMA KNYGA – Rodžerio Meltono testamentas 9

ANTRA KNYGA – Visarionas 66

TREČIA KNYGA – Damos pasirodymas 87

KETVIRTA KNYGA – Po vėliavos stiebu 119

PENKTA KNYGA – Apeigos vidurnaktį 146

ŠEŠTA KNYGA – Persekiojimas girioje 171

SEPTINTA KNYGA – Oro imperija 223

AŠTUNTA KNYGA – Blykčiojant durklams 268

DEVINTA KNYGA – Balka 291

STOKER, Bram

St219 Dama su įkapėmis: [romanas] / Bram Stoker; iš anglų kalbos vertė Julija Narkevičiūtė. – Vilnius: Metodika, 2011. – 320 p.

ISBN 978-609-444-048-9

Jaunas aistringas anglas Rupertas įsikuria nuostabaus grožio Visarionų pilyje. Paaiškėja, kad tame žemės pakraštyje žmonės nuoširdžiai tiki vaiduokliais ir, žinoma, vampyrais. Rupertui tokios legendos kelia tik juoką, tačiau vieną naktį į jo kambario langą pasibeldžia paslaptinga dama. Jauna ir nepaprastai graži moteris yra labai sušalusi, nes vilki tik šlapias įkapes. Rupertas įleidžia netikėtą viešnią ir pasiūlo jai savo lovą. Išaušus rytui gražioji moteris dingsta, bet Rupertas negali išmesti jos iš galvos.

UDK 821.111(417)-31

Bram Stoker
DAMA SU ĮKAPĖMIS

Iš anglų kalbos vertė Julija Narkevičiūtė
Redagavo Indrė Petrėtytė
Maketavo Kristina Mickevičienė
Viršeliui naudotos nuotraukos šaltinis *dreamstime.com*

Leidykla „Metodika"
Odminių g. 8, LT-01122 Vilnius, info@metodika.lt
Spausdino UAB „BALTO-print",
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Rupertas paveldėjo pasakiškus dėdės turtus. Tačiau yra viena sąlyga. Rupertas turi keliauti į Mėlynųjų kalnų kraštą ir pagyventi Visariono pilyje bent šešis mėnesius. Jaunas aistringas anglas mielai įsikuria nuostabaus grožio pilyje. Paaiškėja, kad tame žemės pakraštyje žmonės nuoširdžiai tiki vaiduokliais ir, žinoma, vampyrais. Rupertui tokios legendos kelia tik juoką, tačiau vieną naktį į jo kambario langą pasibeldžia paslaptinga dama.

Jauna ir nepaprastai graži moteris yra labai sušalusi, nes vilki tik šlapias įkapes. Rupertas įleidžia netikėtą viešnią ir pasiūlo jai savo lovą. Išaušus rytui gražioji moteris dingsta, bet Rupertas negali išmesti jos iš galvos. Jaunuolis nerimastingai ieško jos, kol galiausiai pamato vėl – negyvą gulinčią stikliniame karste bažnyčios kriptoje. Ar pajėgs Rupertas atsispirti beprotiškai aistrai ir vampyrės kerams?..

KLASIKINĖ ŠIURPĄ KELIANTI ISTORIJA APIE VAMPYRĖS IR MIRTINGOJO MEILĘ.

9 786094 440489